

Fırat Kalkınma Ajansı

2010-2015 Yılları Mali Destek Programları

Değerlendirme ve Etki Analizi

Mayıs 2019

İçindekiler

1. Kısaltmalar ve Tanımlar.....	14
1.1. Kısaltmalar	14
1.2. Tanımlar.....	14
2. Yönetici Özeti	16
2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	17
2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	18
2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı	20
2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....	21
2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı.....	22
2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı.....	24
2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı	25
2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı	27
2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı.....	28
2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı	30
2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı.....	32
3. Giriş	34
4. Programlar Hakkında Genel Bilgiler	36
4.1. Programların Tanım ve Kapsamı	36
4.2. Programların Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri.....	43
5. Programların Sonuçları	53
5.1. Bütçe Gerçekleşmeleri.....	53
5.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistik Bilgiler...	57
6. Programların Değerlendirilmesi.....	76
6.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem	76
6.1.1. Yapılandırma.....	76
6.1.2. Yararlanıcılara Yönelik Anket Uygulaması.....	76
6.1.3. İkincil Verilerin İncelenmesi	77
6.1.4. Raporlama.....	77
6.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi.....	77
6.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programların İncelenmesi	95
6.3.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı.....	95
6.3.1.1. İlgililik.....	96
6.3.1.2. Etkinlik	97
6.3.1.3. Etkililik	99
6.3.1.4. Etki	102
6.3.1.5. Sürdürülebilirlik.....	106
6.3.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	108
6.3.2.1. İlgililik.....	109
6.3.2.2. Etkinlik	110
6.3.2.3. Etkililik	112
6.3.2.4. Etki.....	115

6.3.2.5.	Sürdürülebilirlik.....	118
6.3.3.	2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....	120
6.3.3.1.	İlgililik.....	121
6.3.3.2.	Etkinlik.....	123
6.3.3.3.	Etkililik.....	124
6.3.3.4.	Etki.....	126
6.3.3.5.	Sürdürülebilirlik.....	128
6.3.4.	2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....	129
6.3.4.1.	İlgililik.....	130
6.3.4.2.	Etkinlik.....	132
6.3.4.3.	Etkililik.....	134
6.3.4.4.	Etki.....	135
6.3.4.5.	Sürdürülebilirlik.....	136
6.3.5.	2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı.....	137
6.3.5.1.	İlgililik.....	139
6.3.5.2.	Etkinlik.....	140
6.3.5.3.	Etkililik.....	142
6.3.5.4.	Etki.....	145
6.3.5.5.	Sürdürülebilirlik.....	148
6.3.6.	2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı.....	150
6.3.6.1.	İlgililik.....	151
6.3.6.2.	Etkinlik.....	152
6.3.6.3.	Etkililik.....	154
6.3.6.4.	Etki.....	157
6.3.6.5.	Sürdürülebilirlik.....	161
6.3.7.	2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı.....	163
6.3.7.1.	İlgililik.....	164
6.3.7.2.	Etkinlik.....	165
6.3.7.3.	Etkililik.....	167
6.3.7.4.	Etki.....	170
6.3.7.5.	Sürdürülebilirlik.....	173
6.3.8.	2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı.....	176
6.3.8.1.	İlgililik.....	177
6.3.8.2.	Etkinlik.....	178
6.3.8.3.	Etkililik.....	180
6.3.8.4.	Etki.....	181
6.3.8.5.	Sürdürülebilirlik.....	183
6.3.9.	2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı.....	185
6.3.9.1.	İlgililik.....	186
6.3.9.2.	Etkinlik.....	187
6.3.9.3.	Etkililik.....	190
6.3.9.4.	Etki.....	192
6.3.9.5.	Sürdürülebilirlik.....	196

6.3.10.	2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı	198
6.3.10.1.	İlgililik	200
6.3.10.2.	Etkinlik.....	201
6.3.10.3.	Etkililik	203
6.3.10.4.	Etki.....	206
6.3.10.5.	Sürdürülebilirlik.....	211
6.3.11.	2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı.....	213
6.3.11.1.	İlgililik	214
6.3.11.2.	Etkinlik.....	215
6.3.11.3.	Etkililik	216
6.3.11.4.	Etki.....	219
6.3.11.5.	Sürdürülebilirlik.....	222
7.	Sonuç ve Değerlendirmeler	225
7.1.	2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	226
7.2.	2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı.....	228
7.3.	2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı	229
7.4.	2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....	230
7.5.	2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı.....	232
7.6.	2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı.....	233
7.7.	2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı	235
7.8.	2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı	236
7.9.	2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı.....	237
7.10.	2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı.....	239
7.11.	2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı	241
7.12.	Öneriler	243

Şekiller

Şekil 1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=283, n=42	58
Şekil 2. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=42	59
Şekil 3. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=193, n=32.....	60
Şekil 4. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=32	60
Şekil 5. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=58, n=24.....	61
Şekil 6. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=24	62
Şekil 7. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=39 ve n=8	63
Şekil 8. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8	63
Şekil 9. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörleri, n=8	64
Şekil 10. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=25 ve n=8	65
Şekil 11. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8	65
Şekil 12. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=90 ve n=25	66
Şekil 13. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=25	67
Şekil 14. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=117 ve n=23.....	68
Şekil 15. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=23	69
Şekil 16. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=36 ve n=15.....	70
Şekil 17. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=15	70
Şekil 18. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörleri, n=15	71
Şekil 19. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=120 ve n=31	72
Şekil 20. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=31.....	72
Şekil 21. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=66 ve n=9	73

Şekil 22. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=9.....	74
Şekil 23. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=48 ve n=17	75
Şekil 24. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=17.....	75
Şekil 25. Fırat Kalkınma Ajansı Mali Destek Programları Değerlendirme Süreci	76
Şekil 26. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	79
Şekil 27. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	81
Şekil 28. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	82
Şekil 29. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi	84
Şekil 30. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi	86
Şekil 31. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	88
Şekil 32. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	89
Şekil 33. 2014 Yılı Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	91
Şekil 34. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi.....	93
Şekil 35. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=24	95
Şekil 36. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=24	96
Şekil 37. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=24	96
Şekil 38. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	97
Şekil 39. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=24	98
Şekil 40. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=24	98
Şekil 41. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=24.....	99
Şekil 42. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=24.....	100
Şekil 43. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=24	101
Şekil 44. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=24	101
Şekil 45. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=23	102
Şekil 46. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=23	103
Şekil 47. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Kalite Belgesi ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayıları, Kalite belgesi için n=23, ihracat yapılan ülke sayısı için n=21	104
Şekil 48. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), n=19	105

Şekil 49. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=24.....	105
Şekil 50. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=24	106
Şekil 51. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=25.....	107
Şekil 52. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=18	107
Şekil 53. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=18	108
Şekil 54. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=24	108
Şekil 55. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=24.....	109
Şekil 56. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=24	109
Şekil 57. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	110
Şekil 58. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=24	111
Şekil 59. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=24	111
Şekil 60. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=24	112
Şekil 61. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=24	113
Şekil 62. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=24	114
Şekil 63. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=24	114
Şekil 64. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=23	115
Şekil 65. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=23	116
Şekil 66. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Kalite Belgesi ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayıları, n=22	116
Şekil 67. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), toplam Satışlar 2011 n=19, Kâr 2011 n=18, Diğerleri n=20	117
Şekil 68. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=23.....	118
Şekil 69. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=23	119
Şekil 70. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=12.....	119
Şekil 71. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=14	120
Şekil 72. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=14	120
Şekil 73. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=7	121
Şekil 74. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Tiplerine Göre Dağılımı, n=7.....	121
Şekil 75. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi.....	122
Şekil 76. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=7	123
Şekil 77. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=7.....	123
Şekil 78. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=7	124
Şekil 79. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=6	125
Şekil 80. Sanayi Alanındaki Projelerin Etkileri, n=3.....	126
Şekil 81. Turizm Alanındaki Projelerin Etkileri, n=3.....	127
Şekil 82. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=6	127
Şekil 83. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=6	128

Şekil 84. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=4	129
Şekil 85. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=4	129
Şekil 86. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=5.....	130
Şekil 87. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Tiplerine Göre Dağılımı, n=5.....	130
Şekil 88. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=5 ..	131
Şekil 89. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi.....	132
Şekil 90. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=5	133
Şekil 91. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=5.....	133
Şekil 92. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=4	135
Şekil 93. Projelerin Bölgeye Etkileri, n=5.....	136
Şekil 94. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=4	137
Şekil 95. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=12.....	138
Şekil 96. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=12	138
Şekil 97. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=12	139
Şekil 98. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	140
Şekil 99. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=12	141
Şekil 100. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=12	141
Şekil 101. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=12	142
Şekil 102. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=12	143
Şekil 103. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=12	144
Şekil 104. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=12.....	144
Şekil 105. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=12	145
Şekil 106. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=12	146
Şekil 107. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Belge/Sertifika ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayıları, n=12.....	146
Şekil 108. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), toplam satışlar 2011 için n=4, yurtdışına satışlar 2011 için n=6, diğerleri için n=7	147
Şekil 109. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=12.....	148
Şekil 110. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=12	149
Şekil 111. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=12.....	149
Şekil 112. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=12	150
Şekil 113. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=12.....	150
Şekil 114. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ana Faaliyet Alanları, n=12.....	151
Şekil 115. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=12	151
Şekil 116. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	152
Şekil 117. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=12	153
Şekil 118. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=12	153
Şekil 119. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=12	154

Şekil 120. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=12	156
Şekil 121. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=12.....	156
Şekil 122. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=12	157
Şekil 123. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=12	158
Şekil 124. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Turizm İşletme Belgesi ve Yatak Kapasiteleri, n=4	159
Şekil 125. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), toplam satışlar ve Ar-Ge harcamaları için n=12, kâr için n=11	160
Şekil 126. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=12	160
Şekil 127. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=12	161
Şekil 128. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=9	162
Şekil 129. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=6	162
Şekil 130. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=6	163
Şekil 131. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=18.....	163
Şekil 132. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=18	164
Şekil 133. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=18	164
Şekil 134. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi.	165
Şekil 135. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=18	166
Şekil 136. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=18	166
Şekil 137. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=18.....	167
Şekil 138. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=18.....	168
Şekil 139. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=18	169
Şekil 140. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=18	169
Şekil 141. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=18	170
Şekil 142. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=18.....	171
Şekil 143. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Kalite Belgesi ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayısı, n=16	171
Şekil 144. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), n=16	172
Şekil 145. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=18	173
Şekil 146. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=18	174
Şekil 147. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=17 ...	174
Şekil 148. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=11	175
Şekil 149. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=11	175
Şekil 150. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=11.....	176
Şekil 151. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Tiplerine Göre Dağılımı, n=11	176
Şekil 152. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=11	177

Şekil 153. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	178
Şekil 154. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=11	179
Şekil 155. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=11	179
Şekil 156. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=11	180
Şekil 157. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=10	181
Şekil 158. Projelerin Bölgeye Etkileri, n=10	182
Şekil 159. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=10	182
Şekil 160. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=10	183
Şekil 161. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=6	184
Şekil 162. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=6	184
Şekil 163. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=25	185
Şekil 164. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=25	185
Şekil 165. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ana Faaliyet Alanları, n=25	186
Şekil 166. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=25	186
Şekil 167. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	187
Şekil 168. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=25	188
Şekil 169. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=25	188
Şekil 170. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=25	189
Şekil 171. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=25	190
Şekil 172. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=25	191
Şekil 173. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=25	191
Şekil 174. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=21	192
Şekil 175. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=21	193
Şekil 176. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayıları , n=21	194
Şekil 177. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), Yurtdışına Satışlar ve Ar-Ge Harcamaları n=20, Toplam Satışlar ve Kâr n=21	195
Şekil 178. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=24	196
Şekil 179. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=24	196
Şekil 180. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=18	197
Şekil 181. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=11	198
Şekil 182. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=15	198
Şekil 183. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=15	199
Şekil 184. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ana Faaliyet Alanları, n=15	199
Şekil 185. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=15	200

Şekil 186. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi.....	201
Şekil 187. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=15	202
Şekil 188. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=15	202
Şekil 189. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçleriyle İlgili Görüşleri, n=15	203
Şekil 190. Ankete Katılan İmalat ve Tarım Sektöründeki Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=10	204
Şekil 191. Ankete Katılan Turizm Sektöründeki Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=5	204
Şekil 192. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=15	205
Şekil 193. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=15	206
Şekil 194. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=14	207
Şekil 195. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=14.....	207
Şekil 196. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayıları, n=10	208
Şekil 197. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Turizm İşletme Belgesi ve Yatak Kapasiteleri, n=4	209
Şekil 198. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), n=14	210
Şekil 199. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=15.....	210
Şekil 200. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=15	211
Şekil 201. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=12 ...	212
Şekil 202. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=4	212
Şekil 203. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=8.....	213
Şekil 204. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=8	213
Şekil 205. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	214
Şekil 206. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=8.....	215
Şekil 207. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=8	215
Şekil 208. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçleriyle İlgili Görüşleri, n=8.....	216
Şekil 209. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=8	217
Şekil 210. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=7.....	218
Şekil 211. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=7	218
Şekil 212. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=7	219
Şekil 213. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=7	220
Şekil 214. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayıları , n=7.....	220
Şekil 215. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), Ar-Ge Harcamaları için n=6, Diğerleri için n=7	221
Şekil 216. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=7	222
Şekil 217. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=7	223

Şekil 218. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=6	224
Şekil 219. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=3	224
Şekil 220. Kamu müdahalesi yaklaşımına göre program tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme mantığı	226

Tablolar

Tablo 1. Mali Destek Programlarının Bütçeleri.....	34
Tablo 2. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	53
Tablo 3. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	53
Tablo 4. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	54
Tablo 5. 2011 Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	54
Tablo 6. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	55
Tablo 7. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	55
Tablo 8. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	56
Tablo 9. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	56
Tablo 10. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	56
Tablo 11. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	57
Tablo 12. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	57
Tablo 13. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	58
Tablo 14. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.	59
Tablo 15. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.....	61
Tablo 16. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.....	62
Tablo 17. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	64
Tablo 18. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı-Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	66
Tablo 19. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.....	67
Tablo 20. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.....	69
Tablo 21. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.....	71
Tablo 22. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları.....	73
Tablo 23. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	74
Tablo 24. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	78

Tablo 25. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	80
Tablo 26. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	81
Tablo 27. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	83
Tablo 28. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	85
Tablo 29. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	87
Tablo 30. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	88
Tablo 31. 2014 Yılı Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	90
Tablo 32. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	92
Tablo 33. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	94
Tablo 34. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu.....	94
Tablo 35. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=6	124
Tablo 36. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=4	134
Tablo 37. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=12	155
Tablo 38. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=11	180

1. Kısaltmalar ve Tanımlar

1.1. Kısaltmalar

AB:	Avrupa Birliği
FKA:	Fırat Kalkınma Ajansı
KOBİ:	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OSB:	Organize Sanayi Bölgesi
TSO:	Ticaret ve Sanayi Odası

1.2. Tanımlar

Artımsallık (additionality): Bir kamu müdahalesinin hedeflediği ve yararlanıcılar tarafından gerçekleştirilmesi arzu edilen bir faaliyetin/projenin, kamu müdahalesi olmadan gerçekleştirilmesinin mümkün olup olamayacağını ifade eder. Tam artımsallık, müdahale olmadan faaliyetin/projenin yapılamayacağını ifade etmektedir. Kısmi artımsallık, yararlanıcılar tarafından zaten gerçekleştirilecek bir faaliyetin/projenin müdahale sayesinde daha kısa sürede veya daha geniş kapsamda ya da daha yüksek standartlarda gerçekleştirilmesi durumudur.

Birincil veri: Değerlendirmeyi gerçekleştirmek için çalışmayı yapan uzmanlar tarafından doğrudan sahadan toplanan verileri ifade eder.

Davranışsal artımsallık (behavioral additionality): Kamu desteğinin yararlanıcının proje konusu ile ilgili davranış ve stratejisinde yarattığı farkı ifade eder.

Etkinlik (Teknik şartnamede verimlilik-efficiency): Bu kriter ile Program sonucu elde edilen çıktı, sonuç ve etkileri çerçevesinde kullanılan kaynaklar ve girdileri ölçülür, girdi ve çıktıların orantılı olup olmadığı ölçülür. Verimlilik kriteri ile Program için tahsis edilen bütçeyle daha fazlasının elde edilip edilemeyeceği değerlendirilir.

Etkililik (effectiveness): Etkililik kriteri ile Programın hedeflerinin elde edilip edilmediği, uygulama sırasında meydana gelen zorluklar ve bunlar için bulunan çözüm yöntemleri ile dışsal etkiler dikkate alınır. Program sonucu elde edilen çıktı, sonuç veya etkilerin Programın ana amacına hizmet edip etmediği değerlendirilir.

Etki (impact/utility): Etki kriteri ile Programın sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda uzun vadede geniş kapsamlı sonuçları değerlendirilir. Bu kriter altında sadece amaçlanan etkiler değil, amaçlanmayan olumlu ya da olumsuz tüm etkiler değerlendirilir.

İkincil veri: Programları değerlendirmek için kullanılan farklı kaynaklarda daha önceden derlenmiş veri setleridir.

Program: Bir politikanın uygulanması için oluşturulan işlevsel aracı ifade eder.

Program değerlendirme: Kamu kurumlarınca uygulanan programlarla, başlangıçta belirlenen amaç ve hedeflere ulaşma yolunda ilerlenip ilerlenmediğini ve hedeflenen sonuç ve etkilerin yaratılıp yaratılmadığını tespit etmek ve bu tespitlere bağlı olarak bir yargıya varmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmayı ifade eder.

Sürdürülebilirlik (sustainability): Program sonucu oluşan çıktı, sonuç ve etkilerin sürekliliğini dikkate alır. Program sonucu ortaya çıkan faydaların, Programın sağladığı finansal destek sona erdiğinde de yararlanıcıların kendi kaynakları veya diğer dışsal kaynaklarla sürdürülebilme durumu değerlendirilir. Sürdürülebilirliğin sağlanmasında finansal kaynakların yanı sıra kurumsal kapasite, insan kaynakları ve çevresel etkiler de önem taşıdığından, bu hususların da dikkate alınması gerekir.

Uygunluk (Teknik şartnamede ilgililik-relevance): İlgililik kriteri ile Programın hedeflerinin genel sosyoekonomik amaç ve ihtiyaçlara, ulusal veya bölgesel plan ve programlara uygunluğu değerlendirilir.

2. Yönetici Özeti

Bu rapor, Fırat Kalkınma Ajansı'nın 2010 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Ekonomik Gelişme; 2011 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Ekonomik Gelişme, Tarımda Model İşletmeler, Turizm ve Sanayi Altyapılarının Geliştirilmesi, Turizm Sektörünün Geliştirilmesi; 2013 yılında çağrısını gerçekleştirdiği İhracat ve Yenilikçilik, Yerelde Ekonomik Gelişme; 2014 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Üretimde Odak Alanlar, Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi ve 2015 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar ile Malatya-Elazığ Odak Alanlar olmak üzere 11 Mali Destek Programının değerlendirme ve etki analizine yönelik olarak hazırlanmıştır. 2011 yılındaki Turizm ve Sanayi Altyapılarının Geliştirilmesi, Turizm Sektörünün Geliştirilmesi ile 2014 yılındaki Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi olmak üzere üç Mali Destek Programı'ndan kâr amacı gütmeyen kurumlar, geri kalan sekiz Mali Destek Programı'ndan ise kâr amacı güden kurumlar yararlanmıştır. Toplam bütçesi 73,7 milyon TL olarak belirlenmiş olan programlar kapsamında desteklenen ve tamamlanan 234 projeye 57,8 milyon TL hibe sağlanmıştır.

Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu çalışma, uluslararası değerlendirme kriterleri ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" doğrultusunda; programların

- bölge ve yararlanıcılar için **uygunluğunu (ilgili kriteri)**,
- **Etkin ve etkili** bir biçimde yürütülüp yürütülmediğini,
- ortaya koydukları **etkilerini**,
- etkilerinin **sürdürülebilirliğini**

analiz etmekte; tüm bunlardan hareketle yeni tasarlanacak programlara ışık tutacak öneriler sunmaktadır.

Etki değerlendirmesi çalışması, birincil ve ikincil verilerin derlenmesi ve analizini içeren kapsamlı bir metodolojiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasını, uygulanacak yöntemin netleştirilmesi ile sahada kullanılacak soru formlarının, değerlendirme kriterleri, program göstergeleri ve Ajans tarafından tutulan bilgi ve veriler göz önünde bulundurularak hazırlanması oluşturmuştur. Ajans'tan mali destek alan tüm işletme ve kurumlardan değerlendirme sorularına yönelik veri toplanabilmesi için bir anket çalışması yapılmıştır. Programların toplam yararlanıcı sayısı 234 olmakla birlikte 153 yararlanıcıya ulaşıp anket uygulanmıştır. Analizler programlar özelinde SPSS programında yapılmış ve nihai rapor içinde her bir program için ayrı bir bölümde açıklanmıştır.

Program yararlanıcılarına ait, programlara başvuru ve projelerin yürütülme sürecinde Ajans tarafından toplanmış izleme verileri düzenlenip konsolide edilerek analiz edilmiştir. İzleme verileri dışında programlara ait başvuru rehberleri, ulusal ve bölgesel politikalar ve planlar, program kapanış raporları ve ajans mevzuatı da incelenmiş ve programların değerlendirilmesinde bir girdi olarak

kullanılmıştır. Elde edilen tüm veri ve bilgilerin analizinin ardından değerlendirme sorularına cevap veren değerlendirmeler yapılarak nihai rapor hazırlanmıştır.

Yapılan çalışma, değerlendirilen programların amaçları doğrultusunda uygulandıklarını ve Ajansın süreç boyunca başarılı bir performans ortaya koyduğunu göstermiştir. Programlar özelinde öne çıkan değerlendirme sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Ürün çeşitlendirmeye ve kapasite artırımına yönelik yatırımların yapılması ve mevcut işletmelerin fiziki ve beşeri yapısının güçlendirilmesiyle katma değer ve istihdamın artırılması,
2. Yenilikçilik, marka ve patent faaliyetleri ile rekabet edebilirliğin artırılması,
3. İşletmelerin pazarlama ve dış ticaret kapasitesinin iyileştirilmesi.

Programa toplam 283 proje başvurmuş; 45 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%16); 3 sözleşme fesih olmuş ve böylece 42 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 11 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %95'i ve programa ayrılan bütçenin %90'ı kullandırılmış olup bu veriler programa istenen seviyede talep alındığının ve bütçenin kullandırılabilirliğinin göstergesidir.

Programdan bölgenin dört ilindeki gıda, makine, yapı ve inşaat malzemeleri başta olmak üzere imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanmıştır. Programın en çok birinci önceliğine yönelik olarak gösterge belirlenmiş ve yine birinci önceliğe yönelik göstergelerde başarı sağlanmıştır. Bu durum işletmelerin programa çoğunlukla kapasite artışı, fiziki ve beşeri yapılarını güçlendirmek için başvurduklarını göstermektedir. Anketlerde de yararlanıcıların çoğunlukla yeni üretim hatları, yeni ürün ve süreç elde ettikleri görülmektedir. Her ne kadar bazı performans göstergeleri çıktı değil sonuç göstergesi olsa da, göstergelerin %67'sinde hedeflere ulaşılması programın etkili şekilde yönetildiğinin işaretidir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır. Ayrıca, yine Program Kapanış Raporu'na göre yararlanıcılar proje yürütmede yeterli tecrübeye sahip olmamaları nedeniyle zorluk yaşamışlardır. Anket verilerine göre de büyük kısmı bu nedenle danışman desteği almıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının müşteri memnuniyet seviyesi artmış, personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, ürün kaliteleri artmış, işletmelerinin itibar ve tanınırlığı yükselmiştir. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ile Ar-Ge personeli

sayısında da yıllar içinde artış yaşanmış, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ile Ar-Ge personelinin toplam personel içindeki oranı artmıştır. Marka, patent ve faydalı model olmak üzere başvuru yapılan ve tescillenen fikri mülkiyet hakkı sayısı artmış, Ar-Ge harcamaları destek öncesine göre artış göstermiştir. İhracat yapılan ülke sayısı ve yurtdışı satışları artmıştır. Toplam satışları artarken karlılık seviyeleri yükselmiş, kalite belgesi sayıları artmıştır. Tüm bu veriler programdan sonra işletmelerdeki kapasite artışının kaliteli üretim, satış, ihracat, kar ve Ar-Ge'ye yönlendirildiğini göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; projeyi ilgilendiren alanda ve proje yönetiminde bilgi ve yeteneklerini artırmış, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaya başlamış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşamıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine de Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%60) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %20'si, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Yeni ürün geliştirmeye ve ürün çeşitlendirmeye yönelik çalışmaların yapılması
2. Kalite geliştirme ve standardizasyon amaçlı, üretim sürecini iyileştirmeye yönelik yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımı (sadece kapasite artırımını hedefleyen teknolojiler hariç)

2010 yılı programından farklı olarak, sadece kapasite artırımını hedefleyen projeler uygun görülmemiştir. Programa toplam 193 proje başvurmuş; 33 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%17); 1 sözleşme fesih olmuş ve böylece 32 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8,7 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %97'si ve programa ayrılan bütçenin %95'ini kullandırılmış olup bu veriler programa istenen seviyede talep alındığının ve bütçenin kullandırılabilirdiğinin göstergesidir.

2010 yılı programında olduğu gibi, programdan bölgenin dört ilindeki gıda, makine, yapı ve inşaat malzemeleri başta olmak üzere imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanmıştır. Programın birinci ve ikinci önceliği için birbirine çok yakın sayıda gösterge belirlenmiş, ancak her iki öncelik için de %100 başarıya ulaşan gösterge sayısı düşük seviyede kalmıştır (toplam göstergelerin %15'i). Bunda bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olması ya da programla

doğrudan kapasite artışı hedeflenmese de göstergelerin bu doğrultuda belirlenmiş olmasının etkisi vardır. Anketlerde de yararlanıcıların projeleri sonunda çoğunlukla yeni/iyileştirilmiş süreç, üretim hatları ve 2010 yılı programından farklı olarak laboratuvar cihazı ve ekipmanı elde ettikleri görülmektedir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Yararlanıcılar programının uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnun kalmıştır. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Programın şartları 2010 yılı programıyla aynı olsa da memnuniyet seviyesi 2010 yılı programından daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır. Ayrıca, yine Program Kapanış Raporu'na göre yararlanıcılar proje yürütmede yeterli tecrübeye sahip olmamaları nedeniyle zorluk yaşamışlardır. Anket verilerine göre de büyük kısmı bu nedenle danışman desteği almıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının müşteri memnuniyet seviyesi, ürün kaliteleri artmış, personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, işletmelerinin itibar ve tanınırlığı yükselmiştir. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ile ve Ar-Ge personeli sayısında da yıllar içinde artış yaşanmış, Ar-Ge personelinin toplam personel içindeki oranı artmıştır. Fikri mülkiyet hakkı açısından, sadece tescilli marka ve patent başvuru sayısında artış olmuş; diğer fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescillerinde değişen bir durum olmamıştır. Firmaların Ar-Ge harcamalarında bir artış yaşanmamıştır.

Destekten sonra yararlanıcı firmaların kalite yönetim sistemi belge sayıları, karlılıkları, ihracat yaptıkları ülke sayısı, yurtdışı satışları ve toplam satışları artmıştır. Tüm bu veriler programdan sonra işletmelerdeki kapasite artışının kaliteli üretim, satış, ihracat ve kara yönlendirildiğini göstermektedir. Bununla birlikte işletmelerin karlılık oranları (karın toplam satışlara oranı) ve toplam satışlar içindeki ihracat oranında bir artış yaşanmamış, firmaların artan kapasitelerine bağlı olarak ilgili verilerinde artış yaşanmıştır. Dolayısıyla programda esasen firmaların teknolojik ve inovasyon kabiliyetlerinin artması hedeflenirken, en önemli kazanım yine kapasite artışı olmuştur.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; kurum dışı ve içi işbirlikleri artmış, proje yönetiminde ve projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yetenek kazanmışlardır. Yararlanıcıların büyük kısmı KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine de Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Yararlanıcıların önemli bir bölümü (%39), Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Turizm potansiyeline sahip alanlarda altyapının geliştirilmesi
2. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik altyapının iyileştirilmesi
3. OSB ve KSS altyapılarının iyileştirilmesi
4. Gıda sanayisine yönelik modern tarımsal ürün toplama, depolama, akreditasyon ve Ar-Ge altyapılarının kurulması.

Programa toplam 39 proje başvurmuş; 10 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%26); 2 sözleşme fesih olmuş ve böylece 8 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 7 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Başvuru sayısının düşüklüğüne buna bağlı olarak desteklenen proje sayısı da az olmuş ve sözleşmeye bağlanan bütçenin %84'ü ve programa ayrılan bütçenin %55'i kullanılmış olup bu veriler programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Programın duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de diğer kurum ve kuruluşlar etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki il özel idareleri, OSB yönetimleri ve belediyeler, öncelikle turizm ve sanayi, az sayıda da tarım alanındaki projeleri için yararlanmıştır. Programın tüm önceliklerine yönelik olarak birbirine yakın sayıda gösterge belirlenmiş ve her birinde en az %67 oranındaki performans göstergesinde hedefler tutturulmuştur (toplam göstergelerin %78'i). Bu durum göstergelerin doğru belirlendiği ve projelerin etkili yürütüldüğünün göstergesidir. Ajans ve anket verilerine göre program sonunda sanayi ve turizm alanında ortak tesis (ortak depolama, üretim alanı, enerji tesisi, kültürel ve turistik tesis, cazibe mekanı) altyapıları kurulmuş, turizm ve tanıtım etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görülmektedir. Programdan faydalanan kurumlar, projelerinin bölgedeki işletmelerin pazarlama ve satış kapasitelerinin, üretim hacminin, bölged turizminin itibar ve tanınırlığı ile hizmet kalitesinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların tamamı proje yazma ve yönetme becerisi ile projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve beceri kazanmış, yararlanıcıların büyük kısmında kurum dışı işbirlikleri güçlenmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmı Avrupa Birliği gibi başka kurumların desteklerine de Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Yararlanıcılar programının uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnun kalmıştır. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Yararlanıcıların programın süreçleri ve şartları konusundaki memnuniyet seviyesi, 2010 ve 2011 yılında kar amacı güden kurumlara yönelik programlardan daha yüksek seviyede olmuş, danışman desteğinden çok daha az kurum yararlanmıştır.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%67) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini ya da daha uzun sürede gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların geri kalanı, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek kurumlar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak kurumlara öncelik tanınması önerilmektedir.

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Yenilikçi yöntemlerle bölge tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesi
2. Doğal ve kültürel varlıkların korunması ve değerlendirilmesi
3. Turizm sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesi
4. Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması
5. Turizm alanlarında çevresel duyarlılığın artırılması

Programa toplam 25 proje başvurmuş; 8 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%32) ve başarıyla tamamlanmıştır. Program için 4,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Her ne kadar desteklenme oranı yüksek olsa da, başvuru sayısının düşüklüğüne bağlı olarak desteklenen proje sayısı da az olmuş ve sözleşmeye bağlanan bütçenin %87'si ve programa ayrılan bütçenin ise ancak %33'ü kullanılmıştır. Bu veriler programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Yararlanıcılar, programı sadece Ajans'ın tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri sayesinde duyduklarını söylemiş olup, durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki mahalli idare birlikleri, kamu kurumları, il özel idareleri ve belediyeler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için göstergeler belirlenmiş olsa da en fazla sayıda gösterge Öncelik 2 için belirlenmiş, öncelikler bazında performans göstergelerinin en az %43'ü için hedefler tutturulmuştur (toplam göstergelerin %54'ü). Performans göstergelerinin ancak yarısında hedeflerin tutturulmasında, bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olması (iştiham edilen kişi sayısı gibi) ve bölgesel çapta hedeflerin belirlenmesinin etkisi vardır (yerli turist sayısı gibi). Ajans ve anket verilerine göre program sonunda turizm alanında turistik tesis, danışma ofisi ve altyapı inşa edilmiş, eğitim, seminerler ve turistik faaliyetler düzenlenmiştir.

Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bununla birlikte program, 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile örtüşen önceliklere ve performans göstergelerine sahip olup programların uygun başvuru sahipleri de ortaktır. Birbiriyle bu denli ortak özelliğe sahip iki programın çağrısının aynı dönemde açılması, hedef kitle tarafından net anlaşılamayacağı gibi her iki programa başvuru potansiyelini düşürmektedir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Programdan faydalanan kurumlar, projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığı, bölgeye gelen turist sayısı ve memnuniyetinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir. Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların büyük kısmı proje yazma ve yönetme becerisi ile projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve beceri kazanmış, kurum içi işbirlikleri güçlenmiştir.

Yararlanıcıların büyük kısmı programın uygulama süreçlerinden ve Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destekten memnun olsa da , hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarında memnuniyet oranı, aynı dönemde çağrısı açılan Turizm ve Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı'na göre daha düşük seviyededir. Bunda Turizm Sektörünün Güçlendirilmesi Mali Destek Programı'nda yararlanıcı başına ayrılan hibe oranının daha düşük olmasının etkisi vardır.

Program yararlanıcılarının tamamı destek almamış olsalardı projelerini gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiş olup bu durum programın bölgedeki net etkisini artıran bir faktördür.

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Ürün çeşitlendirme
2. Kapasite artırımı
3. Yeni teknoloji kullanımı
4. Yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetleri
5. Kalite sistemi uygulamaları
6. Markalaşma
7. Pazarlama ve dış ticaret kapasitelerinin artırılması

Programa toplam 58 proje başvurmuş; 26 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%50); 2 sözleşme fesih olmuş ve böylece 24 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %93'ü ve programa ayrılan bütçenin %66'sı kullanılmıştır. Desteklenme oranının yüksekliği, alınan başvuruların yeterli kalitede olduğunun göstergesidir. Öte yandan, alınan proje başvurularının yaklaşık yarısı desteklense de program bütçesinin ancak %66'sının kullanılmış olması programa istenen seviyede talep alınamadığının işaretidir. Programın duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de

danışmanlar ve diğer kurumlar etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki, başta su ürünleri ve hayvancılık olmak üzere tarım sektöründeki KOBİ'ler ve gerçek kişiler yararlanmıştır. Programın öncelikleri için birbirine çok yakın sayıda gösterge belirlenmiş, ancak %100 başarıya ulaşan gösterge sayısı düşük seviyede kalmıştır (toplam göstergelerin %15'i). Bunda bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olmasının etkisi bulunmaktadır. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcıların projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları ve yeni/iyileştirilmiş süreç elde ettikleri görülmektedir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri konusunda, programın hibe oranı ve destek miktarına göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçleriyle ilgili olumlu görüş vermelerini sağlamıştır. Öte yandan, Program Kapanış Raporu'na göre, yararlanıcıların kurumsal yapısı ile proje uygulama tecrübesinin yetersiz olması, proje uygulama sürecinde sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların tamamının personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, ürün/hizmet kaliteleri artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam ve lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, toplam personel içindeki oranı artmıştır. Yararlanıcıların Ar-Ge personeli sayısında bir değişiklik olmadığı gibi, Ar-Ge harcamaları ve patent ve faydalı model başvuru ve tescillerinde de bir artış görülmemiş olup bu durum programın işletmelerin Ar-Ge faaliyetlerine pozitif bir katkısı olmadığını göstermektedir. Yararlanıcıların fikri mülkiyet hakkı olarak sadece marka başvuru ve tescilinde artış yaşanmıştır.

Benzer şekilde program firmaların ihracatına da pozitif bir etkiye bulunmamış, ihracat yapılan ülke sayısı destekten sonra aynı kalmış, yurtdışı satışları da destek öncesine göre artış göstermemiştir. Bununla birlikte yararlanıcı işletmelerin kalite belgesi sayısı, toplam satışları ve karları, destekten sonra artmış ve 2018'de de artış trendini korumuştur. Bu durum, işletmelerin kalite, kapasite ve verimliliklerindeki artışı göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; proje yönetiminde ve projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneklerini artırmış, özellikle kurum dışı işbirliklerinde artış yaşanmıştır. Bununla birlikte yararlanıcılardan çok az bir bölümünün Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Yararlanıcıların sadece çok az bir bölümünün (%8), Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmiş olması, programın bölgedeki net etkisinin yüksekliğini göstermektedir. Geri kalan yararlanıcılar destek olmasa projelerini gerçekleştiremeyecek ya da daha geç yapabileceklerdir.

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır.

1. İmalata yönelik işletmelerin kapasitelerinin geliştirilmesi
2. Turizmin geliştirilmesi
3. Tarımsal üretimin modernizasyonu

Programa toplam 117 proje başvurmuş; 29 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%25); 3 projeden feragat edilmiş ve 2 sözleşme feshi olmuş; böylece 23 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Feragat ve fesihlere bağlı olarak programa ayrılan bütçenin %77'si kullanılabilmiş olmakla birlikte sözleşmeye bağlanan bütçenin %90'ı da gerçekleştirilmiştir. Programa yeterli sayıda başvuru alınmış olması, bölgede yerel ekonominin güçlendirilmesine olan ihtiyacı göstermektedir. Her ne kadar, diğer programlarda olduğu gibi Ajans'ın tanıtım faaliyetleri, programın duyurulmasında ana kanal olsa da, bölgedeki yerel kapasitenin geliştirilme ihtiyacından dolayı programa başvuru sayısı yüksek olmuştur. Program, ulusal ve bölgesel politikalardaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin dört ilindeki, sanayi ve ticaret başta ve turizm ve tarım sektöründekiler dahil olmak üzere KOBİ'ler ve gerçek kişiler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için göstergeler belirlenmiş, ancak %100 başarıya ulaşan gösterge sayısı düşük seviyede kalmıştır (toplam göstergelerin %29'u). Bunda bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olmasının etkisi bulunmaktadır. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiş, turizm tesislerini modernize etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri konusunda, programın hibe oranı, ön ödeme yüzdesi ve destek miktarına göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların tamamının personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, ürün/hizmet kaliteleri, işletme prestiji artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam ve lisans ve lisansüstü personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, lisans ve lisansüstü personelin toplam personel içindeki oranı artmıştır (%7'den %12'ye). İmalat sanayiindeki işletmelerin personel sayısı oransal olarak daha fazla artmıştır. Yararlanıcıların Ar-Ge personeli sayısında ve Ar-Ge harcamalarında bir artış olmamakla birlikte patent ve faydalı model başvurusu ile tescili destek öncesinde yokken destek sonrasında 4 adet olmuştur. Bu durum ve marka başvurusu ve tescilinde destekten sonraki artış, programın fikri mülkiyet hakkı konusunda firmalarda gelişime neden olabileceğini göstermektedir.

Anket verilerine göre, program firmaların ihracatında pozitif bir etki oluşturmamıştır; işletmelerden destek öncesinde ve sonrasında ihracat yapan bulunmamaktadır. Bununla birlikte, turizm sektöründeki yararlanıcı işletmelerin turizm işletme belge sayısı ve yatak kapasitesi, imalat sanayiindeki işletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayısı artmış, tüm işletmelerin toplamda satışları, karları ve karlılıkları destekten sonra artmış ve 2018'de de artış trendini korumuştur. Bu durum, işletmelerin kalite, kapasite ve verimliliklerindeki artışı göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiştir. Bununla birlikte yararlanıcıların ancak yarısının Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Yararlanıcıların önemli bir bölümünün (%58), Ajans desteği olmasa projelerini gerçekleştiremeyecek olması, programın bölgedeki net etkisinin yüksekliğini göstermektedir.

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. İhracata yönelik tasarım, üretim ve test yeteneklerinin geliştirilmesi
2. İhracata yönelik pazarlama ve kurumsal yeteneklerin geliştirilmesi
3. Yeni ürün geliştirme ve Ar-Ge yeteneklerinin güçlendirilmesi

Programa toplam 90 proje başvurmuş; 30 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%33); 1 projeden feragat edilmiş ve 4 sözleşme fesh olmuştur; böylece 25 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Feragat ve fesihlere bağlı olarak programa ayrılan bütçenin %76'sı kullanılabilmiş olmakla birlikte sözleşmeye bağlanan bütçenin %92'si de gerçekleşebilmiştir. Programa Malatya ve Elazığ'dan yapılan başvuruların yüksekliği, özellikle bu illerde işletmelerin kapasite artırımından ziyade katma değerli üretim ve ihracat alanında duydukları destek ihtiyacını göstermektedir. Program, ulusal ve bölgesel politikalardaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin dört ilindeki, Malatya ve Elazığ çoğunlukta ve makine ve ekipman imalatı başta olmak sanayi ve ticaret sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için göstergeler belirlenmiş, göstergelerin yarısından fazlasında (%54) hedefler tutturulmuş, geri kalanında da en az %67 oranında başarıya ulaşılmıştır. Bu durum hedeflerin yararlanıcılar tarafından makul belirlendiği ve projelerin iyi yönetildiğinin işaretidir. Hedefin tutturulmadığı göstergelerin bir kısmı sonuç göstergesidir. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları ve yeni/iyileştirilmiş ürün elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri konusunda, programın hibe oranı, ön ödeme yüzdesi ve destek miktarına göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının müşteri memnuniyet seviyesi, ürün/hizmet kalitesi, verimlilikleri ve tanınırlıkları artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, lisans ve lisansüstü dereceye personel ile Ar-Ge personelinin toplam personel içindeki oranı artmıştır. İşletmelerin destek öncesinde Ar-Ge harcamaları bulunmazken 2017 ve 2018'de artan oranlarda Ar-Ge harcamaları bildirmişlerdir. Bununla birlikte, marka başvurusu ve tescili ile patent tescili haricinde (1 artış) fikri mülkiyet hakkı başvurusu ya da tescillerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Anket verilerine göre, Ar-Ge faaliyetlerine ek olarak program firmaların ihracatında da pozitif bir etki oluşturmuş, işletmelerin ihracat yaptıkları ülke sayısı ve ihracatlarında büyük artış olmuş, ihracatın toplam satışlar içindeki payı artmıştır. İşletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayıları ve toplam satışları da destekten sonra istikrarlı şekilde artmıştır. Karları 2018 yılında büyük ölçüde düşse de karlılık oranı destek öncesindeki seviyesini korumuştur. Tüm bu veriler, proje sonuçlarının satışlara ve ihracata yansığını göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiştir. Yararlanıcıların yarısından fazlası KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%61) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin

çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %28'i, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır.

1. OSB, KSS, İŞGEM, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve benzeri ortak kullanım alanlarında altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
2. Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve pazarlama alanlarında özel sektöre hizmet sağlayacak altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
3. Bölge Turizm Rotaları ve Önemli Turizm Değerlerine yönelik altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi

Programa toplam 36 proje başvurmuş; 17 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%47); 2 sözleşme fesih olmuş ve böylece 15 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %83'ü ve programa ayrılan bütçenin %80'i kullandırılmıştır. Desteklenme oranının yüksekliği, alınan başvuruların yeterli kalitede olduğunun göstergesi olsa da alınan proje başvurularının yaklaşık yarısı desteklense de program bütçesinin ancak %80'inin kullandırılmış olması programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Programların duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de medya etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki mahalli idare birlikleri, belediyeler, OSB'ler ve diğer kar amacı gütmeyen kurumlar, öncelikle turizm ve sanayi, az sayıda da tarım alanındaki projeleri için yararlanmıştır. Programın tüm önceliklerine yönelik olarak göstergeler belirlenmiş olmakla birlikte en fazla gösterge Öncelik 1 için belirlenmiş, en fazla da Öncelik 2'ye bağlı göstergeler hedefler tutturulmuştur (%75'i). Toplamda bakıldığında göstergelerin %64'ünde hedeflere ulaşılmış ya da aşılmıştır. Ulaşılamayan hedeflerin tamamı çıktı göstergesi niteliğinde olup, projelerin başında hedeflerin doğru belirlenememesi ya da projelerin etkin yürütülememesi hedeflere ulaşılmasını engelleyen faktörler olabilir.

Ajans ve anket verilerine göre program sonunda sanayi ve turizm alanında ortak tesis (laboratuvar, enerji üretim tesisi, firmalar için ortak üretim, depolama, kullanım alanı, restore edilen/düzenlenen kültürel ve açık alan, vb.) ve altyapılar (dijital, güvenlik, kanalizasyon, içme suyu hattı, vb.) kurulmuştur. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görülmektedir.

Programdan faydalanan kurumlar, projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığına, bölgedeki işletmelerin rekabet güçlerinin artmasına, çevre kirliliğinin azalmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların büyük kısmı projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve beceri kazanmış, kısmında kurum dışı ve içi işbirlikleri güçlenmiş, proje yazma ve yönetme alanında kapasitesi artmıştır. Yararlanıcıların yaklaşık yarısı Avrupa Birliği gibi başka kurumların desteklerine Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa, büyük kısmı da Ajans desteklerine tekrar başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnun kalmıştır. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%80) destek almamış olsalardı projelerini hiç gerçekleştiremeyecek ya da daha geç gerçekleştirebileceklerini belirtmeleri, programın projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı ve bölgeye net etkisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte geri kalan kesimin projelerini başka bir kaynakla yapacaklarını belirtmeleri, programın net etkisini azaltmaktadır.

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır.

1. İhracata yönelik üretim ve pazarlama yeteneklerinin geliştirilmesi
2. Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve standardizasyon alanlarında işletme yeteneklerinin geliştirilmesi
3. Bölge içinde görece az gelişmiş yörelerde üretim kapasitesinin ve istihdamın artırılması.

Programa toplam 120 proje başvurmuş; 34 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%28); 1 projeden feragat edilmiş ve 2 sözleşme fesih olmuş; böylece 31 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %90'ı, sözleşmeye bağlanan bütçenin ise %98'i kullanılabilmiş olup bu durum programa istenen seviyede talep alındığının göstergesidir. Program, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin dört ilindeki, yapı malzemeleri ve inşaat ile makine ve ekipman imalatı başta olmak sanayi ve ticaret sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için birbirine yakın sayıda göstergeler belirlenmiş, göstergelerin hiçbirinde hedefler tutturulamamıştır. Bunda belirlenen göstergelerin büyük çoğunluğunun sonuç göstergesi olmasının etkisi olması yanında Program Kapanış Raporu'ndan edinilen bilgiye göre, daha fazla yararlanıcının mali destek programından faydalanmasını sağlamak amacıyla program değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen bütçe revizyonları neticesinde projelerin belli bölümlerinin silinmesinin de etkisi olmuştur.

Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcıların projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının ürün/hizmet kalitesi, verimlilikleri prestij ve tanınırlıkları artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış; lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam personel içindeki oranı artarken, Ar-Ge personelinin oranı toplam personel sayısının daha yüksek oranda artmasına bağlı olarak düşmüştür. İşletmelerin Ar-Ge harcamaları ile tescilli patent ve faydalı model sayıları da destekten sonra artmıştır. Performans göstergelerine göre 3 yararlanıcı da Ar-Ge birimi kurmuştur.

Ar-Ge göstergelerindeki bu olumlu duruma, işletmelerin kalite belgesi ile ihracat yapılan ülke sayısındaki artışa karşın yurtdışı satış verilerinde bir artış görülmemiş, ihracatın toplam satışlar içindeki payı düşmüştür. Bununla birlikte yararlanıcı işletmelerin toplam satışları, karları ve karlılıkları destekten sonra artış trendinde olmuştur.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiş, proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmıştır. Yararlanıcıların yaklaşık yarısı KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%71) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini, daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini veya hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %29'u, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nın genel amacı, *"TRB 1 bölgesinde görece daha az gelişmiş bölgelerde mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak öncelikli alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi ve kapasitenin artırılması"* olarak belirlenmiş olup öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Tekstil-Konfeksiyon
- Turizm (Turizm yatırım/işletme belgeli oteller, butik oteller, tatil köyleri, özel konaklama tesisleri ve dağ/yayla evleri)
- OSB'lerde yer alacak İmalat Sanayi
- Kanatlı Hayvancılık (En az 25.000 kapasiteli)
- Yenilenebilir Enerji Destekli Seracılık (En az 5 Dönüm)

Programa toplam 49 proje başvurusu gelmiş; 18 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%37); 1 sözleşmenin fesih olmasına sonucunda 17 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %78'i, sözleşmeye bağlanan bütçenin ise %85'i kullandırılabilmiştir. Desteklenme oranının yüksekliği, alınan başvuruların yeterli kalitede olduğunun göstergesidir. Öte yandan program bütçesinin ancak %78'inin kullandırılabilmiş olması programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Programların duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de medya etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir. Program, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin iki ilindeki, sanayi ve ticaret, turizm ve tarım sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Programın öncelikleri sektörel bazda belirlendiği için önceliklerle performans göstergelerini eşleştirmek bu programda mümkün olmamıştır. Bununla birlikte program göstergelerinin ancak %25'inde hedefler tutturulabilmiştir. Bunda belirlenen göstergelerin büyük çoğunluğunun sonuç göstergesi olmasının etkisi yanında Program Kapanış Raporu'ndan edinilen bilgiye göre, daha fazla yararlanıcının mali destek programından faydalanmasını sağlamak amacıyla program değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen bütçe revizyonları neticesinde projelerin belli bölümlerinin silinmesinin de etkisi olmuştur. Ek olarak, bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle satın alma süreçlerinde tedarikçi bulmakta zorlanılması, döviz kurlarındaki ani artış nedeniyle proje faaliyetlerinin planlandığı gibi gerçekleştirilememesi gibi dışsal faktörler de programın performansını olumsuz şekilde etkilemiştir. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni laboratuvar cihazı, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Öte yandan, Program Kapanış Raporu'na göre, yararlanıcıların kurumsal yapısı ile proje uygulama tecrübesinin yetersiz olması, proje uygulama

sürecinde sıkıntılara yol açmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların tamamının prestiji artmış, büyük kısmının ürün/hizmet kalitesi ve verimlilikleri yükselmiştir. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, bununla birlikte lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam personel içindeki oranı değişmemiş; Ar-Ge personelinin oranı toplam personel sayısının daha yüksek oranda artmasına bağlı olarak düşmüştür. İşletmelerin Ar-Ge harcamaları destekten sonra istikrarlı bir seyir izlememiş, 2017'de destek öncesine göre daha düşük seviyede gerçekleşirken, 2018'de artış göstermiş, ancak her iki yılda da destek öncesine göre toplam satışlar içindeki payı daha düşük olmuştur. Yararlanıcıların fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescilleri olumlu seyir göstermiş, destek öncesine göre 2018 yılında marka, faydalı model ve patent başvurusu ile tescilli marka sayısı daha yüksek gerçekleşmiştir. Performans göstergelerine göre 1 yararlanıcı da Ar-Ge birimi kurmuştur.

İmalat sanayiindeki yararlanıcıların kalite yönetim sistemi belgesi, ihracat yaptıkları ülke sayısı ve yurtdışı satışları yükselmiş, ihracatın toplam satışlar içindeki oranı artmıştır. Turizm sektöründeki işletmelerin yatak kapasiteleri programdan sonra artış göstermiştir. Toplu olarak bakıldığında destekten sonra yararlanıcı işletmelerin toplam satışları, karları ve karlılıkları destekten sonra artış trendinde olmuştur.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yönetiminde beceriler kazanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiş, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmıştır. Bununla birlikte yararlanıcıların az bir bölümünün Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%67) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini, daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini veya hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %33'ü, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın genel amacı, *“TRB1 bölgesinin Malatya ve Elazığ İllerinde mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak, belirlenmiş alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi”* olarak belirlenmiş olup öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Tıbbi Malzeme ve Medikal Ürünlerin imalatı
- Makine ve Ekipman İmalatı
- Ambalaj Malzemeleri İmalatı
- Yapı Malzemeleri, Gıda ve Tekstil-Konfeksiyon sektörlerinde ürün çeşitlendirme ve yeni ürün geliştirme

Programa toplam 66 proje başvurusu gelmiş; 21 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%32); 8 projeden feragat edilmesi ve 4 sözleşmenin fesih olmasına sonucunda 9 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Feragat ve fesihlere bağlı olarak programa ayrılan bütçenin %42'si kullanılabilmiş olmakla birlikte sözleşmeye bağlanan bütçenin %98'i de gerçekleştirilmiştir. Program Kapanış Raporu'na göre, projeden yapılan feragat ve fesihlerin yüksekliği, döviz kurlarındaki artış ve bölgedeki güvenlik sorunları yanında projelere yeterli bilgi sahibi olunmadan başvurulmasından da kaynaklanabilmektedir.

Programdan bölgenin iki ilindeki, sanayi ve ticaret sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Program, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Programın öncelikleri sektörel bazda belirlendiği için önceliklerle performans göstergelerini eşleştirmek bu programda mümkün olmamıştır. Bununla birlikte program göstergelerinin ancak %17'sinde hedefler tutturulabilmiş; yine %17'sinde (2 gösterge) ise başarı oranı %0 ya da buna yakın bir değerde kalmıştır. Bunda belirlenen göstergelerin büyük çoğunluğunun sonuç göstergesi olmasının etkisi olması yanında Program Kapanış Raporu'ndan edinilen bilgiye göre, daha fazla yararlanıcının mali destek programından faydalanmasını sağlamak amacıyla program değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen bütçe revizyonları neticesinde projelerin belli bölümlerinin silinmesinin de etkisi olmuştur. Ek olarak, bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle satın alma süreçlerinde tedarikçi bulmakta zorlanılması, döviz kurlarındaki ani artış nedeniyle proje faaliyetlerinin planlandığı gibi gerçekleştirilememesi gibi dışsal faktörler de programın performansını olumsuz şekilde etkilemiştir. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni laboratuvar cihazı, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Öte yandan, Program Kapanış Raporu'na göre, yararlanıcıların kurumsal yapısı ile proje uygulama tecrübesinin yetersiz olması, proje uygulama

¹ Görece Gelişmiş Bölge İçin (Malatya Yeşilyurt ve Battalgazi İlçeleri ile Elazığ Merkez İlçe) Belirlenmiş (Zorunlu), Diğer Bölgeler İçin Öncelikli Alanlar

sürecinde sıkıntılara yol açmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçleriyle ilgili olumlu görüş vermelerini sağlamıştır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. (programın iyi anlatılması) Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının ürün/hizmet kalitesi, prestiji ve tanınırlığı artmış, müşteri memnuniyet seviyesi yükselmiştir. Değerlendirilen diğer programlardan farklı olarak sadece bu programda, yararlanıcı işletmelerin toplam personel sayıları ile toplam satışları 2017 ve 2018 yılında destek öncesine göre daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Öte yandan, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış ve toplam personel içindeki payları artmıştır. İşletmelerin fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescilleri ile Ar-Ge harcamaları da yükselmiştir. Performans göstergelerine göre 1 yararlanıcı da Ar-Ge birimi kurmuştur.

İşletmelerin ihracat yaptıkları ülke sayısı ve yurtdışı satışları yükselmiş, ihracatın toplam satışlar içindeki oranı da artmıştır. İşletmelerin kar rakamları ve karlılık oranları da destekten sonra artış göstermiştir. Tüm bu veriler destekten sonra işletmelerin toplam iş hacimleri düşse de verimlilikleri ve katma değerli üretimlerinin arttığını göstermektedir. Bu durum, ekonomik koşulların olumlu olması durumunda işletmelerin toplam satışlarının da artacağını işaretini vermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı işbirliklerinde artış yaşanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiştir. Bununla birlikte yararlanıcıların az bir bölümünün Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%71) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini, daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini veya hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %29'u, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ve değerlendirme çalışmasından elde edilen diğer bulgular raporun takip eden bölümlerinde sunulmakta; bu bulgulardan hareketle uluslararası iyi uygulamalara paralel olarak Fırat Kalkınma Ajansı için sonuç, değerlendirme ve öneriler ise raporun son bölümünde yer almaktadır.

3. Giriş

Fırat Kalkınma Ajansı (FKA), faaliyet alanına giren TRB1 Bölgesi'nde, Bölge Planı'ndaki öncelikler doğrultusunda, 2010, 2011, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında kâr amacı güden işletmeler ve kooperatifler ile kâr amacı gütmeyen kurumlara yönelik olarak toplam 73.700.000 TL bütçeli on bir mali destek programı çağrısına çıkmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Mali Destek Programlarının Bütçeleri

Yıl	Mali Destek Programı	Çağrı Bütçesi (TL)
2010	Ekonomik Gelişme	11.000.000
Toplam		11.000.000
2011	Ekonomik Gelişme	8.700.000
	Tarımda Model İşletmeler	6.000.000
	Turizm Sektörünün Geliştirilmesi	4.500.000
	Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi	7.000.000
Toplam		26.200.000
2013	İhracat ve Yenilikçilik	8.000.000
	Yerelde Ekonomik Gelişme	5.000.000
Toplam		13.000.000
2014	Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi	8.500.000
	Üretimde Odak Alanlar	5.000.000
Toplam		13.000.000
2015	Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar	4.000.000
	Malatya-Elazığ Odak Alanlar	6.000.000
Toplam		10.000.000
Genel Toplam		73.700.000

Kaynak: Mali Destek Programları Başvuru Rehberleri, FKA

Söz konusu programların değerlendirme ve etki analizine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışma, öncelikli olarak, programlarla bölgesel planlarda öngörülen amaç ve hedeflere ne derece yaklaşıldığının belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bunun yanı sıra, değerlendirme bulgularından hareketle, Ajans'ın tasarlayacağı yeni programlarda etkinlik ve verimliliğin artırılmasına katkı sağlanması da amaçlanmıştır. Çalışma ayrıca, Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nde öngörüldüğü şekilde programların etki ve sonuçlarını ortaya koymayı da hedeflemektedir.

Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu çalışma, uluslararası değerlendirme kriterleri ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarının Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" doğrultusunda; programların

- bölge ve yararlanıcılar için **uygunluğunu (ilgili kriteri)**,

- **Etkin ve etkili** bir biçimde yürütölüp yürütölmediğini,
- ortaya koydukları **etkilerini**,
- etkilerinin **sürdürülebilirliğini**

analiz etmekte; tüm bunlardan hareketle yeni tasarlanacak programlara ışık tutacak öneriler sunmaktadır.

Bu raporun birinci bölümde kısaltmalar ve tanımlar, ikinci bölümünde yönetici özeti, üçüncü bölümünde giriş ve dördüncü bölümünde programların tanımı ve kapsamı ile amaç, öncelik ve performans göstergeleri hakkında bilgi yer almaktadır. Beşinci bölümde programların bütçe gerçekleştirmeleri, proje başvuruları, sözleşme imzalanan ve tamamlanan projelere ilişkin istatistikî bilgiler sunulmaktadır. Değerlendirme metodolojisi, programların amaç ve öncelikleri kapsamında hedeflere ulaşılma düzeyi ve anketlerden edilen bulguların değerlendirme kriterleri bazında analizi, altıncı bölümde yer almaktadır. Raporun son bölümünde ise elde edilen tüm bulguların değerlendirilmesinden hareketle tespitler ve Ajans programlarının verimlilik, etkinlik ve etkilerinin artırılmasına yönelik öneriler sunulmaktadır.

4. Programlar Hakkında Genel Bilgiler

4.1. Programların Tanım ve Kapsamı

4.1.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişilere yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- 18 Kasım 2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik kapsamında KOBİ olarak faaliyet gösteren işletmeler
- Sermayesinin veya oy haklarının %25'inden fazlasının KOBİ kapsamında olmayan bir işletmeye ait olmaması şartını sağlayan işletmeler
- Başvuru tarihi itibari ile faal olan birlik ve kooperatifler

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 20.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Başvuru Süreci: Programın son başvuru tarihi 6 Aralık 2010 olarak ilan edilmiş, daha sonra bu süreç uzatılarak 30 Aralık 2010'a ertelenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Yararlanıcılardan her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 40.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan

destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Ocak 2012 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Yararlanıcılardan her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.3. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- KOBİ tanımına uygun işletmeler
- Tarımsal amaçlı üretici birlikleri ve kooperatifleri
- Destek Sözleşmesi imza tarihine kadar TRB1 Bölgesi'nde, TSO/ESOB'a kayıtlı KOBİ tanımına uygun işletme kurmak kaydı ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili kayıt sistemine kayıtlı diğer gerçek kişiler

Ayrıca başvuru sahipleri ile ilgili olarak aşağıdaki koşullar da getirilmiştir.

Su ürünleri alanında başvuranlar için:

- Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı ve
- Elazığ ve Malatya illerinde uygulanacak projeler için asgari 10 ton azami 1.000 ton; Bingöl ve Tunceli illerinde uygulanacak projeler için asgari 5 ton azami 1000 ton arasında yıllık üretim kapasitesine sahip

Hayvancılık alanında başvuranlar için:

- Türk Veterinerlik Bilgi Sistemi ve/veya Arıcılık Kayıt Sistemine kayıtlı ve
- Elazığ ve Malatya illerinde uygulanacak projeler için asgari 20 azami 200; Bingöl ve Tunceli illerinde uygulanacak projeler için asgari 10 azami 200 büyükbaş hayvana veya
- Elazığ ve Malatya illerinde uygulanacak projeler için asgari 100 azami 1.000; Bingöl ve Tunceli illerinde uygulanacak projeler için asgari 50 azami 1.000 küçükbaş hayvana veya

- Elazığ ve Malatya illerinde uygulanacak projeler için asgari 5.000 azami 50.000; Bingöl ve Tunceli illerinde uygulanacak projeler için asgari 2.500 azami 50.000 kanatlı canlı hayvana veya
- Elazığ ve Malatya illerinde uygulanacak projeler için asgari 50; Bingöl ve Tunceli illerinde uygulanacak projeler için asgari 25 kovan arıya sahip

Bitkisel üretim alanında başvurular için:

- Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı işlenebilir tarım arazisi varlığına sahip olmalıdır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 30.000 TL ve azami destek tutarı ise 300.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Ocak 2012 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Yararlanıcılardan her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.4. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kaymakamlıklar
- Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri
- Bakanlıklara Bağlı Kurum, Kuruluş ve Enstitüler
- İl Özel İdareleri
- Belediyeler
- 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu Çerçevesinde Kurulmuş Birlikler
- Üniversiteler
- Sivil Toplum Kuruluşları
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 50.000 TL ve azami destek tutarı ise 500.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %25'i, en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 15 Ağustos 2011 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları dışındaki Başvuru Sahiplerinden her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.5. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Valilikler
- Belediyeler
- Kaymakamlıklar
- İl Özel İdareleri
- Organize Sanayi Bölgeleri
- Küçük Sanayi Siteleri
- Üniversiteler
- Bölge ve İl Müdürlükleri
- Ticaret ve Sanayi Odaları
- Ticaret Borsaları

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 150.000 TL ve azami destek tutarı ise 1.750.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %25'i, en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 24 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 15 Ağustos 2011 olarak belirlenmiştir. Ajans’a sunulan projeler, “Ön İnceleme” ve “Teknik ve Mali Değerlendirme” olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları dışındaki Başvuru Sahiplerinden her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10’u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40’ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.6. 2013 İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ’ler ve gerçek kişilere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 50.000 TL ve azami destek tutarı ise 450.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20’si, en fazla %50’si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 18 Ocak 2013 olarak belirlenmiştir. Ajans’a sunulan projeler, “Ön İnceleme” ve “Teknik ve Mali Değerlendirme” olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları dışındaki Başvuru Sahiplerinden her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10’u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40’ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.7. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ’ler, ana faaliyeti imalat, tarım veya turizm olan birlikler ve kooperatifler ile gerçek kişilere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 30.000 TL ve azami destek tutarı ise 300.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20’si, en fazla %50’si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri

kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 18 Ocak 2013 olarak belirlenmiştir. Ajans’a sunulan projeler, “Ön İnceleme” ve “Teknik ve Mali Değerlendirme” olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları dışındaki Başvuru Sahiplerinden her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10’u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40’ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Belediyeler, İl Özel İdareleri, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri
- Bakanlıklara Bağlı Bölge/İl Müdürlükleri
- Bakanlıklara Bağlı Araştırma Enstitüleri/İstasyonları
- Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları
- Organize Sanayi Bölgeleri
- Küçük Sanayi Siteleri
- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
- İş Geliştirme Merkezleri (İŞGEM)
- Dernekler, Vakıflar, Kâr Amacı Gütmeyen Birlik ve Kooperatifler

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 150.000 TL ve azami destek tutarı ise 2.000.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %25’i, en fazla %75’i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 24 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 24 Mart 2014 olarak belirlenmiştir. Ajans’a sunulan projeler, “Ön İnceleme” ve “Teknik ve Mali Değerlendirme” olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarından, sözleşmede öngörülen toplam destek

miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı, bölgede faaliyet gösteren ve net satış hâsılatı ya da mali bilançosu 8 milyon TL'yi aşmayan KOBİ'lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 100.000 TL ve azami destek tutarı ise 500.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 24 Mart 2014 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Projesi desteklenecek başvuru sahiplerinden, sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.10. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı, Bingöl ve Tunceli'de faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 50.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 10 Nisan 2015 olarak belirlenmiştir. Ajans’a sunulan projeler, “Ön İnceleme” ve “Teknik ve Mali Değerlendirme” olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Projesi desteklenecek başvuru sahiplerinden, sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10’u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40’ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.1.11. 2015 Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı, Malatya ve Elazığ’da faaliyet gösteren ve net satış hâsılatı ya da mali bilançosu 8 Milyon TL’yi aşmayan KOBİ’lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 100.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20’si, en fazla %50’si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme Süreci: Programın son başvuru tarihi 10 Nisan 2015 olarak belirlenmiştir. Ajans’a sunulan projeler, “Ön İnceleme” ve “Teknik ve Mali Değerlendirme” olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Projesi desteklenecek başvuru sahiplerinden, sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10’u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmede belirtilecek oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40’ı kadar), sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmiş olması kaydıyla, yararlanıcıya ait sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

4.2. Programların Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri

Değerlendirmeye konu programların amaçları ve öncelikleri ile performans göstergeleri program başvuru rehberlerinden hareketle aşağıda özetlenmektedir.

4.2.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “TRB1 Bölgesi (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) illerinde istihdamın ve refah seviyesinin artırılması için girişimciliği ve yatırımları teşvik ederek; işletmelerin rekabet edebilirliğinin artırılması için, yenilikçilik ve teknoloji kullanımına destek vererek bölge ekonomisinin lokomotif

sektörleri olan *İmalat, Tarıma Dayalı Sanayi ve Hizmet Sektörlerinin Katma Değerinin Artırılması*” olarak belirlenmiştir.

Programın genel amacına yönelik olarak özel amaçları ise şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Ürün çeşitlendirmeye ve kapasite artırımına yönelik yatırımların yapılması ve mevcut işletmelerin fiziki ve beşeri yapısının güçlendirilmesiyle katma değer ve istihdamın artırılması,
2. Yenilikçilik, marka ve patent faaliyetleri ile rekabet edebilirliğin artırılması,
3. İşletmelerin pazarlama ve dış ticaret kapasitesinin iyileştirilmesi.

Bu teklif çağrısı kapsamında aşağıdaki sektörlerin öncelikli olarak desteklenmesi hedeflenmiştir:

- Gıda Ürünleri İmalatı ve Tarıma Dayalı Sanayi
- Makine ve Ekipman İmalatı
- Ambalaj Sanayi
- Mermer ve Yapı Malzemeleri İmalatı
- Tıbbi Malzemeler ve Medikal Ürünlere Yönelik Sanayi
- Konfeksiyon Sanayi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Program kapsamında yaratılan proje hacmi (TL)
- Projeler kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret... vb. (Adet)
- Sözleşmeler kapsamında istihdam edilen kişi sayısı (Kişi)
- Ürünlerin pazarlanmasına yönelik yapılan proje sayısı (Adet)
- Projelerin uygulanmasıyla birlikte, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (Yüzde)
- İhracat yapan firma sayısındaki artış (Adet)
- Kapasitesi artırılan işletme sayısı (Adet)
- Program ile birlikte ihracata başlayan işletme sayısı (Adet)
- Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)
- Program kapsamında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)

4.2.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“İşletmelerin ürün geliştirme yeteneklerinin güçlendirilmesi ve üretim süreçlerinde kalitenin ve verimliliğin artırılması ile TRB1 Bölgesi’nde yenilikçi ve rekabetçi bir ekonominin geliştirilmesine katkı sağlamak”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Yeni ürün geliştirmeye ve ürün çeşitlendirmeye yönelik çalışmaların yapılması

2. Kalite geliştirme ve standardizasyon amaçlı, üretim sürecini iyileştirmeye yönelik yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımı (sadece kapasite artırımını hedefleyen teknolojiler hariç)

Bu teklif çağrısı kapsamında aşağıdaki sektörlerin öncelikli olarak desteklenmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte Bingöl ve Tunceli illerinde uygulanmak üzere sunulan projeler için programın amacına uygun olmak koşuluyla alan kısıtlaması konulmamıştır.

- Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi
- Makine-Teçhizat İmalatı
- Yapı Malzemeleri İmalatı
- Tıbbi ve Medikal Ürünlere Yönelik Sanayi
- Tekstil Sanayi
- Kimya Sanayi
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Program kapsamında yaratılan proje hacmi (TL)
- Program kapsamında imzalanan proje sayısı (Adet)
- Projeler kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret... vb. (Adet)
- Program kapsamında alınan uluslararası geçerliliği olan sertifika sayısı (Adet)
- Program kapsamında danışmanlık hizmeti ve eğitimlerden faydalanan kişi sayısı (Kişi)
- Sözleşmeler kapsamında istihdam edilen kişi sayısı (Kişi)
- Yeni ürün geliştirilmesine yönelik proje sayısı (Adet)
- Projelerin uygulanmasıyla birlikte, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (Yüzde)
- İhracat yapan firma sayısındaki artış (Adet)
- İhracat yapılan yeni pazar sayısı (il, bölge, ülke)
- Program ile birlikte ihracata başlayan işletme sayısı (Adet)
- Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)
- Program kapsamında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)

4.2.3. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “Tarım sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların fiziki, teknik ve beşeri niteliklerinin geliştirilmesi yoluyla bölgemizde model tarım işletmeleri oluşturulması” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Ürün çeşitlendirme

2. Kapasite artırımı
3. Yeni teknoloji kullanımı
4. Yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetleri
5. Kalite sistemi uygulamaları
6. Markalaşma
7. Pazarlama ve dış ticaret kapasitelerinin artırılması

Bu teklif çağrısı kapsamında aşağıdaki alanların desteklenmesi hedeflenmiştir:

- Su ürünleri üretimi
- Hayvancılık faaliyetleri
- Yenilenebilir enerji destekli seracılık faaliyetleri
- Sertifikalı organik tarım ve iyi tarıma yönelik faaliyetler

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Program kapsamında yaratılan proje hacmi (TL)
- Program kapsamında imzalanan proje sayısı (Adet)
- Projeler kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret... vb. (Adet)
- Program kapsamında alınan uluslararası geçerliliği olan sertifika sayısı (Adet)
- Program kapsamında danışmanlık hizmeti ve eğitimlerden faydalanan kişi sayısı (Kişi)
- Program kapsamında üretilen sertifikalı ürün sayısı
- Sözleşmeler kapsamında istihdam edilen kişi sayısı (Kişi)
- Yeni ürün geliştirilmesine yönelik proje sayısı (Adet)
- Projelerin uygulanmasıyla birlikte, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (Yüzde)
- İhracat yapan firma sayısındaki artış (Adet)
- Program ile birlikte ihracata başlayan işletme sayısı (Adet)
- Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)
- Program kapsamında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)

4.2.4. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “TRB1 Bölgesi’nde, mevcut turizm ürünlerinin geliştirilmesi, alternatif turizm olanaklarının oluşturulması, hizmet kalitesinin artırılması, turizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, doğal ve kültürel varlıkların turizme kazandırılması sağlanarak Bölgenin turizm potansiyelinin harekete geçirilmesine katkı sağlamak” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Yenilikçi yöntemlerle bölge tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesi
2. Doğal ve kültürel varlıkların korunması ve değerlendirilmesi

3. Turizm sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesi
4. Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması
5. Turizm alanlarında çevresel duyarlılığın artırılması

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İstihdam (Kişi)
- Yerli turist sayısı (Kişi)
- Yabancı turist sayısı (Kişi)
- Tanıtım ve bilgilendirme etkinliği (Adet)
- Tesis edilen altyapı sayısı (Adet)
- Turizm geliri (Yüzde)
- Restore edilen turistik tesis (Adet)
- Çevre düzenlemesi yapılan alan (Metrekare)
- Mesleki eğitim sağlananlar (Kişi)
- Seminer, çalıştay, vb. (Adet)
- Seminer, çalıştay, vb.'ne katılanlar (Kişi)
- Hazırlanan plan, proje, envanter, vb. (Adet)
- Hazırlanan web sayfası (Adet)

4.2.5. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “TRB1 Bölgesinde, turizm ve sanayi sektörünün gelişimine etkin biçimde katkı sağlayacak altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Turizm potansiyeline sahip alanlarda altyapının geliştirilmesi
2. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik altyapının iyileştirilmesi
3. OSB ve KSS altyapılarının iyileştirilmesi
4. Gıda sanayisine yönelik modern tarımsal ürün toplama, depolama, akreditasyon ve Ar-Ge altyapılarının kurulması.

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İstihdam (Kişi)
- Yerli turist sayısı (Kişi)
- Tanıtım ve bilgilendirme etkinliği (Adet)
- Yapılan ortak kullanıma açık tesis (Adet)
- Yapılan küçük çaplı tesis (Adet)
- Yapılan lojistik merkez (Adet)
- Yapımı tamamlanan yol (Metre)

- Oluşturulan konaklama kapasitesi (Kişi)
- Hazırlanan web sayfası (Adet)

4.2.6. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “İşletmelerin ihracat ve yenilikçilik yeteneklerini geliştirerek TRB1 Bölgesi'nin rekabet gücünün artırılmasına katkı sağlamak” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. İhracata yönelik tasarım, üretim ve test yeteneklerinin geliştirilmesi
2. İhracata yönelik pazarlama ve kurumsal yeteneklerin geliştirilmesi
3. Yeni ürün geliştirme ve Ar-Ge yeteneklerinin güçlendirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Desteklenen işletmelerin toplam ciro artışı (%)
- Başvurusu yapılan patent/marka tescili/endüstriyel tasarım/coğrafi işaret vb. (Adet)
- Alınan patent/marka tescili/endüstriyel tasarım/coğrafi işaret vb. (Adet)
- Alınan kalite belgesi/kurulan kalite sistemi sayısı (Adet)
- Danışmanlık hizmeti ve eğitimlerden faydalanan kişi sayısı (Adet)
- Yeni istihdam edilen kişi sayısı (Adet)
- Yeni istihdam edilen lisans ve üzeri eğitilmiş kişi sayısı (Adet)
- Geliştirilen yeni ürün/prototip sayısı (Adet)
- İhracat yapan işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (%)
- İşletmelerin toplam ihracat artışı (%)
- İhracat yapan firma sayısındaki artış (%)
- İhracat yapılan yeni pazar sayısı (il, bölge, ülke) (Adet)
- İhracata başlayan işletme sayısı (Adet)
- Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)
- Program kapsamında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)
- Kurulan/geliştirilen Ar-Ge birimi sayısı (Adet)
- İşletme kuran kadın girişimci sayısı (Adet)
- İşletme kuran genç girişimci sayısı (Adet)
- Gerçekleşen özel sektör-üniversite işbirliği sayısı (Adet)
- Gerçekleşen özel sektör-özel sektör işbirliği sayısı (Adet)

4.2.7. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “TRB1 Bölgesi'nde görece az gelişmiş yörelerde ve kırsal alanda üretimde kapasite artışı, ürün çeşitlendirme ve modernizasyonu destekleyerek bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı sağlamak” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- İmalata yönelik işletmelerin kapasitelerinin geliştirilmesi
- Turizmin geliştirilmesi
- Tarımsal üretimin modernizasyonu

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Desteklenen işletmelerin toplam ciro artışı (%)
- Başvurusu yapılan marka tescili/endüstriyel tasarım/coğrafi işaret vb. (Adet)
- Alınan marka tescili/endüstriyel tasarım/coğrafi işaret vb. (Adet)
- Alınan kalite belgesi/kurulan kalite sistemi sayısı (Adet)
- Alınan turizm işletme belgesi sayısı (Bakanlık veya Belediyeden) (Adet)
- Danışmanlık hizmeti ve eğitimlerden faydalanan kişi sayısı (Kişi)
- Yeni istihdam edilen kişi sayısı (Adet)
- Yeni istihdam edilen lisans ve üzeri eğitimli kişi sayısı (Adet)
- Geliştirilen yeni ürün/prototip sayısı (Adet)
- Program uygulama alanındaki işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (%)
- Program uygulama alanında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)
- Program uygulama alanında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)
- İşletme kuran kadın girişimci sayısı (Adet)
- İşletme kuran genç girişimci sayısı (Adet)
- Gerçekleşen özel sektör- kamu kurumu/STK işbirliği sayısı (Adet)
- Gerçekleşen özel sektör-özel sektör işbirliği sayısı (Adet)

4.2.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerinde sanayi ve turizm alanlarında gelişmeye ivme kazandıracak, üretim ve istihdamı doğrudan etkileyecek stratejik altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. OSB, KSS, İŞGEM, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve benzeri ortak kullanım alanlarında altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
2. Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve pazarlama alanlarında özel sektöre hizmet sağlayacak altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
3. Bölge Turizm Rotaları ve Önemli Turizm Değerlerine yönelik altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İçme Suyu İçin Artırılan Kapasite Miktarı (Ton)
- Atık Su Arıtımı İçin Artırılan Kapasite Miktarı (Ton)
- Kanalizasyon Sistemi Uzunluğu (Metre)
- İçme Suyu Boru Hattı Uzunluğu (Metre)
- Yeni Oluşturulan/Geliştirilen Fuar Alanı Sayısı (Adet)
- İnşa Edilen/Geliştirilen Yenilenebilir Enerji Kaynaklı Elektrik Üretim Kapasitesi (Kwh)
- İşletmelere Tahsis Edilecek Pazarlama Alanı (Metrekare)
- Enerji, Su vb. Altyapı Hizmeti Sağlanan İşletme Sayısı (Adet)
- İnşa Edilen Toplam Kapalı Alan (Metrekare)
- Restore Edilen Tarihi veya Kültürel Alan (Metrekare)
- Altyapısı Geliştirilen OSB, KSS vb. Ortak Kullanım Alanı Sayısı (Adet)
- İnşa Edilen/Geliştirilen Enerji Tesisi Üretim Kapasitesi (Kwh)
- İşletmelere Tahsis Edilecek Üretim Alanı (Metrekare)
- İşletmelere Tahsis Edilecek Depolama Alanı (Metrekare)
- Peyzaj Düzenlemesi Yapılan Toplam Alan (Metrekare)
- Düzenleme Yapılan Toplam Açık Alan (Metrekare)
- İnşa Edilen/Kapasitesi Geliştirilen Kalite Kontrol, Tahlil ve Test Laboratuvarı Sayısı (Adet)
- Güvenlik altyapısı sağlanan alan (Metrekare)

4.2.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “Mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak odak alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi ve kapasitenin artırılması” olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. İhracata yönelik üretim ve pazarlama yeteneklerinin geliştirilmesi
2. Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve standardizasyon alanlarında işletme yeteneklerinin geliştirilmesi
3. Bölge içinde görece az gelişmiş yörelerde üretim kapasitesinin ve istihdamın artırılması.

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Desteklenen işletmelerin toplam ciro artışı (%)
- Başvurusu yapılan patent/marka tescili/endüstriyel tasarım/coğrafi işaret vb. (Adet)
- Alınan patent/marka tescili/endüstriyel tasarım/coğrafi işaret vb. (Adet)
- Alınan kalite belgesi/kurulan kalite sistemi sayısı (Adet)
- Danışmanlık hizmeti ve eğitimlerden faydalanan kişi sayısı (Adet)
- Yeni istihdam edilen kişi sayısı (Adet)
- Yeni istihdam edilen lisans ve üzeri eğitilmiş kişi sayısı (Adet)
- Geliştirilen yeni ürün/prototip sayısı (Adet)
- İhracat yapan işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (%)

- İşletmelerin toplam ihracat artışı (%)
- İhracat yapan firma sayısındaki artış (%)
- İhracat yapılan yeni pazar sayısı (il, bölge, ülke)
- İhracata başlayan işletme sayısı (Adet)
- Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)
- Program kapsamında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)
- Kurulan/geliştirilen Ar-Ge birimi sayısı (Adet)
- İşletme kuran kadın girişimci sayısı (Adet)
- İşletme kuran genç girişimci sayısı (Adet)
- Gerçekleşen özel sektör-üniversite işbirliği sayısı (Adet)
- Gerçekleşen özel sektör-özel sektör işbirliği sayısı (Adet)

4.2.10. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “TRB 1 bölgesinde görece daha az gelişmiş bölgelerde mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak öncelikli alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi ve kapasitenin artırılması” olarak belirlenmiştir.

Programın öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Tekstil-Konfeksiyon
- Turizm (Turizm yatırım/işletme belgeli oteller, butik oteller, tatil köyleri, özel konaklama tesisleri ve dağ/yayla evleri)
- OSB’lerde yer alacak İmalat Sanayi
- Kanatlı Hayvancılık (En az 25.000 kapasiteli)
- Yenilenebilir Enerji Destekli Seracılık (En az 5 Dönüm)

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Ciro artışı (%)
- Kârlılık artışı (%)
- Müşteri Sayısı artışı (%)
- İstihdam (Kişi)
- Üretim Kapasitesi artışı (%)
- Yeni Ürün Çeşidi (Adet)
- Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)
- Kalite Standartlarına Göre Alınan Sertifikalar (Adet)
- İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)
- Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi Sayısı (Adet)
- Geliştirilen Yeni Ürün/Prototip Sayısı (Adet)
- İhracata Başlayan Firma (Adet)

4.2.11. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

Programın genel amacı, “TRB1 bölgesinin Malatya ve Elazığ İllerinde mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak, belirlenmiş alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi” olarak belirlenmiştir.

Programın öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır²:

- Tıbbi Malzeme ve Medikal Ürünlerin imalatı
- Makine ve Ekipman İmalatı
- Ambalaj Malzemeleri İmalatı
- Yapı Malzemeleri, Gıda ve Tekstil-Konfeksiyon sektörlerinde ürün çeşitlendirme ve yeni ürün geliştirme

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Ciro artışı (%)
- Kârlılık artışı (%)
- Müşteri Sayısı (Adet)
- İstihdam (Kişi)
- Üretim Kapasitesi artışı (%)
- Yeni Ürün Çeşidi (Adet)
- Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)
- Kalite Standartlarına Göre Alınan Sertifikalar (Adet)
- İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)
- Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi Sayısı (Adet)
- Geliştirilen Yeni Ürün/Prototip Sayısı (Adet)
- İhracata Başlayan Firma (Adet)

² Görece Gelişmiş Bölge İçin (Malatya Yeşilyurt ve Battalgazi İlçeleri ile Elazığ Merkez İlçe) Belirlenmiş (Zorunlu), Diğer Bölgeler İçin Öncelikli Alanlar

5. Programların Sonuçları

5.1. Bütçe Gerçekleşmeleri

5.1.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 11 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 10.374.708 TL olmuştur (Tablo 2). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (9.875.587 TL) programın toplam bütçesinin %90'ı oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%95) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %94'ü gerçekleşmiştir (11.289.112 TL). 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %47'si oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 2. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Nihai Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Ekonomik Gelişme (2010)	10.374.708	9.875.587	11.289.112	21.164.698

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 8.700.000 TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 8.536.737 TL olmuştur (Tablo 3). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (8.237.108 TL) programın toplam bütçesinin %95'i oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%97) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %96'sı gerçekleşmiştir (9.261.719 TL). 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %47'si oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 3. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Nihai Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Ekonomik Gelişme (2011)	8.536.737	8.237.108	9.261.719	17.498.828

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.3. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 6 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 4.281.400 TL olmuştur (Tablo 4). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (3.984.144 TL) programın toplam bütçesinin %66'sı oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%93) hibe desteği olarak kullandırılabilmiştir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %93'ü gerçekleşmiştir (4.312.615 TL). 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %48'i oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 4. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Tarımda Model İşletmeler (2011)	4.281.400	3.984.144	4.312.615	8.296.759

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.4. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 7 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 4.592.210 TL olmuştur (Tablo 5). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (3.856.831 TL) programın toplam bütçesinin %55'i oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%84) hibe desteği olarak kullandırılabilmiştir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %84'ü gerçekleşmiştir (1.325.246 TL). 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %74'ü oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 5. 2011 Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi (2011)	4.592.210	3.856.831	1.325.246	5.182.077

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.5. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 4,5 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 1.682.307 TL olmuştur (Tablo 6). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (1.464.796 TL) programın toplam bütçesinin %33'ü oranındadır.

Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%87) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %86'sı gerçekleşmiştir (560.793 TL). 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %72'si oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 6. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Turizm Sektörünün Geliştirilmesi (2011)	1.682.307	1.464.796	560.793	2.025.589

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.6. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 8 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 6.594.827 TL olmuştur (Tablo 7). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (6.072.217 TL) programın toplam bütçesinin %76'sı oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%92) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise yine %92'si gerçekleşmiştir (6.519.406 TL). 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %48'i oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 7. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
İhracat ve Yenilikçilik (2013)	6.594.827	6.072.217	6.519.406	12.591.623

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.7. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 5 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 4.307.121 TL olmuştur (Tablo 8). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (3.854.518 TL) programın toplam bütçesinin %77'si oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%90) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %89'u gerçekleşmiştir (4.122.911 TL). 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %48'i oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 8. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Yerelde Ekonomik Gelişme (2013)	4.307.121	3.854.518	4.122.911	7.977.429

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 8,5 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 8.254.068 TL olmuştur (Tablo 9). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (6.829.444 TL) programın toplam bütçesinin %80'i oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak büyük bölümü (%83) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise yine %83'ü gerçekleşmiştir (2.277.653 TL). 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %75'i oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 9. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi (2014)	8.254.068	6.829.444	2.277.653	9.107.097

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 8 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 7.330.647 TL olmuştur (Tablo 10). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (7.189.530 TL) programın toplam bütçesinin %90'ı oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak neredeyse tamamı (%98) hibe desteği olarak kullanılabilmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise yine %98'i gerçekleşmiştir (7.393.402 TL). 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %49'u oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 10. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Üretimde Odak Alanlar (2014)	7.330.647	7.189.530	7.393.402	14.582.932

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.10. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 6 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 2.606.117 TL olmuştur (Tablo 11). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (2.546.409 TL) programın toplam bütçesinin %42'si oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak neredeyse tamamı (%98) hibe desteği olarak kullandırılabilmiştir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise yine %98'i gerçekleşmiştir (3.834.262 TL). 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %40'ı oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 11. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Malatya-Elazığ Odak Alanlar (2015)	2.606.117	2.546.409	3.834.262	6.380.672

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.1.11. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 5 milyon TL olarak belirlenmiş, sözleşmeye bağlanan destek tutarı ise 4.547.973 TL olmuştur (Tablo 12). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı (3.888.398 TL) programın toplam bütçesinin %78'i oranındadır. Sözleşmeye bağlanan projelerin miktar olarak %85'i hibe desteği olarak kullandırılabilmiştir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise yine %85'i gerçekleşmiştir (3.916.043 TL). 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %50'si oranında Ajans desteği almıştır.

Tablo 12. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar (2015)	4.547.974	3.888.398	3.916.043	7.804.441

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

5.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistik Bilgiler

5.2.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programa toplam 283 proje başvurmuş; bunların %16'sı teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 45 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin üçü,

yararlanıcılardan gelen talepler üzerine fesih edilmiş; dolayısıyla 42 proje için hibe desteği verilmiş ve başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 13).

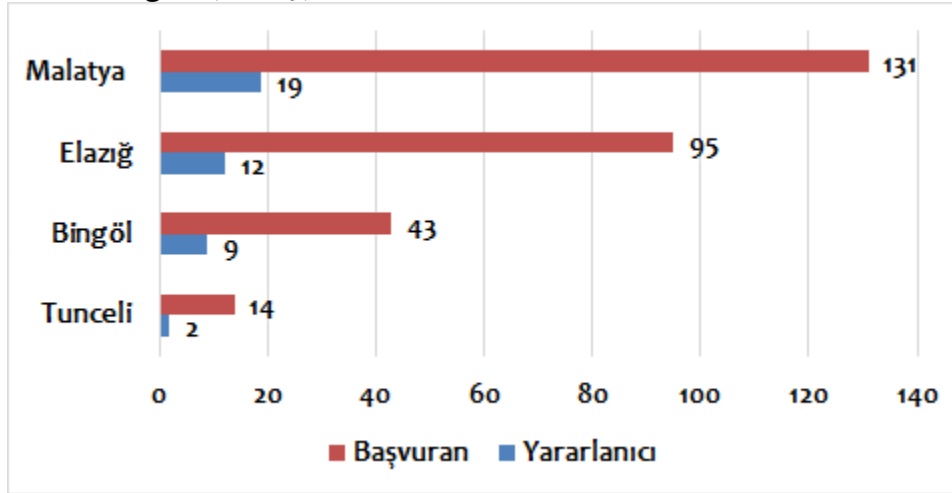
Tablo 13. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	283
Başarılı Proje	45
Feragat	-
Sözleşme İmzalanan Proje	45
Fesih	3
Tamamlanan Proje	42

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

2010 yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı bölgede faaliyet yürüten KOBİ'lere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Programa başvuruların en fazla Malatya (%46) ve Elazığ'dan (%34) olduğu görülmektedir. Başvuru sayılarına paralel olarak tamamlanan projelerin büyük kısmının da yine Malatya (%45) ve Elazığ'dan (%29) olduğu görülmektedir. Başvuran projelere kıyasla desteklenip tamamlanan projelerin oranı en fazla Bingöl'deki projelere aittir (%21). Diğer şehirlerden yapılan proje başvurularının desteklenip tamamlanma oranı %13 ile %15 arasında değişmektedir (Şekil 1).

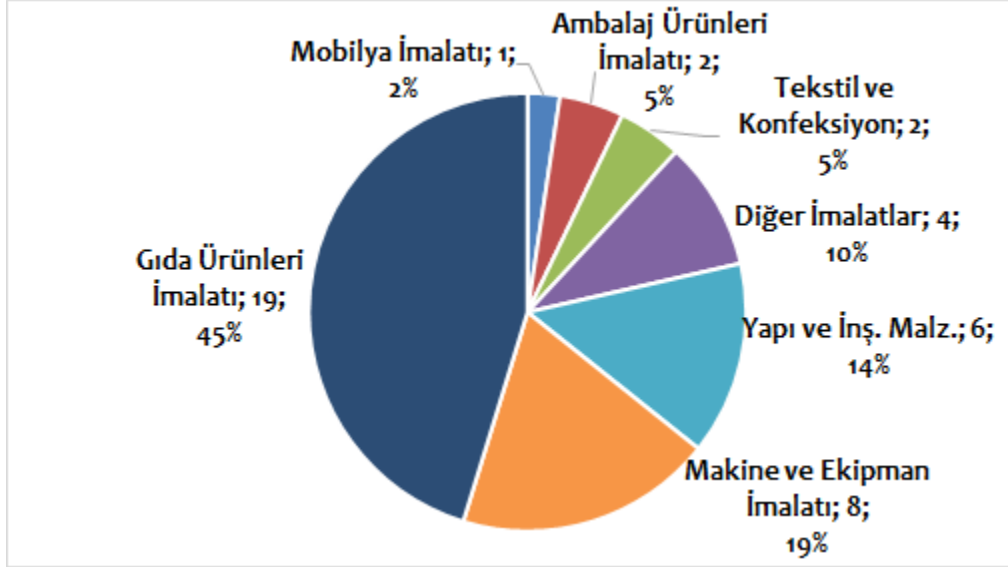
Şekil 1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=283, n=42

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Yararlanıcıların tamamı sanayi ve ticaret sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır. Alt sektörler bakımından yaklaşık yarısının (%45) gıda ürünleri imalatı alanında faaliyet gösterdiği görülmekte olup bunu makine ve ekipman imalatı (%19) ile yapı ve inşaat malzemeleri sektörleri izlemektedir (Şekil 2).

Şekil 2. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=42

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programa toplam 193 proje başvurmuş; bunların %17'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 33 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin biri, yararlanıcıdan gelen talep üzerine fesih edilmiş; dolayısıyla 32 proje için hibe desteği verilmiş ve başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

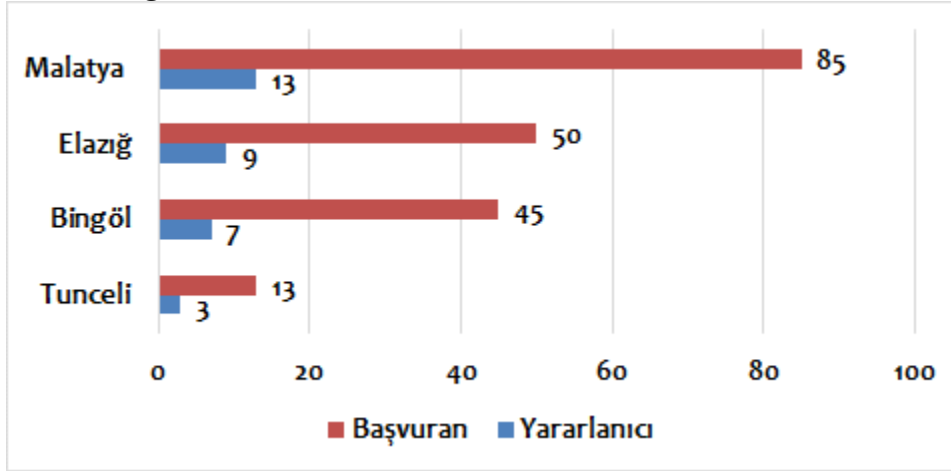
2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	193
Başarılı Proje	33
Feragat	0
Sözleşme İmzalanan Proje	33
Fesih	1
Tamamlanan Proje	32

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

2011 yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı bölgede faaliyet yürüten KOBİ'lere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Programa başvuruların en fazla Malatya'dan (%44) olduğu görülmekte, bunu Elazığ (%26) ve Bingöl (%23) takip etmektedir. Başvuru sayılarına paralel olarak tamamlanan projelerin büyük kısmının da yine Malatya'dan (%41) olup yine Elazığ ve Bingöl ikinci (%28) ve üçüncü (%22) sıradadır. Destek alan projeler içinde Tunceli son sırada olsa da, başvuran projelere kıyasla desteklenip tamamlanan projelerin oranı en fazla Tunceli projelerine aittir (%21). Diğer şehirlerden

yapılan proje başvurularının desteklenip tamamlanma oranı %15 ile %18 arasında değişmektedir (Şekil 3).

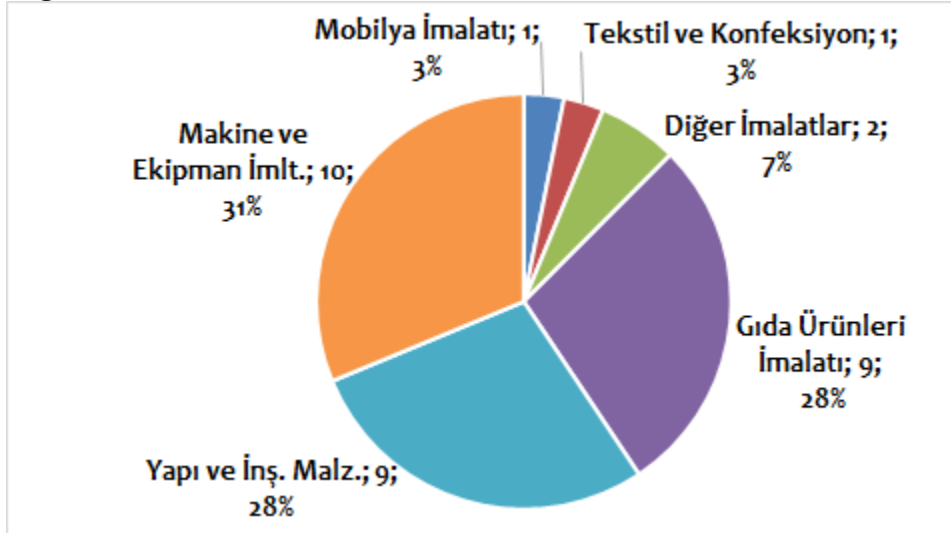
Şekil 3. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=193, n=32

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Yararlanıcıların tamamı sanayi ve ticaret sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır. Alt sektörler bakımından büyük kısmının makine ve ekipman imalatı (%31), yapı ve inşaat malzemeleri (%28) ve gıda ürünleri imalatı (%28) sektörlerinden oluştuğu görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=32

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.3. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

Programa toplam 58 proje başvurmuş; bunların %50'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 26 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin ikisi, yararlanıcılardan gelen talepler üzerine fesih edilmiş; dolayısıyla 24 proje için hibe desteği verilmiş ve başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 15).

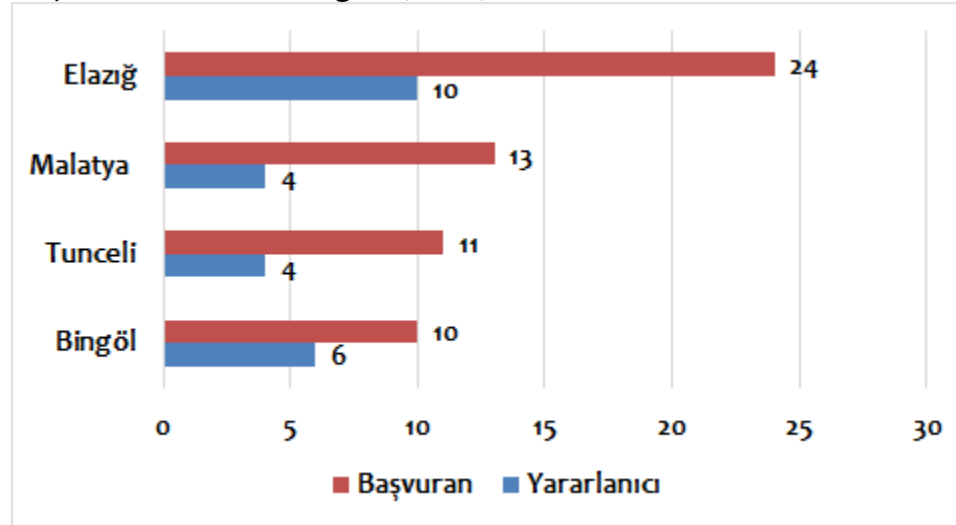
Tablo 15. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	58
Başarılı Proje	26
Feragat	0
Sözleşme İmzalanan Proje	26
Fesih	2
Tamamlanan Proje	24

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programa başvuruların en fazla Elazığ'dan (%41) olduğu görülmekte, bunu Malatya (%21) takip etmektedir. Başvuru sayılarına paralel olarak tamamlanan projelerin büyük kısmı da yine Elazığ'dandır (%42). Bingöl'den yapılan proje sayısı bu programda son sırada olsa da, 6 proje ile Elazığ'dan sonra en fazla desteklenen il olmuş, başvuran projelerin %60'ı desteklenmiştir. Elazığ'dan başvuru yapılan projelerin %42'si desteklenirken, diğer illerde bu oranlar %31 ile %36'dır (Şekil 5).

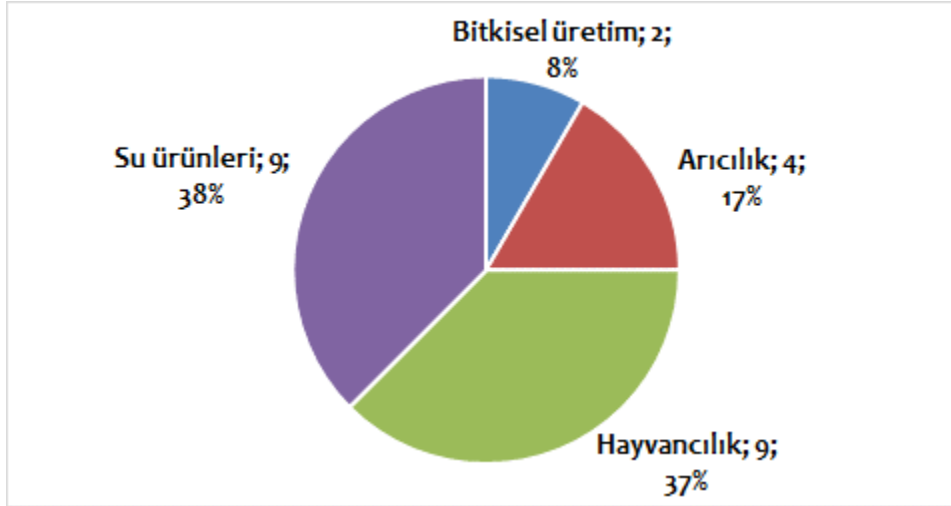
Şekil 5. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=58, n=24

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Yararlanıcıların tamamı tarım sektöründeki esnaf ve KOBİ'lerden oluşmaktadır. Alt sektörlerle bakıldığında büyük kısmının su ürünleri (%38) ve hayvancılık (%37) sektörlerinden oluştuğu görülmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=24

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.4. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programa toplam 39 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %26'sı teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 10 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin ikisi, yararlanıcılardan gelen talepler üzerine fesih edilmiş; dolayısıyla 8 proje için hibe desteği verilmiş ve başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

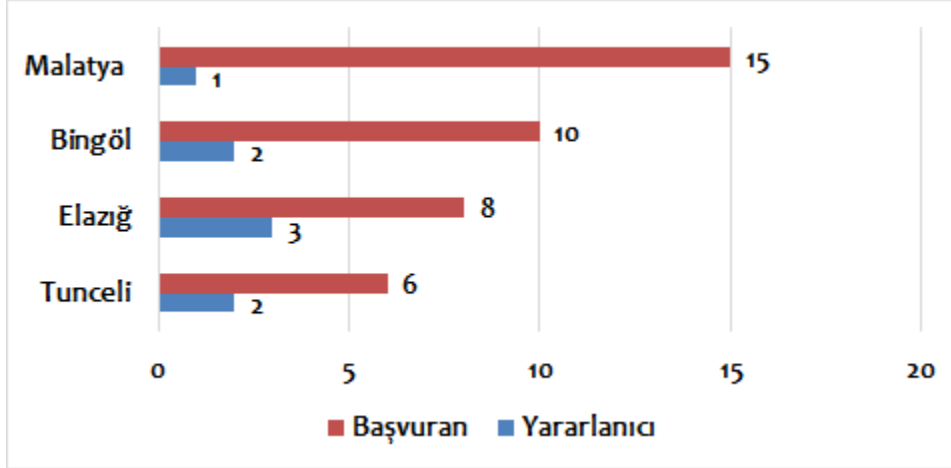
2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	39
Başarılı Proje	10
Feragat	-
Sözleşme İmzalanan Proje	10
Fesih	2
Tamamlanan Proje	8

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa başvuruların en fazla Malatya (%38) ve Bingöl'den (%26) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Elazığ'dan yapılan proje başvurularının %38'i desteklenip başarılı şekilde tamamlanmış ve

tamamlanan projeler içinde Elazığ projeleri ilk sırayı almıştır (%38). Tunceli'den yapılan proje başvurularının da %33'ü başarı ile tamamlanmıştır. Malatya başvurularında ilk sırayı alsa da sadece 1 proje tamamlanabilmiştir (Şekil 7).

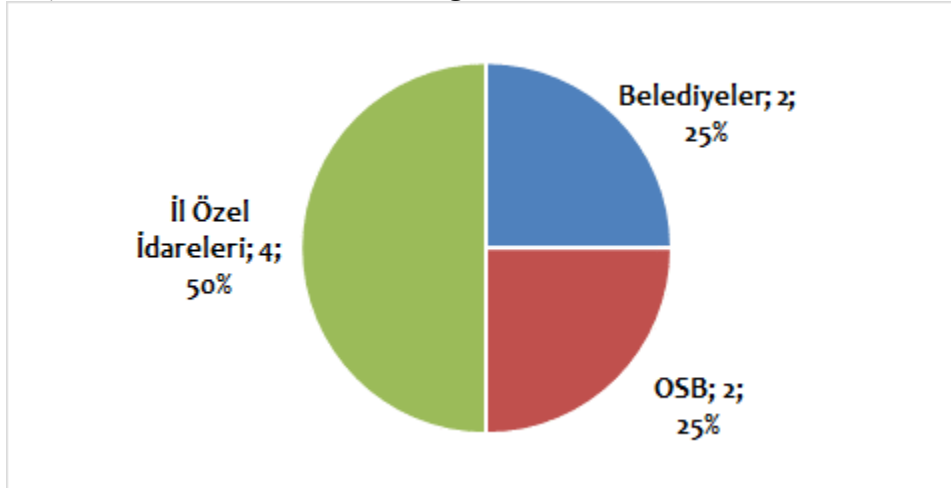
Şekil 7. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=39 ve n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

Program yararlanıcısı kurumların türlerine bakıldığında yarısının (%50) il özel idaresi olduğu, geri kalanının eşit oranda (%25) belediyeler ve OSB'lerden oluştuğu görülmektedir. Tamamlanan projelerin yarısı, farklı kurumların ortaklığında gerçekleştirilmiştir (Şekil 8).

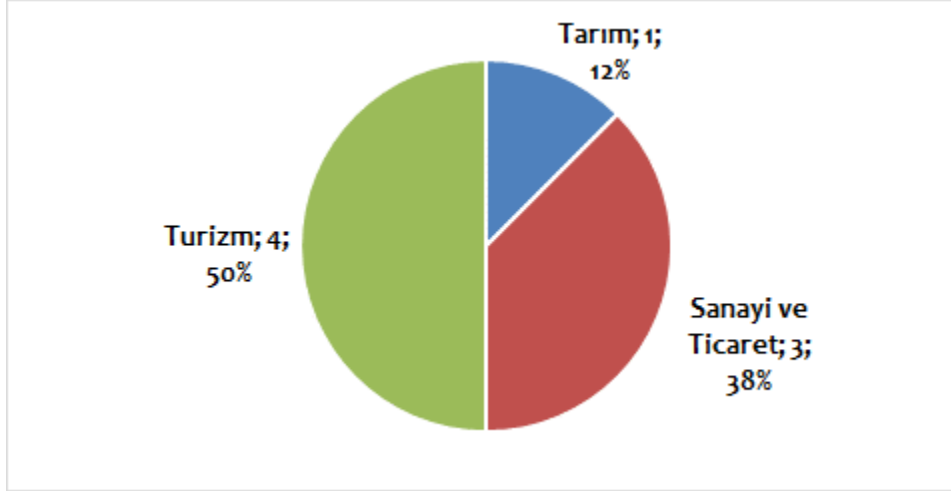
Şekil 8. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

Tamamlanan projelerin yarısının (%50) turizm altyapısı oluşturmaya yönelik yapıldığı, geri kalanının ise çoğunlukla sanayi ve ticaret altyapısı (%38) ile tarım altyapısı (%12) oluşturmak üzere gerçekleştirildiği görülmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörleri, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.5. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programa toplam 25 proje başvurmuş; bunların %32'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 8 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 8 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 17).

Tablo 17. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

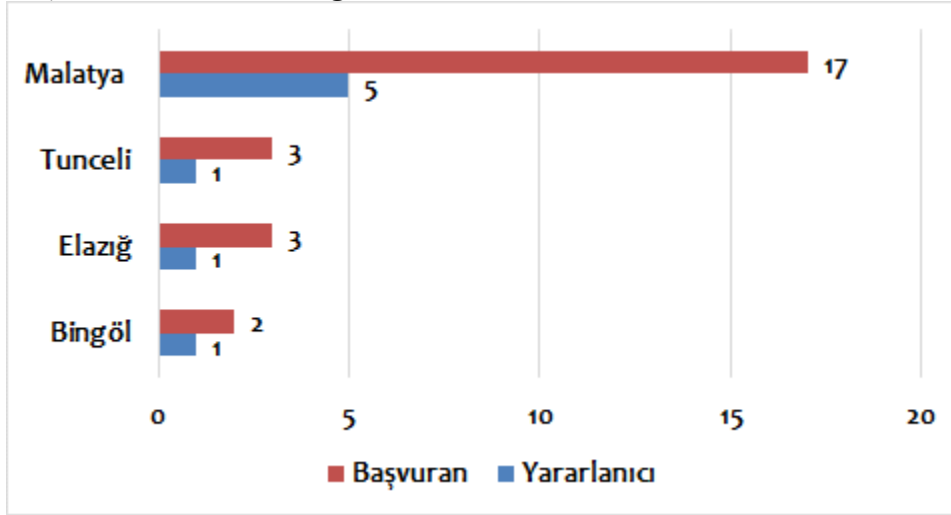
2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	25
Başarılı Proje	8
Feragat	-
Sözleşme İmzalanan Proje	8
Fesih	-
Tamamlanan Proje	8

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa başvuruların en fazla Malatya'dan olduğu görülmektedir (%68), diğer illerin oranı birbirine yakın seyretmektedir (%8 ile %12 arasında). Başvuru sayısına paralel olarak desteklenen proje sayısı da en fazla yine Malatya'dan olmuş (%63, 5 proje), diğer illerden birer proje desteklenmiştir. Başvurular

içinde desteklenme oranı Bingöl'deki projelerde en yüksek olup (%50), diğer illerin desteklenme oranları %29 ila %33 arasında değişmektedir (Şekil 10).

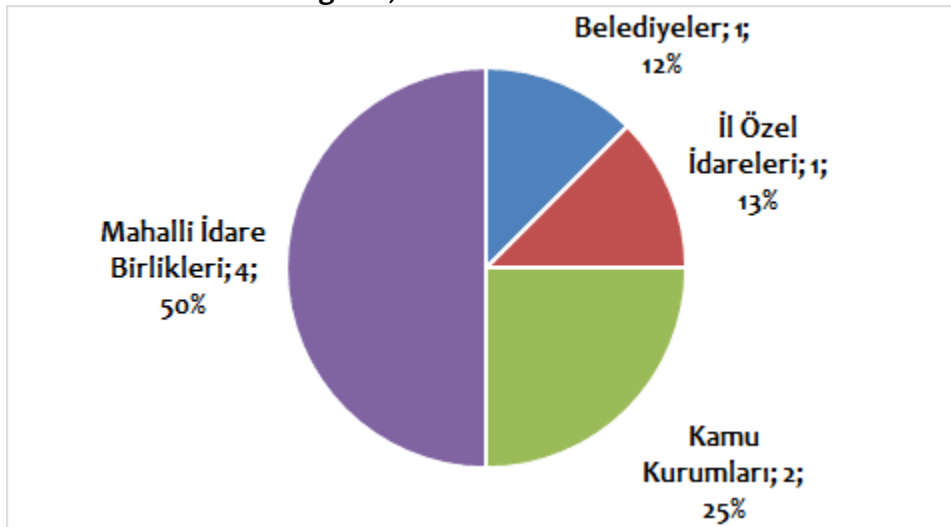
Şekil 10. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=25 ve n=8

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program yararlanıcısı kurumların türlerine bakıldığında yarısının (%50) mahalli idare birliği olduğu, geri kalanının kamu kurumları, il özel idareleri ve belediyelerden oluştuğu görülmektedir. Tamamlanan projelerin %38'i (3 proje), farklı kurumların ortaklığında gerçekleştirilmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.6. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

Programa toplam 90 proje başvurmuş; bunların %33'ü teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 30 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %3'ü (1 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 29 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %14'ü (4 proje), yararlanıcılardan gelen talepler üzerine fesih edilmiş; dolayısıyla 25 proje için hibe desteği verilmiş ve başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 18).

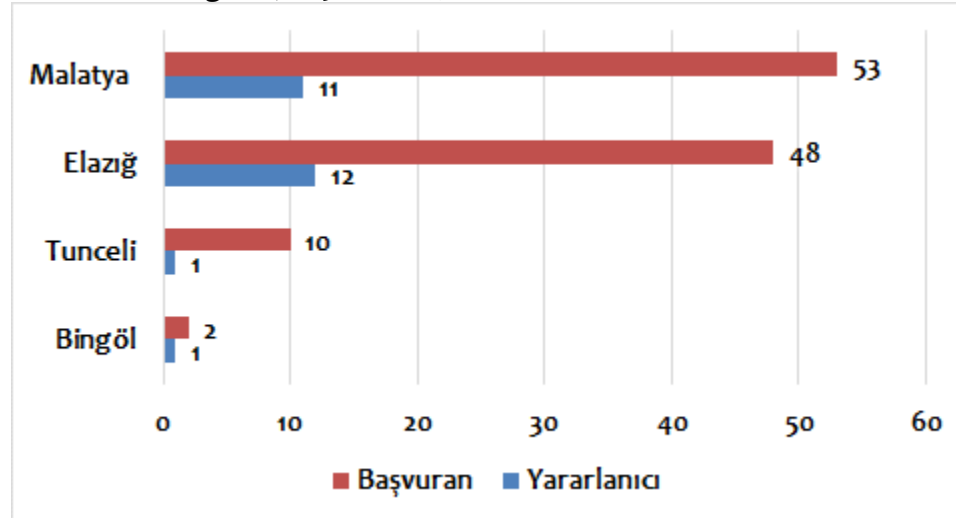
Tablo 18. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı-Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	90
Başarılı Proje	30
Feragat	1
Sözleşme İmzalanan Proje	29
Fesih	4
Tamamlanan Proje	25

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa başvuruların en fazla Malatya (%47) ve Elazığ'dan (%43) olduğu görülmektedir. Desteklenen proje sayısında Elazığ 12 proje ile birinci sıradayken (%48), Malatya 11 proje ile ikinci sıradadır (%44). Başvurular içinde desteklenme oranı Bingöl'deki projelerde en yüksek olup (%50), Tunceli'de en düşüktür (%10) (Şekil 12).

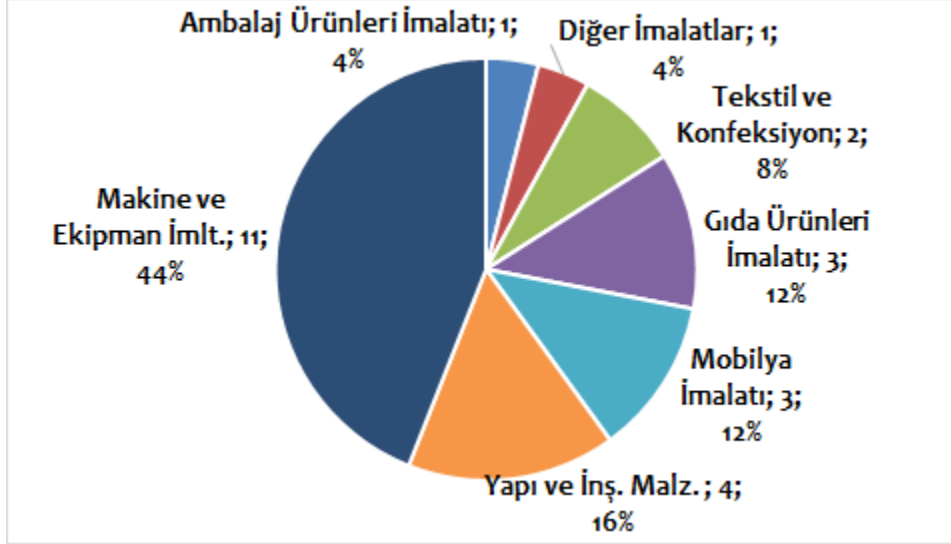
Şekil 12. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=90 ve n=25

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Yararlanıcıların tamamı sanayi ve ticaret sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır. Alt sektörlerle bakıldığında yararlanıcıların yaklaşık yarısının makine ve ekipman imalatı sektöründe (%44) olduğu, bunu yapı ve inşaat malzemeleri (%16) ile mobilya ve gıda ürünleri imalatı (her biri %12) sektörlerinin izlediği görülmektedir (Şekil 13).

Şekil 13. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=25

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.7. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Programa toplam 117 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %25'i teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 29 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin 3'ü için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 26 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan projelerin 3'ü, yararlanıcılardan gelen talepler üzerine fesih edilmiş; dolayısıyla 23 proje başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 19).

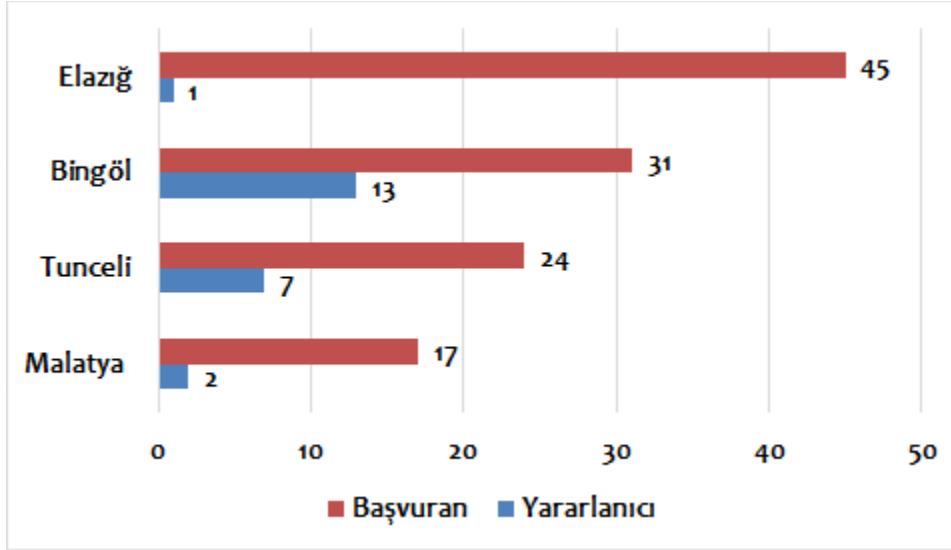
Tablo 19. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	117
Başarılı Proje	29
Feragat	3
Sözleşme İmzalanan Proje	26
Fesih	3
Tamamlanan Proje	23

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Bu programda başvuru yapanlar arasında desteklenme oranı, iller arasında büyük farklılık göstermektedir. Diğer programlarda Malatya'dan alınan başvuru sayısı genelde en yüksek olduğu halde, bu programda en düşüktür (%14). Elazığ en fazla başvuru yapılan il olduğu halde proje başvurularının %2'si desteklenmeye hak kazanmış ve 1 proje tamamlanmıştır. Bingöl ve Tunceli'den yapılan başvuruların ise sırayla %42 ve %29 oranında desteklendiği görülmektedir (Şekil 14).

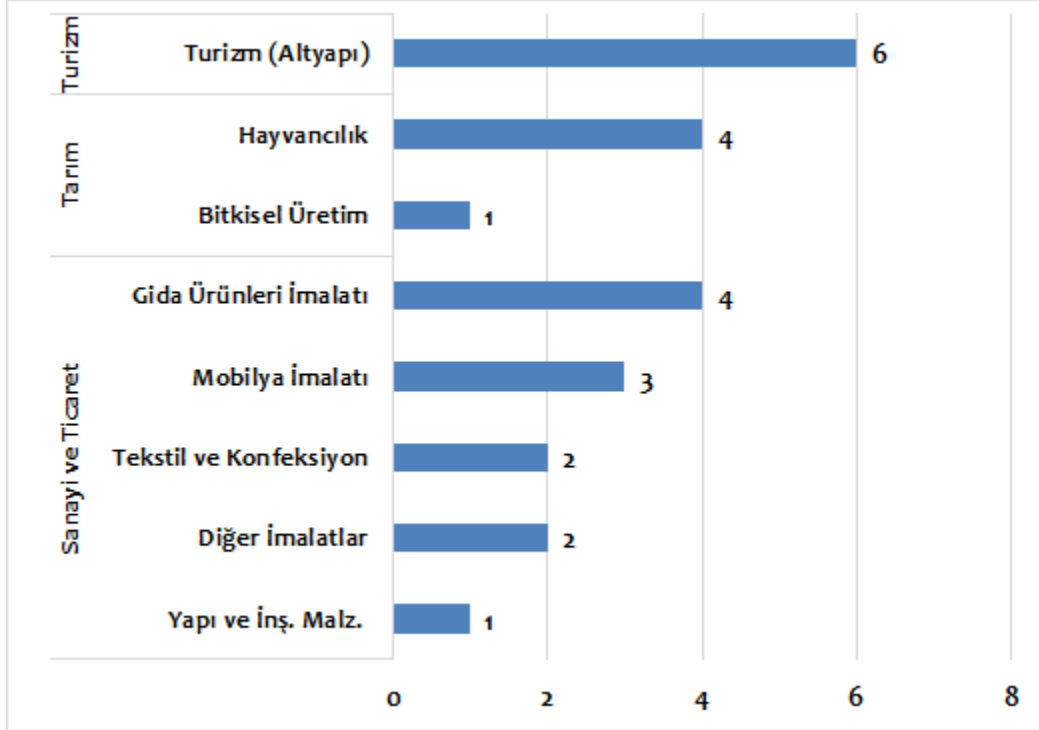
Şekil 14. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=117 ve n=23

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Yararlanıcıların 1'i haricinde tamamı (%96) özel sektör KOBİ ve esnaflarından oluşmaktadır. Gerçekleştirilen projelerin yarısından fazlası (%52) sanayi ve ticaret sektörüne, %26'sı tarım, geri kalan %22'si ise turizm sektörüne yöneliktir. Sanayi ve ticaret sektöründe en fazla gıda ürünleri imalatı, tarımda sektöründe ise hayvancılık alanında projelerin yapıldığı görülmektedir (Şekil 15).

Şekil 15. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=23

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

Programa toplam 36 proje başvurmuş; bunların %47'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 17 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin tamamıyla sözleşme imzalanmış; 2 projenin yararlanıcılardan gelen talep üzerine fesih edilmesiyle birlikte 15 proje başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %42'si) (Tablo 20).

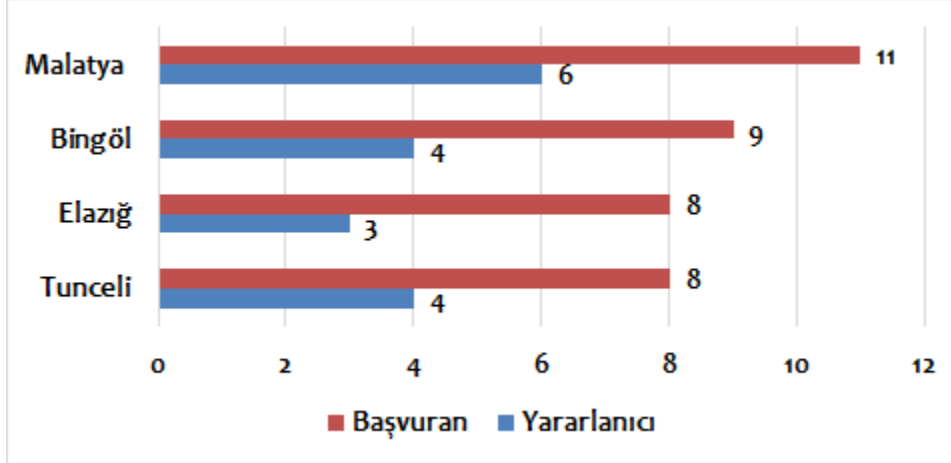
Tablo 20. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	36
Başarılı Proje	17
Feragat	-
Sözleşme İmzalanan Proje	17
Fesih	2
Tamamlanan Proje	15

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa başvurular ve desteklenen projeler, iller arasında genel olarak dengeli dağılmakla birlikte başvuru ve desteklenen proje sayısının en yüksek olduğu il Malatya'dır (sırayla %31 ve %35). Başvurular içinde desteklenme oranı yine en çok Malatya'da iken (%55), en düşük Elazığ'dadır (%38) (Şekil 16).

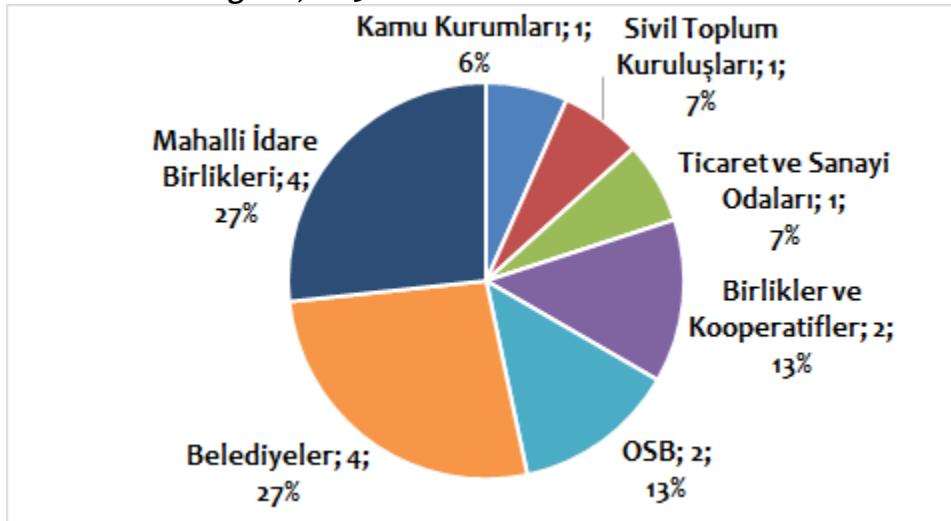
Şekil 16. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=36 ve n=15

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programdan farklı kurum tipleri yararlanmış olmakla birlikte, yarısından fazlasının mahalli idare birlikleri ve belediyeler olduğu görülmektedir (her biri %27). Tamamlanan projelerin %13'ü (2 proje) farklı kurumların ortaklığında gerçekleştirilmiştir (Şekil 17).

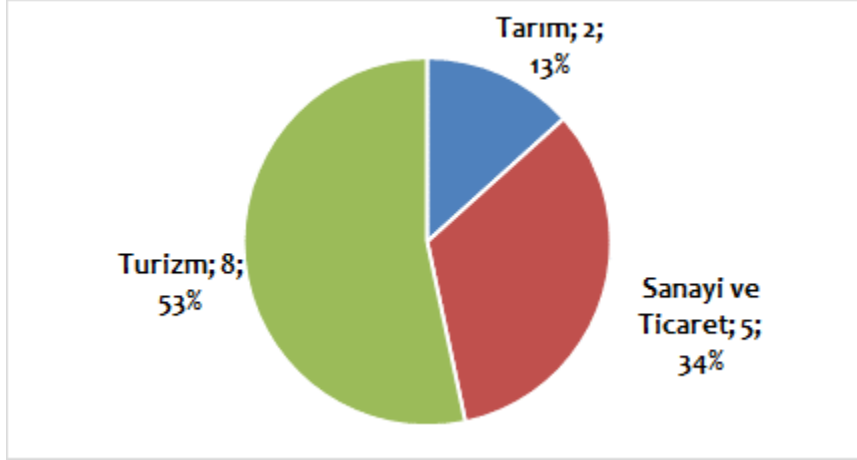
Şekil 17. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=15

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

Tamamlanan projelerin yarısından fazlasının (%53) turizm altyapısı oluşturmaya yönelik yapıldığı, geri kalanının ise çoğunlukla sanayi ve ticaret altyapısı (%34) ile tarım altyapısı (%13) oluşturmak üzere gerçekleştirildiği görülmektedir (Şekil 18).

Şekil 18. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörleri, n=15

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

Programa toplam 120 proje başvurmuş; bunların %28'i teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 34 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin 1'i için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 33 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 33 projenin 2'sinin sözleşmesi fesih olmuş, 31 proje başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %26'sı) (Tablo 21).

Tablo 21. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

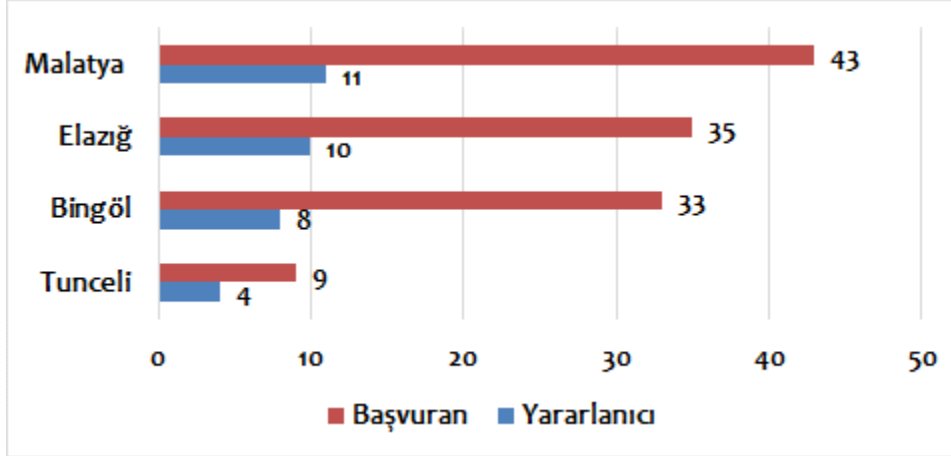
2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	120
Başarılı Proje	34
Feragat	1
Sözleşme İmzalanan Proje	33
Fesih	2
Tamamlanan Proje	31

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa başvurular ve desteklenen projeler, Tunceli hariç olmak üzere diğer üç il arasında genel olarak dengeli dağılmakla birlikte başvuru ve desteklenen proje sayısının en yüksek olduğu il

Malatya'dır (sırayla %36 ve %34). Başvurular içinde desteklenme oranı ise en yüksek Tunceli'de (%44) iken diğer illerde bu oran %24 ile %29 arasında değişmektedir (Şekil 19).

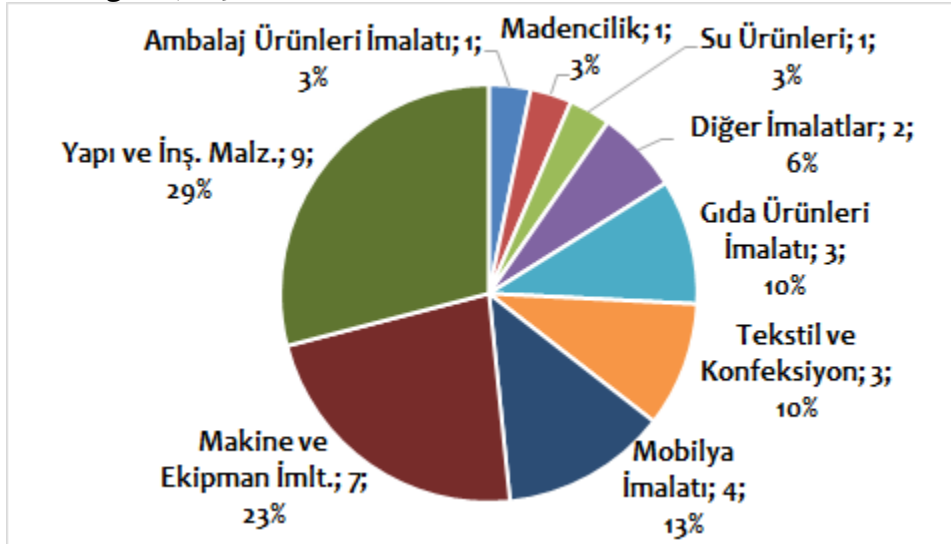
Şekil 19. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=120 ve n=31

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

Yararlanıcıların tamamı sanayi ve ticaret sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır. Alt sektörler bakımından yararlanıcıların yarısından fazlasının yapı ve inşaat malzemeleri (%29) ile makine ve ekipman imalatı sektöründe (%23) olduğu, bunu mobilya imalatı sektörünün (%13) izlediği görülmektedir (Şekil 20).

Şekil 20. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=31

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.10. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

Programa toplam 66 proje başvurmuş; bunların %32'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 21 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin 8'i için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 13 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 13 projenin 4'ünün sözleşmesi fesih olmuş, dolayısıyla 9 proje (desteklenmeye hak kazanan projelerin %43'ü, toplam proje başvurularının ise %14'ü) başarıyla tamamlanmıştır (Tablo 22).

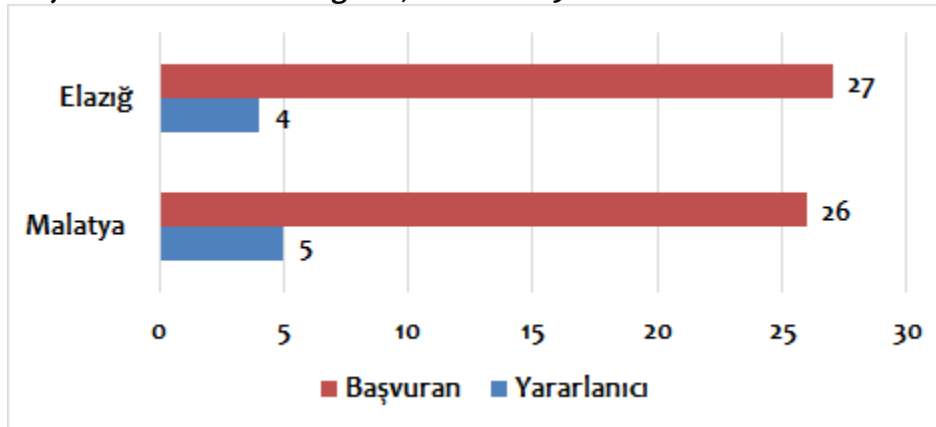
Tablo 22. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	66
Başarılı Proje	21
Feragat	8
Sözleşme İmzalanan Proje	13
Fesih	4
Tamamlanan Proje	9

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa sadece iki ilden başvuru yapılabilmiş, başvuru ve tamamlanan proje sayıları da iller bazında birbirine çok yakın gerçekleşmiştir (Elazığ'dan 27 Malatya'dan 26 başvuru; Elazığ'dan 4, Malatya'dan 5 tamamlanan proje) (Şekil 21).

Şekil 21. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=66 ve n=9

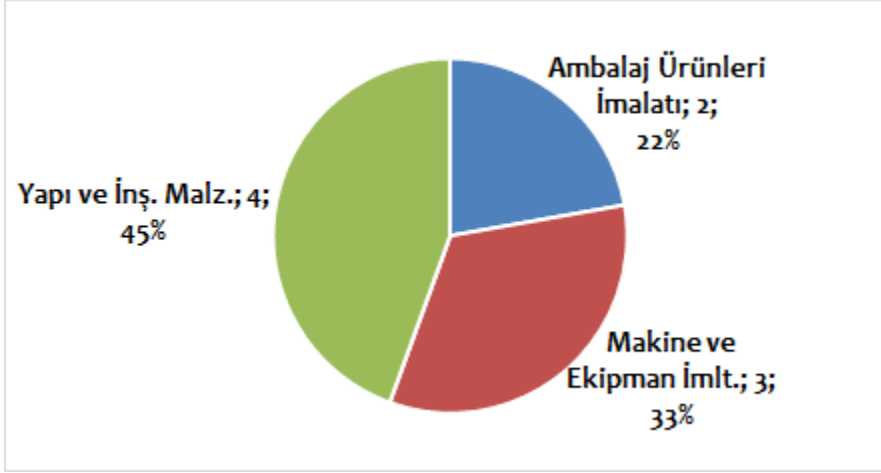

Kaynak: Program İzleme Verileri ve Program Kapanış Raporu, FKA

Yararlanıcıların tamamı sanayi ve ticaret sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır. Alt sektörlerle bakıldığında dengeli bir dağılım görülmekte; yararlanıcıların %45'i yapı ve inşaat malzemeleri

sektöründe, geri kalanı makine ve ekipman imalatı ile ambalaj ürünleri sektöründedir (sırayla %33 ve %22) (Şekil 22).

Şekil 22. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=9

Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

5.2.11. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

Programa toplam 49 proje başvurmuş; bu projelerin %37'si (18 proje) ile hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 18 projenin 1'inin sözleşmesi fesih olmuş, 17 proje başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %35'i) (Tablo 23).

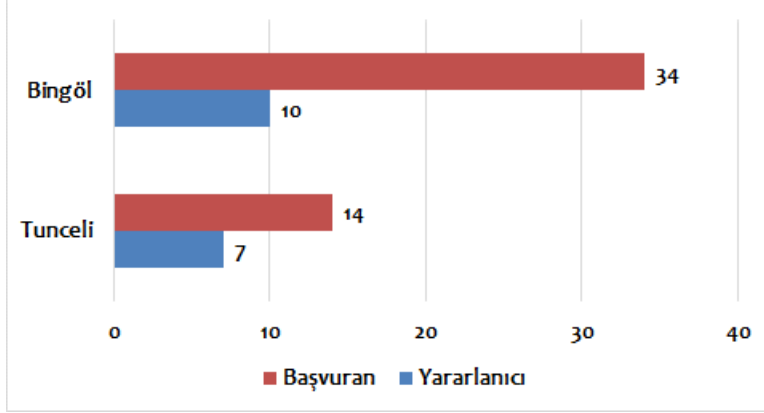
Tablo 23. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	49
Başarılı Proje	15 Asil Proje & 8 Yedek Proje
Feragat	-
Sözleşme İmzalanan Proje	18
Fesih	1
Tamamlanan Proje	17

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Programa sadece iki ilden başvuru yapılabilmiş, başvuru ve tamamlanan proje sayısında Bingöl öne çıkmıştır (başvuruların %71'i ve tamamlanan projelerin %59'u). Buna karşın Tunceli'deki başvuruların desteklenme oranı %50 iken Bingöl'den yapılan başvuruların desteklenme oranı %29'dur (Şekil 23).

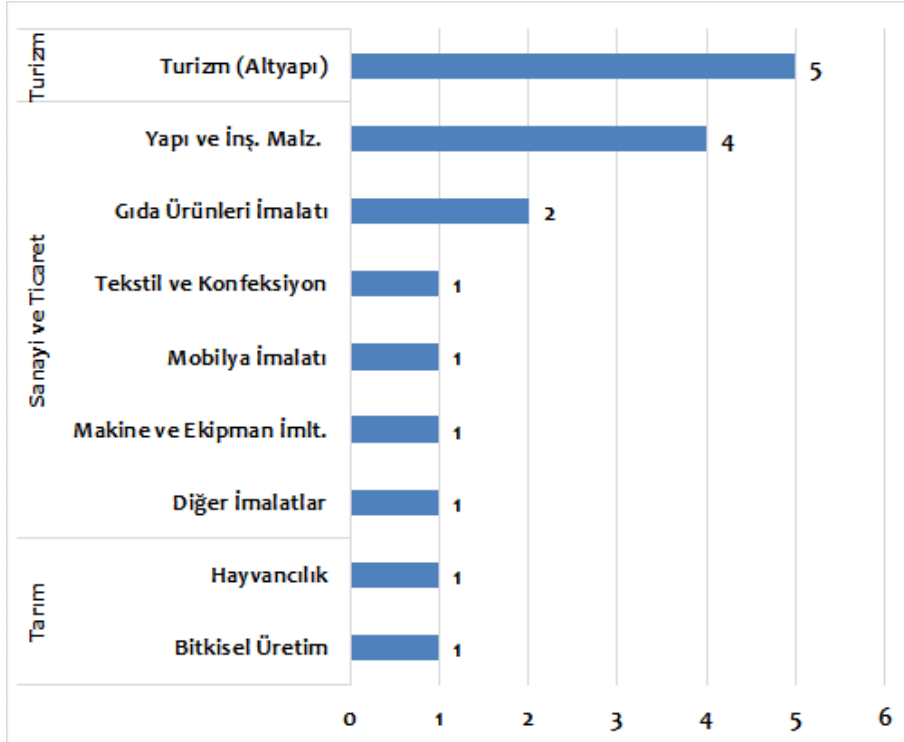
Şekil 23. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=48 ve n=17

Kaynak: Program İzleme Verileri ve Program Kapanış Raporu, FKA

Gerçekleştirilen projelerin yarısından fazlası (%59) sanayi ve ticaret sektörüne, kalan %29'u turizm sektörüne, geri kalanı ise (%19) tarım sektörüne yöneliktir. Sanayi ve ticaret sektöründe yapı ve inşaat malzemeleri sektöründeki projeler öne çıkmaktadır (%40) (Şekil 24).

Şekil 24. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=17

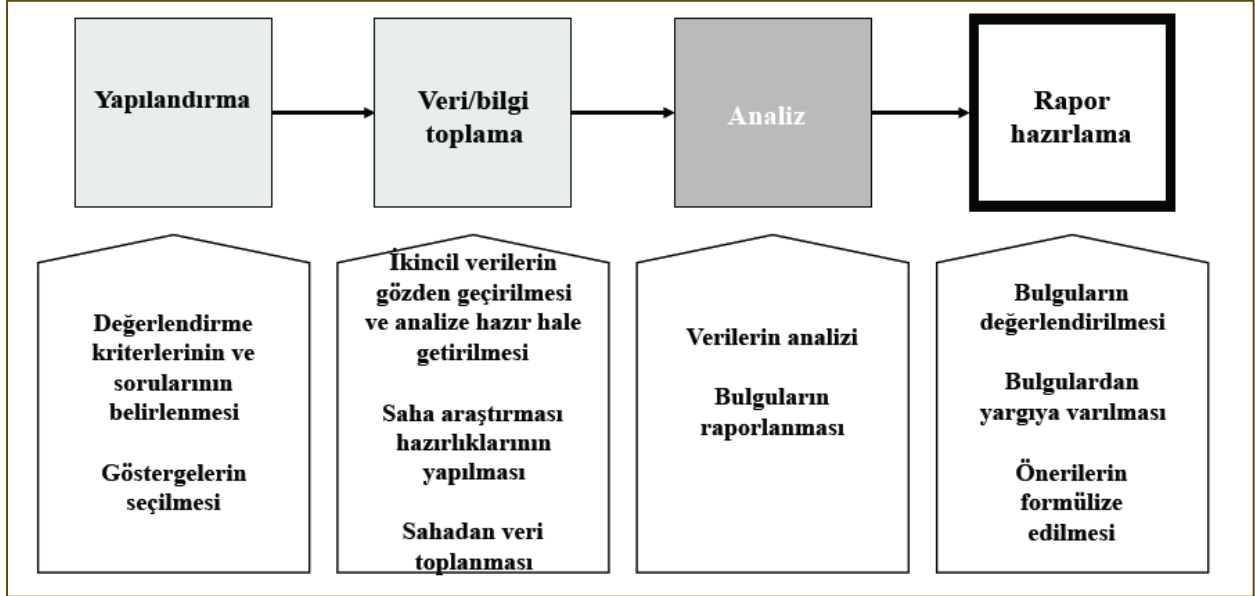
Kaynak: Program İzleme Verileri, FKA

6. Programların Değerlendirilmesi

6.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem

Fırat Kalkınma Ajansı 2010, 2011, 2013, 2014 ve 2015 yılları Mali Destek Programları için gerçekleştirilen değerlendirme ve etki analizi çalışmasının temel süreci Şekil 25’de gösterilmektedir.

Şekil 25. Fırat Kalkınma Ajansı Mali Destek Programları Değerlendirme Süreci

Kaynak: Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, “Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi”, R. Akpınar, ed.

6.1.1. Yapılandırma

Çalışmanın ilk aşamasını, değerlendirme metodolojisinin belirlenmesi ve program göstergeleri bazında (Program Başvuru Rehberleri ile Program Kapanış Raporları’nda yer almaktadır) sahadan veri toplamaya yönelik soru formlarının hazırlanması oluşturmuştur. Ajans belirlenen göstergeler doğrultusunda her bir program özelinde sahadan veri toplamaya yönelik anket soru formlarını oluşturmuştur.

6.1.2. Yararlanıcılara Yönelik Anket Uygulaması

Ajans’tan mali destek alan tüm işletme ve kurumlardan değerlendirme sorularına yönelik veri toplanabilmesi için bir anket çalışması yapılmıştır. Anket uygulamasıyla, çalışma kapsamındaki destek programlarının değerlendirilmesine girdi oluşturacak birincil verilerin toplanması amaçlanmıştır. Programların toplam yararlanıcı sayısı 234 olmakla birlikte 153 (%65) yararlanıcıya ulaşıp anket

uygulanmıştır. Analizler programlar özelinde SPSS programında yapılmış ve nihai rapor içinde her bir program için ayrı bir bölümde açıklanmıştır.

6.1.3. İkincil Verilerin İncelenmesi

Program yararlanıcılarına ait, programlara başvuru ve projelerin yürütülme sürecinde Ajans tarafından toplanan izleme verileri, programlara ait başvuru rehberleri, ulusal ve bölgesel politikalar ve planlar, bölgesel araştırma raporları ve ajans mevzuatı incelenmiş ve programların değerlendirilmesinde bir girdi olarak kullanılmıştır.

6.1.4. Raporlama

Yukarıda açıklanan adımların gerçekleştirilmesinin ardından elde edilen veri ve bilgiler ışığında değerlendirme sorularına cevap veren analizler yapılmış; ihtiyaçlara ilişkin kapsamlı tespit ve değerlendirmeler gerçekleştirilerek nihai rapor hazırlanmıştır.

6.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi

Uygulanan Mali Destek Programları kapsamında yararlanıcıların gerçekleştirdiği projelerde performans göstergeleri için hedefledikleri değerler ve bu doğrultuda elde ettikleri çıktılar/sonuçlar Ajans tarafından Program Kapanış Raporları'nda kayıt altına alınmıştır. Bu veriler ışığında programlar bazında yararlanıcıların proje hedeflerine ulaşma düzeyleri, program öncelikleriyle ilişkilendirilerek aşağıda verilmektedir. Takip eden alt başlıklarda da görüleceği gibi, performans göstergeleriyle ilgili olarak aşağıdaki hususlar dikkat çekmektedir:

- Bazı programlarda Mali Destek Programı Başvuru Rehberleri'nde listelenen performans göstergeleri ile Program Kapanış Raporları'ndaki performans göstergeleri birbirinden farklılık göstermekte; Program Kapanış Raporları'nda Başvuru Rehberi'nde tanımlanan gösterge verilerin tamamının alınmadığı, bunlar yerine yeni göstergelerin eklendiği görülmektedir. Bu durum, programın performans göstergelerinin net olarak belirlenip takip edilemediği izlenimi oluşturmaktadır.
- Programlar bazında bazı hedeflere ilişkin gerçekleşmeler oldukça düşüktür. Bu durum, ilgili göstergelerin çıktı değil sonuç göstergeleri niteliğinde olmasından kaynaklanmaktadır (satışlar, kar, ihracat, vb.) ve bu nedenle de projelerin hemen bitiminde hedeflenen rakamlara ulaşamaması normaldir. Bu hedeflere projeler tamamlandıktan sonra orta vadede erişilmesi beklenmektedir.
- Aynı programlar kapsamında bazı göstergeler için kurum özelinde makul hedefler (2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı yabancı turist sayısı göstergesi için kurumsal çapta hedef konulmuş) bazılarında ise bölgesel düzeyde hedefler konulmuş olup (aynı programda yerli turist sayısı göstergesi için bölgesel çapta hedef konulmuş) bu durum performans göstergeleri için hedeflerin bazen kontrolsüz belirlendiğinin göstergesidir.

- Performans göstergeleri, programların öncelikleri bazında bir ayrım olmadan belirlenmiş olup bu durum, programla doğrudan ilgili olmayan göstergeler için hedef belirlenmesi, ya da bazı öncelikler için gerekli göstergelerin belirlenememesi riskini beraberinde getirmektedir (2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nda yeni tesis kurulumu göstergesinin programın hiçbir önceliğiyle örtüşmemesi gibi)
- Bazı göstergelerde hedef gerçekleşme oranı çok yüksek olmuştur (2014 yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'ndaki "İnşa Edilen/Kapasitesi Geliştirilen Kalite Kontrol, Tahlil ve Test Laboratuvarı Sayısı" ile "İçme Suyu Boru Hattı Uzunluğu" gibi) Bu durum performans göstergelerinin daha gerçekçi belirlenebileceğini göstermektedir.

6.2.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 10 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte program başlangıcında yararlanıcılar tarafından 15 performans göstergesi için hedef belirlenmiş, program kapanışında ise toplam 13 performans göstergesi için veri toplanabilmiş, kârlılık ve ciro bilgisi program kapanış döneminde ilgili mali verilerin henüz kesinleşmemiş olması nedeniyle alınmamıştır.

Öncelik 1: Ürün çeşitlendirmeye ve kapasite artırımına yönelik yatırımların yapılması ve mevcut işletmelerin fiziki ve beşeri yapısının güçlendirilmesiyle katma değer ve istihdamın artırılması,
Öncelik 2: Yenilikçilik, marka ve patent faaliyetleri ile rekabet edebilirliğin artırılması,
Öncelik 3: İşletmelerin pazarlama ve dış ticaret kapasitesinin iyileştirilmesi.

Veri alınan 13 performans göstergesinin 8'inde (%62), program başlangıcında belirlenen hedefe ulaşılmış ya da aşılmış, geri kalanında ise en az %73 oranında hedef yakalanmıştır. Hedefin aşıldığı tek performans göstergesi, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış olmuştur.

Tablo 24. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

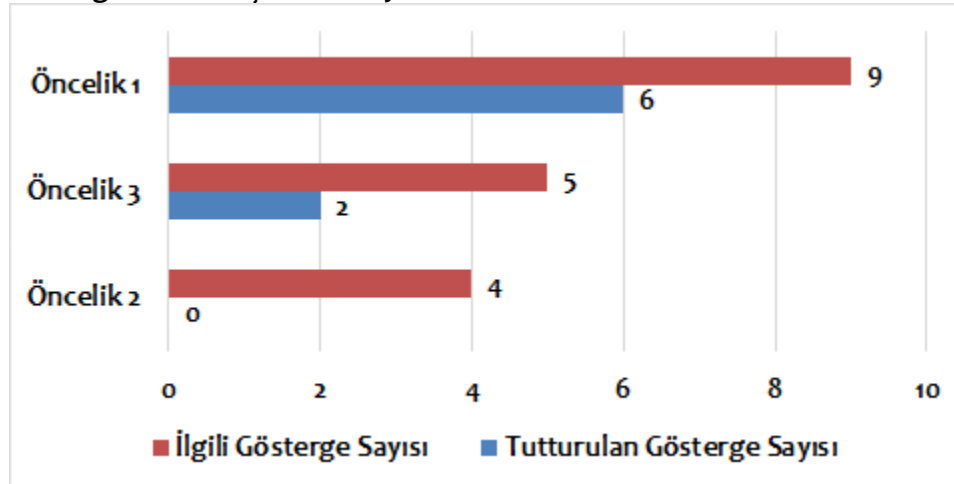
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1	Projelerin uygulanmasıyla birlikte, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (%)	67,9	73,5	108%
Öncelik 1	Sözleşmeler kapsamında istihdam edilen kişi sayısı (Kişi)	2	2	100%
Öncelik 3	Ürünlerin pazarlanmasına yönelik yapılan proje sayısı (Adet)	11	11	100%
Öncelik 3	İhracat yapan firma sayısındaki artış (Adet)	4	4	100%
Öncelik 1	Kapasitesi artırılan işletme sayısı (Adet)	36	36	100%
Öncelik 3	Program ile birlikte ihracata başlayan işletme sayısı (Adet)	4	4	100%
Öncelik 1	Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)	7	7	100%

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1	Program kapsamında iyileştirilen/geliştirilen tesis sayısı (Adet)	36	36	100%
Öncelik 2	Yeni ürün sayısı (adet)	131	125	95%
Öncelik 1, 2 ve 3	Program kapsamında yaratılan proje hacmi (TL)	22.386.107	21.164.699	95%
Öncelik 2	Birim maliyet düşüş oranı (%)	12	10	83%
Öncelik 1	İstihdam artışı (kişi)	745	565	76%
Öncelik 1	Projeler kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret... vb. (Adet)	15	11	73%
Öncelik 1, 2 ve 3	Kârlılık artış oranı (%)	22	-	-
Öncelik 1, 2 ve 3	Ciro artış oranı (%)	29	-	-

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, en fazla birinci önceliğe yönelik olarak performans göstergesinin belirlendiği (10), bunu üçüncü (6) ve ikinci önceliğin (5) takip ettiği görülmektedir. Bazı göstergeler birden fazla önceliğe aynı anda hitap etmektedir. Şekil 26’da, program kapanışında veri toplanabilmiş gösterge sayıları ile hedefe en az %100 oranında ulaşmış göstergelerin sayıları bulunmaktadır.³ Buradan da birinci önceliğe yönelik performans göstergelerindeki başarı oranının en yüksek olduğu; bu önceliğe bağlı göstergelerin %67’sinde en az %100 başarı yakalandığı görülmektedir.

Şekil 26. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

³ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

6.2.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 13 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte bu göstergelerden 7'si için program başlangıcında hedef belirlenmiş, geri kalan göstergeler için herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Bu 7 göstergeye ek olarak 6 yeni gösterge için de program başlangıcında hedef belirlenmiştir.

Öncelik 1: Yeni ürün geliştirmeye ve ürün çeşitlendirmeye yönelik çalışmaların yapılması

Öncelik 2: Kalite geliştirme ve standardizasyon amaçlı, üretim sürecini iyileştirmeye yönelik yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımı (sadece kapasite artırımını hedefleyen teknolojiler hariç)

Toplam 13 performans göstergesinden ikisinde (%15) program başlangıcında belirlenen aşılmış, geri kalanında ise en az %25 oranında hedef yakalanmıştır. Hedefin aşıldığı performans göstergeleri, kârlılık artışı ve yeni ürün sayısı olmuştur.

Tablo 25. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

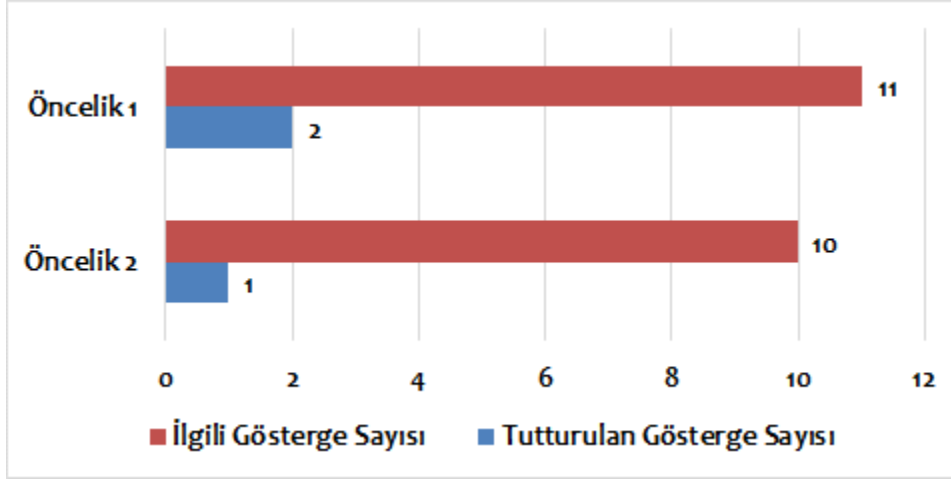
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1 ve 2	Kârlılık artışı (ortalama-%)	20	25	125%
Öncelik 1	Yeni ürün (Adet)	250	298	119%
Öncelik 1 ve 2	İstihdam (Kişi)	175	158	90%
Öncelik 1	Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)	5	4	80%
Öncelik 1 ve 2	Ciro artışı (ortalama-%)	20	15	75%
Öncelik 2	Kalite standartlarına göre alınan sertifika sayısı (Adet)	22	15	68%
Öncelik 2	Birim maliyetlerin azalması (ortalama-%)	25	16	64%
Öncelik 1 ve 2	Düzenlenen eğitim (Adet)	21	13	62%
Öncelik 1	Projelerin uygulanmasıyla birlikte, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (Yüzde)	50	30	60%
Öncelik 1 ve 2	İhracat yapan firma sayısındaki artış (Adet)	12	7	58%
Öncelik 1 ve 2	İhracat geliri artışı (ortalama-%)	15	8	53%
Öncelik 1 ve 2	Projeler kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret... vb. (Adet)	10	5	50%
Öncelik 1 ve 2	Katılım sağlanan sergi, fuar sayısı (adet)	8	2	25%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, birinci ve ikinci öncelikte eşleştirilen performans göstergeleri sayısı birbirine yakındır (sırayla 11 ve 10). Bazı göstergeler birden fazla önceliğe aynı anda hitap etmektedir. Şekil 27'de, program kapanışında veri toplanabilmiş gösterge sayıları ile hedefe en az %100 oranında ulaşmış göstergelerin sayıları bulunmaktadır.⁴

⁴ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

Şekil 27. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.3. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 13 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte bu göstergelerden 7'si için program başlangıcında hedef belirlenmiş, geri kalan göstergeler için herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Bu 7 göstergeye ek olarak 6 yeni gösterge için de program başlangıcında hedef belirlenmiştir.

Öncelik 1: Ürün çeşitlendirme

Öncelik 2: Kapasite artırımı

Öncelik 3: Yeni teknoloji kullanımı

Öncelik 4: Yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetleri

Öncelik 5: Kalite sistemi uygulamaları

Öncelik 6: Markalaşma

Öncelik 7: Pazarlama ve dış ticaret kapasitelerinin artırılması

Toplam 13 performans göstergesinden ikisinde (%15) program başlangıcında belirlenen aşılmış, geri kalanında ise en az %40 oranında hedef yakalanmıştır. Hedefin yakalandığı ya da aşıldığı performans göstergeleri, düzenlenen eğitim sayısı ile yeni kurulan tesis sayısı olmuştur.

Tablo 26. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Tüm	Düzenlenen eğitim (Adet)	12	15	125%

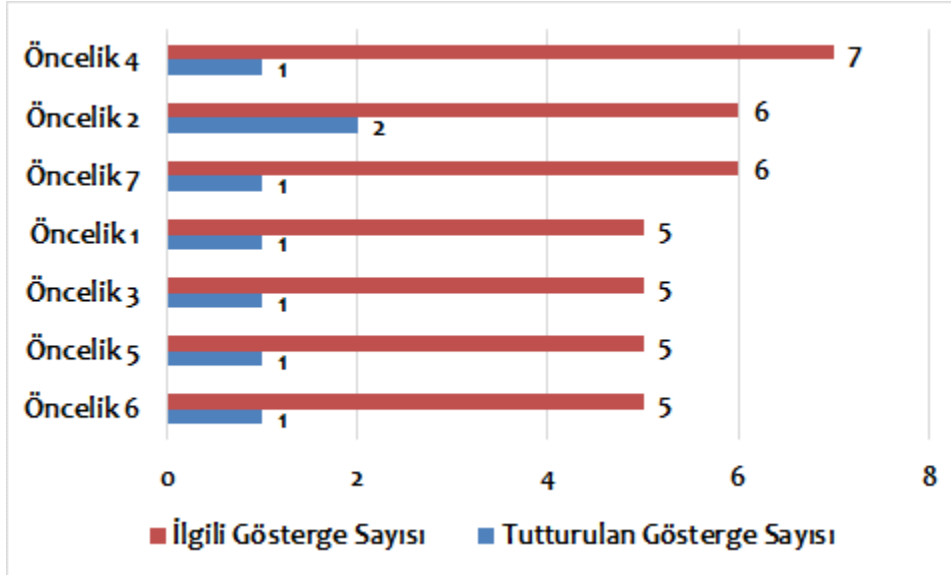
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelikler				
Öncelik 2	Program kapsamında yeni kurulan tesis sayısı (Adet)	2	2	100%
Öncelik 1 ve 4	Yeni ürün (Adet)	30	26	87%
Tüm öncelikler	Kârlılık artışı (ortalama-%)	15	12	80%
Tüm öncelikler	İstihdam (Kişi)	120	96	80%
Öncelik 2	Projelerin uygulanmasıyla birlikte, işletmelerin üretim kapasitesindeki artış (Yüzde)	50	40	80%
Öncelik 3 ve 4	Birim maliyetlerin azalması (ortalama-%)	20	15	75%
Tüm öncelikler	Ciro artışı (ortalama-%)	15	10	67%
Öncelik 7	İhracat yapan firma sayısındaki artış (Adet)	5	3	60%
Öncelik 6 ve 7	Katılım sağlanan sergi, fuar sayısı (adet)	5	3	60%
Öncelik 7	İhracat geliri artışı (ortalama-%)	15	8	53%
Öncelik 5	Kalite standartlarına göre alınan sertifika sayısı (Adet)	10	4	40%
Öncelik 4	Projeler kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret... vb. (Adet)	5	2	40%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, en fazla sayıda performans göstergesinin, öncelik 4 (yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetleri) alanında belirlendiği görülmekte, bunu öncelik 2 ve 7 takip etmektedir (kapasite artırımı ile pazarlama ve dış ticaret kapasitelerinin artırılması). Tutturulan performans göstergelerinden birinin tüm önceliklerle ilişkili olmasından dolayı, öncelikler bazında en az bir performans göstergesi tutturulmuştur. Hedefin en fazla tutturulduğu performans göstergeleri öncelik 2'ye bağlıdır.⁵

Şekil 28. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşıma Düzeyi

⁵ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.4. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak 9 gösterge belirlenmiş; bu göstergeler için program başlangıcında hedef belirlenmiş ve program kapanışında gerçekleşme verileri toplanmıştır. ⁶

Öncelik 1: Turizm potansiyeline sahip alanlarda altyapının geliştirilmesi

Öncelik 2: Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik altyapının iyileştirilmesi

Öncelik 3: OSB ve KSS altyapılarının iyileştirilmesi

Öncelik 4: Gıda sanayisine yönelik modern tarımsal ürün toplama, depolama, akreditasyon ve Ar-Ge altyapılarının kurulması.

Toplam 9 performans göstergesinin ikisi hariç tamamında (%78) program başlangıcında belirlenen hedefler aşılmış, geri kalanında ise en az %28 oranında hedef yakalanmıştır. Hedefin aşıldığı tek performans göstergesi (%200 oranında) yerli turist sayısı olmuştur.

Tablo 27. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1 ve 2	Yerli turist sayısı (Kişi)	1.000	2.000	200%
Tüm	Tanıtım ve bilgilendirme etkinliği (Adet)	3	3	100%

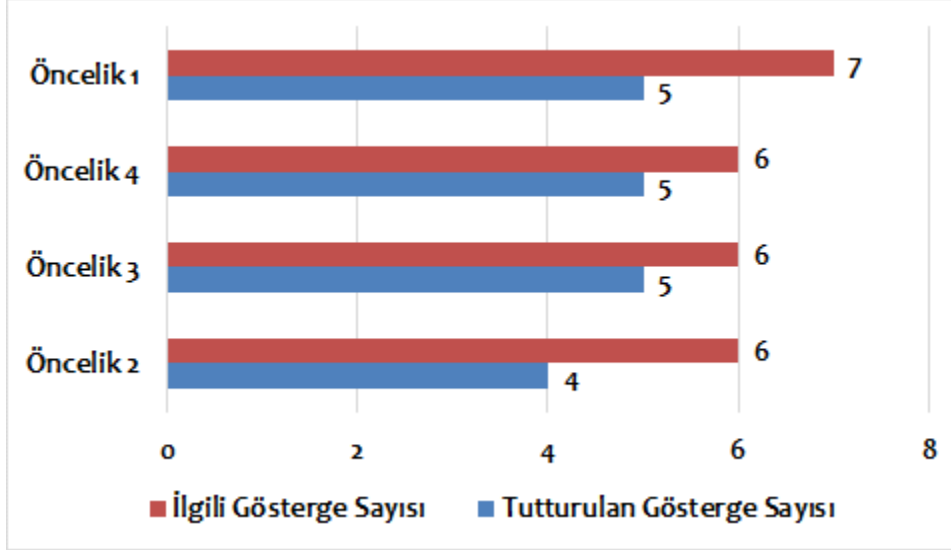
⁶ Program Başvuru Rehberi'nde performans göstergelerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelikler				
Öncelik 3 ve 4	Yapılan ortak kullanıma açık tesis (Adet)	4	4	100%
Tüm öncelikler	Yapılan küçük çaplı tesis (Adet)	21	21	100%
Öncelik 3 ve 4	Yapılan lojistik merkez (Adet)	1	1	100%
Öncelik 1	Yapımı tamamlanan yol (Metre)	5.000	5.000	100%
Tüm öncelikler	Hazırlanan web sayfası (Adet)	5	5	100%
Öncelik 1 ve 2	Oluşturulan konaklama kapasitesi (Kişi)	60	40	67%
Tüm öncelikler	İstihdam (Kişi)	43	12	28%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, en fazla sayıda performans göstergesinin, öncelik 1 alanında belirlendiği, diğer öncelikler için eşit sayıda performans göstergesi belirlendiği görülmektedir. Tutturulan performans göstergeleri de öncelikler bazında birbirine yakın düzeydedir.⁷

Şekil 29. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.5. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine

⁷ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

yönelik olarak 13 gösterge belirlenmiş; bu göstergeler için program başlangıcında hedef belirlenmiş ve program kapanışında gerçekleşme verileri toplanmıştır.⁸

Öncelik 1: Yenilikçi yöntemlerle bölge tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesi

Öncelik 2: Doğal ve kültürel varlıkların korunması ve değerlendirilmesi

Öncelik 3: Turizm sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesi

Öncelik 4: Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması

Öncelik 5: Turizm alanlarında çevresel duyarlılığın artırılması

Toplam 13 performans göstergesinin yarısından fazlasında (%54) program başlangıcında belirlenen hedefler aşılmış, geri kalanında ise en az %62 oranında hedef yakalanmıştır.

Tablo 28. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Tüm öncelikler	Yabancı turist sayısı (Kişi)	100	100	100%
Öncelik 1	Tanıtım ve bilgilendirme etkinliği (Adet)	9	9	100%
Öncelik 2	Tesis edilen altyapı sayısı (Adet)	3	3	100%
Tüm öncelikler	Turizm geliri (Yüzde)	10	10	100%
Öncelik 2	Restore edilen turistik tesis (Adet)	1	1	100%
Tüm öncelikler	Seminer, çalıştay, vb. (Adet)	2	2	100%
Öncelik 1	Hazırlanan web sayfası (Adet)	3	3	100%
Öncelik 2 ve 5	Hazırlanan plan, proje, envanter, vb. (Adet)	36	35	97%
Öncelik 2 ve 5	Çevre düzenlemesi yapılan alan (Metrekare)	700	525	75%
Öncelik 3	Mesleki eğitim sağlananlar (Kişi)	40	30	75%
Tüm öncelikler	Yerli turist sayısı (Kişi)	630.000	445.000	71%
Öncelik 3	İstihdam (Kişi)	19	12	63%
Tüm öncelikler	Seminer, çalıştay, vb.'ne katılanlar (Kişi)	1.217	758	62%

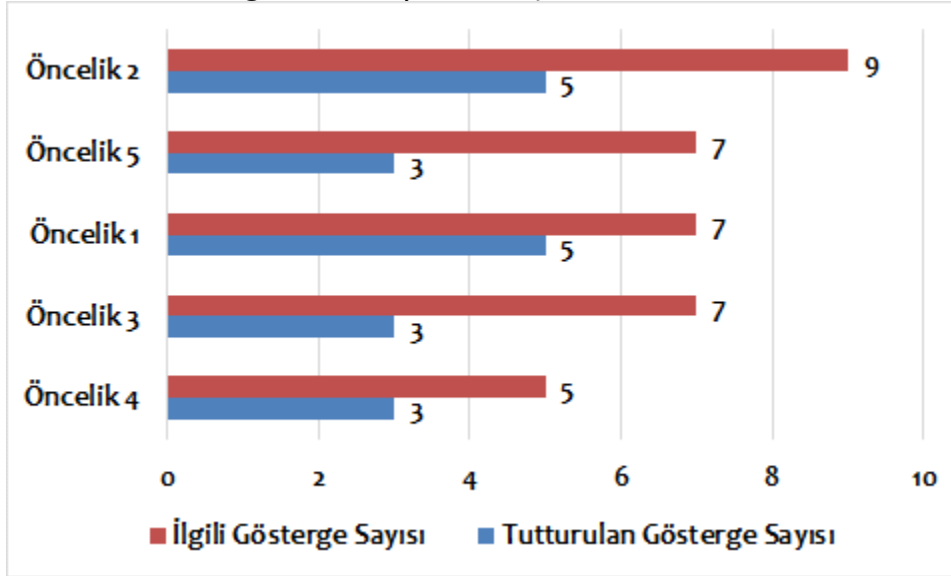
Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, tüm öncelikler için en az 5 performans göstergesinin belirlendiği; en fazla sayıda performans göstergesinin de öncelik 2 için

⁸ Program Başvuru Rehberi'nde performans göstergelerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

belirlendiği görülmektedir. Öncelik 1 ve 2 için 5 performans göstergesinde %100 başarı sağlanırken, diğer öncelikler için 3'er performans göstergesinde hedefler tamamen tutturulmuştur.⁹

Şekil 30. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.6. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 20 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte bu göstergelerden 9'u için program başlangıcında hedef belirlenmiş, geri kalan göstergeler için herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Bu 9 göstergeye ek olarak 4 yeni gösterge için de program başlangıcında hedef belirlenmiştir.

Öncelik 1: İhracata yönelik tasarım, üretim ve test yeteneklerinin geliştirilmesi

Öncelik 2: İhracata yönelik pazarlama ve kurumsal yeteneklerin geliştirilmesi

Öncelik 3: Yeni ürün geliştirme ve Ar-Ge yeteneklerinin güçlendirilmesi

Toplam 13 performans göstergesinin yarısından fazlasında (%54) program başlangıcında belirlenen hedefler aşılmış, geri kalanında ise en az %67 oranında hedef yakalanmıştır. Programın doğrudan önceliklerinden biri olmasa da, üretim kapasitesindeki artış, hedefin aşıldığı tek performans göstergesidir (%110).

⁹ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

Tablo 29. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

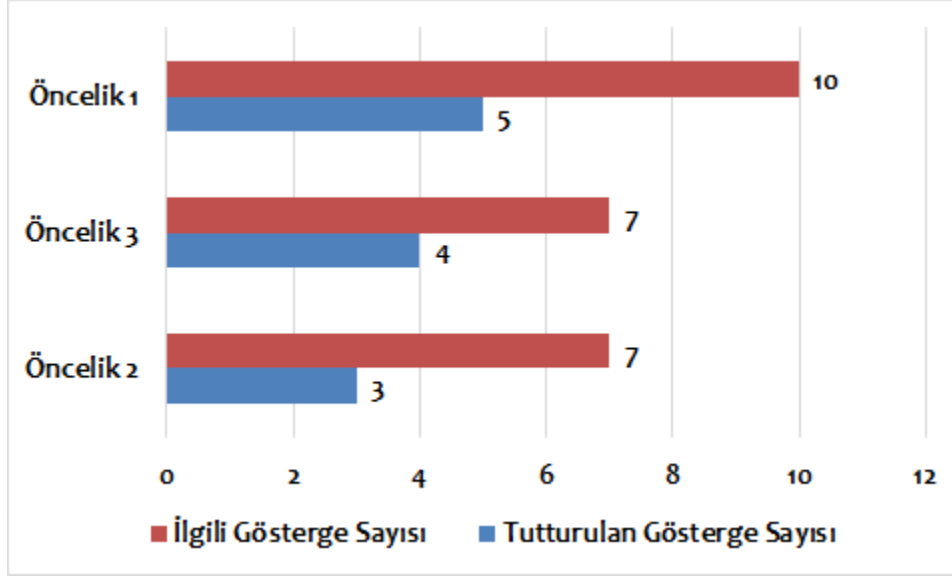
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1	Üretim Kapasitesi Artışı (Ortalama-%)	40	44	110%
Tüm öncelikler	Ciro Artışı (Ortalama-%)	26	26	100%
Öncelik 3	Yeni Ürün (Adet)	84	84	100%
Öncelik 1 ve 2	İhracata Başlayan Firma Sayısı (Adet)	6	6	100%
Tüm öncelikler	Yeni Kurulan Tesis Sayısı (Adet)	3	3	100%
Öncelik 3	Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi (Adet)	9	9	100%
Tüm öncelikler	Katılım Sağlanan Sergi, Fuar Sayısı (Adet)	5	5	100%
Tüm öncelikler	Kârlılık Artışı (Ortalama-%)	15	14	93%
Tüm öncelikler	Müşteri Sayısı (Adet)	4469	4098	92%
Öncelik 1 ve 2	İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)	53	47	89%
Tüm öncelikler	İstihdam (Adet)	443	378	85%
Öncelik 3	Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)	12	9	75%
Öncelik 1	Kalite Standartlarına Göre Alınan Sertifikalar (Adet)	21	14	67%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, tüm öncelikler için en az 7 performans göstergesinin belirlendiği; en fazla sayıda performans göstergesinin de öncelik 1 için belirlendiği görülmektedir. Hedefin tutturulduğu performans göstergeleri de sayıca en fazla öncelik 1'e bağlı olan göstergelerdir.¹⁰

¹⁰ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

Şekil 31. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.7. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 16 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte bu göstergelerden 8'i için program başlangıcında hedef belirlenmiş, geri kalan göstergeler için herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Bu 8 göstergeye ek olarak 9 yeni gösterge için de program başlangıcında hedef belirlenmiştir.

Öncelik 1: İmalata yönelik işletmelerin kapasitelerinin geliştirilmesi

Öncelik 2: Turizmin geliştirilmesi

Öncelik 3: Tarımsal üretimin modernizasyonu

Toplam 17 performans göstergesinin %29'unda (5 gösterge) program başlangıcında belirlenen hedeflere ulaşılmış ya da aşılmıştır. İhracat yapılan ülke sayısı ile Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi sayısı için az sayıda hedef belirlenmiş olsa da bu hedefler gerçekleştirilememiş, diğer hedeflerde ise en az %50 oranında başarı sağlanmıştır.

Tablo 30. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

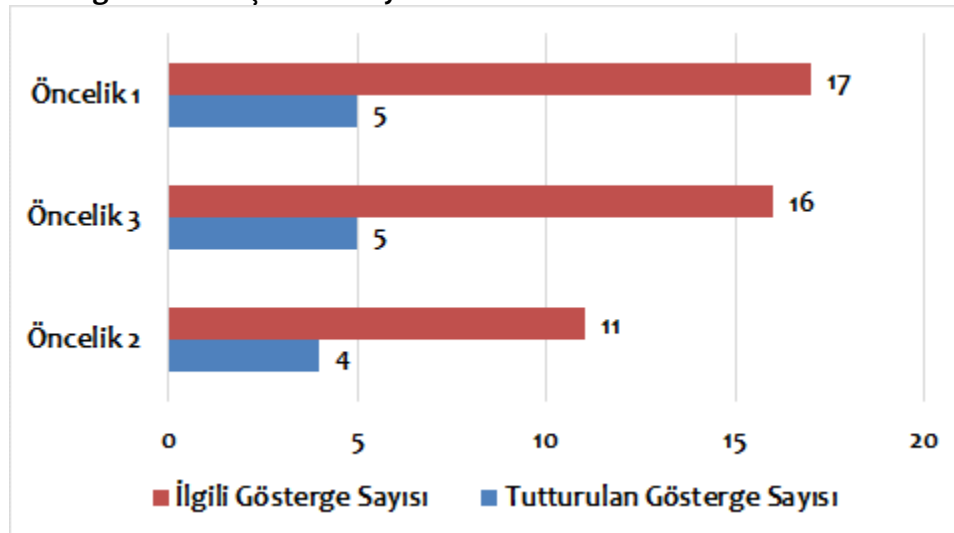
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1 ve 3	Ürün Çeşidi (Adet)	68	80	118%
Tüm öncelikler	Müşteri Sayısı (Kişi/Kurum)	8000	9000	113%

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Tüm öncelikler	Birim Maliyetlerdeki Düşüş (%)	25	25	100%
Tüm öncelikler	Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)	1	1	100%
Tüm öncelikler	Kalite Belgesi/ Kalite Sistemi (Adet)	2	2	100%
Tüm öncelikler	Ciro (%)	30	28	93%
Tüm öncelikler	Kapasite Kullanım Oranı (%)	75	70	93%
Öncelik 1	Geliştirilen Yeni Ürün/Prototip Sayısı (Adet)	15	14	93%
Tüm öncelikler	Kârlılık (%)	20	18	90%
Öncelik 1 ve 3	Üretim Kapasitesi (%)	45	40	89%
Tüm öncelikler	Yeni Kurulan Tesis Sayısı (Adet)	5	4	80%
Tüm öncelikler	Geliştirilen/İyileştirilen Tesis Sayısı (Adet)	8	5	63%
Tüm öncelikler	İstihdam (Kişi)	400	225	56%
Tüm öncelikler	Katılım Sağlanan Sergi, Fuar Sayısı	2	1	50%
Öncelik 1 ve 3	İhracata Başlayan İşletme Sayısı (Adet)	2	1	50%
Öncelik 1 ve 3	İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)	2	0	0%
Öncelik 1 ve 3	Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi Sayısı (Adet)	2	0	0%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, tüm öncelikler için en az 11 performans göstergesinin belirlendiği; en fazla sayıda performans göstergesinin de öncelik 1 için belirlendiği görülmektedir. Hedefin tutturulduğu performans göstergeleri de sayıca en fazla öncelik 1 ve 3'e bağlı olan göstergelerdir.¹¹

Şekil 32. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

¹¹ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

6.2.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

2014 Yılı Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 18 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte bu göstergelerden 15'i için program başlangıcında hedef belirlenmiş, geri kalan göstergeler için herhangi bir hedef belirlenmemiştir.¹²

Öncelik 1: OSB, KSS, İŞGEM, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve benzeri ortak kullanım alanlarında altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi

Öncelik 2: Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve pazarlama alanlarında özel sektöre hizmet sağlayacak altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi

Öncelik 3: Bölge Turizm Rotaları ve Önemli Turizm Değerlerine yönelik altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi

Toplam 14 performans göstergesinin %64'ünde program başlangıcında belirlenen hedeflere ulaşılmış ya da aşılmıştır. "İnşa Edilen/Kapasitesi Geliştirilen Kalite Kontrol, Tahlil ve Test Laboratuvarı Sayısı" ile "İçme Suyu Boru Hattı Uzunluğu" göstergelerinde hedefin %200'ünün üzerinde başarı elde edilmesi dikkat çekmektedir. Programın diğer hedeflerinde en az %24 oranında başarı sağlanmıştır.

Tablo 31. 2014 Yılı Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

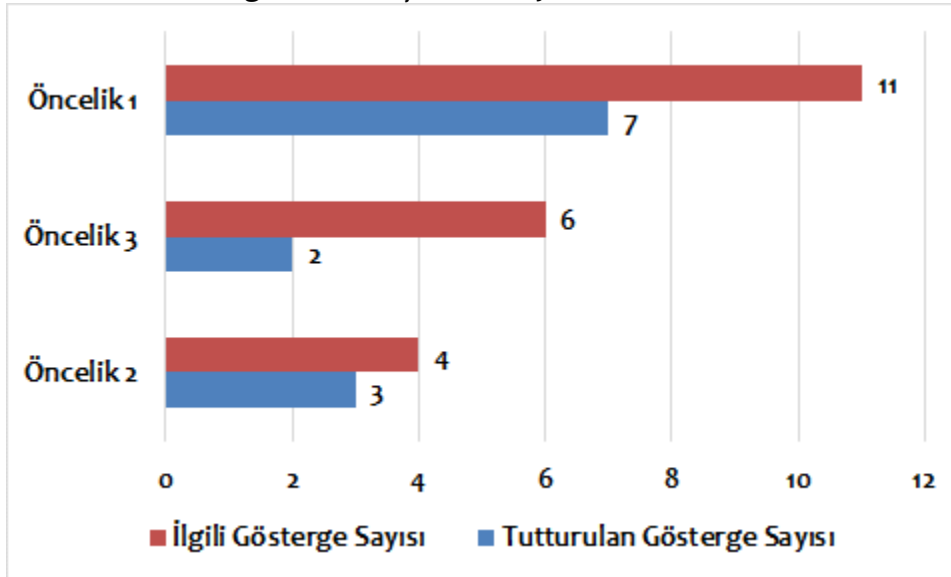
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 1 ve 2	İnşa Edilen/Kapasitesi Geliştirilen Kalite Kontrol, Tahlil ve Test Laboratuvarı Sayısı	3	9	300%
Öncelik 1 ve 3	İçme Suyu Boru Hattı Uzunluğu	1.800	4.550	253%
Öncelik 1 ve 3	Kanalizasyon Sistemi Uzunluğu	500	622	124%
Öncelik 1	İnşa Edilen/Geliştirilen Enerji Tesisi Üretim Kapasitesi	700	701	100%
Öncelik 1 ve 3	İçme Suyu İçin Artırılan Kapasite Miktarı	150	150	100%
Öncelik 1 ve 3	Enerji, Su vb. Altyapı Hizmeti Sağlanan İşletme Sayısı	80	80	100%
Öncelik 1	Altyapısı Geliştirilen OSB, KSS vb. Ortak Kullanım Alanı Sayısı	3	3	100%
Öncelik 2	Yeni Oluşturulan/Geliştirilen Fuar Alanı Sayısı	1	1	100%
Öncelik 1 ve 2	İşletmelere Tahsis Edilecek Üretim/Depolama Alanı	18.942	18.888	100%
Öncelik 3	Restore Edilen Tarihi veya Kültürel Alan	1.511	1.418	94%
Öncelik 1 ve 3	Peyzaj Düzenlemesi Yapılan Toplam Alan	8.125	7.200	89%
Tüm öncelikler	İnşa Edilen Toplam Kapalı Alan	2.987	1.879	63%
Öncelik 1	Atık Su Arıtımı İçin Artırılan Kapasite Miktarı	800	500	63%
Öncelik 1 ve 3	Düzenleme Yapılan Toplam Açık Alan	100.882	23.752	24%

¹² İşletmelere Tahsis Edilecek Üretim/Depolama Alanı göstergesi Program Başvuru Rehberi'nde ayrı ayrı belirtilmişken, Program Kapanış Dosyası'nda birleştirilerek gösterilmiştir. Bu nedenle Tablo 31'deki performans göstergesi sayısı 14'tür.

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, tüm öncelikler için en az 4 performans göstergesinin belirlendiği; en fazla sayıda performans göstergesinin de öncelik 2 için belirlendiği görülmektedir. Hedefin tutturulduğu performans göstergeleri de sayıca en fazla öncelik 1 ve 3'e bağlı olan göstergelerdir.¹³

Şekil 33. 2014 Yılı Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 20 gösterge belirlenmiş olmakla birlikte bu göstergelerden 9'u için program başlangıcında hedef belirlenmiş, geri kalan göstergeler için herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Bu 9 göstergeye ek olarak 4 yeni gösterge için de program başlangıcında hedef belirlenmiştir.

Öncelik 1: İhracata yönelik üretim ve pazarlama yeteneklerinin geliştirilmesi

Öncelik 2: Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve standardizasyon alanlarında işletme yeteneklerinin geliştirilmesi

Öncelik 3: Bölge içinde görece az gelişmiş yörelerde üretim kapasitesinin ve istihdamın artırılması.

Toplam 14 performans göstergesinin hiçbirinde program başlangıcında belirlenen hedeflere

¹³ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

ulaşılamamış, en fazla “Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi”nde performans göstergesi hedefine yaklaşmıştır (%75).

Tablo 32. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

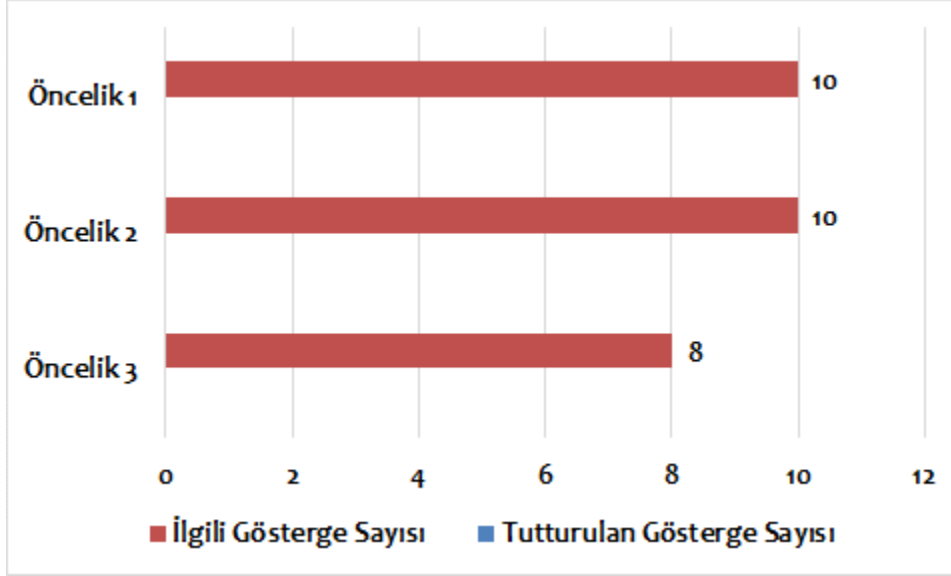
İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Öncelik 2	Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi (Adet)	4	3	75%
Tüm Öncelikler	Ciro Artışı (Ortalama-%)	15	10	67%
Öncelik 1 ve 3	Üretim Kapasitesi Artışı (Ortalama-%)	25	15	60%
Tüm Öncelikler	İstihdam (Kişi)	350	200	57%
Tüm Öncelikler	Kârlılık Artışı (Ortalama-%)	10	5	50%
Tüm Öncelikler	Yeni Kurulan Tesis Sayısı (Adet)	2	1	50%
Öncelik 1	İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)	20	9	45%
Tüm Öncelikler	Katılım Sağlanan Sergi, Fuar Sayısı (Adet)	50	20	40%
Tüm Öncelikler	Kalite Standartlarına Göre Alınan Sertifikalar (Adet)	24	9	38%
Öncelik 2	Yeni Ürün (Adet)	15	5	33%
Öncelik 2	Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)	15	4	27%
Öncelik 1	İhracata Başlayan Firma Sayısı (Adet)	8	2	25%
Tüm Öncelikler	Müşteri Sayısı Artışı (%)	25	5	20%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

Program performans göstergeleri program öncelikleriyle eşleştirildiğinde, tüm öncelikler için en az 8 performans göstergesinin belirlendiği; en fazla sayıda performans göstergesinin de öncelik 1 ve 2 için belirlendiği görülmektedir.¹⁴

¹⁴ Bir gösterge birden fazla sayıda öncelik ile ilişkili olabildiği için şekildeki toplam gösterge sayısı daha yüksektir.

Şekil 34. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı Öncelikleri Bazında Performans Göstergeleri ve Ulaşılma Düzeyi

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.10. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak 12 gösterge belirlenmiş; bu göstergeler için program başlangıcında hedef belirlenmiş ve program kapanışında gerçekleşme verileri toplanmıştır.¹⁵

Öncelik 1: Tekstil-Konfeksiyon

Öncelik 2: Turizm (Turizm yatırım/işletme belgeli oteller, butik oteller, tatil köyleri, özel konaklama tesisleri ve dağ/yayla evleri)

Öncelik 3: OSB'lerde yer alacak İmalat Sanayi

Öncelik 4: Kanatlı Hayvancılık (En az 25.000 kapasiteli)

Öncelik 5: Yenilenebilir Enerji Destekli Seracılık (En az 5 Dönüm)

Toplam 12 performans göstergesinin %25'inde program başlangıcında belirlenen hedeflere ulaşılmış; programın diğer hedeflerinde en az %15 oranında başarı sağlanmıştır. Programın öncelikleri sektörel bazda belirlendiği için önceliklerle performans göstergelerini eşleştirmek bu programda mümkün olmamıştır.

¹⁵ Program Başvuru Rehberi'nde performans göstergelerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 33. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)	2	2	100%
Kalite Standartlarına Göre Alınan Sertifikalar (Adet)	3	3	100%
Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi Sayısı (Adet)	1	1	100%
Ciro artışı (%)	20	15	75%
Üretim Kapasitesi artışı (%)	50	35	70%
Kârlılık artışı (%)	15	10	67%
İhracata Başlayan Firma (Adet)	3	2	67%
Yeni Ürün Çeşidi (Adet)	53	30	57%
Müşteri Sayısı artışı (%)	30	15	50%
İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)	7	3	43%
İstihdam (Kişi)	127	49	39%
Geliştirilen Yeni Ürün/Prototip Sayısı (Adet)	13	2	15%

Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.2.11. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak 12 gösterge belirlenmiş; bu göstergeler için program başlangıcında hedef belirlenmiş ve program kapanışında gerçekleşme verileri toplanmıştır.¹⁶

Öncelik 1: Tıbbi Malzeme ve Medikal Ürünlerin imalatı

Öncelik 2: Makine ve Ekipman İmalatı

Öncelik 3: Ambalaj Malzemeleri İmalatı

Öncelik 4: Malzemeleri, Gıda ve Tekstil-Konfeksiyon sektörlerinde ürün çeşitlendirme ve yeni ürün geliştirme

Toplam 12 performans göstergesinin %17'sinde (2 gösterge) program başlangıcında belirlenen hedeflere ulaşılmış; yine %17'sinde (2 gösterge) ise başarı oranı %0 ya da buna yakın bir değerde kalmıştır. Programın öncelikleri sektörel bazda belirlendiği için önceliklerle performans göstergelerinin eşleştirmek bu programda mümkün olmamıştır.

Tablo 34. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
Yeni Ürün Çeşidi (Adet)	11	11	100%
Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge Birimi Sayısı (Adet)	1	1	100%

¹⁶ Program Başvuru Rehberi'nde performans göstergelerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Başarı oranı
İstihdam (Kişi)	42	27	64%
Kârlılık artışı (%)	10	5	50%
Üretim Kapasitesi artışı (%)	30	15	50%
Kalite Standartlarına Göre Alınan Sertifikalar (Adet)	2	1	50%
Ciro artışı (%)	25	12	48%
Patent, Lisans, Marka Tescili Sayısı (Adet)	4	1	25%
İhracata Başlayan Firma (Adet)	4	1	25%
Geliştirilen Yeni Ürün/Prototip Sayısı (Adet)	7	1	14%
Müşteri Sayısı (Adet)	480	11	2%
İhracat Yapılan Ülke Sayısı (Adet)	3	0	0%

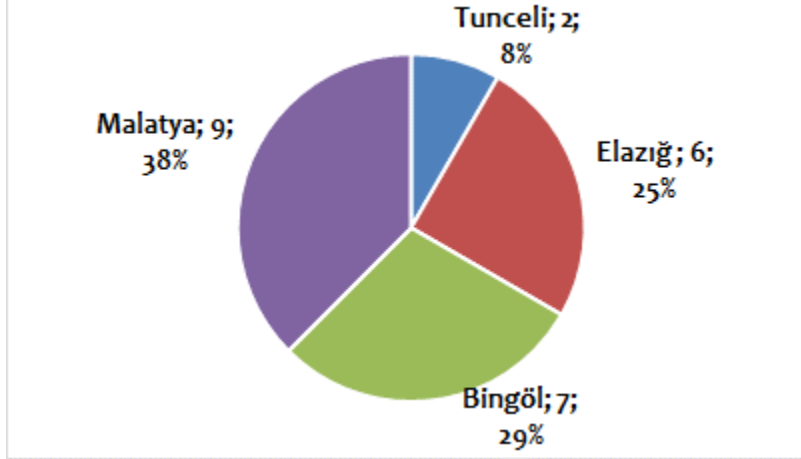
Kaynak: Program Kapanış Raporu, FKA

6.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programların İncelenmesi

6.3.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı kapsamında 42 proje tamamlanmış olsa da 24 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm iller temsil edilmiştir. En fazla Malatya'dan katılım sağlanırken (%38), bunu Bingöl (%29) ve Elazığ (%25) takip etmiştir (Şekil 35).

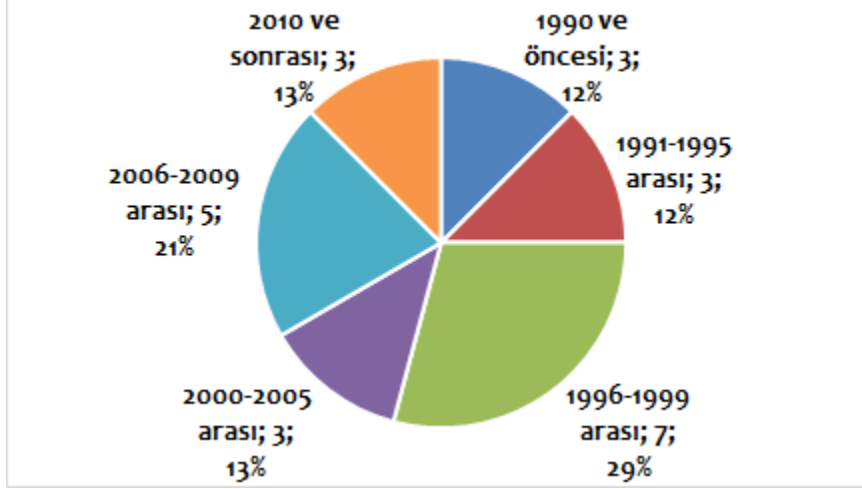
Şekil 35. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=24

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin sadece %13'ü 2010 ve sonrasında kurulmuş olup yarısından fazlası (%53), en az 20 yıldır faaliyet gösteren işletmelerdir (Şekil 36). Programın niteliğine bağlı olarak ankete cevap veren yararlanıcıların tamamı imalat sektöründedir. Görüşülen yararlanıcıların yarısından fazlası (%54) ihracat yapmaktadır.

Şekil 36. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=24

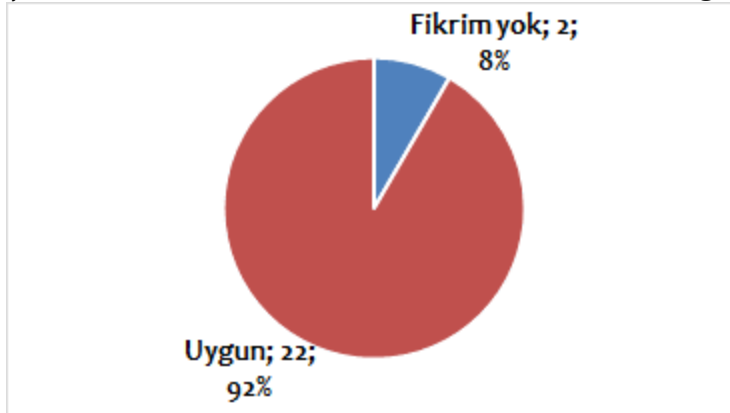
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %92'si 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşünde olup geri kalanı herhangi bir olumsuz fikir belirtmemiştir (Şekil 37).

Şekil 37. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=24

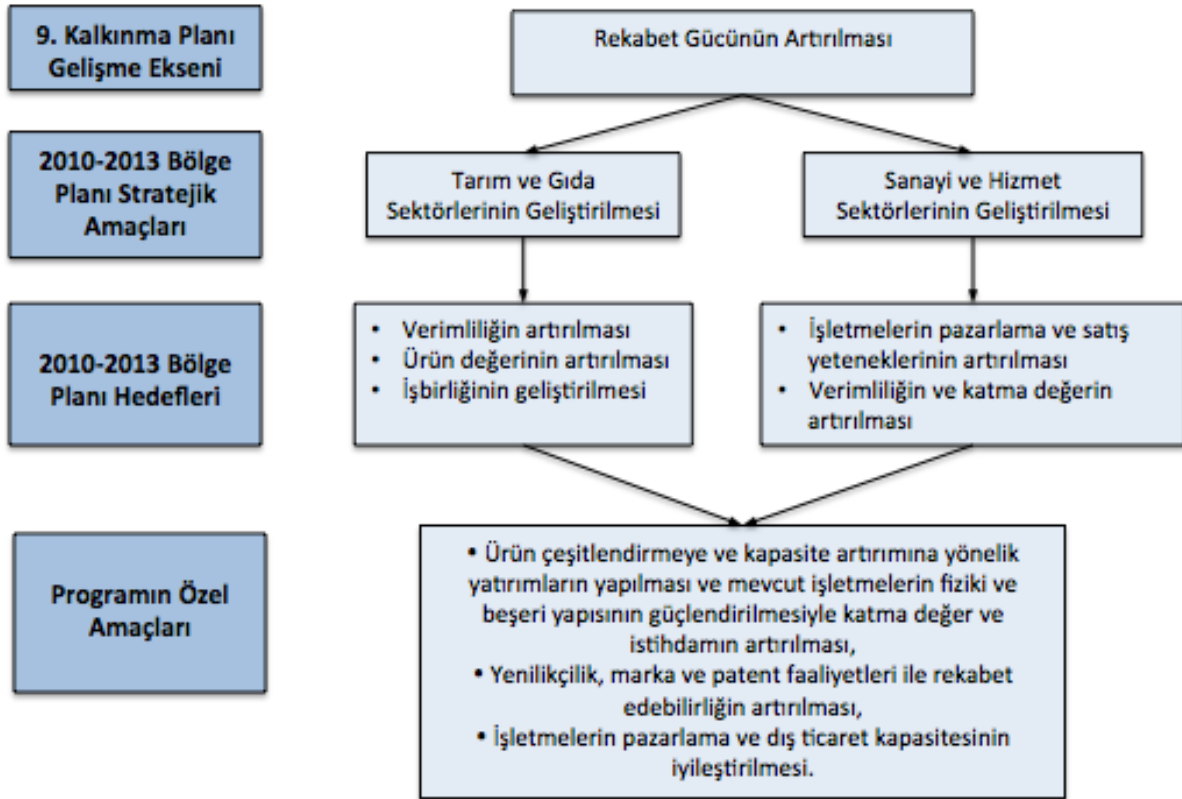
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan

stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010–2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği’ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 38’de sunulmaktadır.

Şekil 38. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

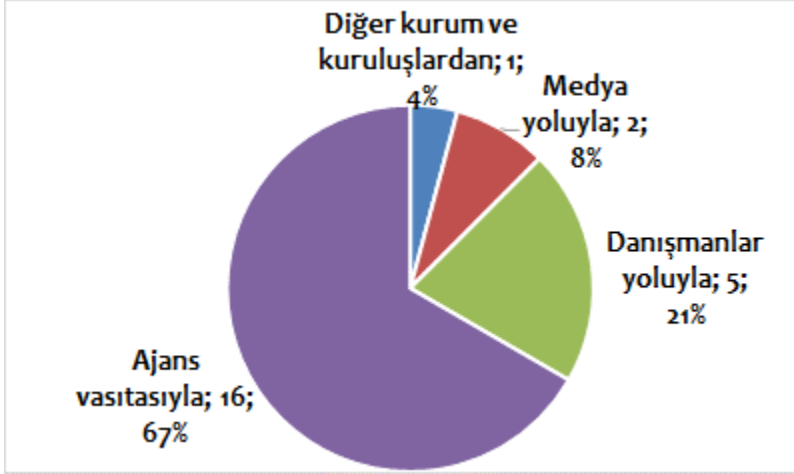

6.3.1.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%67), daha sonra ise danışman firmalar (%21) olduğu görülmektedir. Medya yoluyla programdan haberdar olma oranı %8’dir (Şekil 39).

Şekil 39. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=24

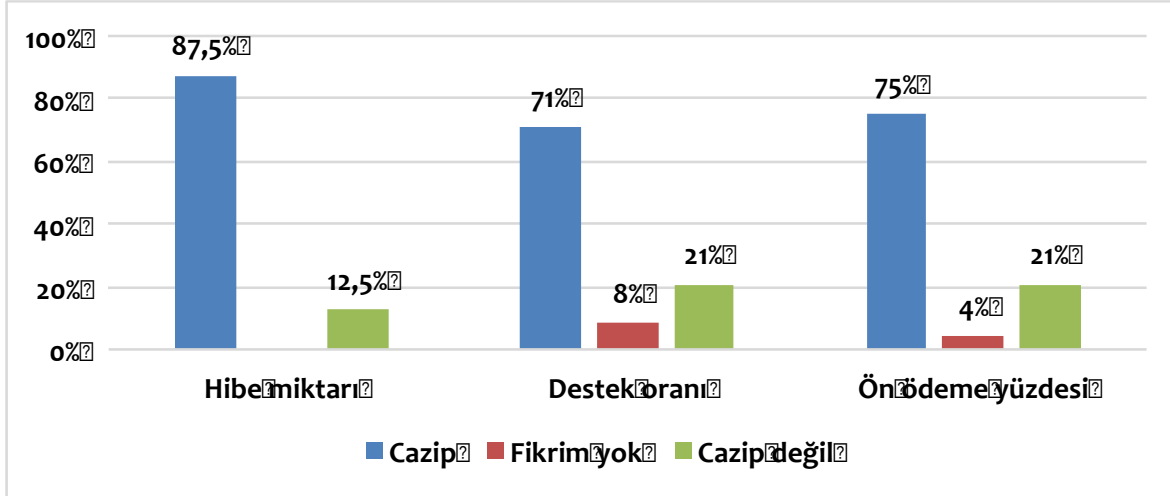

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %87,5'i programı hibe miktarı, %75'i ön ödeme yüzdesi ve %71'i de destek oranı açısından cazip bulmuştur (Şekil 40). Hibe miktarı, yararlanıcıların finansal olarak nispeten daha memnun olduğu konu olmuştur.

Şekil 40. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=24

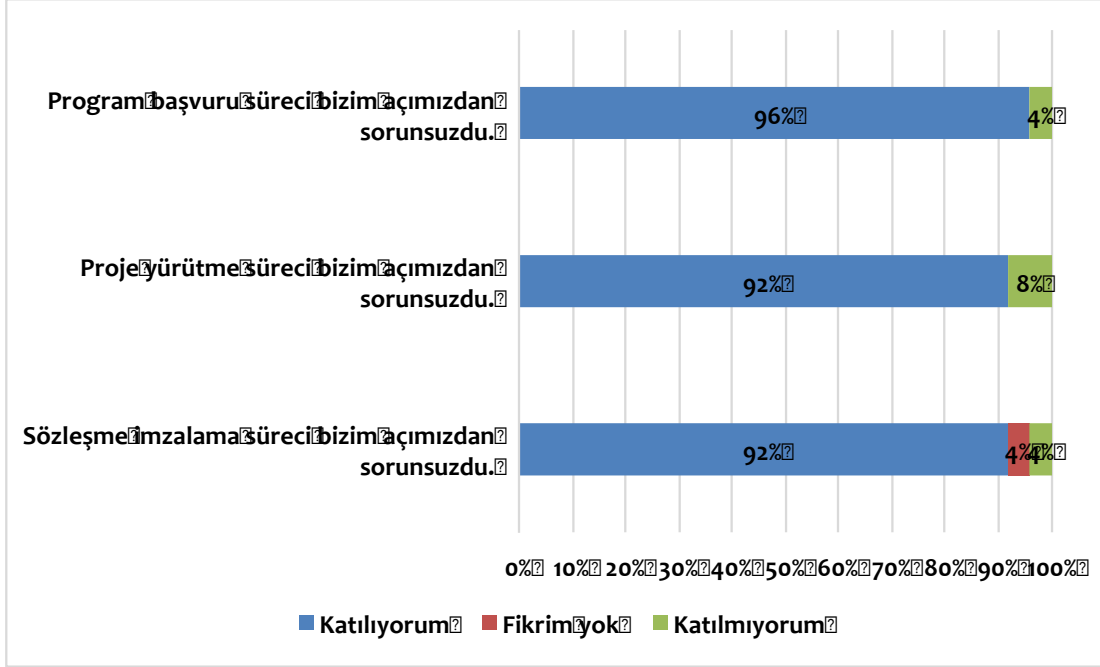
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların

neredeyse tamamı (%96) program başvuru süreçlerinin; %92'si ise sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirmiştir (Şekil 41). Yararlanıcıların büyük kısmı (%80), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış; danışman desteği alanların da neredeyse tamamı (%95) bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 41. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=24

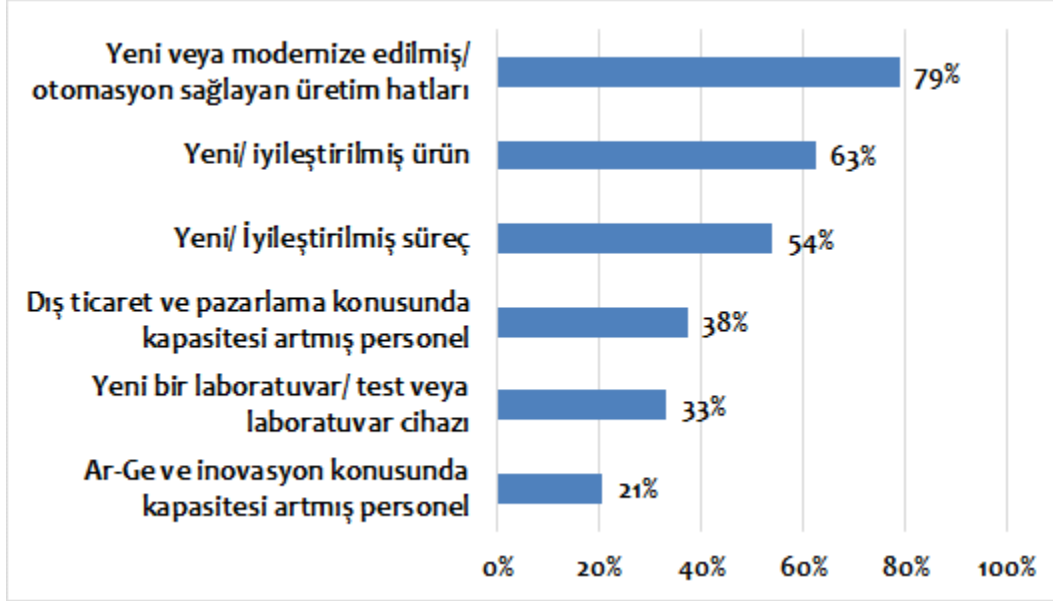
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları, programın en fazla sayıda yararlanıcı tarafından elde edilen çıktısı olmuştur (%79). Yeni/iyileştirilmiş ürün (%63) ve süreç de (%54), yararlanıcıların yarısından fazlası tarafından elde edilmiştir. Projelerle birlikte yararlanıcıların personeline dış ticaret ve pazarlama (%38) ile Ar-Ge ve inovasyon (%21) konusunda kapasite artışı da meydana gelmiştir (Şekil 42).

Şekil 42. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=24

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %88'i, destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir. Mevcutta projeye aldıkları taşınır varlıkları kullanamadığını belirten yararlanıcılar bunun sebebi olarak,

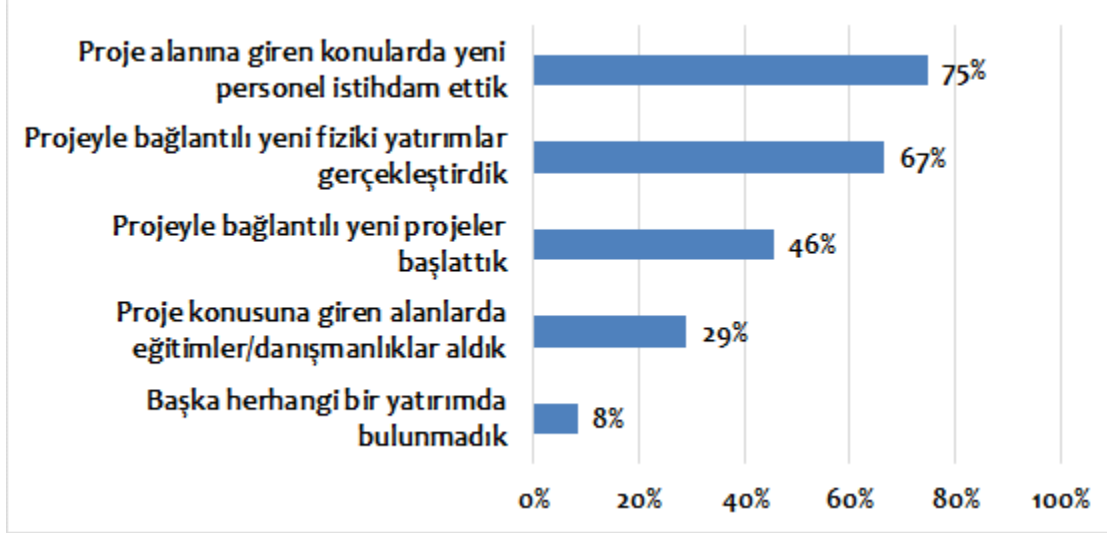
- Makinenin kapasitesinin yetersiz kalmasını
- Makinenin yedek parça eksikliğinden dolayı işlevsiz kalmasını
- Piyasadaki talep darlığından dolayı iş değişikliğine gidilmesini ve makineleri elden çıkarmalarını

dile getirmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının neredeyse tamamı (%92), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri ve projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdikleri görülmektedir (sırasıyla destek alan kurumların %75 ve %67'si). Buna ek olarak projeye bağlantılı yeni projeler başlatmak ve projeyi ilgilendiren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar almak da desteklerden yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 43).

Şekil 43. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=24

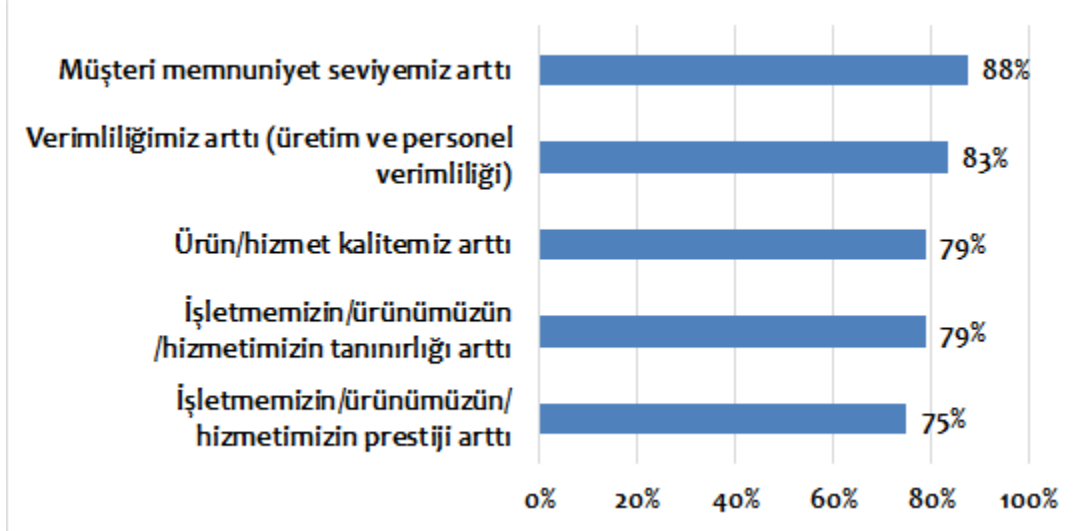

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların elde ettikleri sonuçların başında müşteri memnuniyet seviyesinde artış (yararlanıcıların %88'i) ve verimlilik artışı (%83) gelmektedir. Ürün/hizmet kalitesinde, tanınırlık ve prestijinde artış da yararlanıcıların en az %75'i tarafından elde edilen sonuçlardır (Şekil 44).

Şekil 44. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=24

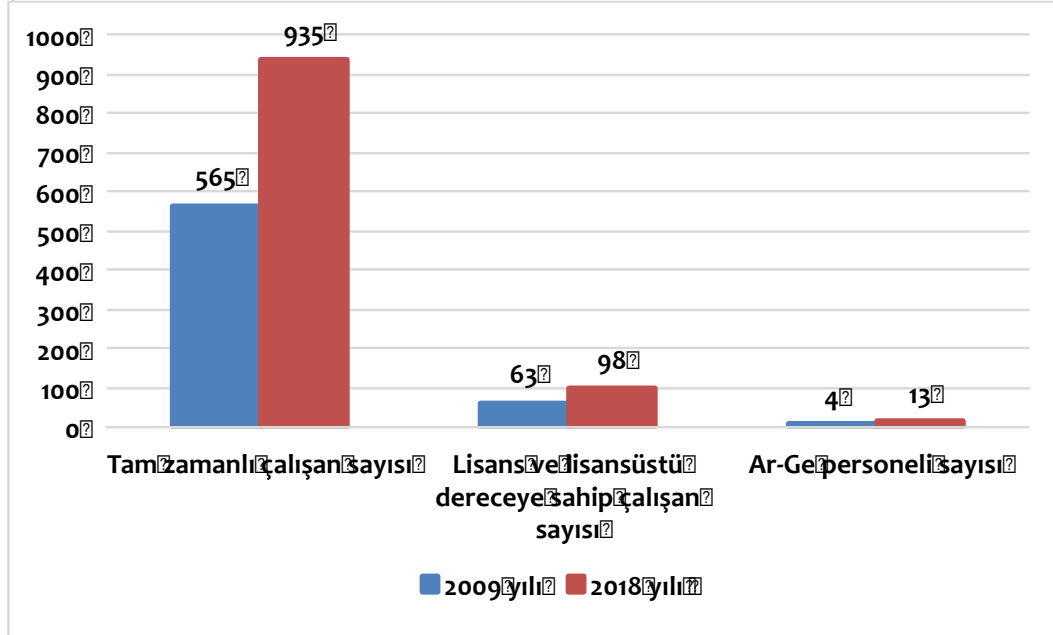
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 22 işletmede toplam personel sayısı %65 artışla 565'ten 935'e, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %56 artışla 63'ten 98'e, Ar-Ge personeli sayısı da %225 artışla 4'ten 13'e yükselmiştir (Şekil 45).

Şekil 45. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=23

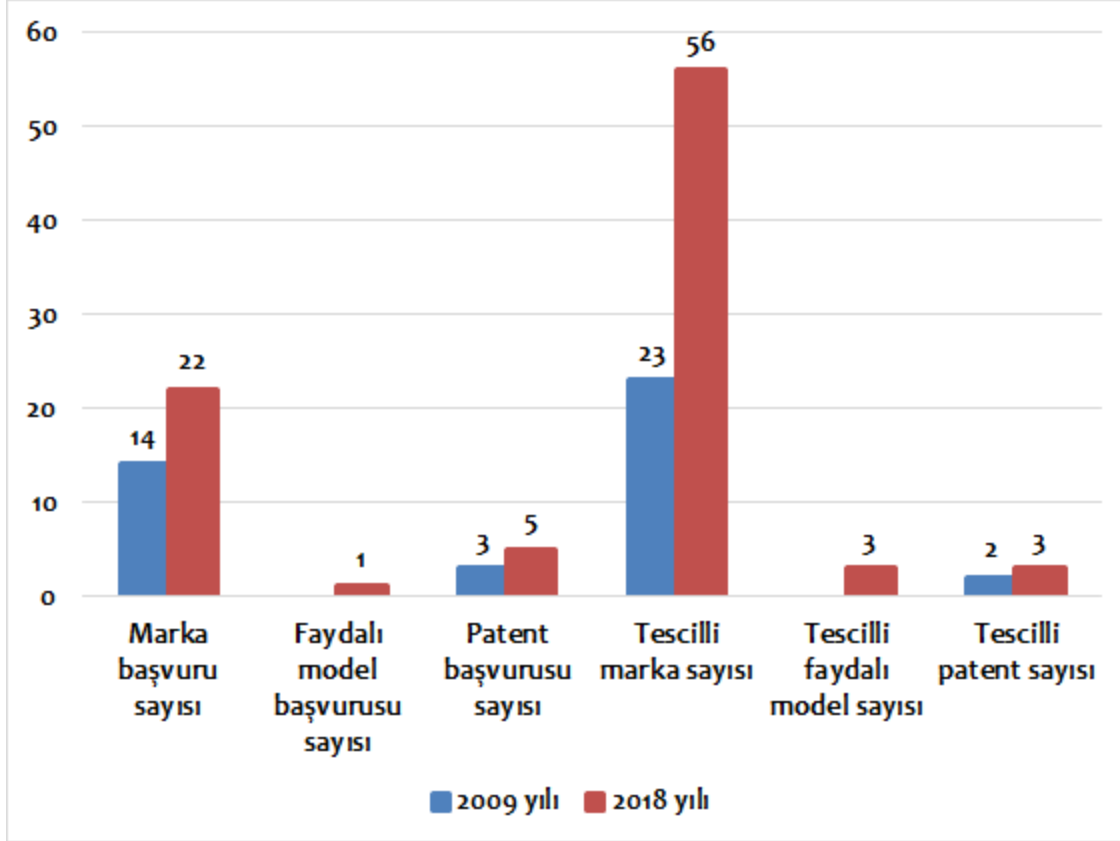

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre en fazla artışın tescilli marka sayısında olduğu görülmekte olup 2009 yılında 23 iken %143 artışla 56'ya çıkmıştır. Destek öncesinde faydalı model başvuru ve tesciline sahip işletme bulunmuyorken, 2018'de yararlanıcıların toplam 1 faydalı model başvurusu ve 3 de tesciline sahip olduğu görülmektedir. Marka ve patent başvurusu ile tescili sayılarında da en az %50 artış yaşanmıştır (Şekil 46).

Şekil 46. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=23

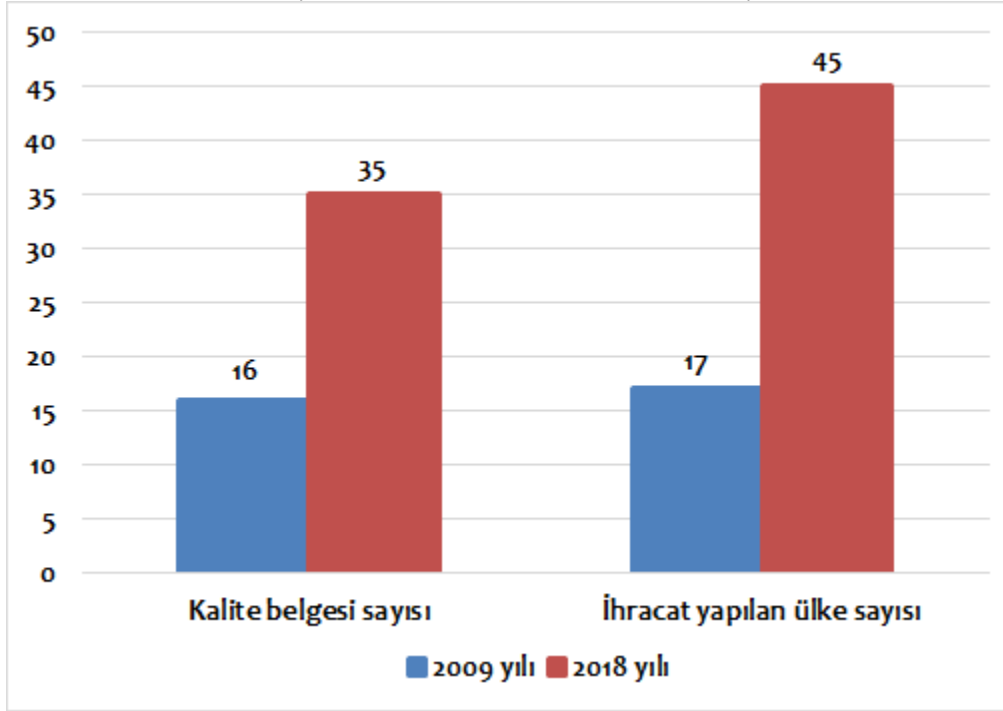

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Kalite Belgesi ve İhracat Yapılan Ülke Sayısı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılındaki kalite belgesi ve ihracat yaptıkları ülke sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre işletmelerin sahip oldukları kalite belgesi sayısının %119 artışla 16'dan 35'e, ihracat yaptıkları ülke sayısının da %165 artışla 17'den 45'e çıktığı görülmektedir (Şekil 47).

Şekil 47. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Kalite Belgesi ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayıları, Kalite belgesi için n=23, ihracat yapılan ülke sayısı için n=21

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

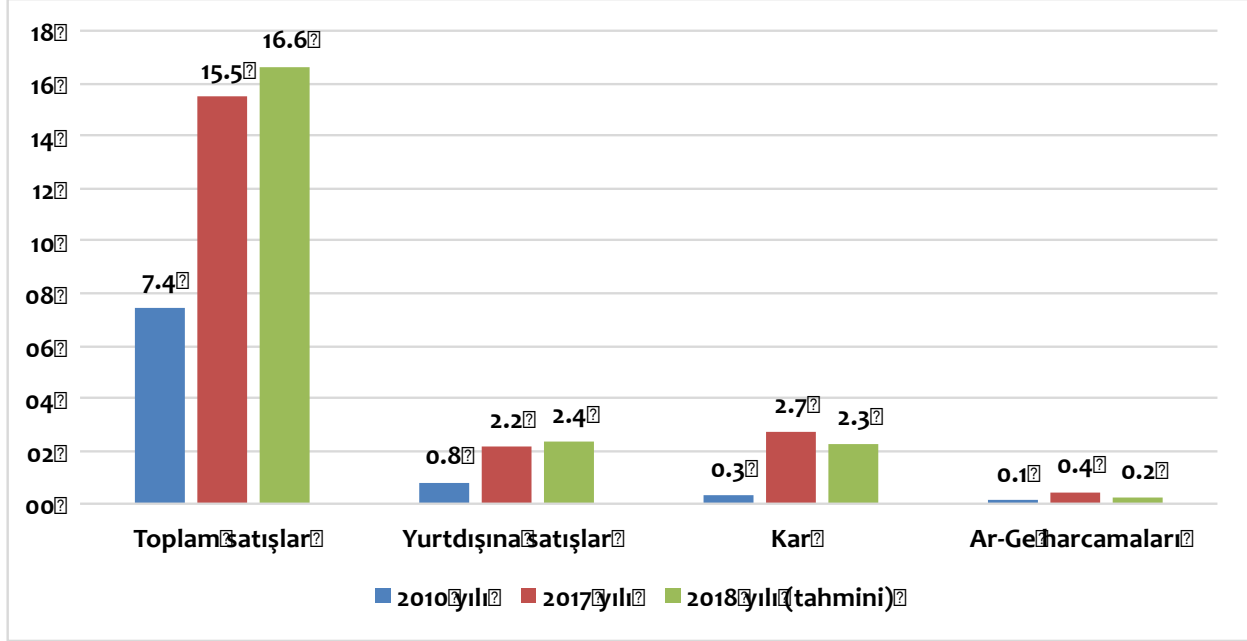
Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdukları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.¹⁷ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %108, ihracatları %168, kârları ise %813 artmıştır. 2018 yılında da bu yükseliş trendi toplam satışlar ve ihracatta devam ederken (2018 yılında 2017'ye göre her ikisinde de %8 artmıştır), kâr rakamları %17 düşmüştür. 2018 itibariyle işletmelerin ortalama yıllık satışları 16,6 milyon TL'ye, yurtdışına satışları 2,4 ve kârları ise 2,3 milyon TL'ye ulaşmıştır. Firmaların kârlılığı destek öncesine göre artmış, 2010'da %4 iken 2018'de %14'e yükselmiştir.

Yararlanıcı işletmelerin Ar-Ge harcamaları da destek öncesinde ortalama yıllık 115.002 TL iken %287 artışla 2017 yılında 445.522 TL'ye çıkmıştır. Ancak 2018 yılında %44'lük bir düşüşle yaklaşık 248.455 TL'ye gerilemiştir.

¹⁷ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 48. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), n=19

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %79'u destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini daha küçük bütçe ile (%8), erteleyerek (%50) ya da başka kaynaklarla aynı şekilde (%21) gerçekleştireceklerini söylemiştir. Destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirten yararlanıcıların oranı %21'dir.

Şekil 49. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=24

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

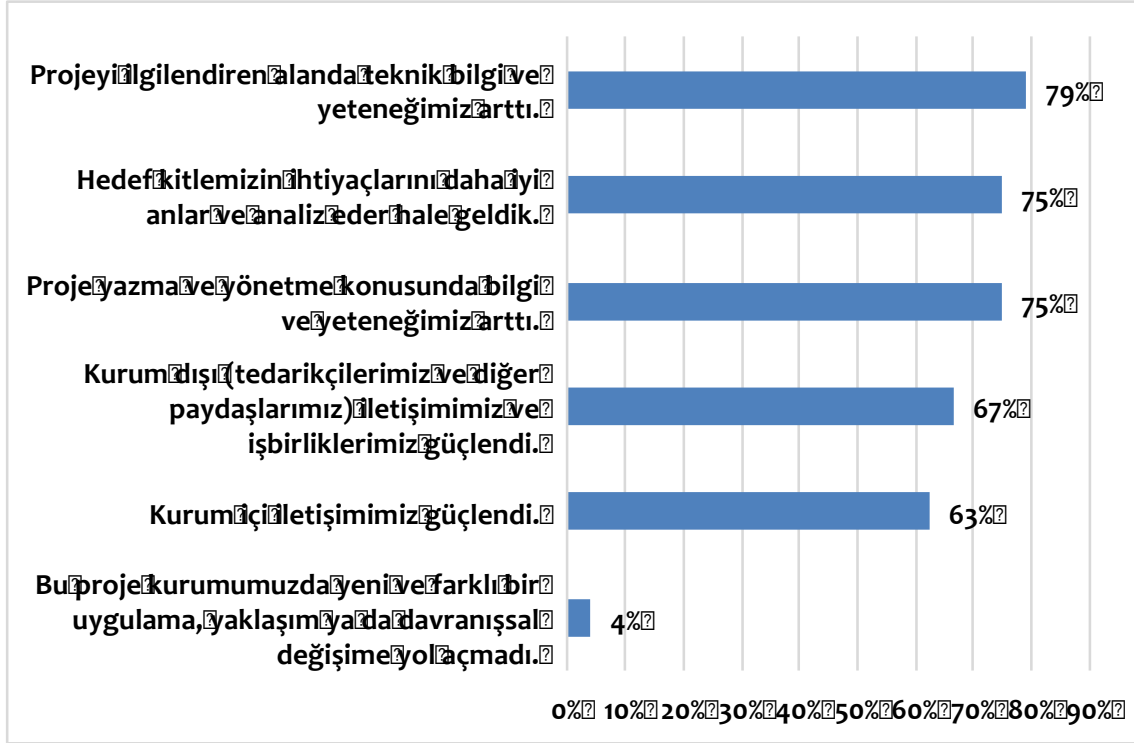
6.3.1.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların %92'si, projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamına yakını (%96) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı (%79), hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama (%75) ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı (%75) şeklinde olmuştur (Şekil 50).

Şekil 50. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=24

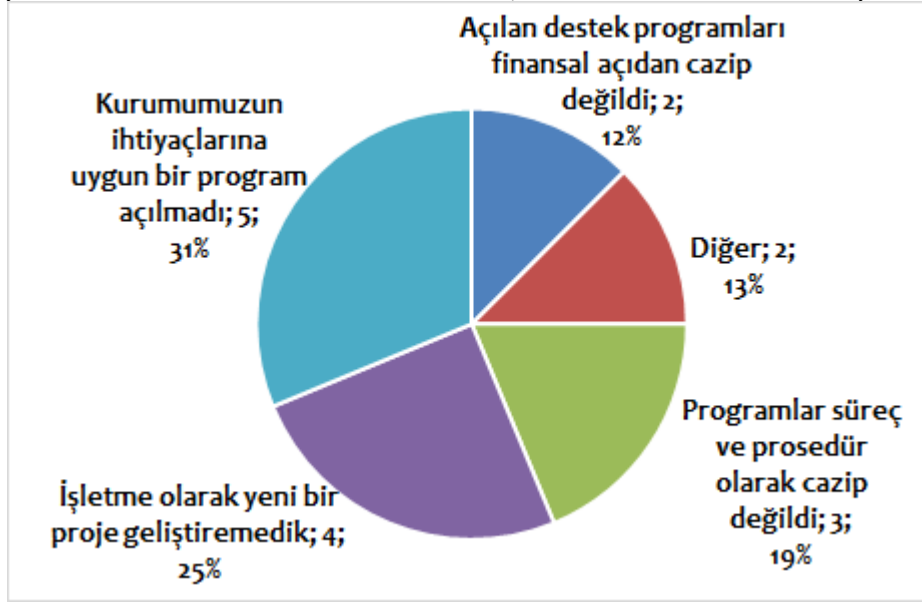
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%67), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun en önemli sebebi, işletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması (%31) ve işletmelerin yeni proje geliştirememesi (%25) olarak belirtilmiştir.

İşletmelerin kendilerine bağlı olan bu iki ana sebep dışında, programların süreç ve prosedür yönünden (%19) ve finansal açıdan (%12) cazip olmaması da yararlanıcılar tarafından dile getirilen nedenler arasındadır (Şekil 51).

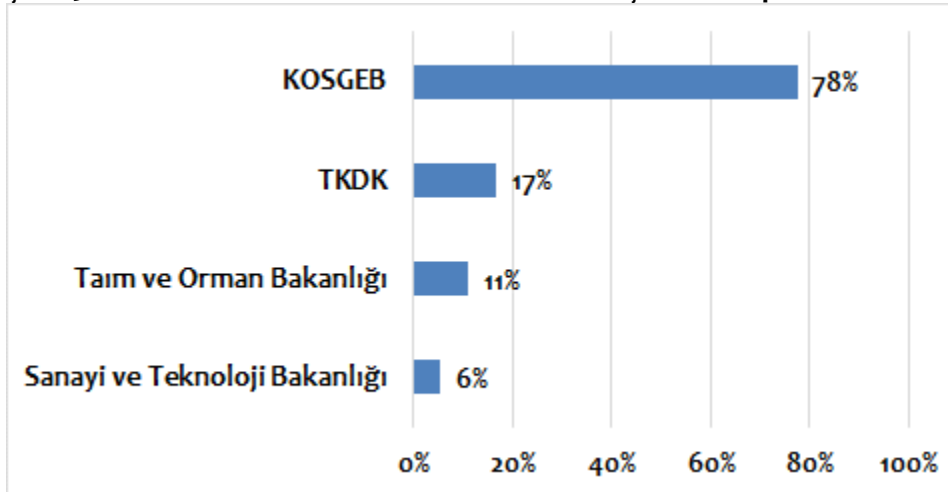
Şekil 51. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=25

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %75'i, Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (%78). Bunu TKDK (%17), Tarım ve Orman Bakanlığı (%11) ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (%6) destekleri izlemektedir (Şekil 52).

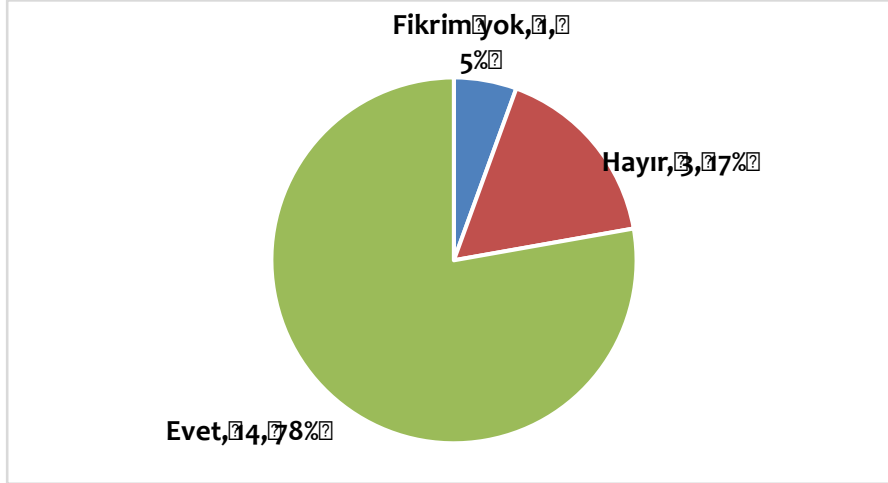
Şekil 52. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=18

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%78), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir (Şekil 53).

Şekil 53. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=18

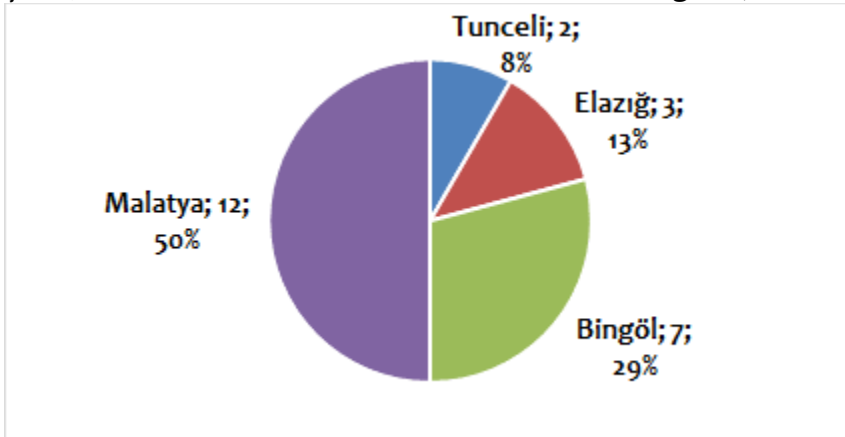

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı kapsamında 32 proje tamamlanmış olsa da 24 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. En fazla Malatya'dan katılım sağlanırken (%50) bunu Bingöl (%29) takip etmiştir (Şekil 54).

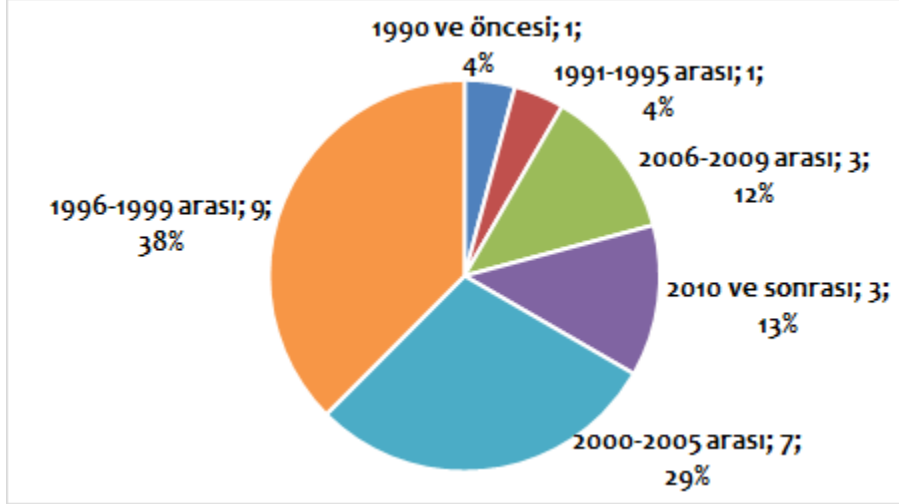
Şekil 54. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=24

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin sadece %25'i 2006 veya sonrasında kurulmuş olup geri kalanı en az 14 yıldır faaliyet göstermektedir. İşletmelerin yaklaşık yarısı ise (%46) en az 20 yıldır faaliyettedir (Şekil 55).

Şekil 55. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=24

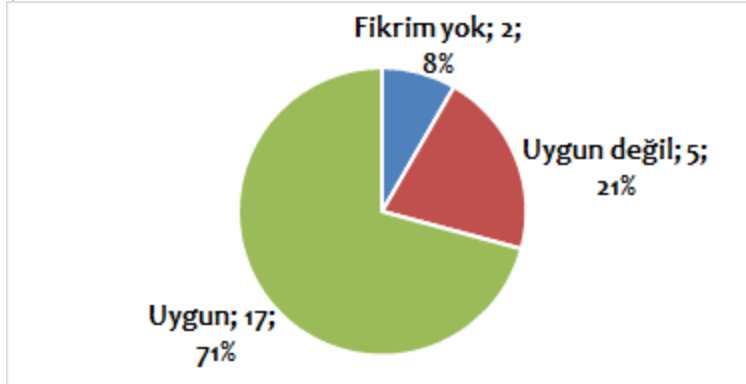
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %71'i 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir. Olumsuz görüş bildiren 5 yararlanıcı ise bunun sebepleri olarak, iller bazında programın sektörel öncelikleri olmamasını, az sayıda firma için destek verilmesini, hibe oranının düşüklüğünü, prosedür olarak ağırlığını dile getirmiştir (Şekil 56).

Şekil 56. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=24

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010-2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 57'de sunulmaktadır.

Şekil 57. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

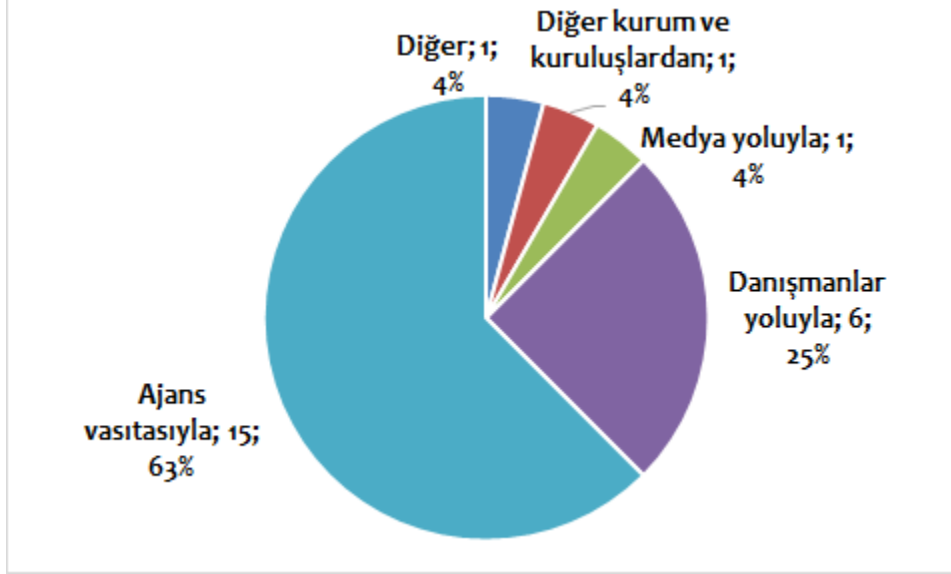

6.3.2.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%63), daha sonra ise danışman firmalar (%25) olduğu görülmektedir. Medya ve diğer kurumlar yoluyla programdan haberdar olma oranı %12'dir (Şekil 58).

Şekil 58. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=24

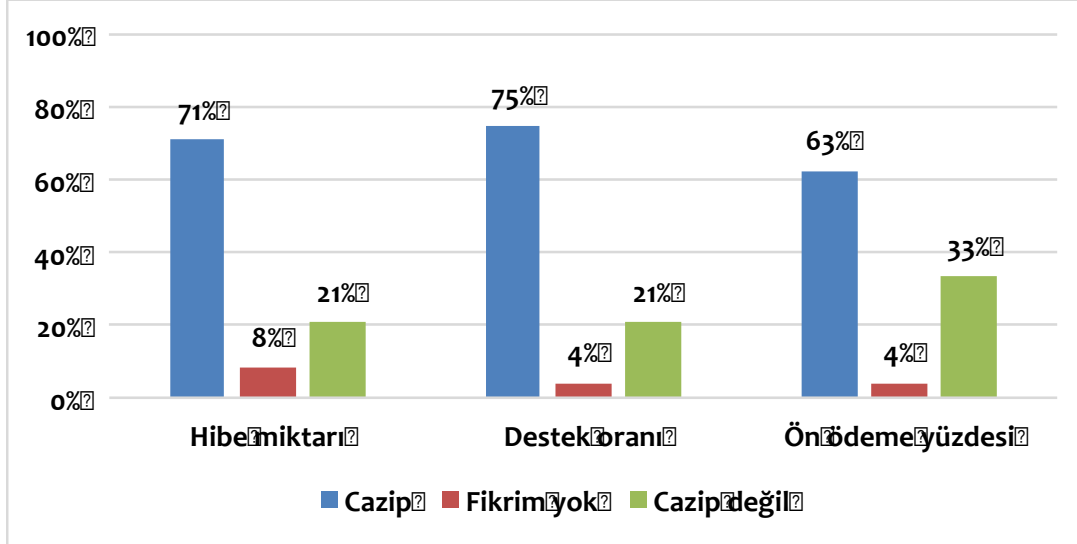

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %75'i programı hibe miktarı ve destek oranı açısından cazip bulmuş olup ön ödeme yüzdesi konusunda memnuniyet oranı nispeten daha düşük olmuştur (%63) (Şekil 59).

Şekil 59. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=24

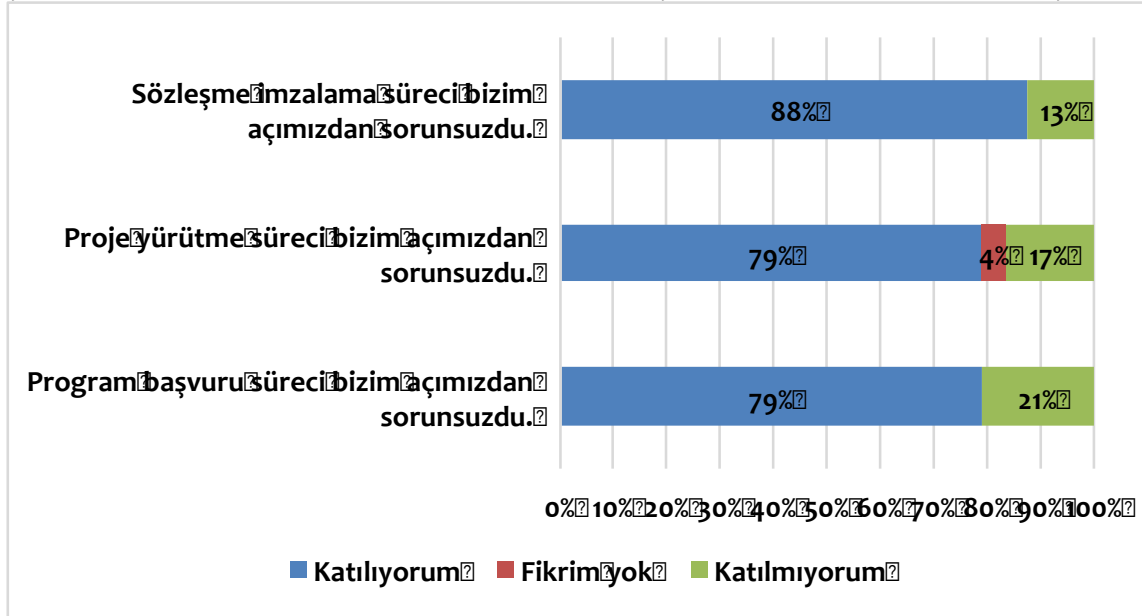

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%88) sözleşme imzalama sürecinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirirken %79'u program başvuru ve proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğunu belirtmiştir (Şekil 60). Yararlanıcıların büyük kısmı (%67), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış; danışman desteği alanların da %87'si bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 60. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=24

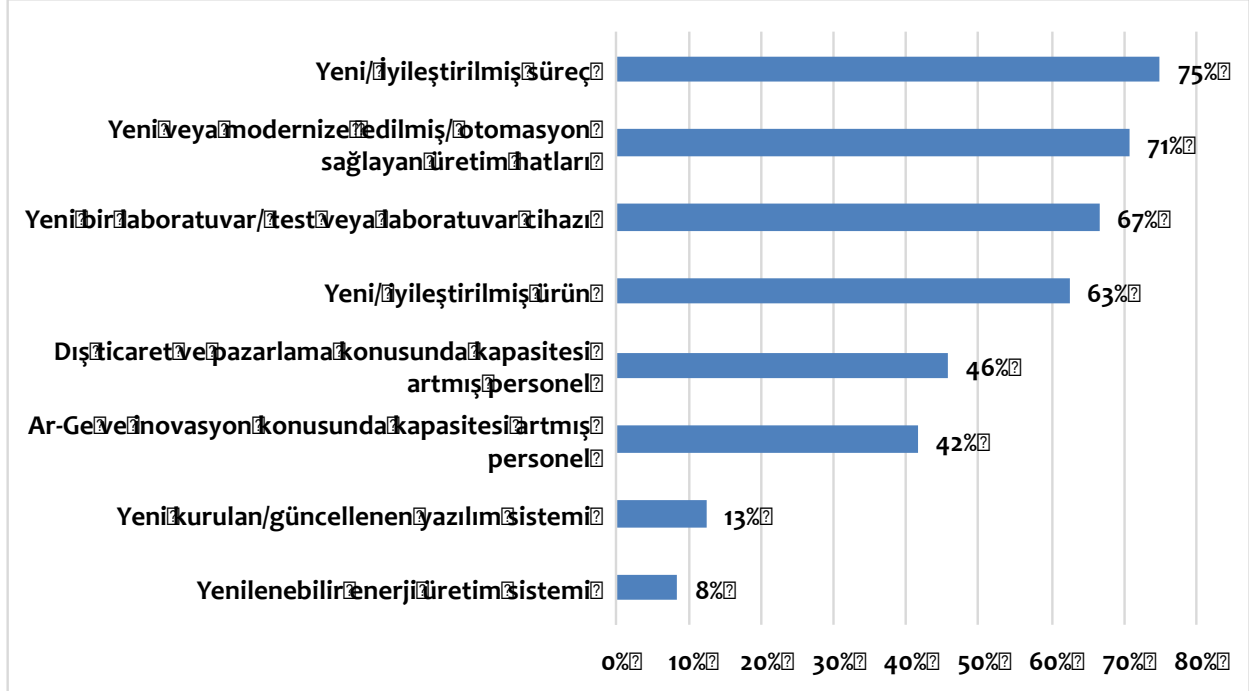
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Yeni veya iyileştirilmiş süreçler, programın en fazla sayıda yararlanıcı tarafından elde edilen çıktısı olmuştur (%75). Yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları (%71), yeni bir laboratuvar/ test veya laboratuvar cihazı (%67) ve yeni/ iyileştirilmiş ürün (%63) yararlanıcıların yarısından fazlası tarafından elde edilmiştir. Projelerle birlikte yararlanıcıların personeline dış ticaret ve pazarlama (%46) ile Ar-Ge ve inovasyon (%42) konusunda kapasite artışı da meydana gelmiştir (Şekil 61).

Şekil 61. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=24

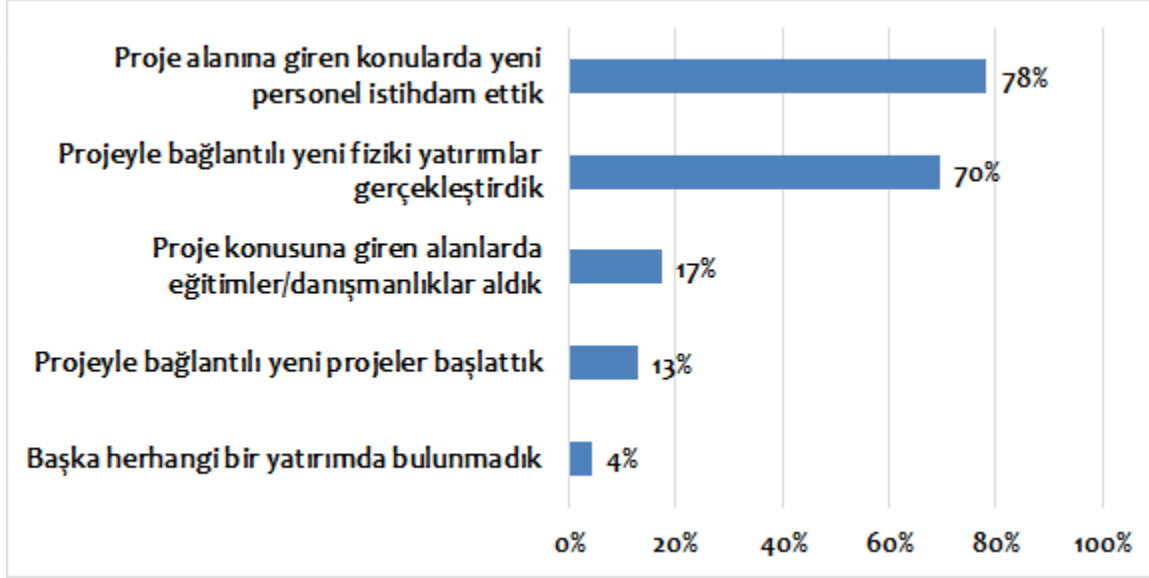
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %88'i, destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir. Mevcutta projeye aldıkları taşınır varlıkları kullanamadığını belirten yararlanıcılar bunun sebebi olarak, ilgili sektördeki faaliyetlerin sonlandırılması ve makinenin devir edilmesini dile getirmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının neredeyse tamamı (%96), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri ve projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdikleri görülmektedir (sırasıyla destek alan kurumların %78 ve %70'i). Buna ek olarak projeyi ilgilendiren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar almak ve projeye bağlantılı yeni projeler başlatmak da desteklerden yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 62).

Şekil 62. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=24

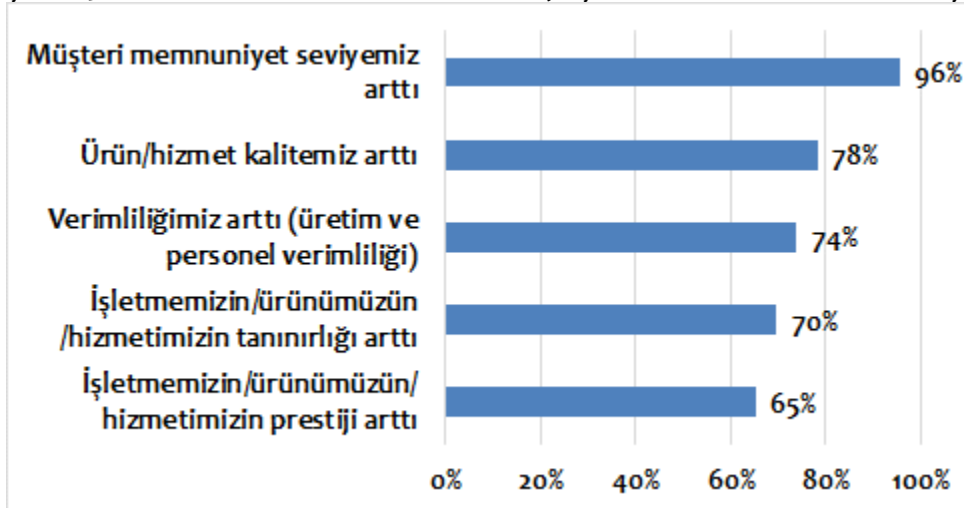

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların elde ettikleri sonuçların başında müşteri memnuniyet seviyesinde artış gelmektedir. Ürün/hizmet kalitesinde, üretim ve personel verimliliğinde, işletme/ürün/hizmet prestij ve tanınırlığında artış da yararlanıcıların en az %65'i tarafından elde edilen sonuçlardır (Şekil 63).

Şekil 63. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=24

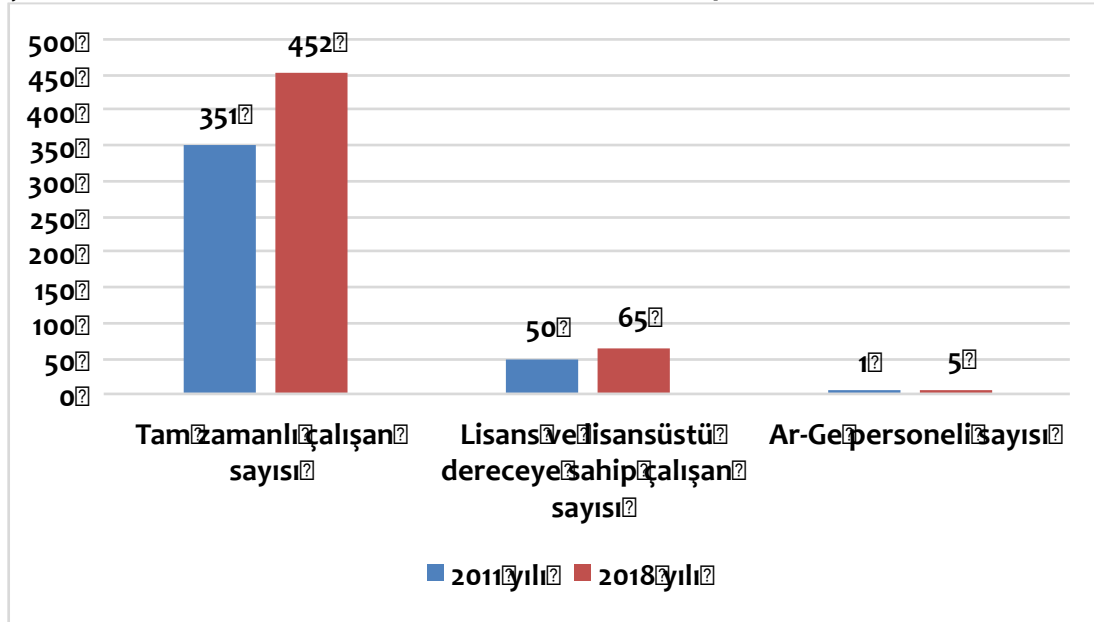
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 23 işletmede toplam personel sayısı %29 artışla 351'den 452'ye, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %30 artışla 50'den 65'e, Ar-Ge personeli sayısı da %400 artışla 1'den 5'e yükselmiştir. Lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam personel içindeki oranı destek öncesiyle aynı kalmıştır (%14) (Şekil 64).

Şekil 64. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=23

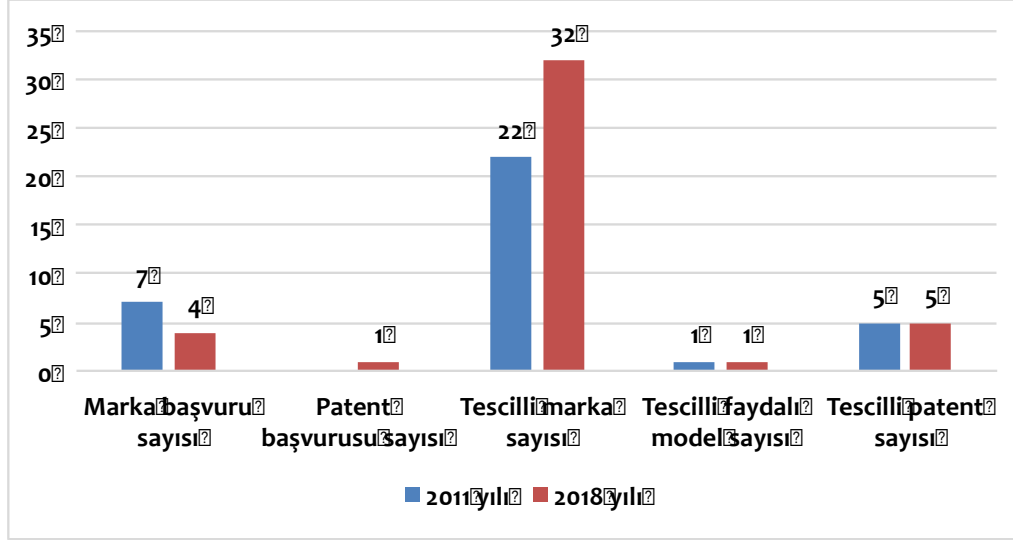

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre sadece tescilli marka (22'den 32'ye çıkmış) ve patent başvurusu sayısında artış görülmüş, diğer fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescillerinde bir artış yaşanmamıştır. Marka başvurusu sayısı destekten önce 7 iken destek sonrasında 4'e düşmüş olup tescil edilen marka sayısındaki artıştan, marka başvurularının tescillendiği anlaşılmaktadır (Şekil 65).

Şekil 65. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=23

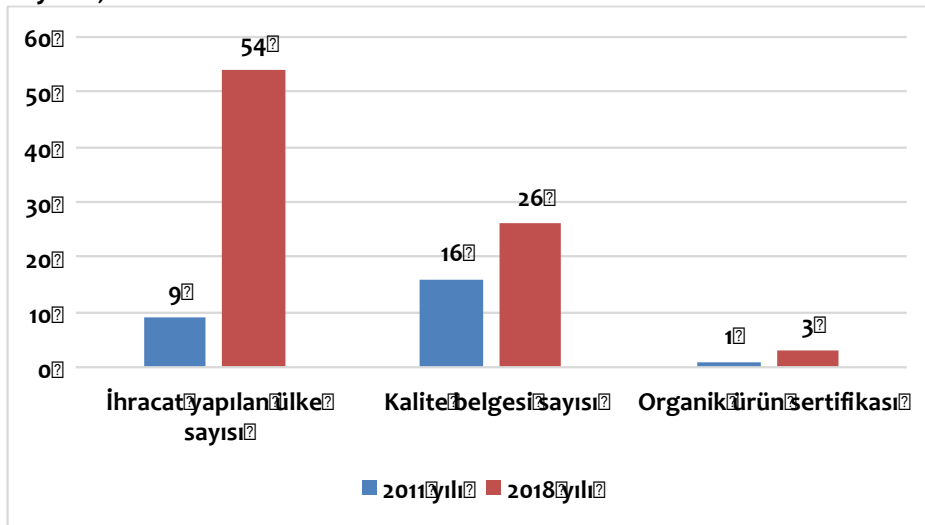

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Kalite Belgesi ve İhracat Yapılan Ülke Sayısı

Yararlanıcıların, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılındaki kalite yönetim sistemi belgesi, organik sertifikası ve ihracat yaptıkları ülke sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre işletmelerin ihracat yaptıkları ülke sayısının %500 artışla 9'dan 54'e, sahip oldukları kalite yönetim sistemi belge sayısının da %63 artışla 16'dan 26'ya, organik ürün sertifikasının da 1'den 3'e çıktığı görülmektedir (Şekil 66).

Şekil 66. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Kalite Belgesi ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayıları, n=22

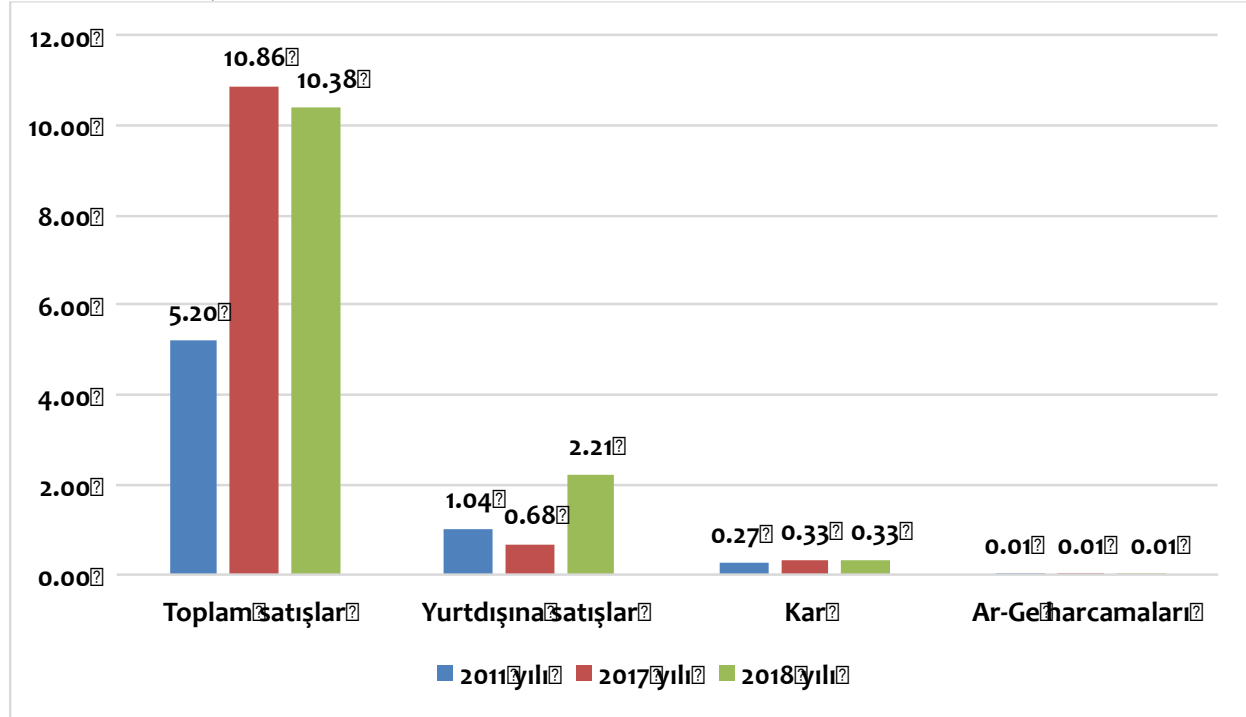
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdıkları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.¹⁸ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %109, kârları %23 artarken ihracatları %35 düşmüştür. Bununla birlikte 2018 yılında, işletmelerin yurtdışı satışları %227 artış göstererek ortalama 2,21 milyon TL'ye çıkmış, böylece destek öncesindeki seviyenin 2 katından fazla bir rakama ulaşmıştır. İşletmelerin toplam satışları ve kârları, 2018 yılında neredeyse aynı seviyede kalmıştır (toplam satışlar 10,38 milyon TL, kâr 333.000 TL).

Yararlanıcı işletmelerin Ar-Ge harcamaları destek öncesinde ortalama yıllık 15.000 TL iken %14 düşüşle 2017 yılında 13.00 TL'ye, 2018 yılında ise %47 düşüşle 7.000 TL'ye gerilemiştir.

Şekil 67. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), toplam Satışlar 2011 n=19, Kâr 2011 n=18, Diğerleri n=20

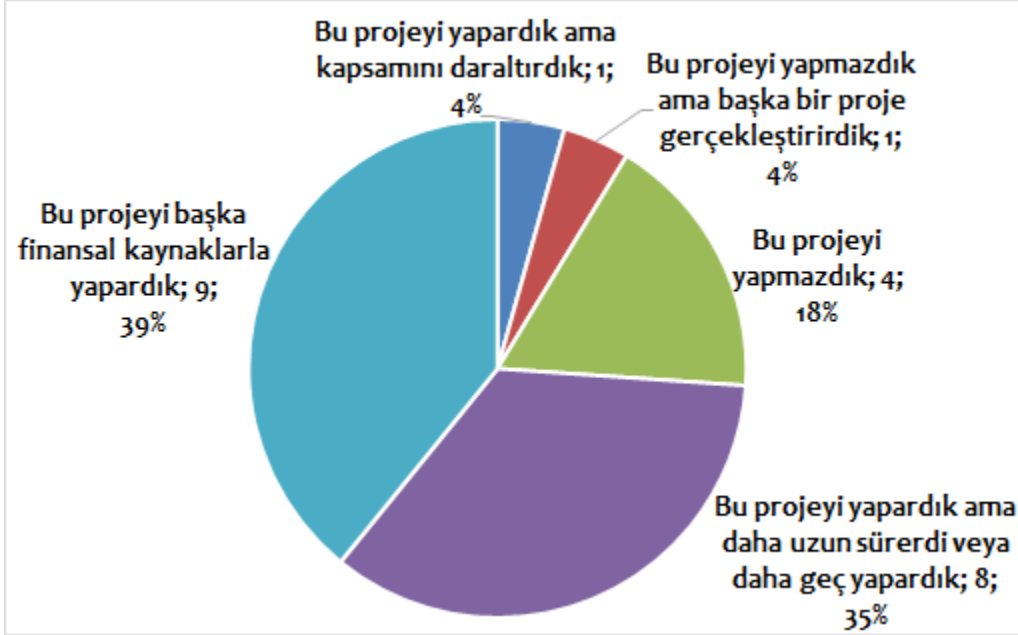
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %82'si destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini başka kaynaklarla aynı şekilde (%39), erteleyerek ya da daha uzun sürede (%35), daha küçük bütçe ile (%4) ya

¹⁸ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

da bu proje yerine başka proje gerçekleştireceklerini (%4) söylemiştir. Destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirten yararlanıcıların oranı %18'dir.

Şekil 68. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=23

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

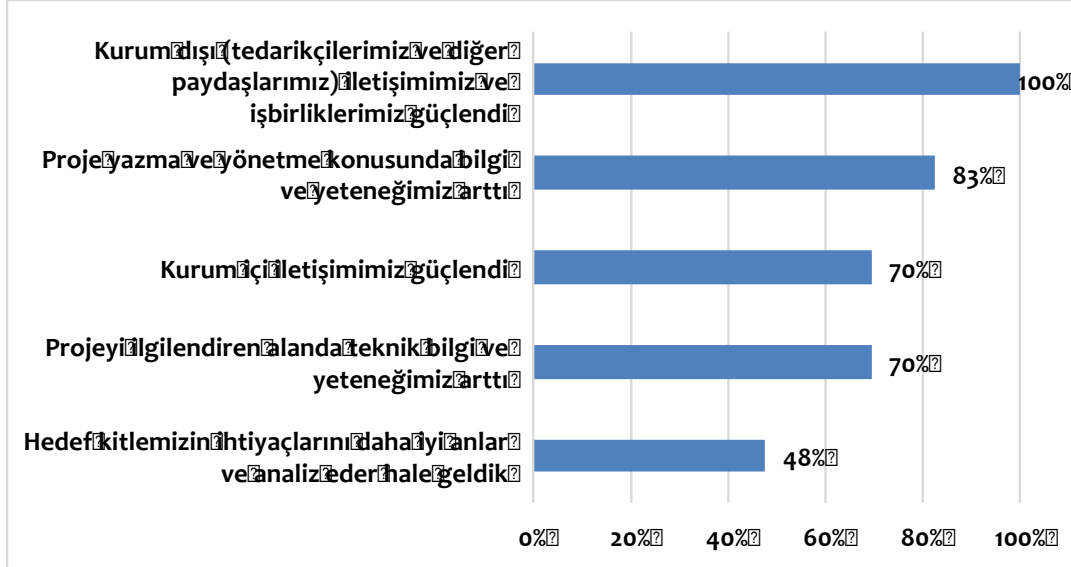
6.3.2.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların %91'i, projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. Yararlanıcıların tamamı projeleri sayesinde kurum dışı tedarikçileri ve paydaşlarıyla iletişim ve işbirliklerinin güçlendiğini söylerken, yararlanıcıların %83'ünde proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı gözlemlenmiştir. Projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı ile kurum içi iletişimde güçlenme de yararlanıcıların %70'inde kazanılan davranışsal değişiklikler olmuştur (Şekil 69).

Şekil 69. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=23

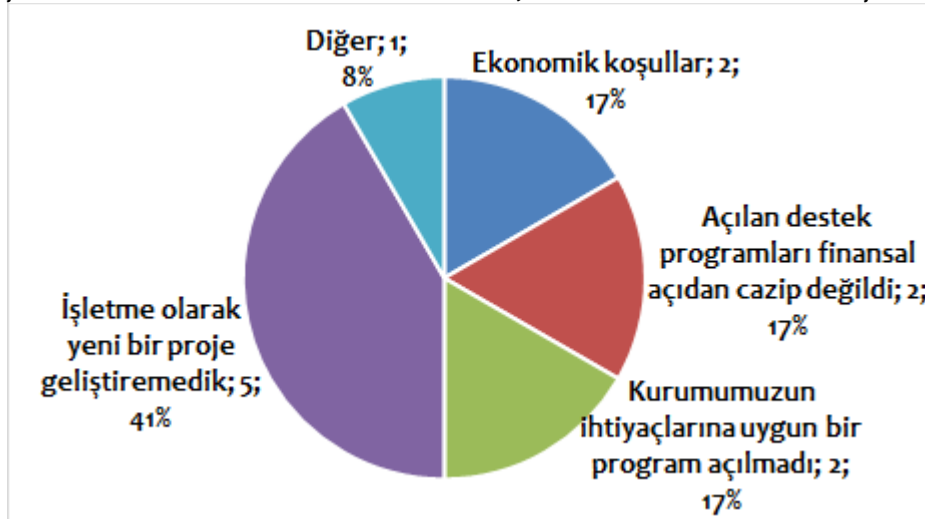

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının yarısından fazlası (%52), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun en önemli sebebi, işletmelerin yeni proje geliştirememesi (%42) olarak belirtilmiştir. İşletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması, programların finansal açıdan cazip olmaması ve ekonomik koşullar eşit oranda etkili olmuştur (%17) (Şekil 70).

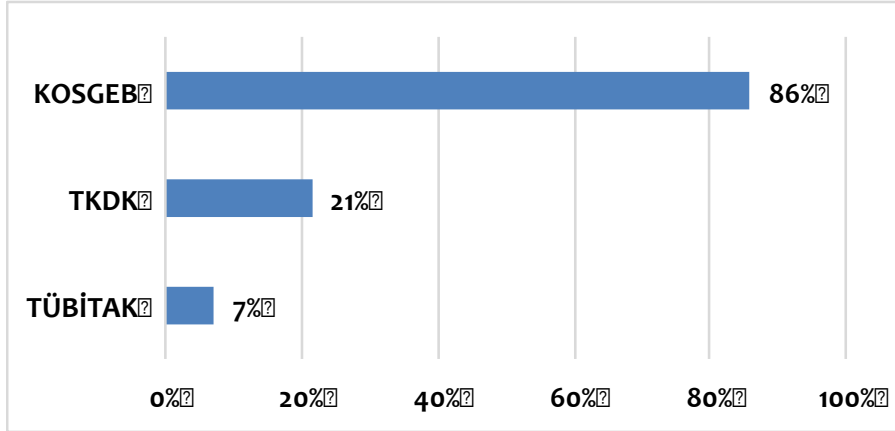
Şekil 70. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %61'i, Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (%86). Bunu TKDK (%21) ve TÜBİTAK (%7) destekleri izlemektedir (Şekil 71).

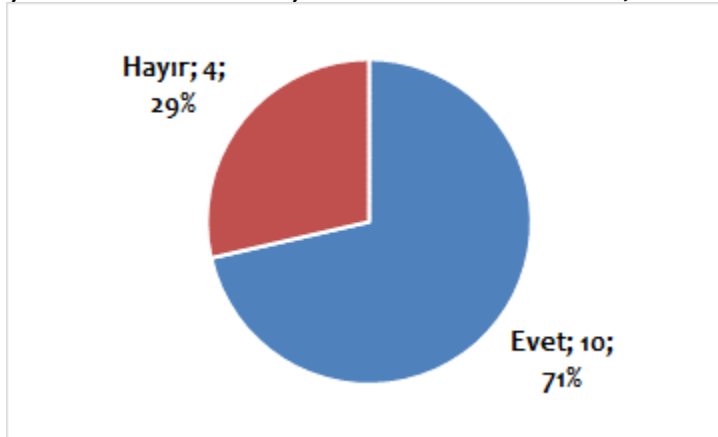
Şekil 71. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=14

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%71), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir (Şekil 72).

Şekil 72. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=14

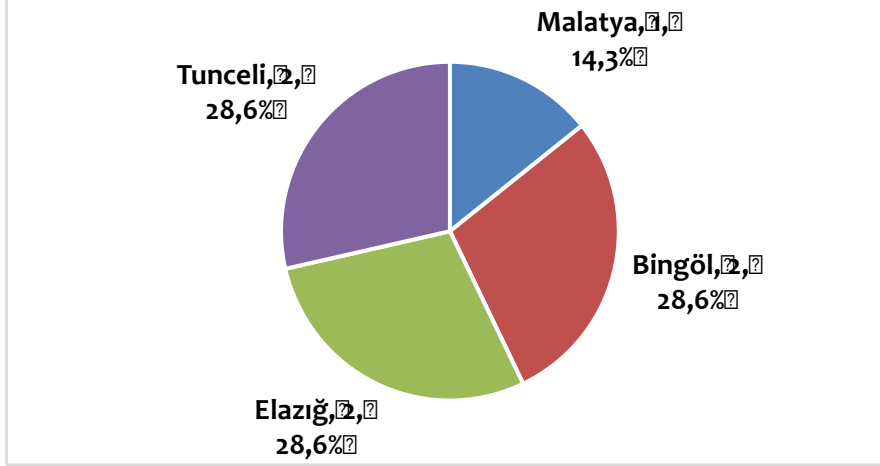
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı kapsamında 8 proje tamamlanmış olup 7 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle

paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. Bingöl, Elazığ ve Tunceli'den 2'şer, Malatya'dan ise 1 yararlanıcı ankete katılmıştır (Şekil 73).

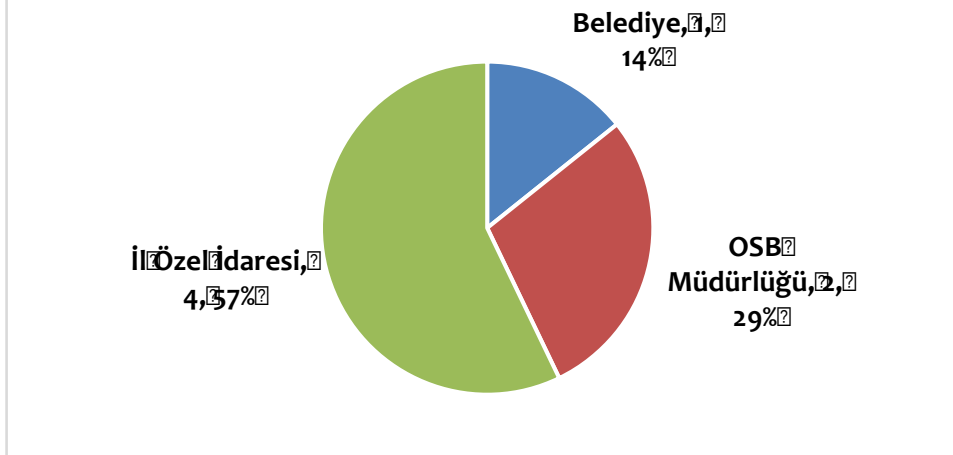
Şekil 73. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=7

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ankete cevap veren yararlanıcıların yarısından fazlası (%57) il özel idaresi, %29'u OSB müdürlüğü ve geri kalanı da (1 kurum) belediyedir (Şekil 74). Anket yapılan kurumların destek aldıkları projelerin yine yarısından fazlası (%57) turizm alanında, geri kalanı ise sanayi alanındadır.

Şekil 74. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Tiplerine Göre Dağılımı, n=7

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.1. İlgililik

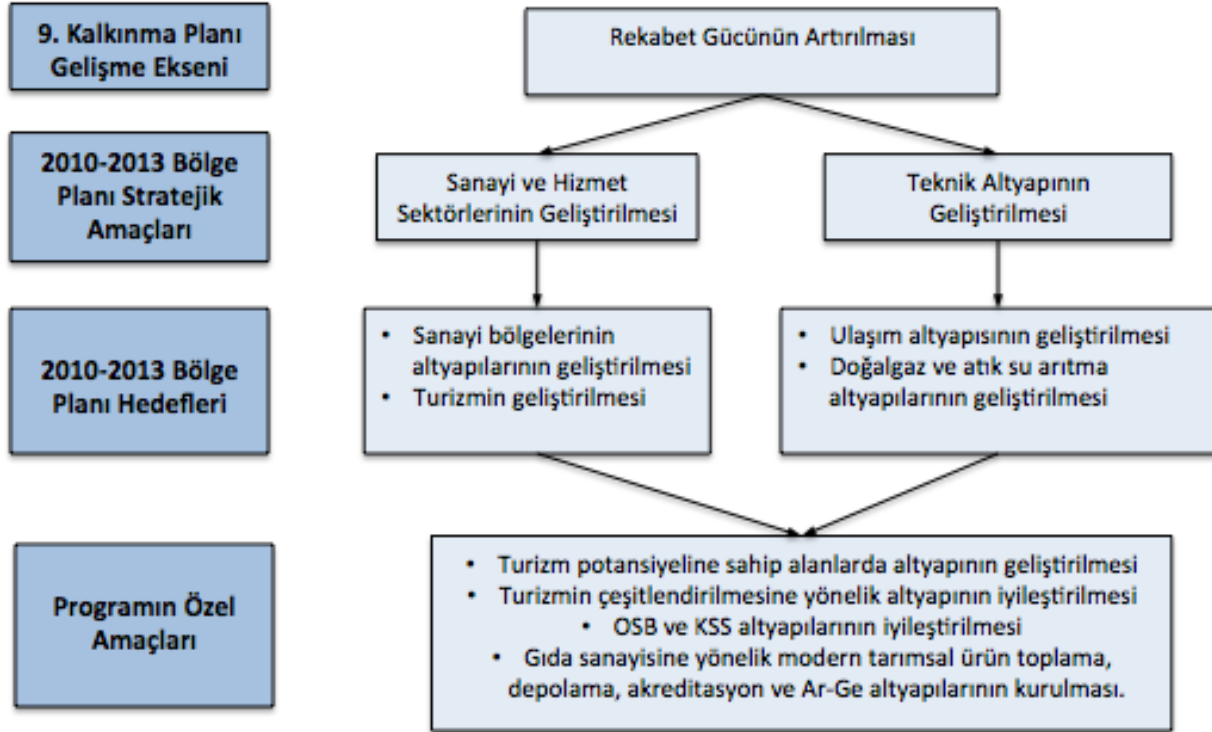
Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların tamamı (%100) 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir.

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumunu

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010-2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 75'de sunulmaktadır.

Şekil 75. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

6.3.3.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%86), daha sonra ise diğer kurum ve kuruluşlar (%14) olduğu görülmektedir (Şekil 76).

Şekil 76. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=7

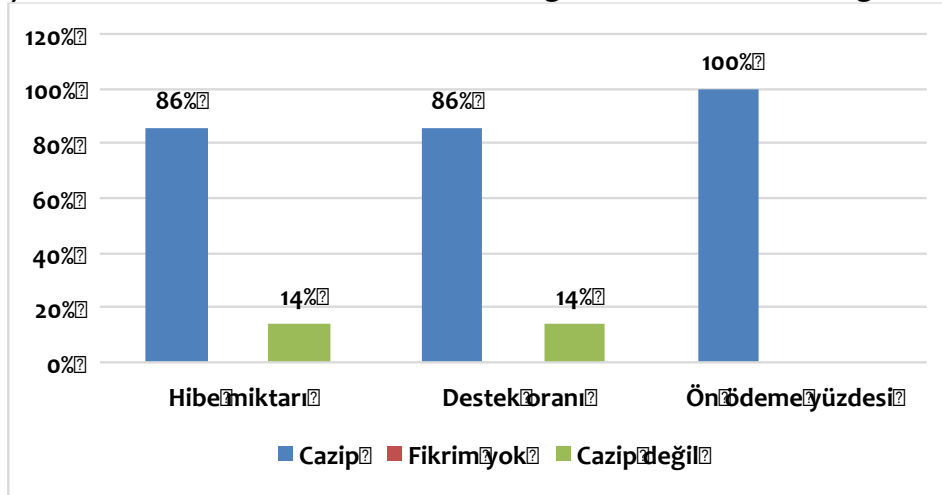

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %86'sı programı hibe miktarı ve destek oranı; tamamı ise (%100) ön ödeme yüzdesi açısından cazip bulmuştur (Şekil 77). Ön ödeme yüzdesi, yararlanıcıların finansal olarak nispeten daha memnun olduğu konu olmuştur.

Şekil 77. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=7

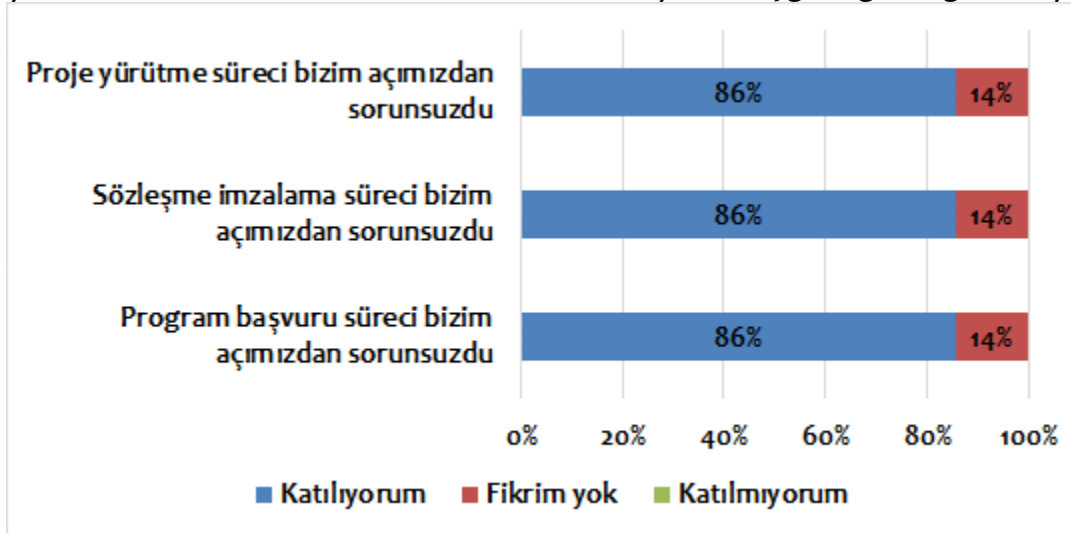

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%86) program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirmiş, geri kalanı ise fikir beyan etmemiştir (Şekil 78). Yararlanıcıların sadece %14'ü (1 yararlanıcı), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış ve bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 78. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=7

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Programın çıktıları, projelerin alanına göre turizm ve sanayi olmak üzere iki ayrı kategoride incelenmiştir. Buna göre sanayi alanında en fazla elde edilen çıktının (2 yararlanıcı) ortak depolama ve lojistik alanı olduğu görülmektedir. Ortak üretim alanı ile enerji tesisi de 1'er yararlanıcı tarafından inşa edilmiş/geliştirilmiştir. Turizm alanında ise en çok (2'ser yararlanıcı) alternatif turizm alanında yeni tesis kurulduğu veya mevcudun modernize edildiği ve turizm etkinliği düzenlendiği görülmektedir (Tablo 35).

Tablo 35. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=6

Sanayi Alanındaki Proje Çıktıları	Çıktı Sayısı (n=3)
Ortak depolama ve lojistik alanı	2
Ortak üretim alanı	1
İnşa edilen/geliştirilen enerji tesisi	1

Turizm Alanındaki Proje Çıktıları	Çıktı Sayısı (n=3)
Yeni düzenlenmeye başlanan/yeniden canlandırılan turizm etkinliği	2
Alternatif turizm alanında yeni kurulan/modernize edilmiş tesis	2
Turizm alanında kapasitesi artmış personel	1
Modernize edilmiş/kapasitesi artmış kültürel tesis	1
Turistlerin ziyaret edip vakit geçirebileceği cazibe mekânı	1
Tarihi ve turistik mekânlara erişimi kolaylaştıracak altyapı ve hizmetler	1

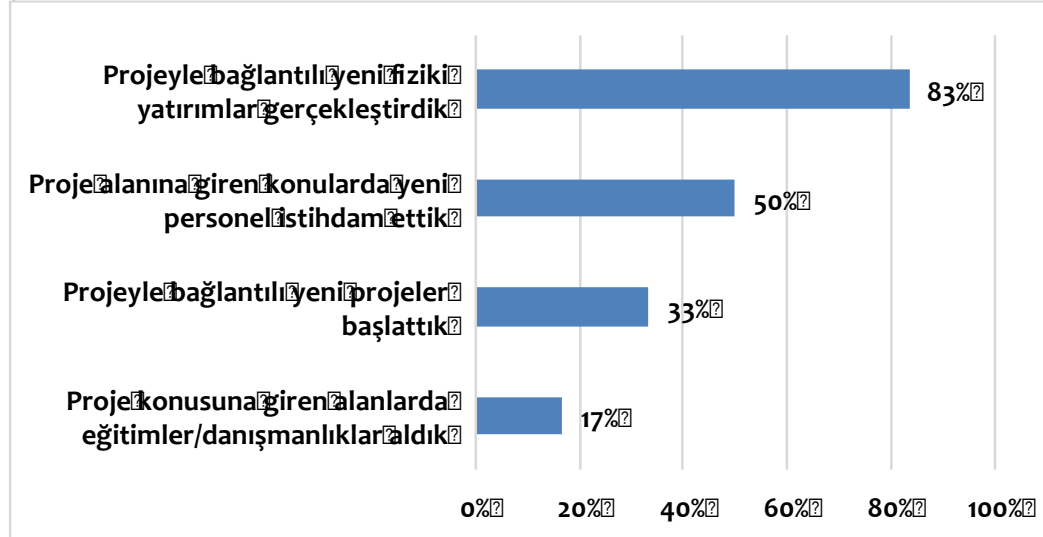
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı, destek ile oluşturulan altyapı ve üstyapıların 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının tamamı (%100), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdikleri (destek alan kurumların %83'ü) görülmektedir. Buna ek olarak yararlanıcıların yarısı (%50) proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettik. Projeye bağlantılı yeni projeler başlattık. Proje konusuna giren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar aldık da destekten yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 79).

Şekil 79. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=6

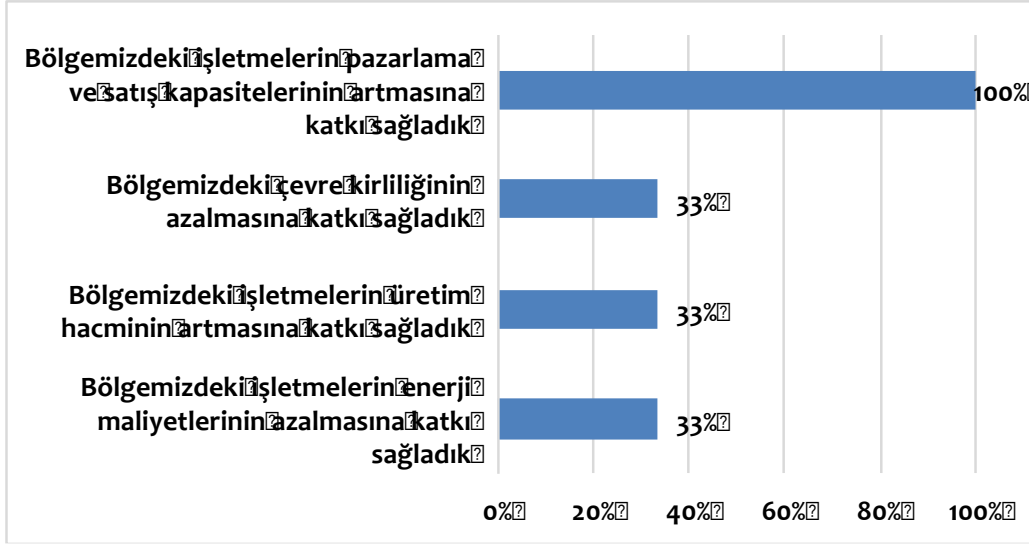

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.4. Etki

Sanayi alanındaki projeleri için destek alan yararlanıcıların tamamı (3 yararlanıcı), projelerinin bölgedeki işletmelerin pazarlama ve satış kapasitelerinin artmasına katkı sağladığı görüşündedir. 1'er yararlanıcı ise (ankete katılanların %33'ü) projede elde ettikleri çıktılar ile bölgedeki işletmelerin üretim hacminin artmasına, enerji maliyetlerinin azalmasına ve çevre kirliliğinin azalmasına katkı sağladıklarını belirtmiştir (Şekil 80).

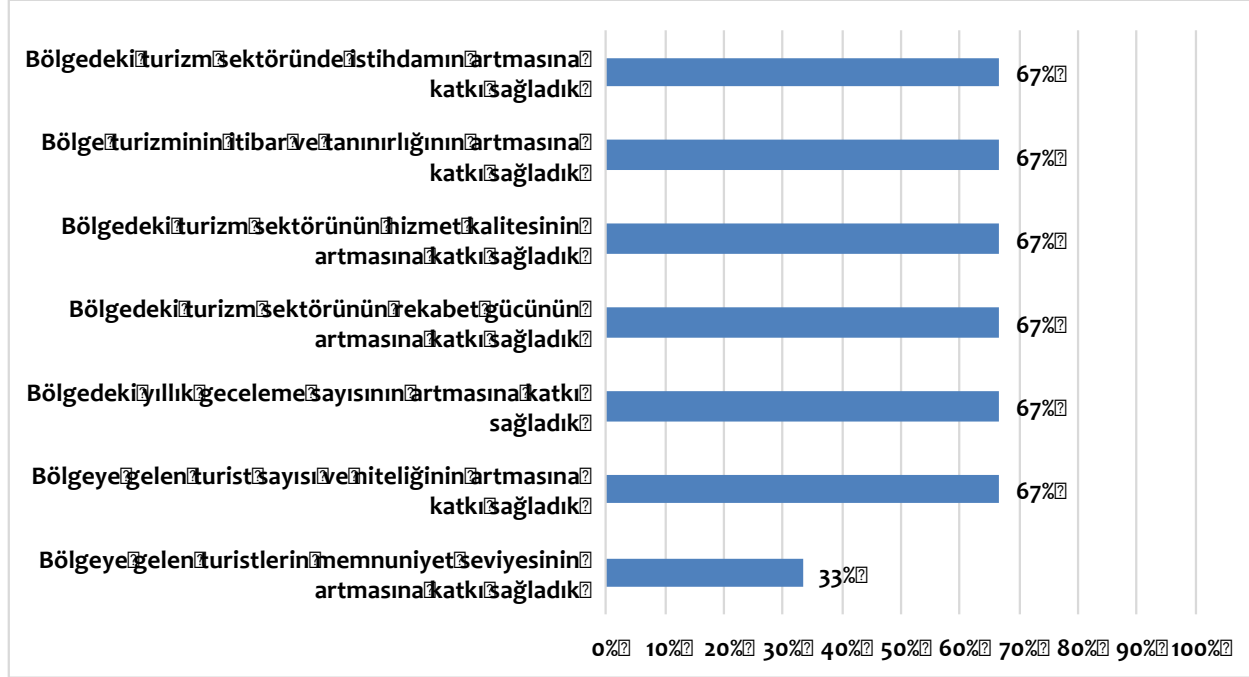
Şekil 80. Sanayi Alanındaki Projelerin Etkileri, n=3

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Turizm alanındaki projeleri için destek alan yararlanıcılar ise bölge turizmine farklı açılardan katkı sağladıkları görüşündedir. Bölgedeki turizm sektöründe istihdamın, hizmet kalitesinin, rekabet gücünün, itibar ve tanınırlığın artmasına; bölgedeki yıllık geceleme sayısı ile bölgeye gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağlamak yararlanıcıların %67'si (2'şer yararlanıcı) tarafından programın dile getirilen etkileridir. Yararlanıcıların %33'ü ise (1 yararlanıcı), projeleri ile bölgeye gelen turistlerin memnuniyet seviyelerinin de arttığını belirtmiştir (Şekil 81).

Şekil 81. Turizm Alanındaki Projelerin Etkileri, n=3

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %67'si destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini erteleyerek ya da daha uzun sürede gerçekleştireceklerini söylemiştir. Geri kalanı ise (%33) destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiştir (Şekil 82).

Şekil 82. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

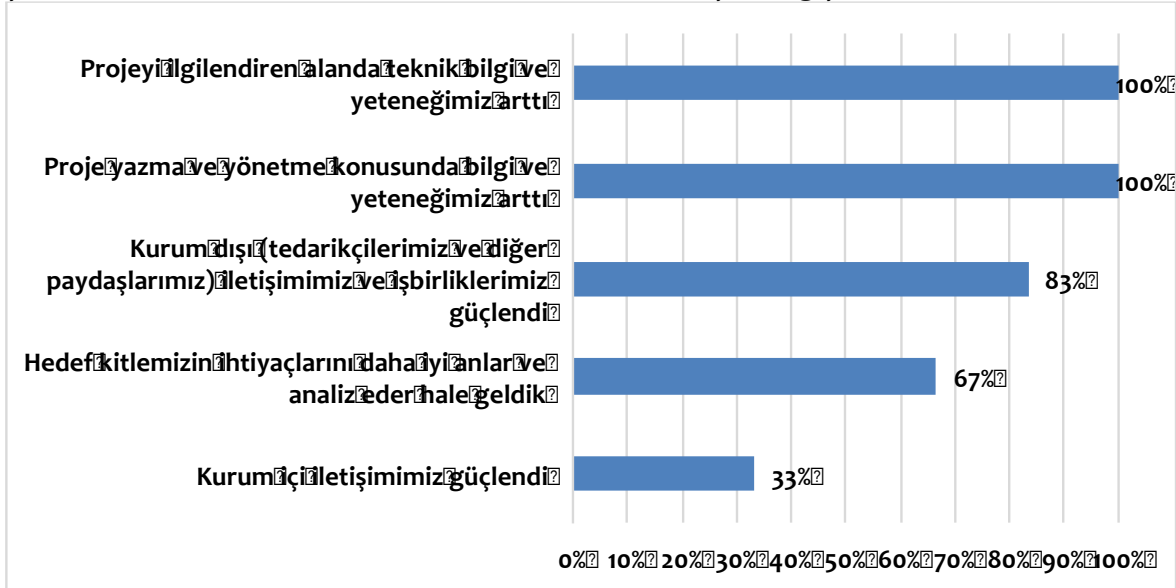
6.3.3.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların tamamı (%100) projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler (%100), projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı ile proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı şeklinde olmuştur. Kurum dışı paydaşlarla iletişim ve işbirliklerinde güçlenme de yararlanıcıların %83'ünde elde edilen davranışsal kazanımdır (Şekil 83).

Şekil 83. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=6

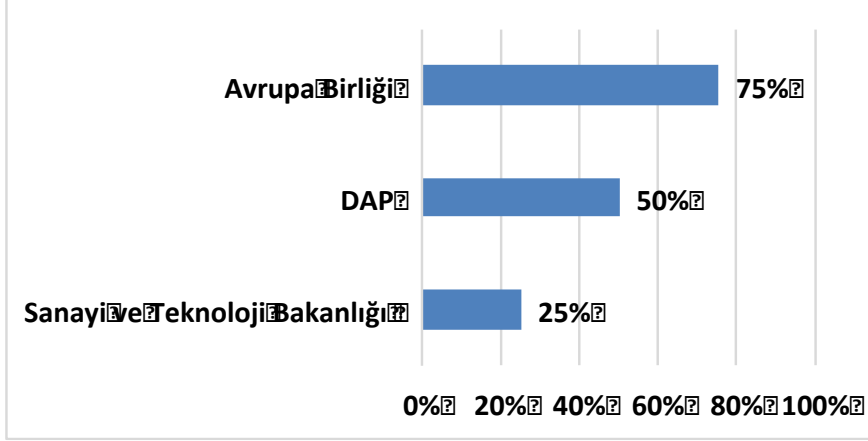

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının tamamı (%100), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine, büyük kısmı ise (%67) başka kurumların destek programlarına ilk defa başvurmuştur. Bu kurumlar içinde Avrupa Birliği ilk sıradadır (%75). Bunu Doğu Anadolu Projesi Kalkınma İdaresi (DAP) ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı destekleri takip etmektedir (Şekil 84).

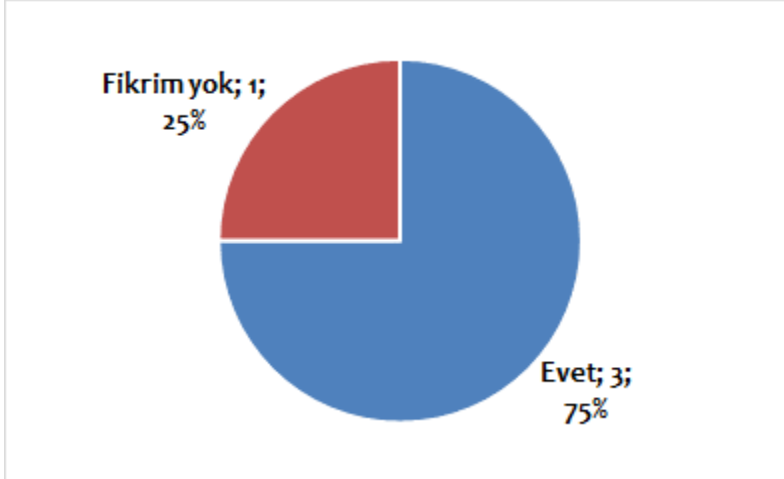
Şekil 84. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=4

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%75), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir (Şekil 85).

Şekil 85. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=4

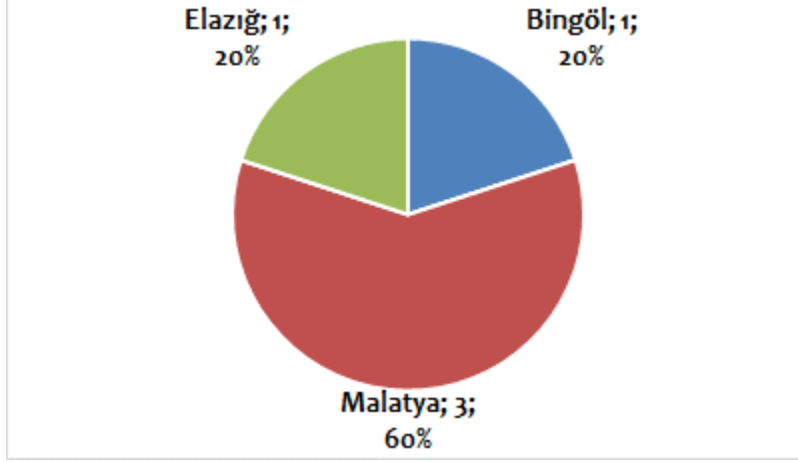

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı kapsamında 8 proje tamamlanmış olup 5 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Anketlerde sadece Tunceli'nin temsiliyeti sağlanamamış (1 yararlanıcı bulunmaktadır), diğer illerden ise yararlanıcı sayılarına paralel olarak ankete katılım sağlanmıştır (Şekil 86).

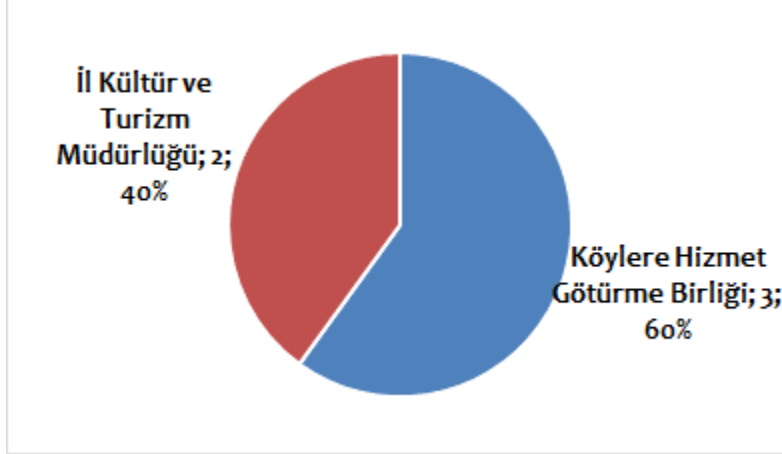
Şekil 86. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=5

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı kurumların tiplerine paralel olarak ankete en fazla katılım Köylere Hizmet Götürme Birlikleri tarafından sağlanmıştır (%60). Geri kalan yararlanıcılar İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nden oluşmaktadır (Şekil 87).

Şekil 87. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Tiplerine Göre Dağılımı, n=5

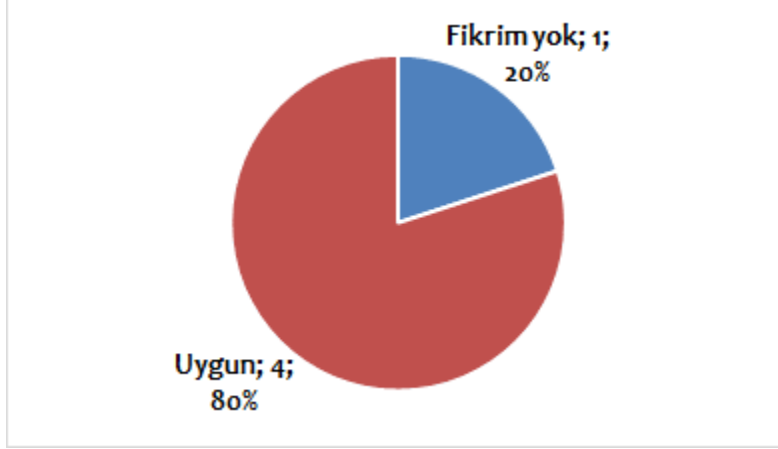
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %80'i 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşünde olup geri kalanı herhangi bir fikir belirtmemiştir (Şekil 88).

Şekil 88. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=5

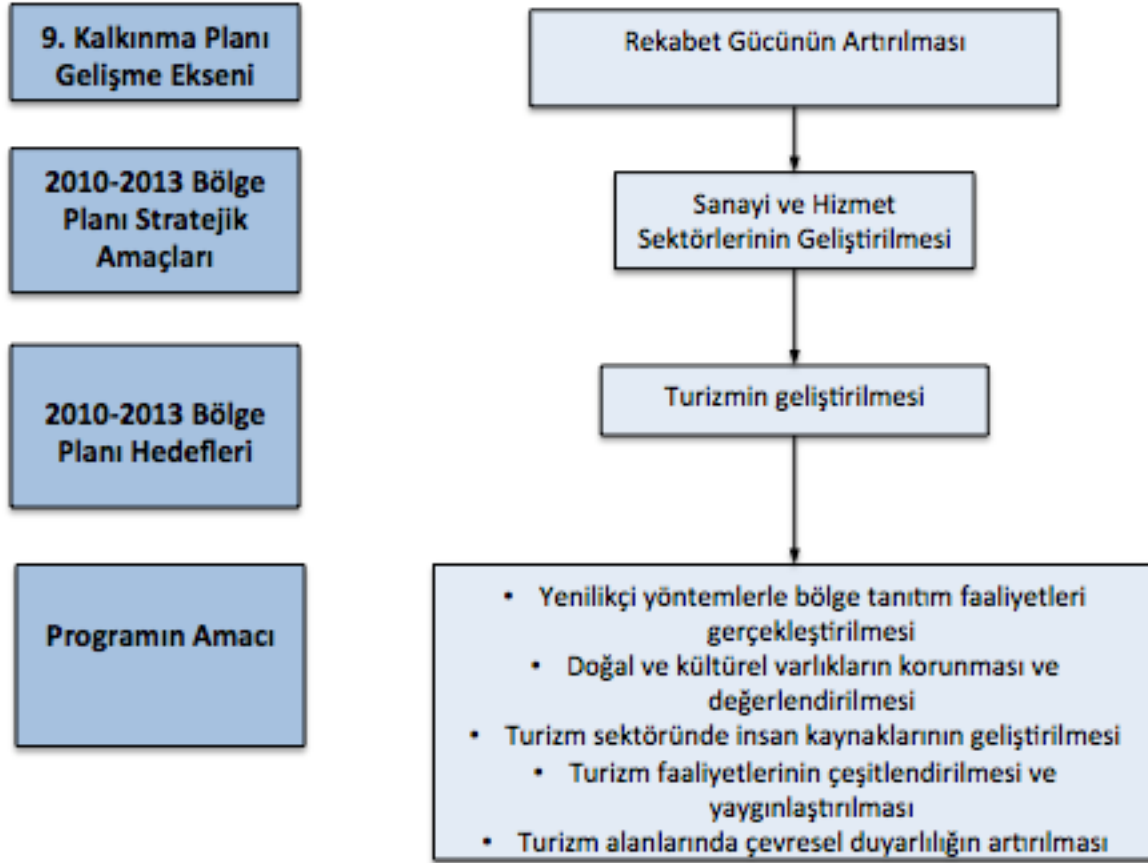

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010-2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenine ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 89'da sunulmaktadır.

Şekil 89. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

6.3.4.2. Etkinlik

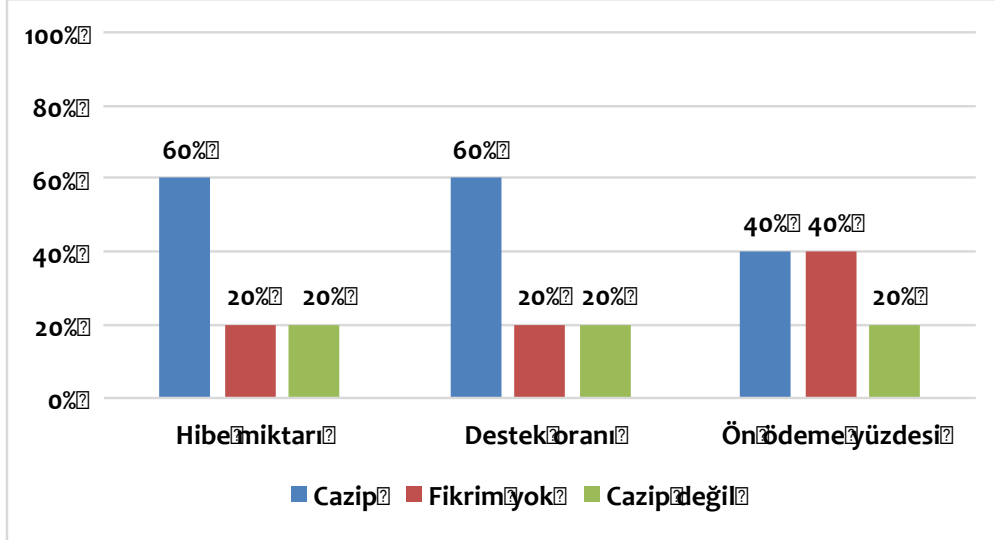
Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri olduğu, yararlanıcıların tamamının (%100) Ajans tarafından yapılan bilgilendirmeler neticesinde programa başvurduğu görülmektedir.

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların yarısından fazlası (%60) programı hibe miktarı ve destek oranı açısından cazip bulmaktadır. Fikir beyan etmeyen yararlanıcı sayısının fazlalığına bağlı olarak (%40), ön ödeme yüzdesini cazip bulan yararlanıcıların oranı %40 düzeyindedir (Şekil 90).

Şekil 90. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=5

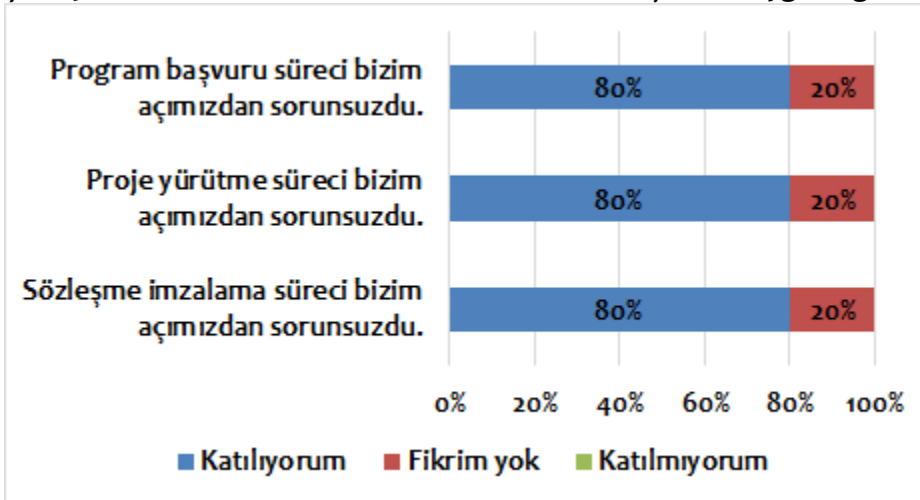

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%80) program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirmiş, geri kalanı ise fikir beyan etmemiştir (Şekil 91). Yararlanıcıların %40'ı (2 yararlanıcı), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış ve bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 91. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=5

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Anketten elde edilen cevaplara göre yararlanıcıların elde ettikleri çıktıların başında tarihi ve turistik mekânlara erişimi kolaylaştıracak altyapı ve hizmetler (tanıtım hizmetleri dahil) ile turizm alanında kapasitesi artmış personel gelmektedir. Bunun dışında turistik cazibe mekanı, yeni/iyileştirilmiş tesis, turizm danışma ofisi, doğal/tarihi ve kültürel miras gibi çıktılar da yararlanıcılar tarafından elde edilmiştir (Tablo 36).

Tablo 36. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=4

Proje Çıktıları	Çıktı Sayısı
Turizm alanında kapasitesi artmış personel	2
Tarihi ve turistik mekânlara erişimi kolaylaştıracak altyapı ve hizmetler (tanıtım hizmetleri dahil)	2
Alternatif turizm alanında yeni kurulan/modernize edilmiş tesis	1
Düzenleme ve restorasyonla turizme kazandırılan tarihi, doğal ve kültürel miras	1
Turistlerin ziyaret edip vakit geçirebileceği cazibe mekânı	1
Yeni/modernize edilmiş turizm danışma ofisi	1
Yeni düzenlenmeye başlanan/yeniden canlandırılan turizm etkinliği	1

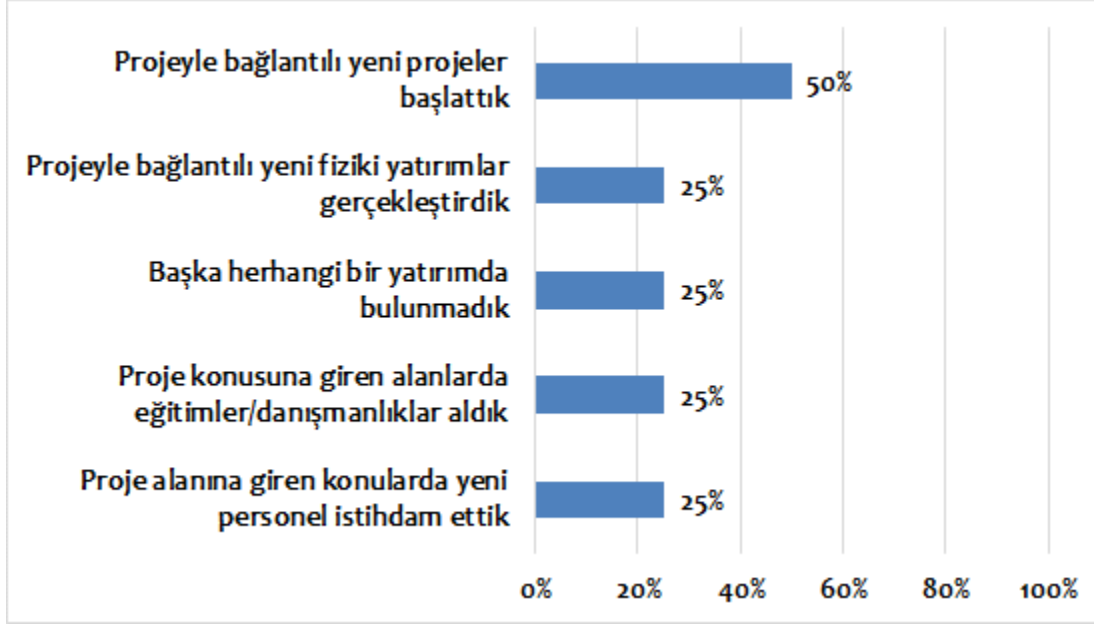
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Bir yararlanıcı henüz projesinin tamamlanmadığını belirtmiş; geri kalan yararlanıcılar da destek ile oluşturulan altyapı ve üstyapıların 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının %75'i, desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla projeye bağlantılı yeni projeler başlattıkları görülmektedir (%50). Projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar yapmak, projeyi ilgilendiren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar almak ve proje alanına giren konularda yeni personel istihdam etmek de desteklerden yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 92).

Şekil 92. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=4

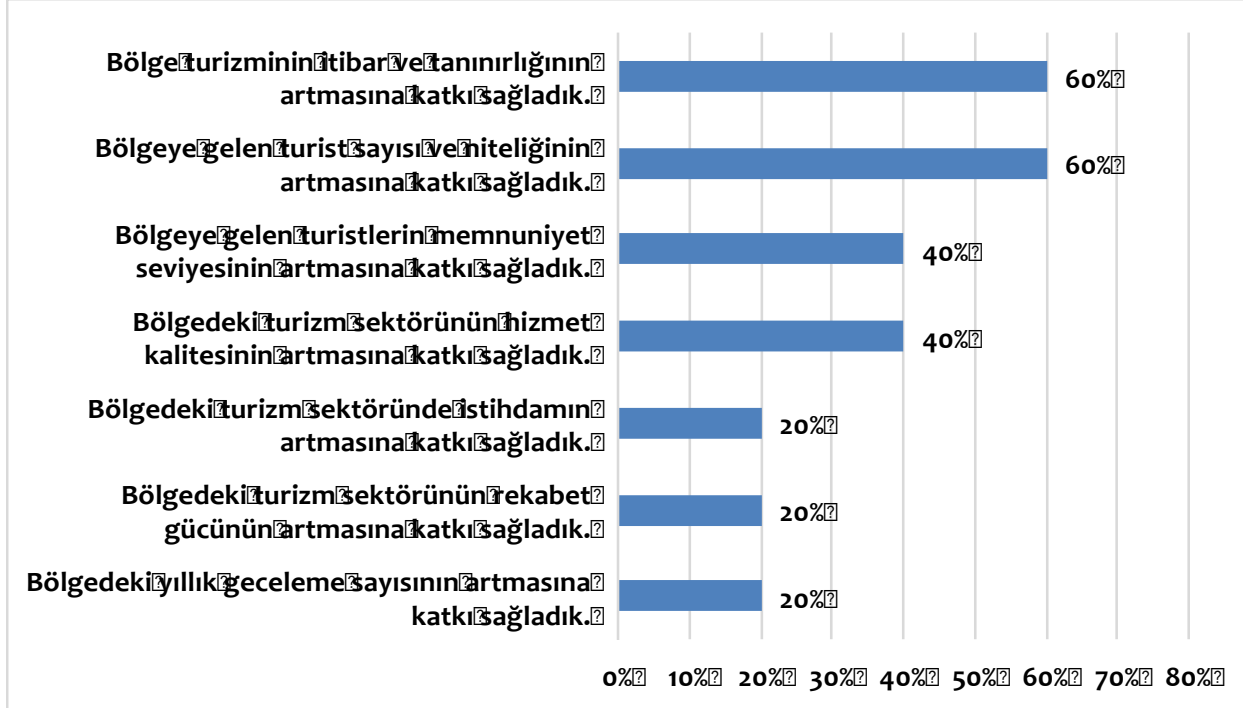

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.4. Etki

Yararlanıcılar, projeleri ile bölge turizmine farklı açılardan katkı sağladıkları görüşündedir. Bölge turizminin itibar ve tanınırlığı ile bölgeye gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağlamak, yararlanıcıların %60'ı tarafından dile getirilmiştir. Yararlanıcıların yaklaşık yarısı (%40) proje çıktılarının bölgeye gelen turistlerin memnuniyet seviyesi ile bölgedeki turizm sektörünün hizmet kalitesinin artması katkı sağladığını belirtmiştir (Şekil 93).

Şekil 93. Projelerin Bölgeye Etkileri, n=5

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının tamamı (%100) destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiştir.

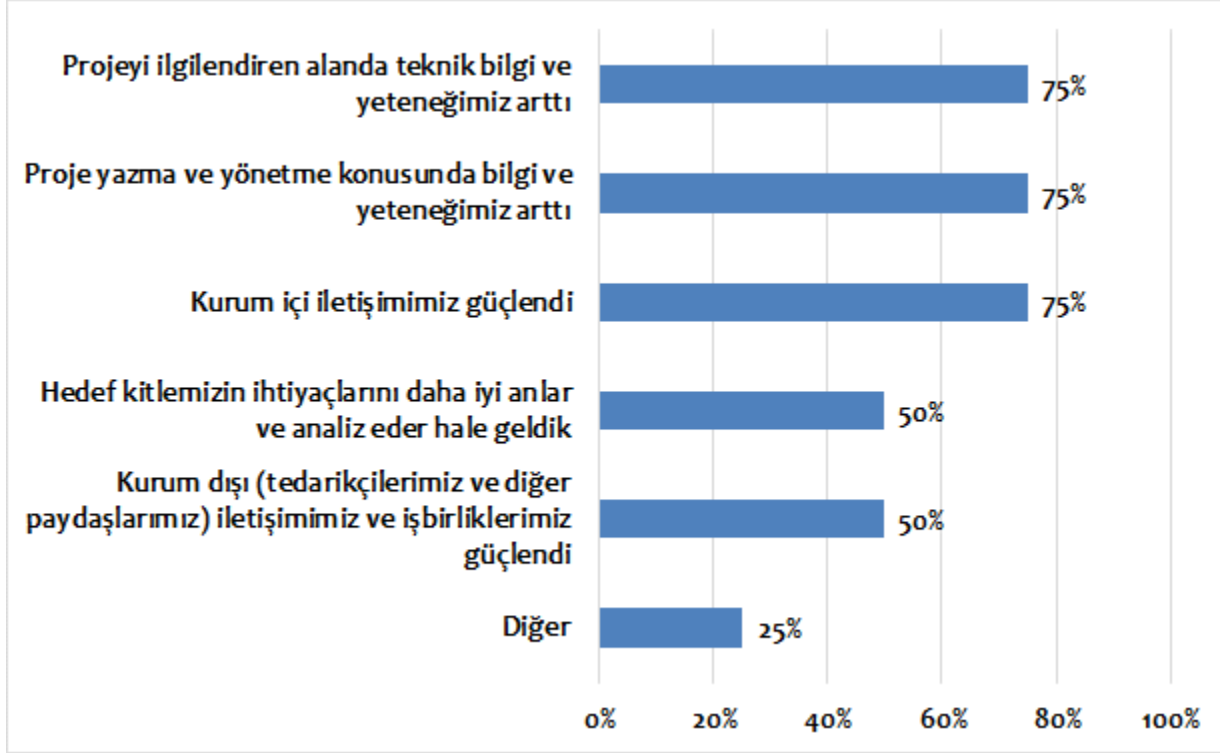
6.3.4.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların büyük kısmı (%80) projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler (%75), projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı, proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı ile kurum içi iletişimde güçlenme şeklinde olmuştur (Şekil 94).

Şekil 94. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=4

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

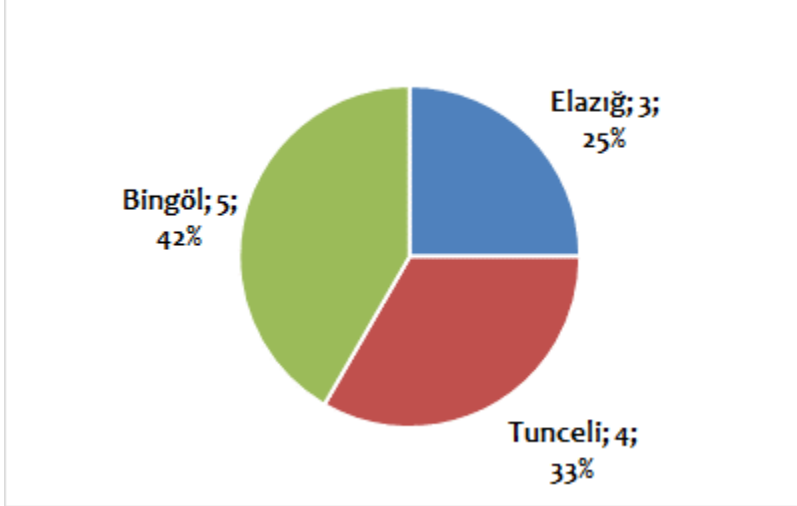
Mali Destek Programı yararlanıcılarının %60'ı, Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine, %40'ı ise başka kurumların destek programlarına ilk defa başvurmuştur. Kalkınma Ajansı'nın sonraki desteklerine başvurmayan kurumlar bunun nedenleri olarak kurum olarak yeni bir proje geliştirememelerini (1 kurum) ve kurumlarının ihtiyaçlarına uygun bir program açılmamasını (1 kurum) belirtmiştir.

Diğer kurumların başvuru destekleri Sosyal Destek Programı (SODES) ile Büyükelçilik destekleri olmuştur. Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük yarısı (1 kurum), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir.

6.3.5. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı kapsamında 24 proje tamamlanmış olup 12 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Anketlerde sadece Malatya'nın temsiliyeti sağlanamamış (4 yararlanıcı bulunmaktadır), diğer illerden ise ankete katılım sağlanmıştır (Şekil 95).

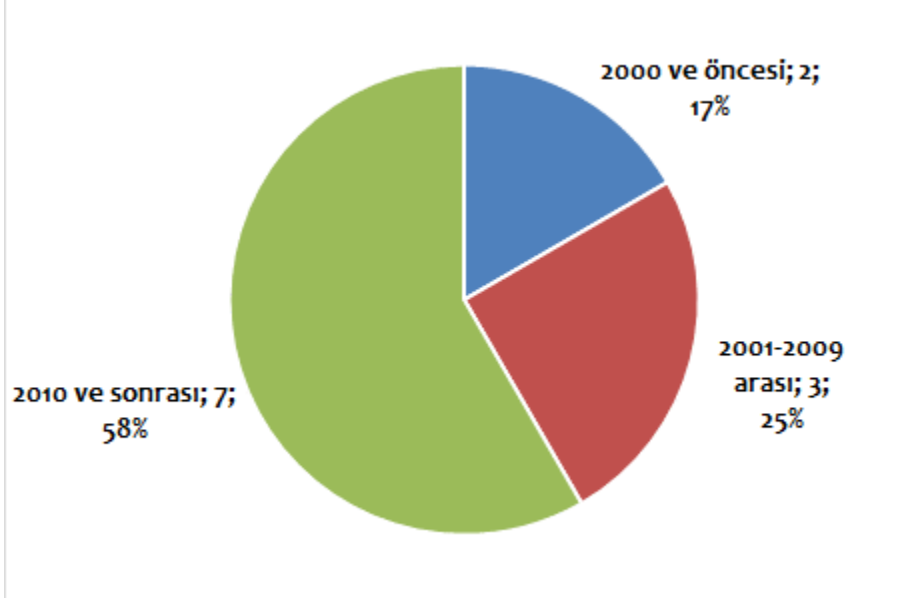
Şekil 95. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin büyük kısmı 2010 veya sonrasında kurulmuş olup geri kalanı en az 10 yıldır faaliyet göstermektedir. İşletmelerin %17'si ise en az 19 yıldır faaliyettedir (Şekil 96).

Şekil 96. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=12

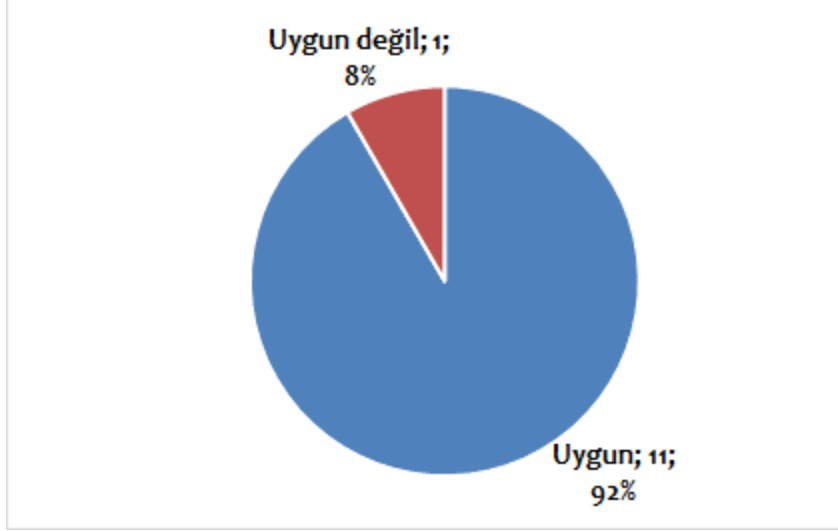
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların neredeyse tamamı (%92), 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir (Şekil 97).

Şekil 97. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=12

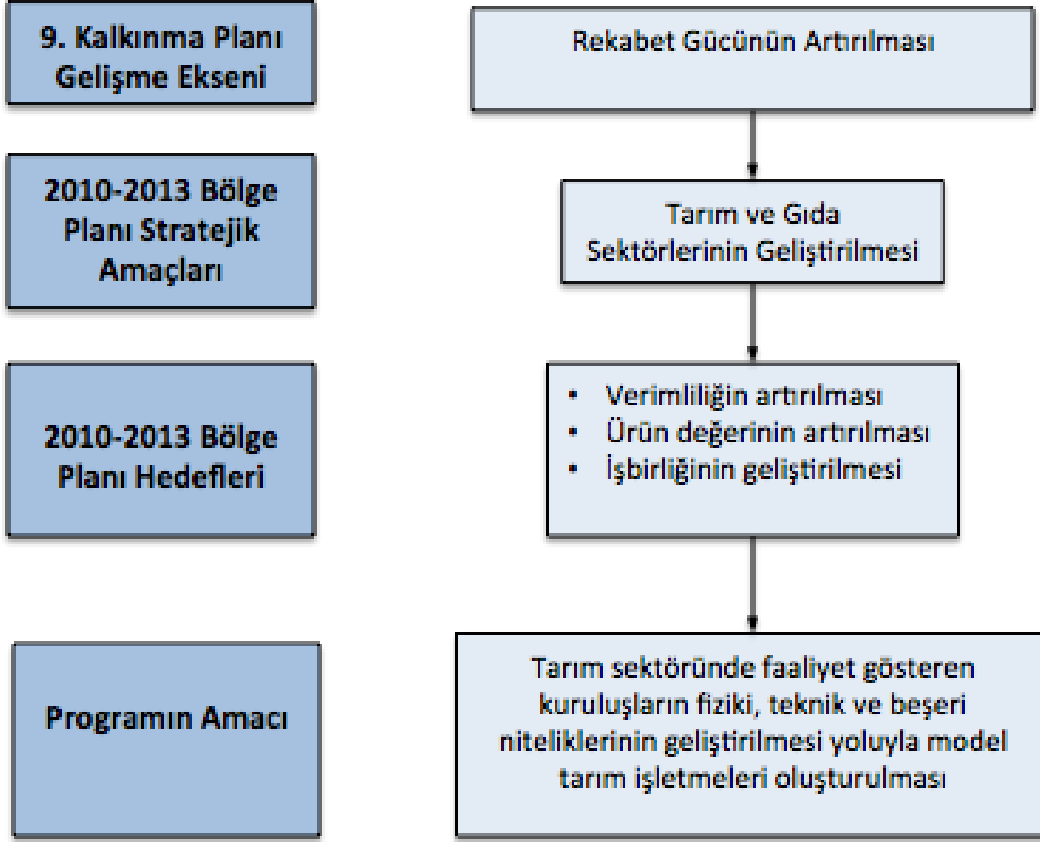

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010-2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 98'de sunulmaktadır.

Şekil 98. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

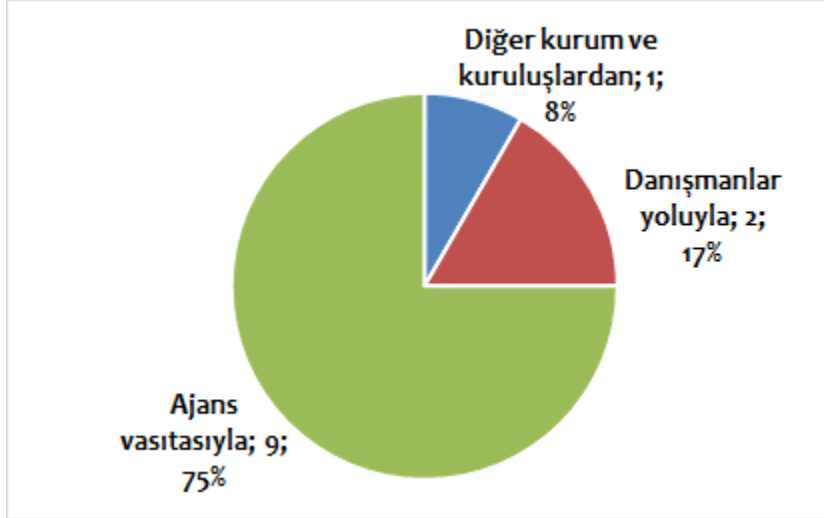

6.3.5.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%75), daha sonra ise danışman firmalar (%17) olduğu görülmektedir. Diğer kurumlar yoluyla programdan haberdar olma oranı %8'dir (Şekil 99).

Şekil 99. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=12

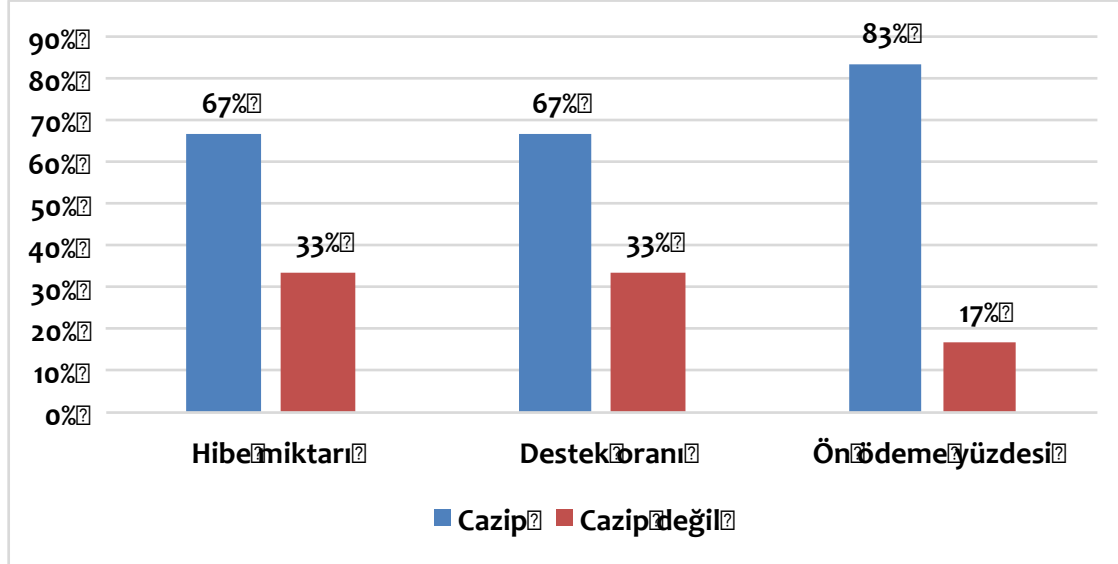

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %67'si programı hibe miktarı ve destek oranı açısından cazip bulmuş olup ön ödeme yüzdesi konusunda memnuniyet oranı daha yüksek olmuştur (%83) (Şekil 100).

Şekil 100. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=12

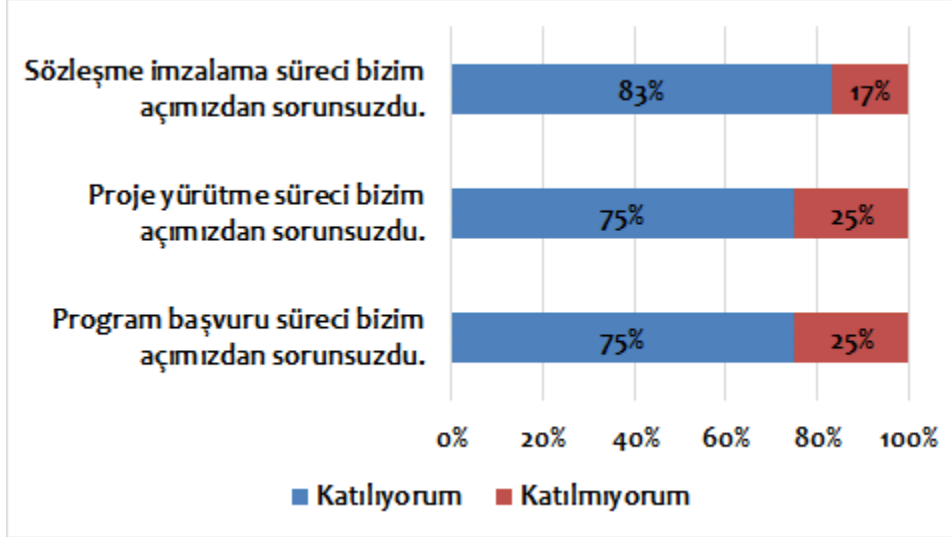

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%83) sözleşme imzalama sürecinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirirken %75'i program başvuru ve proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğunu belirtmiştir (Şekil 101). Yararlanıcıların büyük kısmı (%83), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış; danışman desteği alanların da %90'ı bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 101. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=12

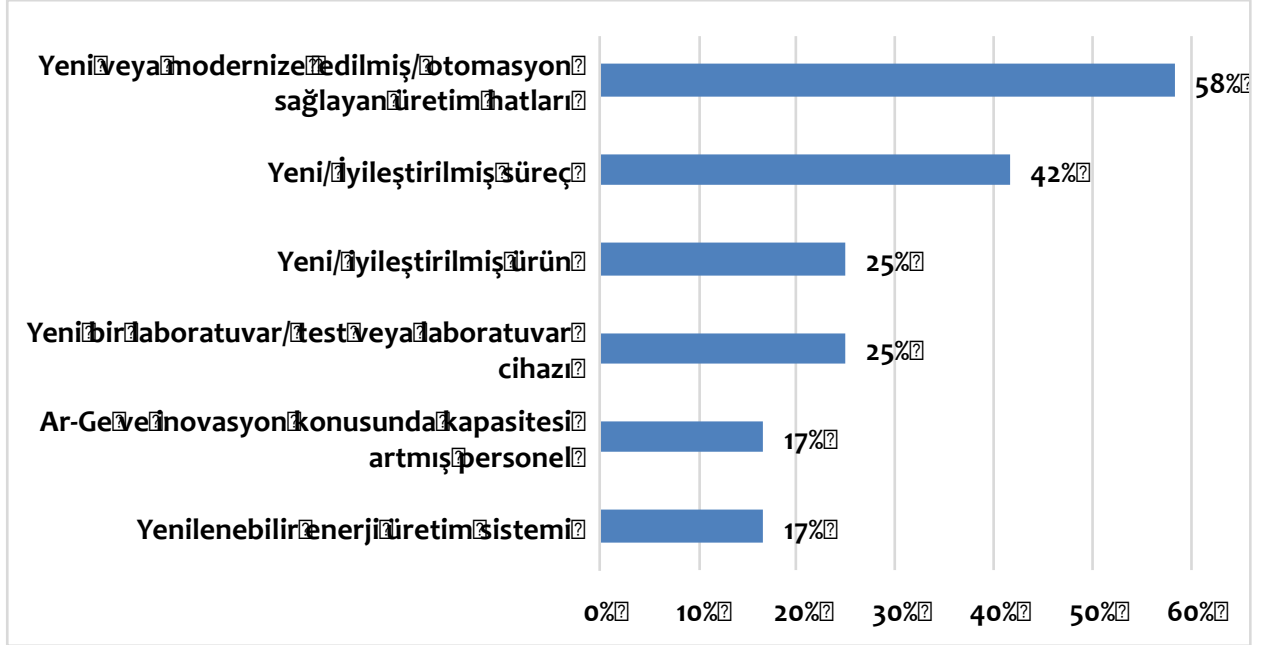
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları, programın en fazla sayıda yararlanıcı tarafından elde edilen çıktısı olmuştur (%58). Yeni/ iyileştirilmiş süreçler (%42), Yeni/ iyileştirilmiş ürünler (%25), yeni bir laboratuvar/ test veya laboratuvar cihazı (%25) yararlanıcıların en az dörtte biri tarafından elde edilmiştir (Şekil 102).

Şekil 102. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=12

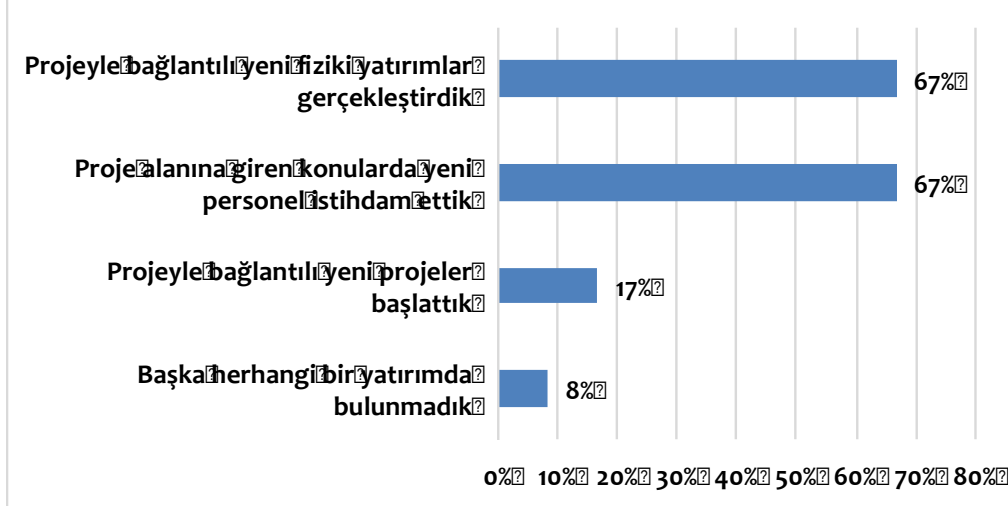
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı, destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının neredeyse tamamı (%92), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri ve projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdikleri görülmektedir (destek alan kurumların %67'si). Buna ek olarak projeye bağlantılı yeni projeler başlatmak da destekten yararlanan kurumlar tarafından atılan adım olmuştur (Şekil 103).

Şekil 103. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=12

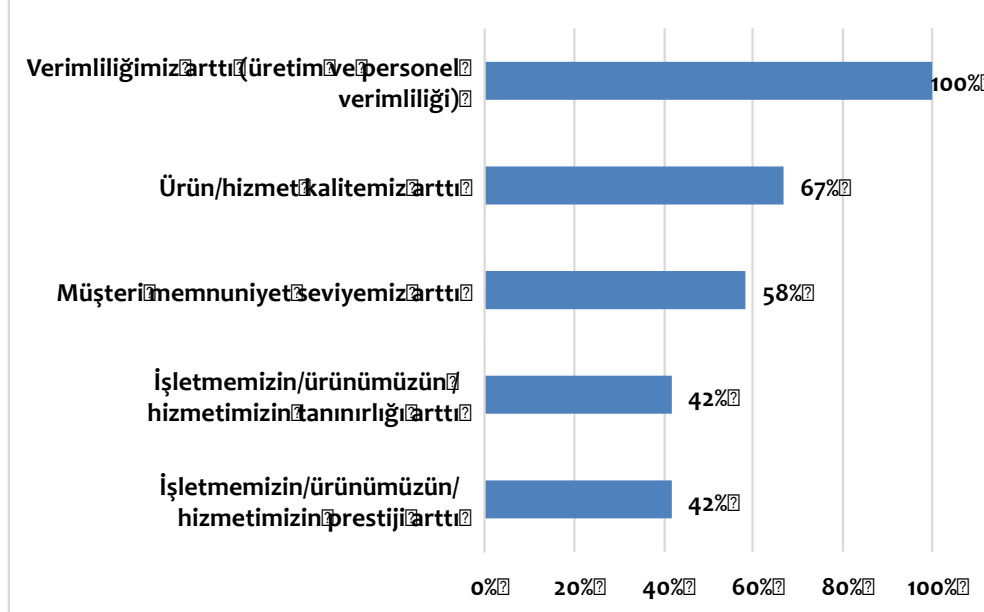

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların tamamı projelerinin sonucu olarak üretim ve personel verimliliğinde artış sağlamıştır. Ürün/hizmet kalitesinde ve müşteri memnuniyet seviyesinde artış da yararlanıcıların en az yarısı (%50) tarafından elde edilen sonuçlardır (Şekil 104).

Şekil 104. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=12

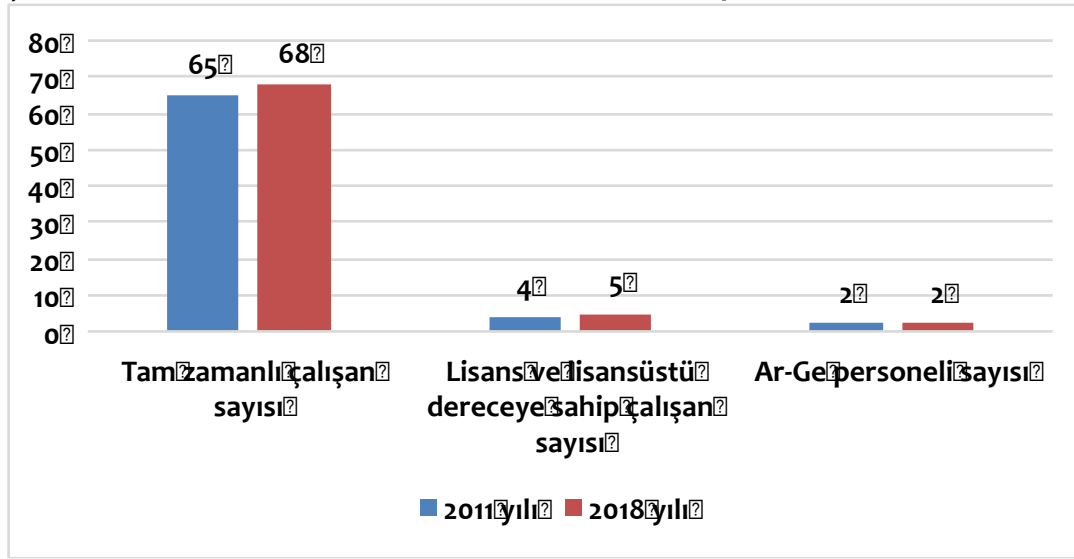
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 12 işletmede toplam personel sayısı %5 artışla 65’den 68’e, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %25 artışla 4’den 5’e çıkmış, Ar-Ge personeli sayısında bir değişiklik olmamıştır. Lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam personel içindeki oranı destek öncesinde %6 iken 2018’de %7 seviyesindedir (Şekil 105).

Şekil 105. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=12

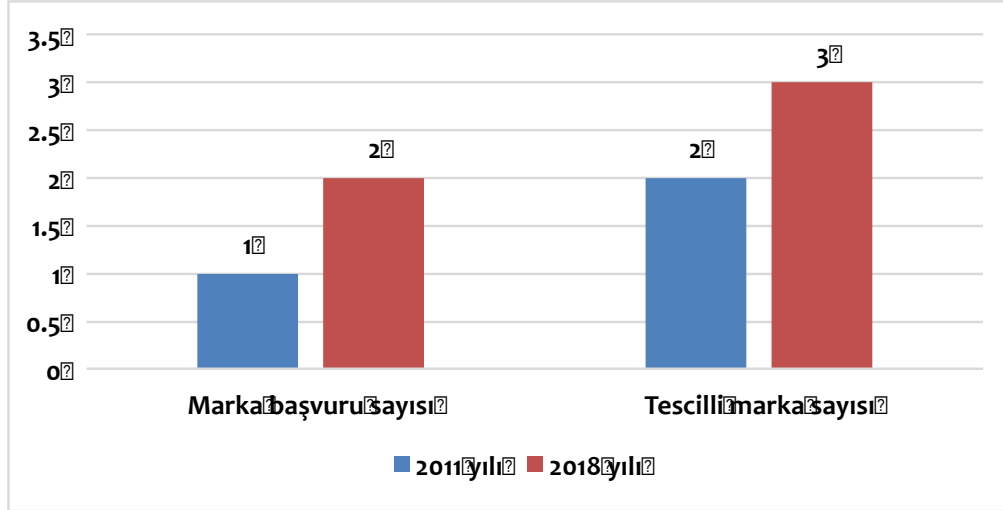

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Yararlanıcı işletmelerin destek öncesi ve sonrasında sadece marka başvuruları ve tescilli markalarının olduğu görülmektedir. Buna göre yararlanıcı işletmelerin marka başvurusu sayısı destek öncesinde 1 iken 2018’de 2’ye çıkmış, tescilli marka sayısı ise destek öncesinde 2 iken sonrasında 3 olmuştur (Şekil 106).

Şekil 106. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=12

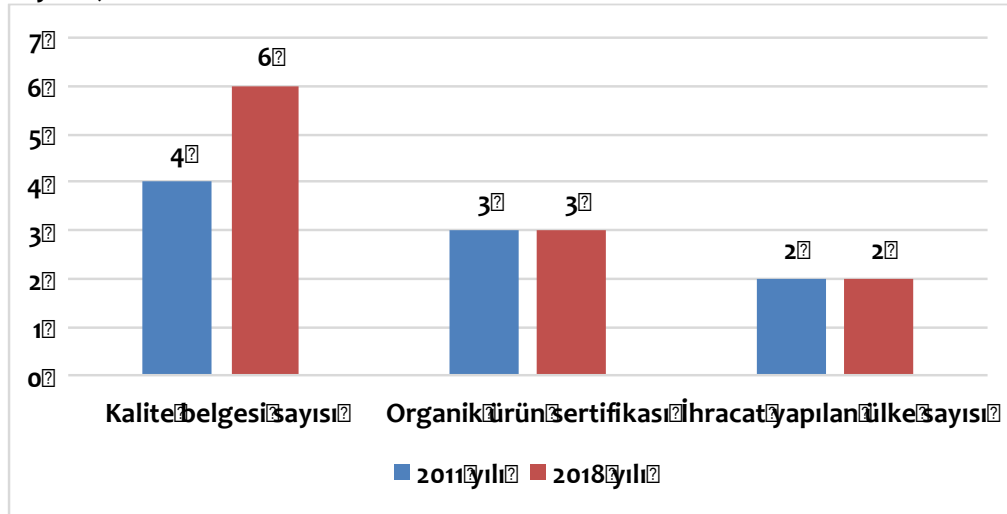

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Kalite Belgesi ve İhracat Yapılan Ülke Sayısı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılındaki kalite yönetim sistemi belgesi, organik ürün sertifikası ve ihracat yaptıkları ülke sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre işletmelerin kalite yönetim sistemi belgesi destek öncesinde 4 iken, %50 artışla 2018 yılında 6'ya yükselmekle birlikte organik ürün sertifikası ve ihracat yaptıkları ülke sayılarında herhangi bir değişiklik olmamıştır (Şekil 107).

Şekil 107. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Belge/Sertifika ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayıları, n=12

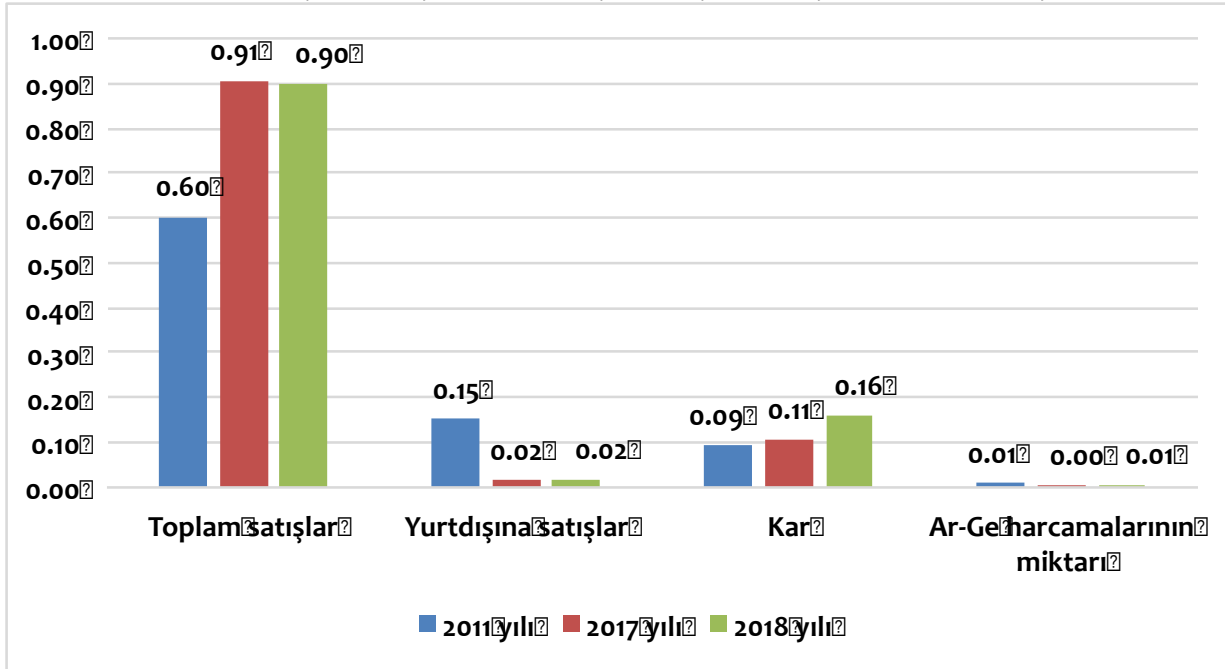

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdukları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.¹⁹ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %50, kârları %15 artarken ihracatları %90, Ar-Ge harcamaları ise %46 düşmüştür. 2018 yılında, işletmelerin toplam satışlarında 2017'ye göre önemli bir değişiklik olmazken yurtdışı satışlarındaki pozitif değişim devam etmiş ve 2017'ye göre %50 artmıştır. Bunun neticesinde yararlanıcı işletmelerin 2018 yılındaki ortalama satışları 0,9 milyon TL, kârları ise 0,16 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında işletmelerin ihracat seviyesinde 2017'ye göre ancak %12'lik bir artış meydana gelmiş, işletmelerin ortalama ihracat rakamları 17 bin TL düzeyinde kalmıştır. Ar-Ge harcamaları ise 2018 yılında artış göstererek destek öncesi dönemdeki rakam yakalanabilmiştir (ortalama 7 bin TL) (Şekil 108)

Şekil 108. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), toplam satışlar 2011 için n=4, yurtdışına satışlar 2011 için n=6, diğerleri için n=7

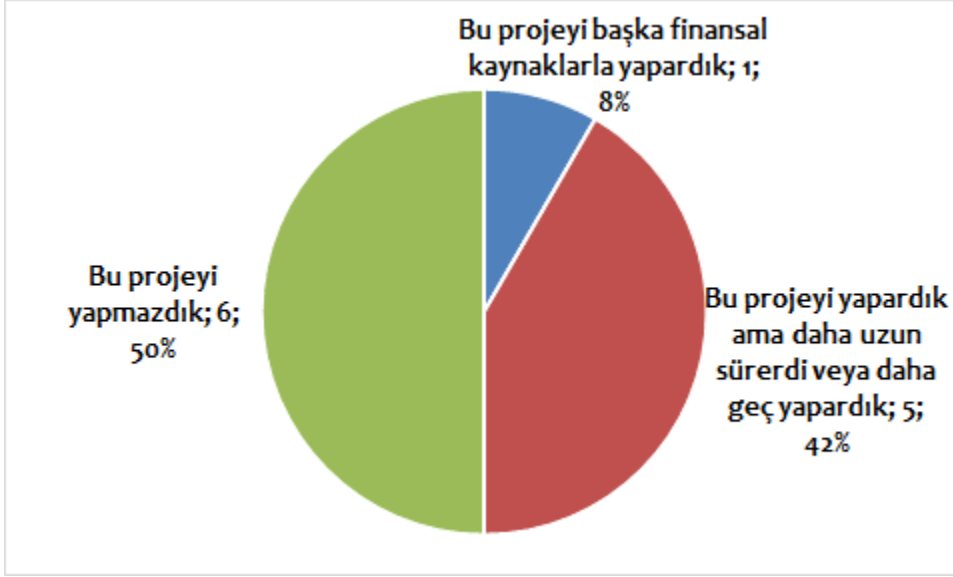
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının yarısı (%50), destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirtmiştir. Yararlanıcıların geri kalan önemli bölümü (%42), proje

¹⁹ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

faaliyetlerini erteleyerek ya da daha uzun sürede gerçekleştireceklerini belirtirken az sayıda yararlanıcı (%8) projeyi başka kaynaklarla aynı şekilde gerçekleştireceklerini söylemiştir.

Şekil 109. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

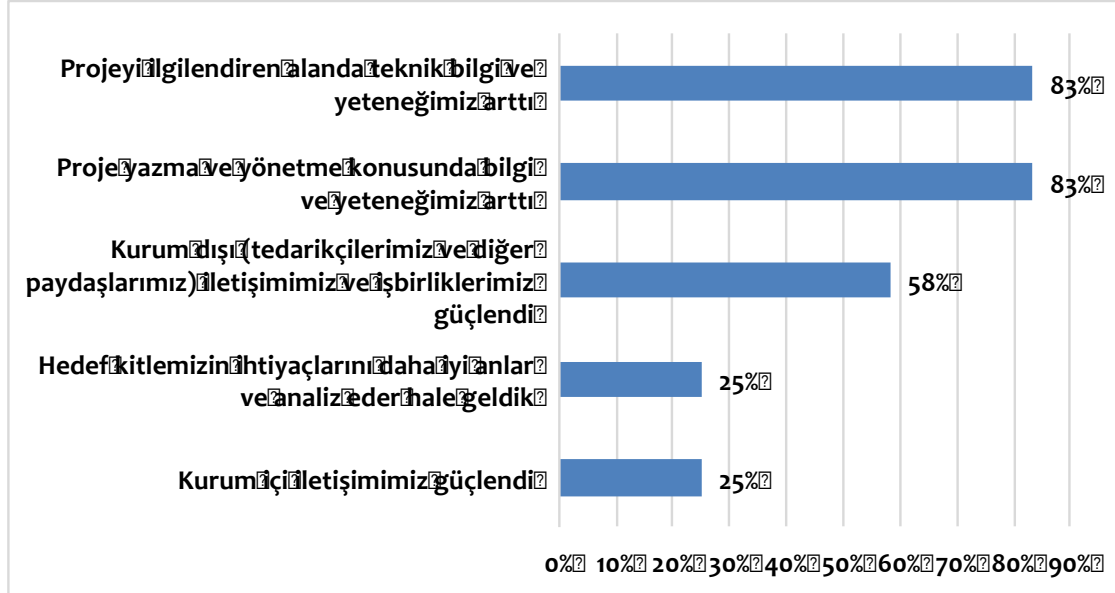
6.3.5.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların yarısından fazlası (%67), projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%83) projeleri sayesinde projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı ile proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı elde ettiklerini belirtmiştir. İşletmelerin kurum dışı tedarikçileri ve paydaşlarıyla iletişim ve işbirliklerinin güçlenme de yararlanıcıların yarısından fazlası (%58) tarafından elde edilmiştir (Şekil 110).

Şekil 110. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=12

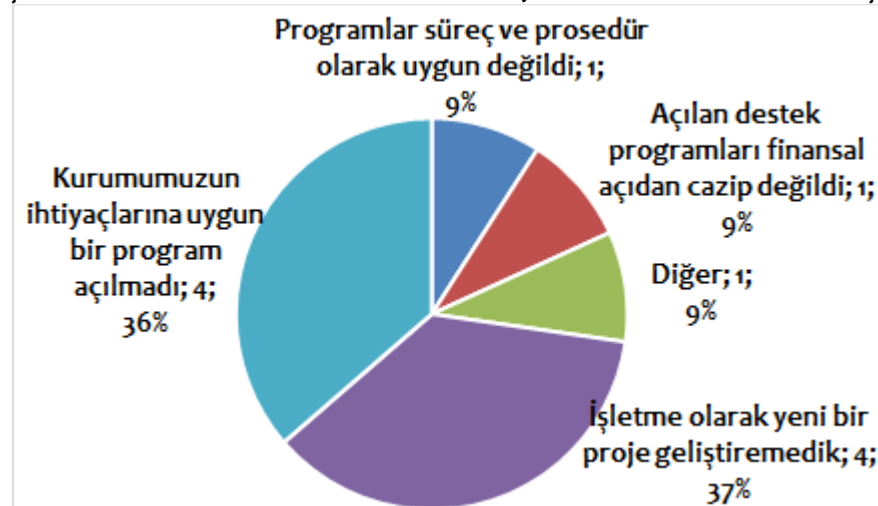

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının neredeyse tamamı (%92), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun en önemli sebepleri, işletmelerin yeni proje geliştirememesi ve kurumların ihtiyaçlarına uygun program açılmaması olarak belirtilmiştir (herbiri %36). Programların finansal ve prosedür olarak cazip olmaması Ajans'a tekrar başvurmayan yararlanıcıların ancak %18'i tarafından bir gerekçe olarak dile getirilmiştir (Şekil 111).

Şekil 111. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=12

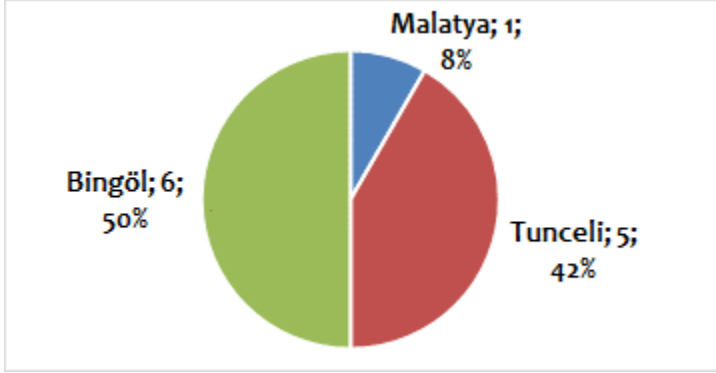
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların ancak %8'i (1 yararlanıcı), Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuş olup sadece TKDK desteğine başvurulmuştur. Bu işletme, TKDK desteğine başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldığı desteğin etkili olduğunu belirtmiştir.

6.3.6. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı kapsamında 23 proje tamamlanmış olsa da 12 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle Elazığ hariç olmak üzere (1 yararlanıcı) tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. Yararlanıcı sayısına bağlı olarak en fazla Bingöl'den katılım sağlanırken (%50) bunu Tunceli (%42) takip etmiştir (Şekil 112).

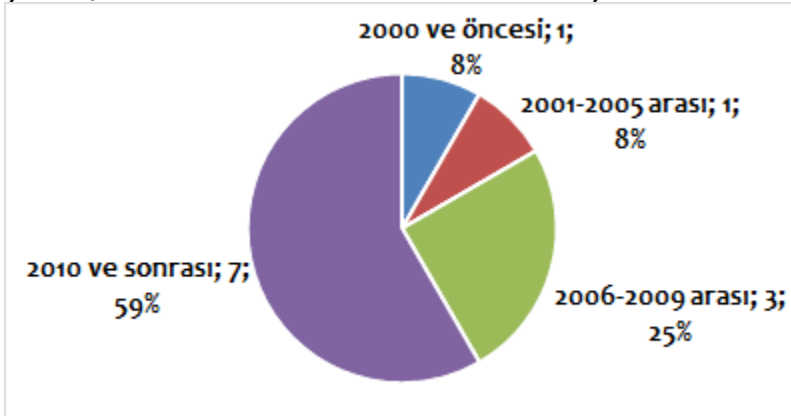
Şekil 112. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin yarısından fazlası (%59), 10 yıldan daha kısa süredir faaliyet gösteren işletmelerden oluşmaktadır. Yararlanıcı işletmelerin sadece %16'sı 15 yıldan fazla süredir faaliyet göstermektedir (Şekil 113).

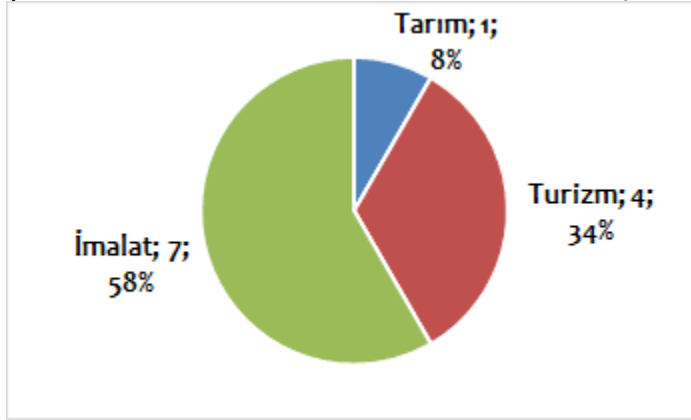
Şekil 113. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı kuruluşların faaliyet alanlarına paralel olarak, ankete katılanların da büyük kısmı (%58), imalat sektöründendir. Turizm (%34) ve tarım (%8) alanında faaliyet gösteren yararlanıcılar da ankette temsil edilmiştir (Şekil 114). Anket yapılan yararlanıcılardan ihracat yapan işletme bulunmamaktadır.

Şekil 114. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ana Faaliyet Alanları, n=12

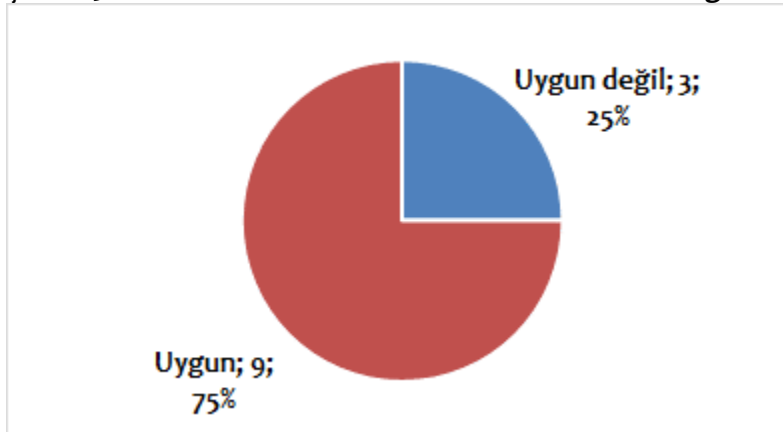
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %75'i 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşünde olup geri kalanı bu konuda olumsuz fikir beyan etmiştir (Şekil 115). Bunun nedeni olarak da destek programının hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü, yararlanıcıların ihtiyaçlarına yetersiz gelmesi dile getirilmiştir.

Şekil 115. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=12

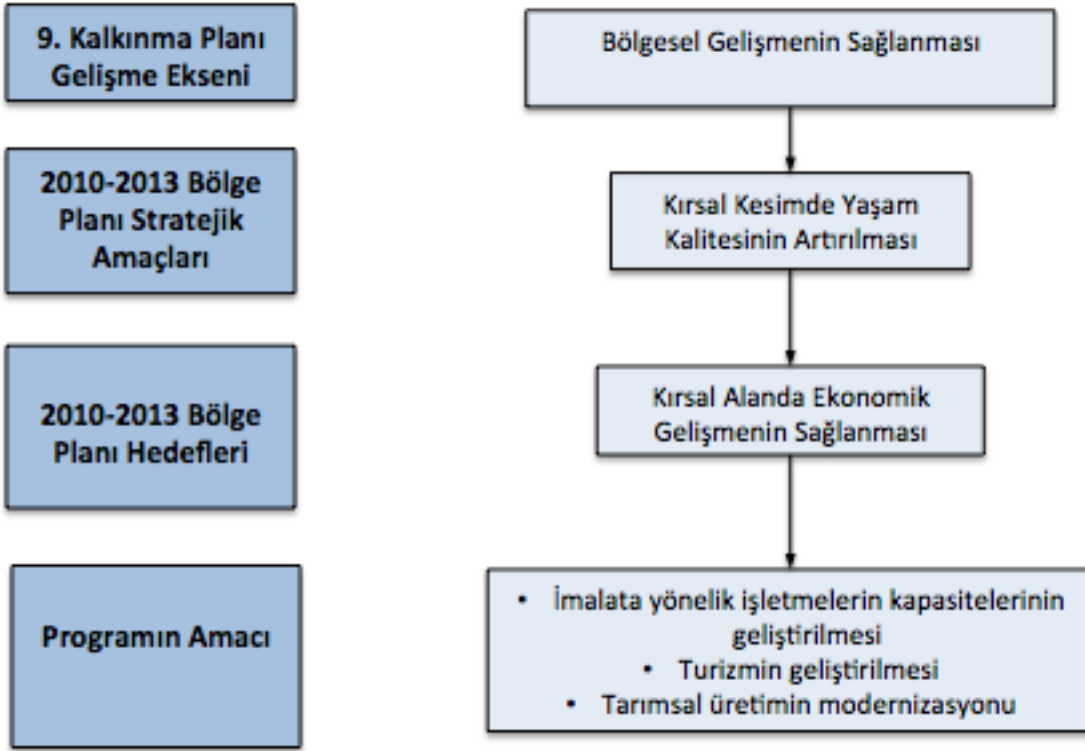

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumlu

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010-2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 116'da sunulmaktadır.

Şekil 116. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

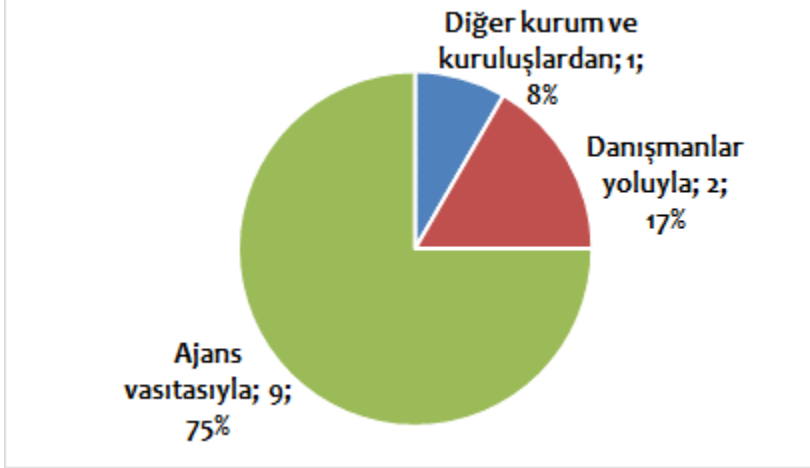
6.3.6.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (Ajansın web sitesi; gerçekleştirdiği kurum ziyareti, e-posta, düzenlediği toplantı ve benzeri etkinlikler; hazırladığı broşür, katalog, vb. gibi basılı materyallerden) (%75), daha

sonra ise danışman firmalar (%17) olduğu görülmektedir. Diğer kurumlar yoluyla programdan haberdar olma oranı %8'dir (Şekil 117).

Şekil 117. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=12

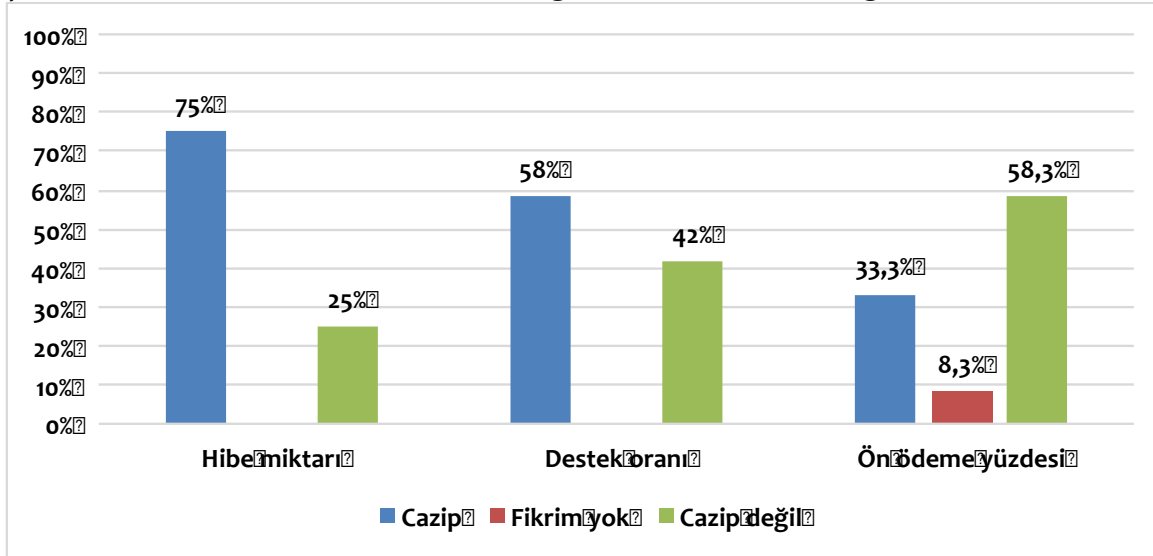

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %75'i programı hibe miktarı, %58'i destek oranı açısından cazip bulurken ancak %33'ü ön ödeme yüzdesi açısından cazip bulmuştur. Bunda ön ödeme yüzdesi konusunda fikir sahibi olmayan %8'lik bir kesimin de etkisi bulunmaktadır (Şekil 118).

Şekil 118. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=12

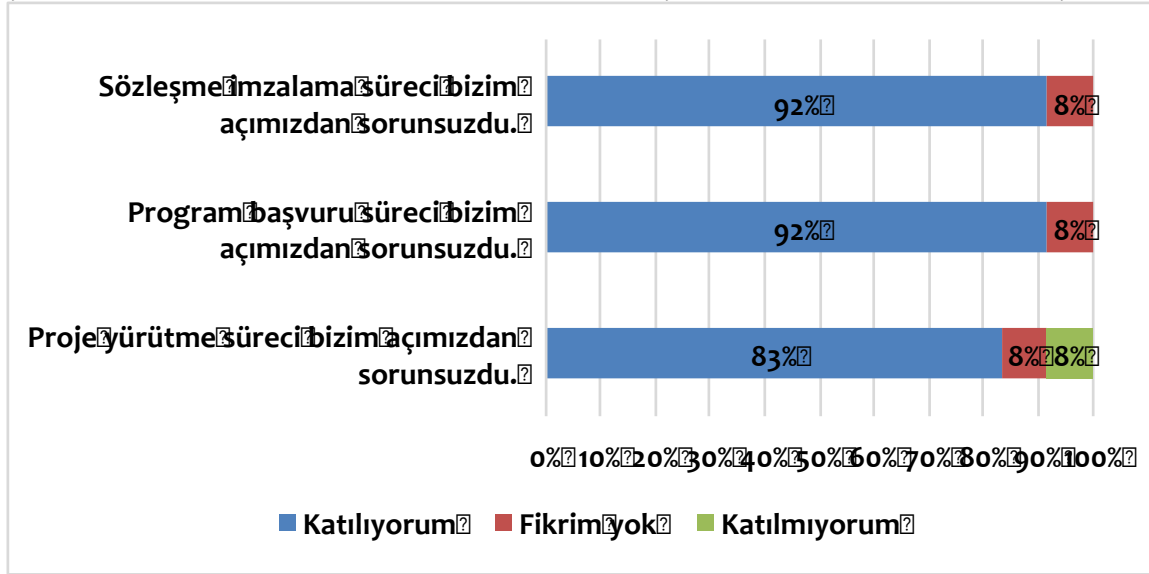

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların neredeyse büyük kısmı (%92) program başvuru ve sözleşme imzalama süreçlerinin; %83'ü ise proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirmiştir (Şekil 119). Yararlanıcıların büyük kısmı (%92), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış; danışman desteği alanların da tamamı (%100) bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 119. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Programın çıktıları, yararlanıcıların ana faaliyet alanlarına göre “turizm” ile “sanayi ve tarım” olmak üzere iki ayrı kategoride incelenmiştir. Buna göre sanayi alanında en fazla elde edilen çıktıların (anket yapılan yararlanıcıların %75'i) yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları ve yeni/ iyileştirilmiş ürün olduğu görülmektedir. Bunları yeni/ iyileştirilmiş süreç izlemektedir (%63). Turizm alanında ise en çok (anket yapılan yararlanıcıların %75'i) modernize edilmiş turizm tesisi elde ettiğini belirtmiştir (Tablo 37).

Tablo 37. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=12

Sanayi ve Tarım Alanındaki Proje Çıktıları	Çıktı Elde Eden Yararlanıcı Sayısı (n=8)
Yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları	6
Yeni/ iyileştirilmiş ürün	6
Yeni/ İyileştirilmiş süreç	5
Yeni bir laboratuvar/ test veya laboratuvar cihazı	2
Ar-Ge ve inovasyon konusunda kapasitesi artmış personel	1
Turizm Alanındaki Proje Çıktıları	Çıktı Sayısı (n=4)
Modernize edilen turizm tesisi	3
Turizm alanında kapasitesi artmış personel	1
Yatak kapasitesi artmış tesis	1
Yenilenebilir enerji üretim sistemi	1

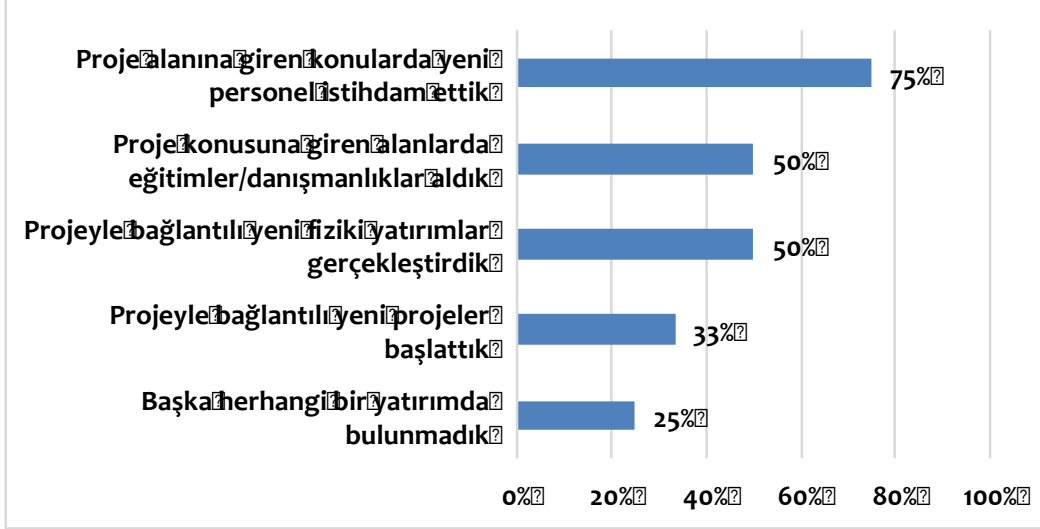
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı, destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının büyük kısmı (%75), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri, projeyi ilgilendiren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar aldıkları ve projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdikleri görülmektedir (sırasıyla destek alan kurumların %75, %50 ve %50'si). Buna ek olarak projeye bağlantılı yeni projeler başlatmak da destekten yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 120).

Şekil 120. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=12

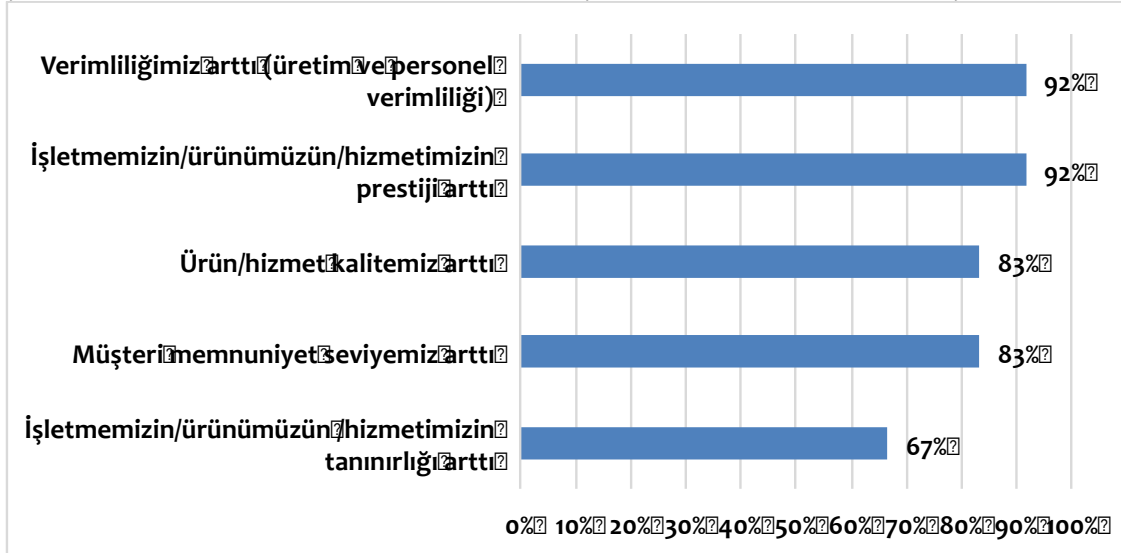

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların elde ettikleri sonuçların başında ürün/hizmet/işletme prestijinde ve üretim ile personel verimliliğinde artış (yararlanıcıların %92'si) gelmektedir. Müşteri memnuniyet seviyesinde artış ve ürün/hizmet kalitesinde artış da yararlanıcıların %83'ü tarafından elde edilen sonuçlardır (Şekil 121).

Şekil 121. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=12

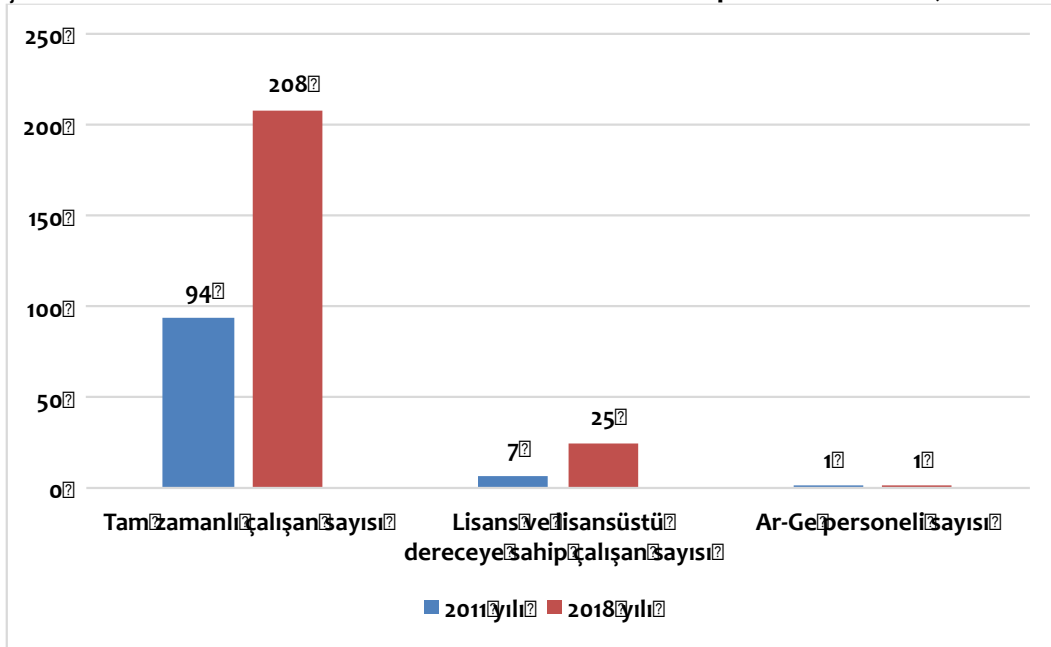
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 12 işletmede toplam personel sayısı %121 artışla 94'ten 208'e, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %257 artışla 7'den 25'e yükselmiş, Ar-Ge personeli sayısında bir değişiklik olmamıştır, destek öncesi ve sonrasında 1 olarak kalmıştır. (Şekil 122). İmalat ve tarım sektörleri ile turizm sektöründeki veriler karşılaştırılınca, imalat ve turizm alanındaki işletmelerin toplam personel sayısının geçen dönem içinde %242 artarken, turizm işletmelerinde bu artışın %20 ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı açısından ise her iki kategoride de birbirine yakın oranda ve yüksek seviyede artış olmuştur (tarım ve imalat sektörlerinde %275, turizm sektöründe %233).

Şekil 122. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=12

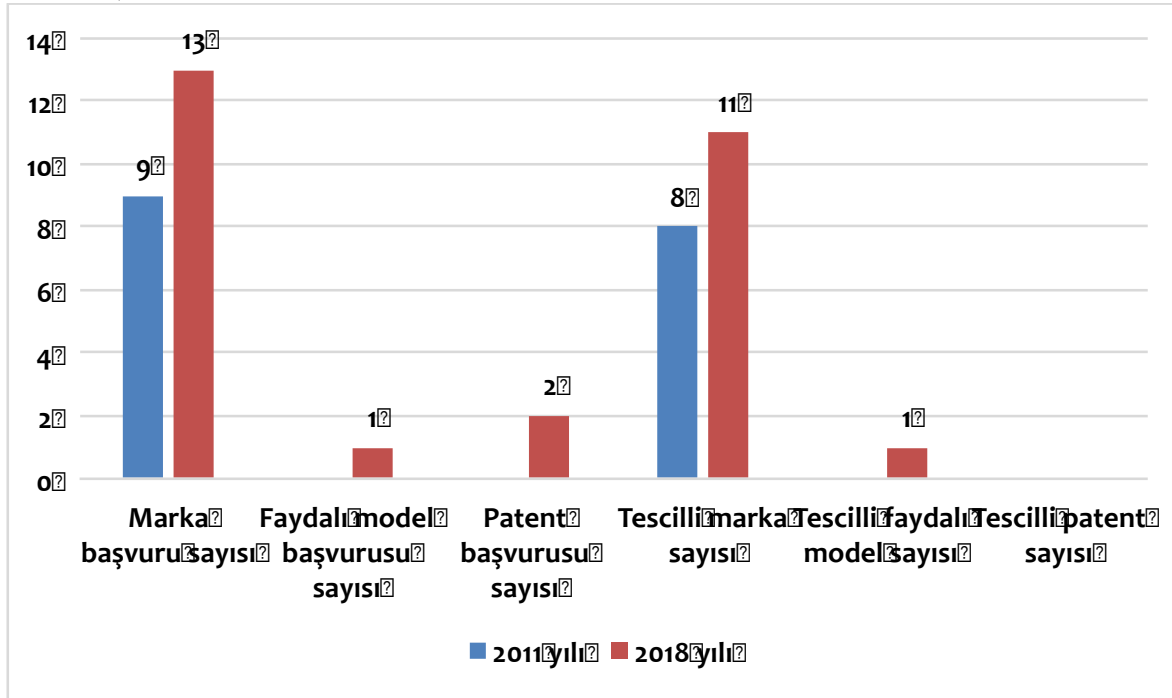
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre sayısal olarak en fazla artışın marka başvurusu sayısında olduğu görülmekte olup 2011 yılında 9 iken %44 artışla 13'e çıkmış, tescilli marka sayısı da %38 artışla 8'den 11'e yükselmiştir. Destek öncesinde faydalı model ile patent başvurusu ve tesciline sahip işletme bulunmuyorken, 2018'de yararlanıcıların toplam 1 faydalı model başvurusu ve tesciline, 2 de patent başvurusuna sahip olduğu görülmektedir. Marka ve patent başvurusu ile tescili sayılarında da

en az %50 artış yaşanmıştır (Şekil 123). Turizm sektöründeki yararlanıcılar için sadece marka başvurusu ve tescil bilgileri alınmış, dolayısıyla bu veriler için imalat ve tarım sektörleri ile turizm sektöründeki veriler karşılaştırılabilmektedir. Buna göre turizm sektöründe marka başvuru ve tescil sayıları destek öncesine göre %50 artıp 2'ye yükselirken, imalat ve tarım sektörlerinde marka başvurusu %38, marka tescili sayısı %29 artmıştır.

Şekil 123. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=12

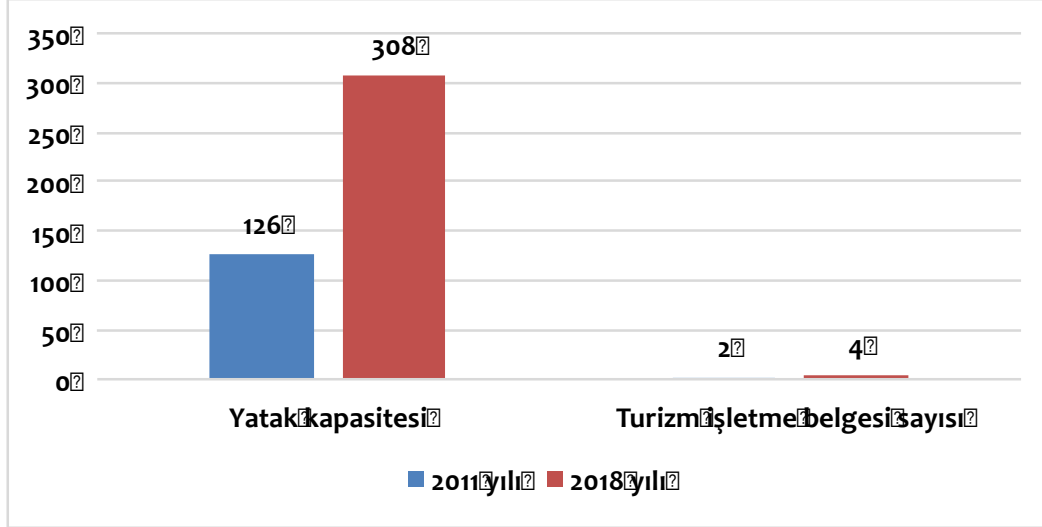

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Belgeler ve Yatak Kapasitesi

Turizm sektöründeki yararlanıcıların, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılındaki turizm işletme belgesi ve yatak kapasiteleri karşılaştırılmıştır. Buna göre işletmelerin sahip oldukları kalite belgesi sayısının %100 artışla 2'den 4'e, yatak kapasitesinin de %144 artışla 126'dan 308'e çıktığı görülmektedir (Şekil 124). İmalat ve tarım sektöründeki işletmelerin kalite belgesi sayısı destekten önce 10 iken 2018 yılı itibarıyla 11'e yükselmiştir. Organik ürün sertifikası sahibi olan ya da ihracata başlayan işletme olmamıştır.

Şekil 124. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Turizm İşletme Belgesi ve Yatak Kapasiteleri, n=4

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

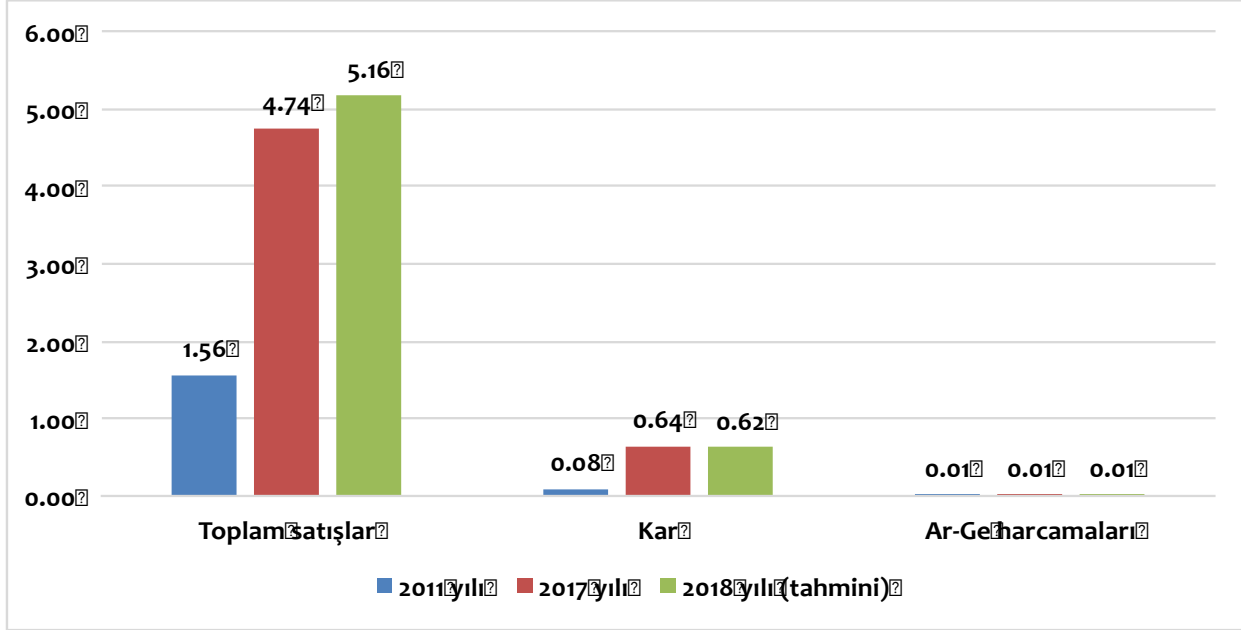
Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdıkları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.²⁰ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %203, kârları ise %672 artmıştır. 2018 yılında da satışlar için bu yükseliş trendi devam ederek 2018 itibarıyla işletmelerin ortalama yıllık satışları 5,16 milyon TL'ye ulaşırken, kârları %3 azalışla 0,62 milyon TL olmuştur. Firmaların kârlılığı destek öncesine göre artmış, 2011'de %5 iken 2018'de %12'ye yükselmiştir. Yararlanıcıların Ar-Ge harcamalarında destek öncesine göre 2017 yılında %2'lik gibi bir artış olmuş, ancak 2018 yılında %14'lük bir düşüş yaşanarak işletme başına 8,571 TL olarak gerçekleşmiştir.

Yararlanıcı işletmelerin faaliyet alanları bazında bakıldığında, gerek turizm, gerekse de imalat sektöründeki işletmelerin toplam satışlarında, kârlarında ve kârlılık oranlarında artış yaşandığı görülmektedir. İmalat sektöründeki işletmelerde toplam satış ve kârlar, destek öncesine göre oransal olarak daha fazla artmıştır (imalat sektöründeki işletmelerde toplam satışlar destek öncesine göre 2017'de %273 artarken turizm sektörü işletmelerinde %86, kâr rakamı ise %3353 artarken turizm sektöründe %289 artmıştır.) Turizm sektöründeki işletmelerin kârlılıkları destek öncesinde %12 iken 2017'de %25 ve 2018'de %24; imalat sektöründeki işletmelerin ise destek öncesinde %1 iken 2017'de %10 ve 2018'de %8 olmuştur.

²⁰ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 125. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), toplam satışlar ve Ar-Ge harcamaları için n=12, kâr için n=11

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının yarısından fazlası (%58), destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiştir. Geri kalanı ise proje faaliyetlerini daha uzun sürede ya da ertelerek (%17) veya daha küçük bütçe ile (%8) gerçekleştireceklerini söylemiştir. Destek almamış olsalardı projelerini aynı şekilde başka finansal kaynaklarla gerçekleştirebileceğini belirten yararlanıcıların oranı ise %17'dir.

Şekil 126. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

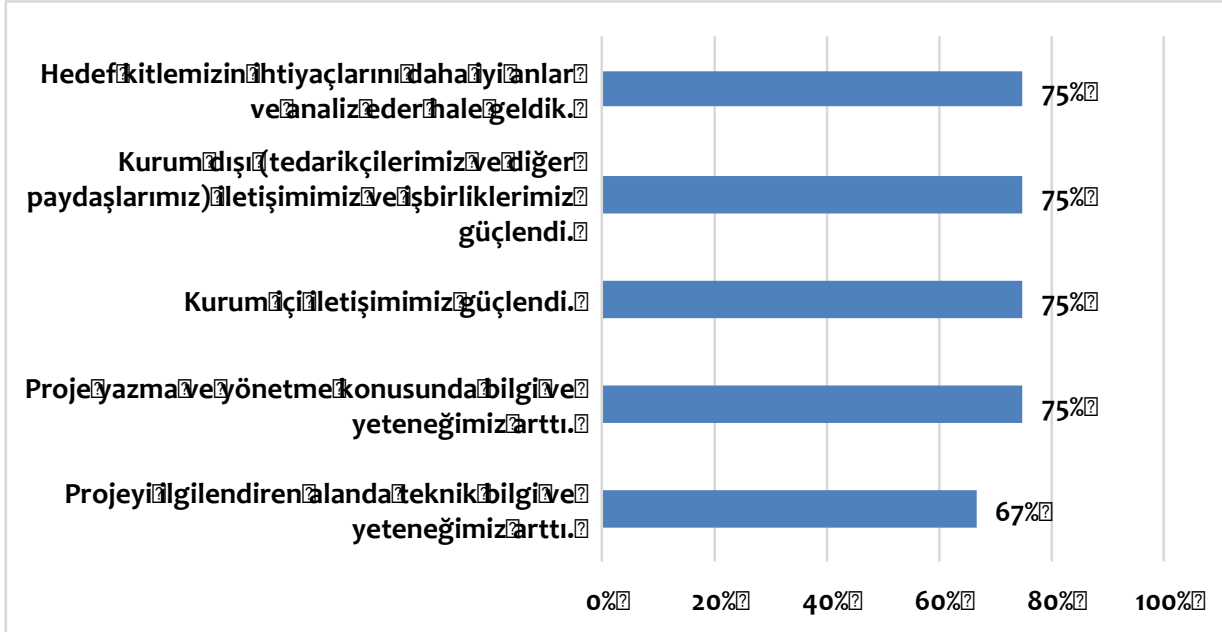
6.3.6.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların tamamı (%100), projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı ile kurum içi ve dışı iletişimde artış (%75) şeklinde olmuştur. Projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı da yararlanıcıların %63'ü tarafından elde edilmiştir (Şekil 127).

Şekil 127. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=12

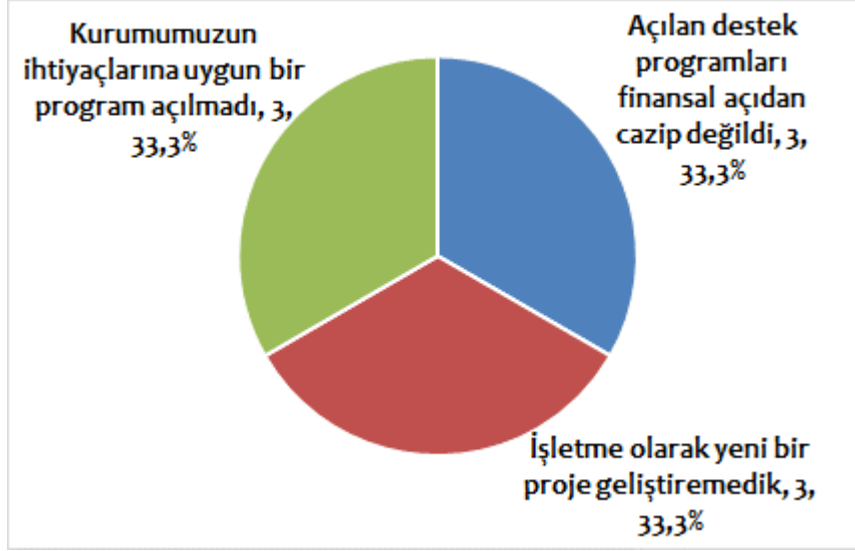

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%75), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun sebepleri, eşit oranda (%33,3), işletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması, işletmelerin yeni proje geliştirememesi ve programların finansal açıdan cazip olmaması şeklinde yararlanıcılar tarafından dile getirilmiştir (Şekil 128).

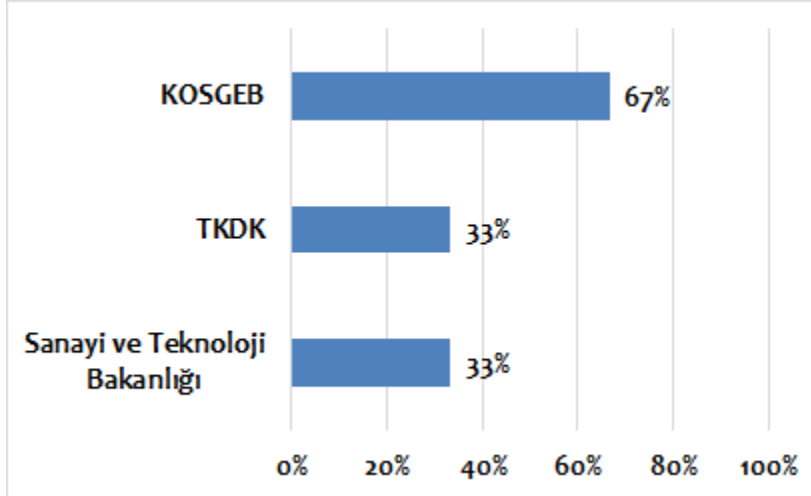
Şekil 128. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların yarısı (%50), Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (%67). Bunu TKDK ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (her biri %33) destekleri izlemektedir (Şekil 129).

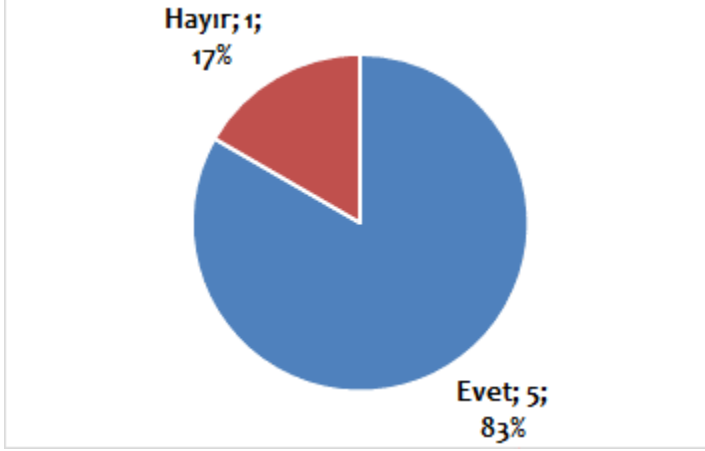
Şekil 129. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%83), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir (Şekil 130).

Şekil 130. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=6

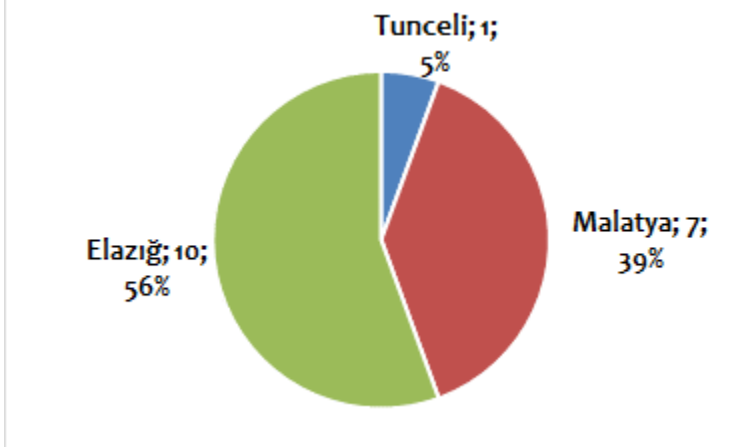

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı kapsamında 25 proje tamamlanmış olsa da 18 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle Bingöl hariç olmak üzere (1 yararlanıcı) tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. Ankete en fazla Elazığ'dan katılım sağlanırken (%56) bunu Malatya (%39) takip etmiştir (Şekil 131).

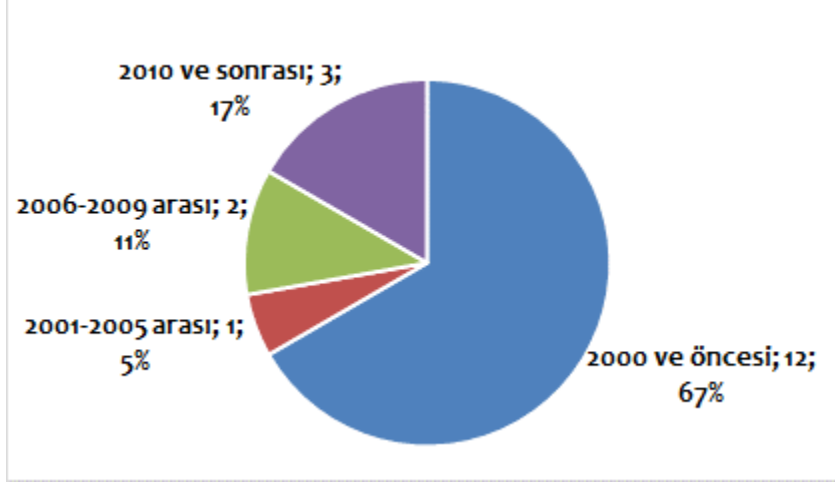
Şekil 131. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=18

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin büyük kısmı (%67), en az 19 yıl önce kurulmuş işletmelerden oluşmaktadır. Yararlanıcı işletmelerin sadece %17'si 2010 ya da sonrasında kurulmuştur (Şekil 132).

Şekil 132. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=18

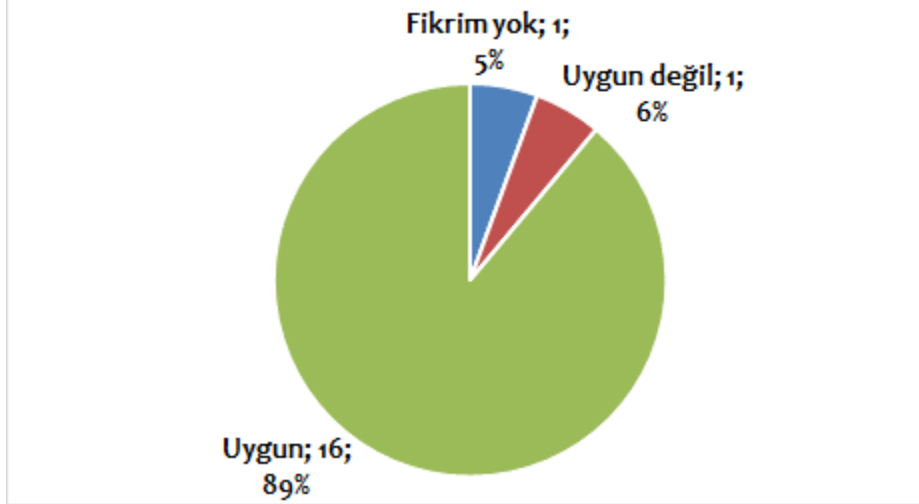
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %89'u, 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşünde olup geri kalanı bu konuda olumsuz fikir beyan etmiş ya da fikrinin olmadığını söylemiştir (Şekil 133).

Şekil 133. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=18

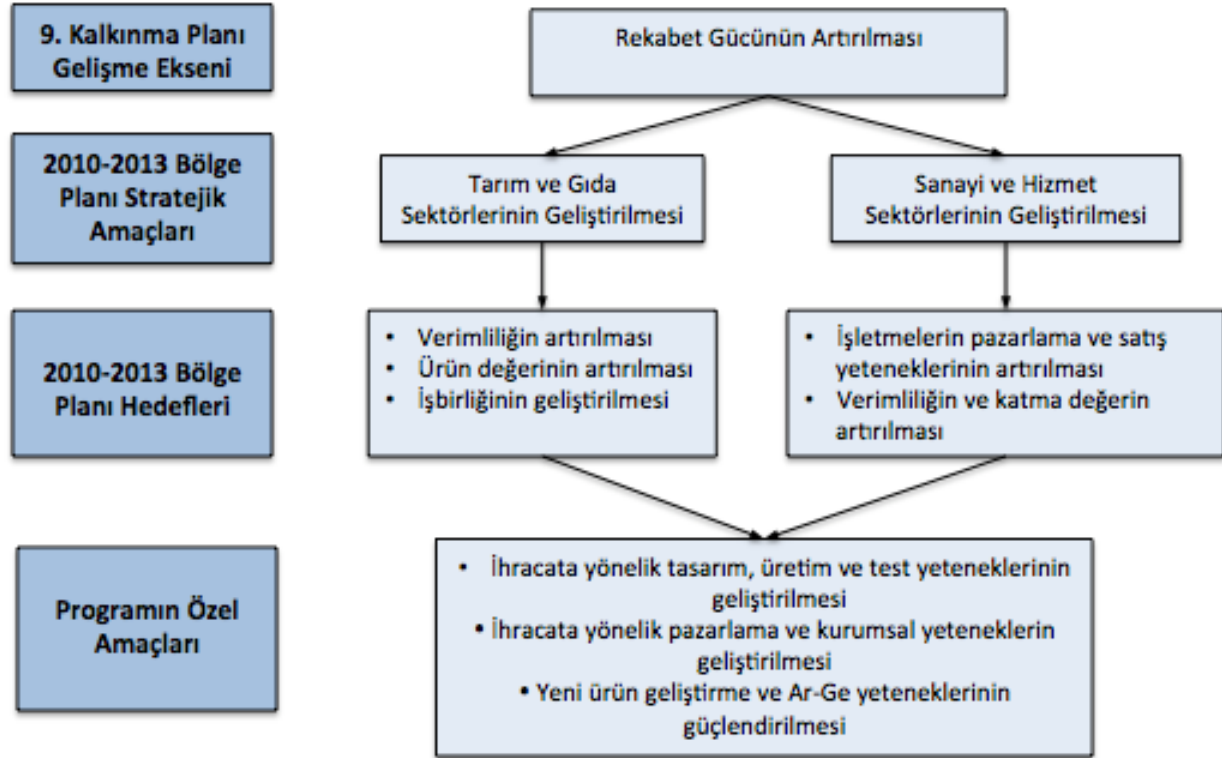

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumlu

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2010-2013 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 134'de sunulmaktadır.

Şekil 134. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

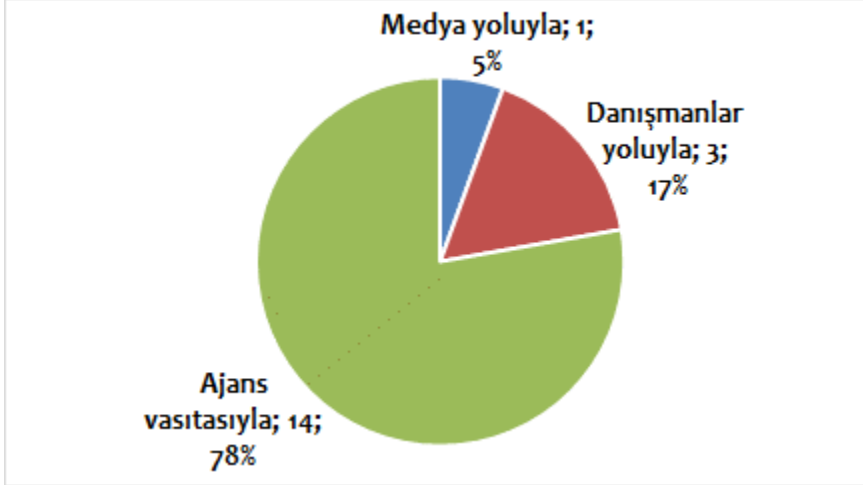
6.3.7.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (Ajansın web sitesi; gerçekleştirdiği kurum ziyareti, e-posta, düzenlediği toplantı ve benzeri etkinlikler; hazırladığı broşür, katalog, vb. gibi basılı materyallerden) (%78), daha

sonra ise danışman firmalar (%17) olduğu görülmektedir. Medya yoluyla programdan haberdar olma oranı %5'dir (Şekil 135).

Şekil 135. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=18

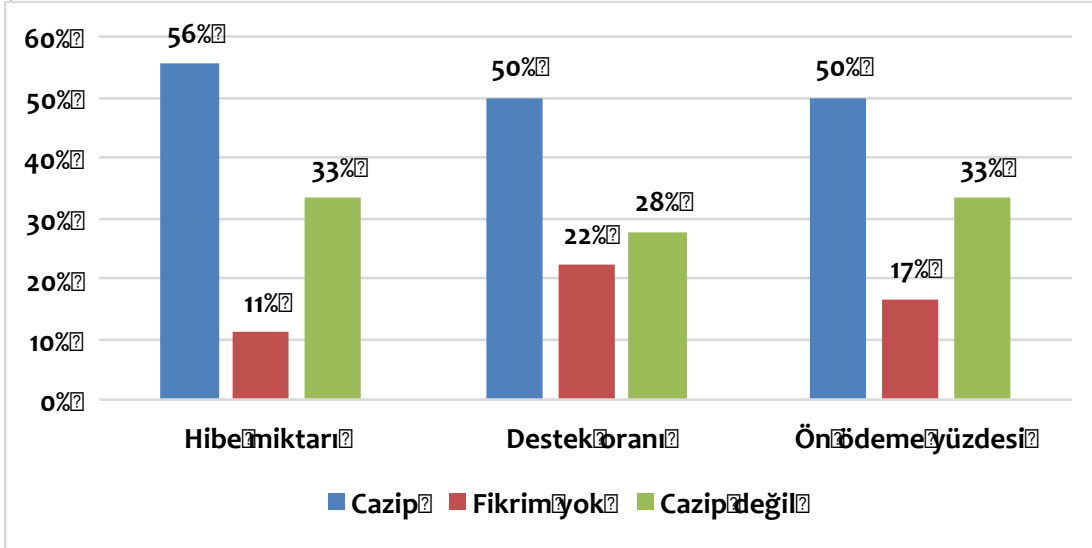

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %56'sı programı hibe miktarı açısından cazip bulurken destek oranı ve ön ödeme yüzdesi açısından cazip bulanların oranı, fikir beyan etmeyen yararlanıcı oranının yüksekliğine de bağlı olarak %50 seviyesinde kalmıştır (Şekil 136).

Şekil 136. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=18

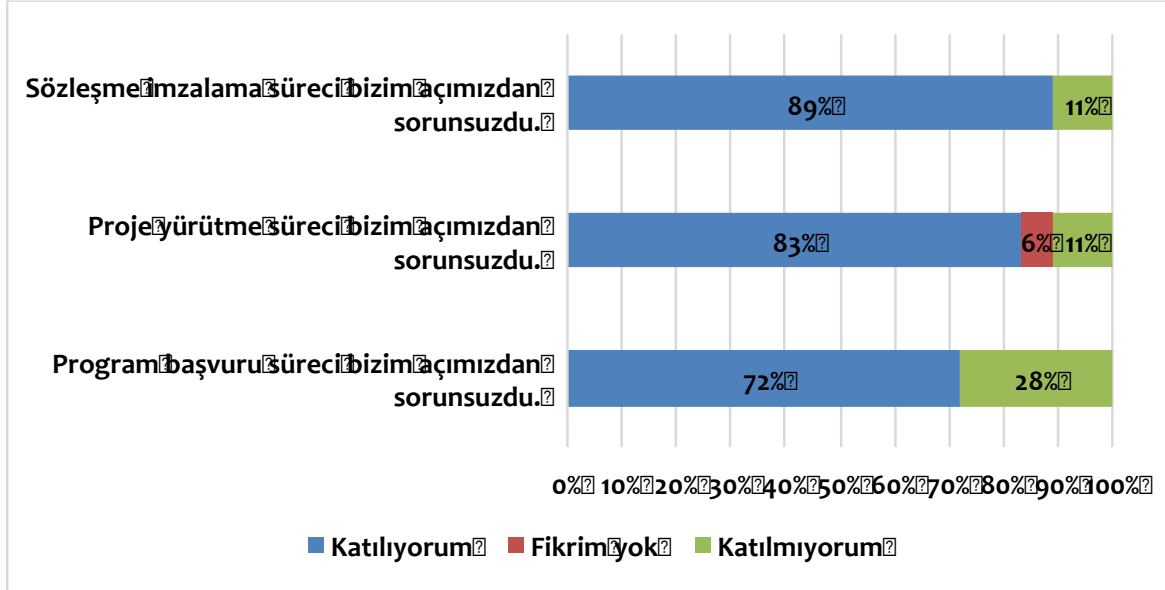

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların neredeyse büyük kısmı (%89) sözleşme imzalama süreçlerinin, %83'ü ise proje yürütme süreçlerinin kendileri için uygun olduğu görüşünü bildirmiştir. Program başvuru süreci konusunda olumlu görüş bildirenlerin oranı nispeten daha düşük olmuştur (%72) (Şekil 137). Yararlanıcıların büyük kısmı (%78), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış; danışman desteği alanların da tamamı (%100) bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 137. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=18

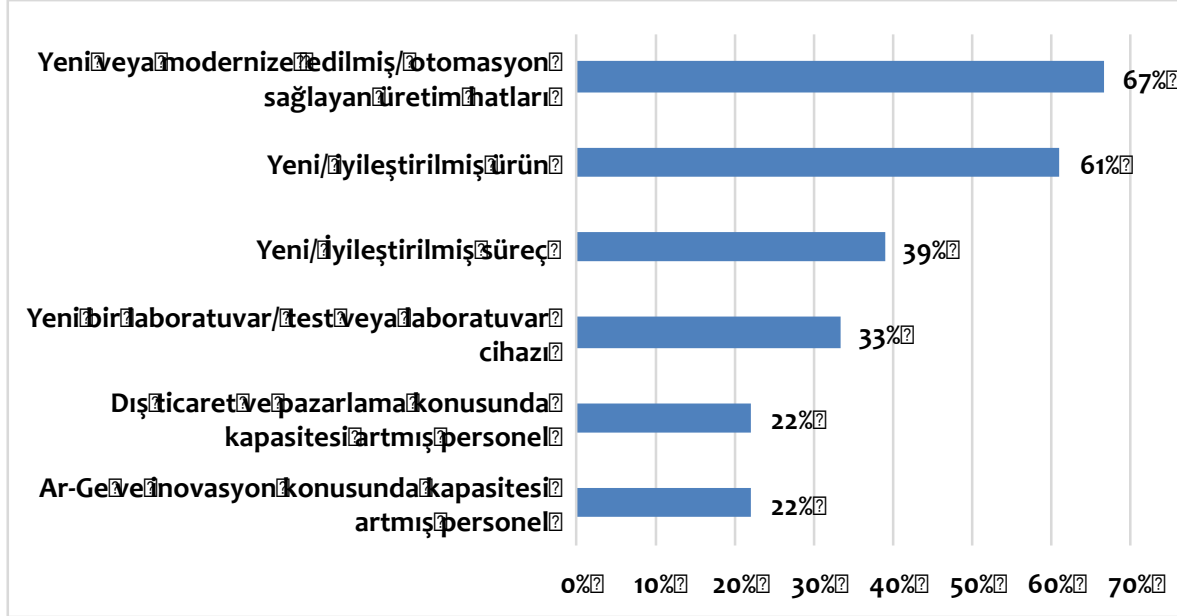
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Program sonunda yararlanıcıların en fazla (anket yapılan yararlanıcıların %67'si) yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları ile yeni/ iyileştirilmiş ürün (anket yapılan yararlanıcıların %61'i) elde ettikleri görülmektedir. Bunları yeni/ iyileştirilmiş süreç ve test/laboratuvar cihazları izlemektedir (sırayla %39 ve %33) (Şekil 138).

Şekil 138. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=18

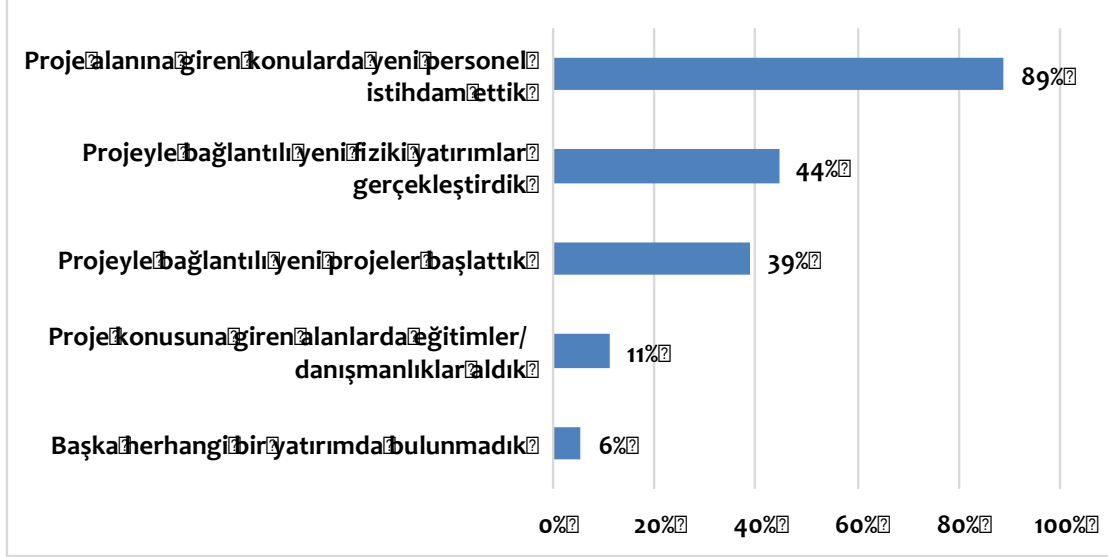
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı, destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının büyük kısmı (%94), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri görülmektedir (destek alan kurumların %89'u). Projeyle bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirmek ve projeyle bağlantılı yeni projeler başlatmak da destekten yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 139).

Şekil 139. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=18

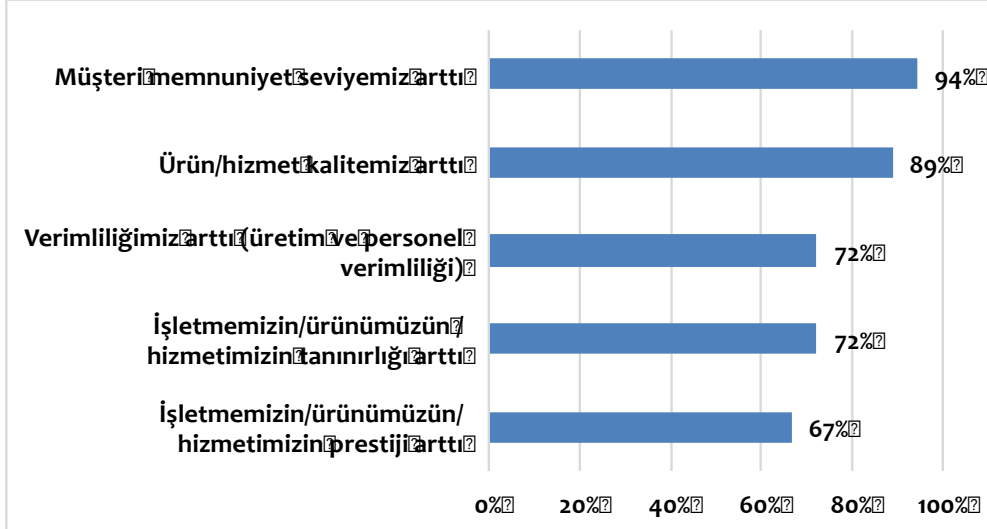

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların elde ettikleri sonuçların başında Müşteri memnuniyet seviyesinde artış (yararlanıcıların %94'ü) gelmektedir. Ürün/hizmet kalitesinde artış yararlanıcıların %89'u, üretim ve personel verimliliği ile ürün/hizmet/işletme tanınırlığında artış da yararlanıcıların %72'si tarafından elde edilen sonuçlardır (Şekil 140).

Şekil 140. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=18

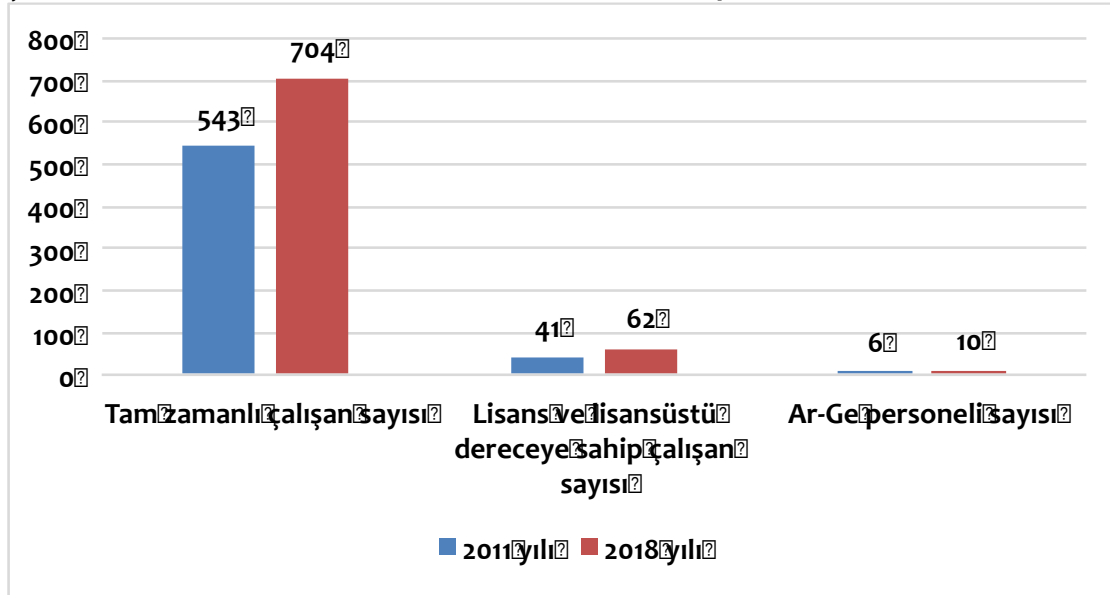
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 18 işletmede toplam personel sayısı %30 artışla 543'ten 704'e, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %51 artışla 41'den 62'ye, Ar-Ge personeli sayısı ise %67 artışla 6'dan 10'a yükselmiştir (Şekil 141). Lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam çalışanlar içindeki payı destek öncesinde %8 iken destek sonrasında %9 olmuştur.

Şekil 141. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=18

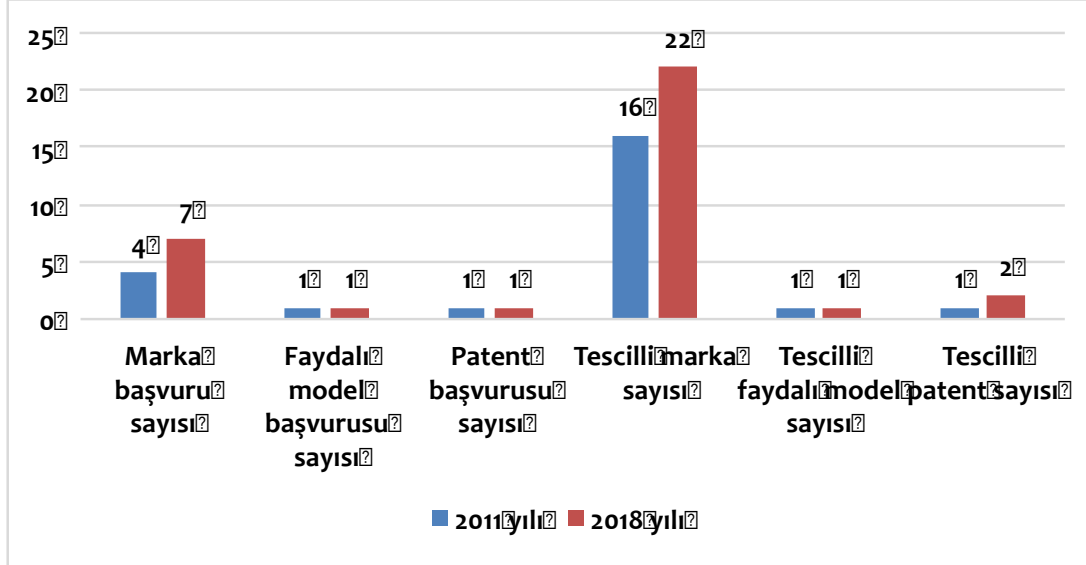

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre sayısal olarak en fazla artışın tescilli marka olduğu görülmüş, destek öncesinde tescilli marka sayısı 16 iken 2018 itibariyle 22'ye yükselmiştir. Marka başvuru sayısı da 4'den 7'ye çıkmıştır. İşletmelerin tescilli patent sayısı da destek öncesinde 1 iken 2018'de 2 olmuştur. Faydalı model ve patent başvuru sayısı ile tescilli faydalı model sayısı gerek destek öncesinde gerekse de 2018'de 1 olarak kalmıştır (Şekil 142).

Şekil 142. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=18

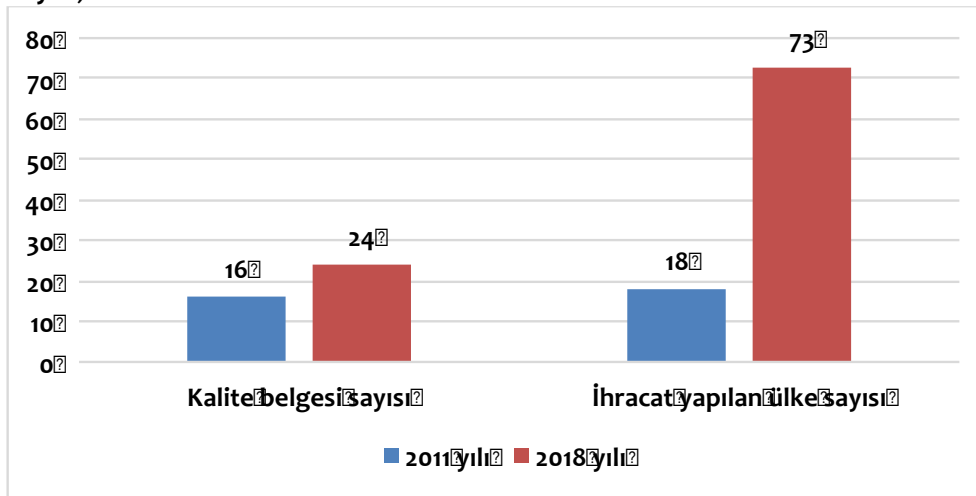

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Kalite Belgesi ve İhracat Yapılan Ülkeler

Yararlanıcı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılındaki kalite yönetim sistemi belgesi ve ihracat yaptıkları ülke sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre işletmelerin sahip oldukları kalite yönetim sistemi belge sayısının %50 artışla 16'dan 24'e; ihracat yaptıkları ülke sayısının da iki yararlanıcının verilerindeki büyük yükselişe bağlı olarak %306 artışla 18'den 73'e çıktığı görülmektedir (Şekil 143).

Şekil 143. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Kalite Belgesi ve İhracat Yaptıkları Ülke Sayısı, n=16

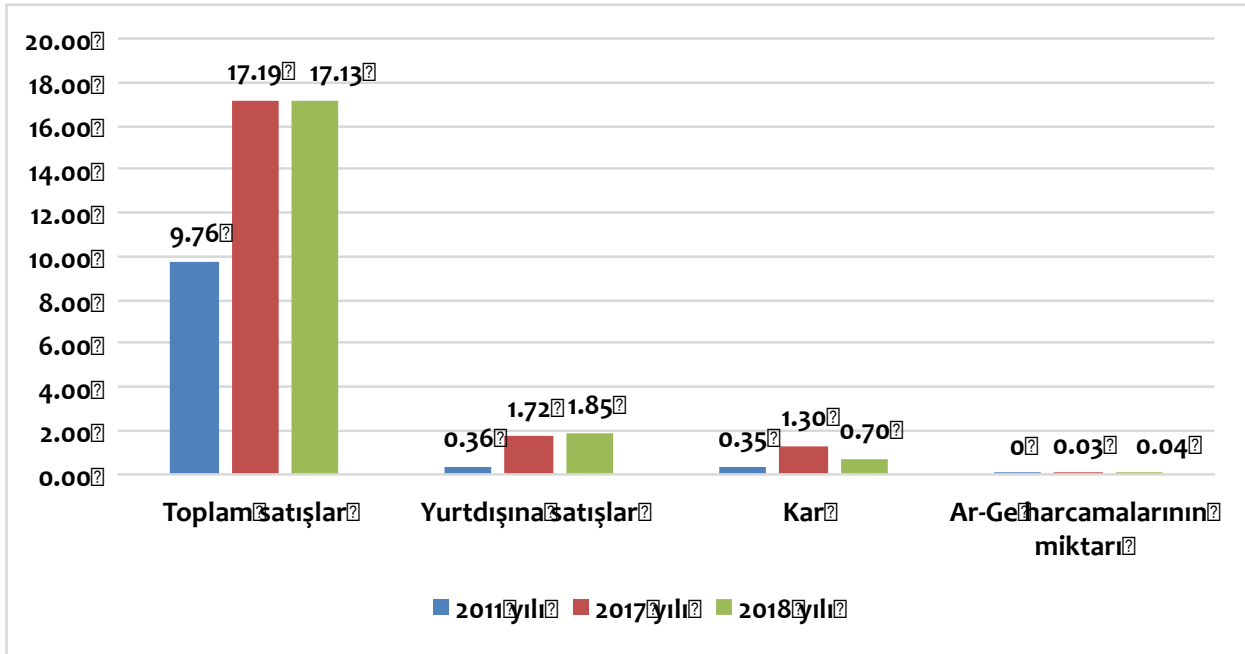

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdukları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.²¹ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %76, ihracatları %380, kârları ise %269 artmıştır. 2018 yılında işletmelerin toplam satış ve ihracat rakamları 2017'ye göre büyük bir farklılık göstermemiş ve toplam satışları ortalama 17,1 milyon TL, ihracatları ise 1,9 milyon TL olmuştur. Bununla birlikte firmaların ortalama kârları 2018 yılında 2017'ye göre %46 oranında düşerek 0,7 milyon TL olarak, destek öncesine göre %98 daha fazla gerçekleşmiştir. Yararlanıcıların destek öncesinde Ar-Ge harcaması bulunmazken 2017 itibarıyla ortalama 32.000 TL, 2018 yılında ise 43.000 TL Ar-Ge harcamaları olmuştur.

Şekil 144. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), n=16

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının yaklaşık yarısı (%44), destek almamış olsalardı projeyi daha uzun sürede ya da daha geç yapacaklarını belirtmiştir. Destek almamış olsalardı projelerini aynı şekilde başka finansal kaynaklarla gerçekleştirebileceğini belirten yararlanıcıların oranı %28, hiç yapamayacaklarını belirten yararlanıcıların oranı ise %6'dır.

²¹ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 145. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=18

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

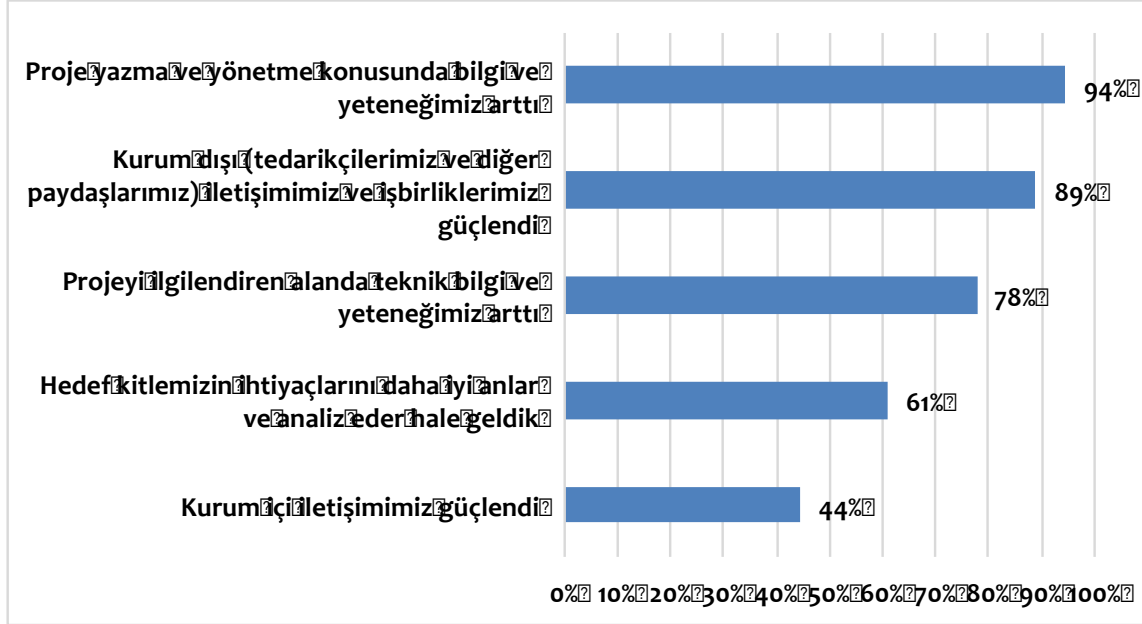
6.3.7.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların büyük kısmı (%89), projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı (%94) ile kurum dışı (tedarikçiler ve paydaşlar) iletişim ve işbirliklerinde güçlenme (%89) şeklinde olmuştur. Projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı da yararlanıcıların %78'i tarafından elde edilmiştir (Şekil 146).

Şekil 146. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=18

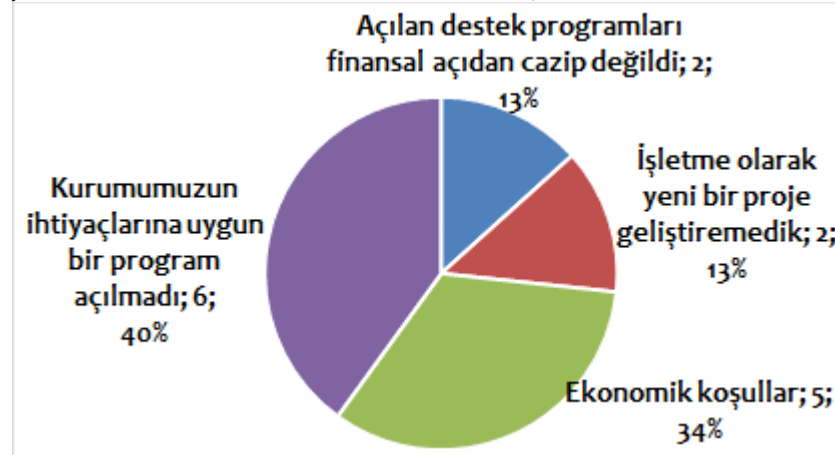

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının neredeyse tamamı (%94), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun sebepleri, öncelikle işletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması (%40) ve ekonomik koşulların uygun olmaması (%34) şeklinde yararlanıcılar tarafından dile getirilmiştir. İşletmelerin yeni proje geliştirememeleri ve açılan destek programlarının finansal açıdan cazip olmaması da yararlanıcılar tarafından eşit oranda belirtilmiştir (%13) (Şekil 147).

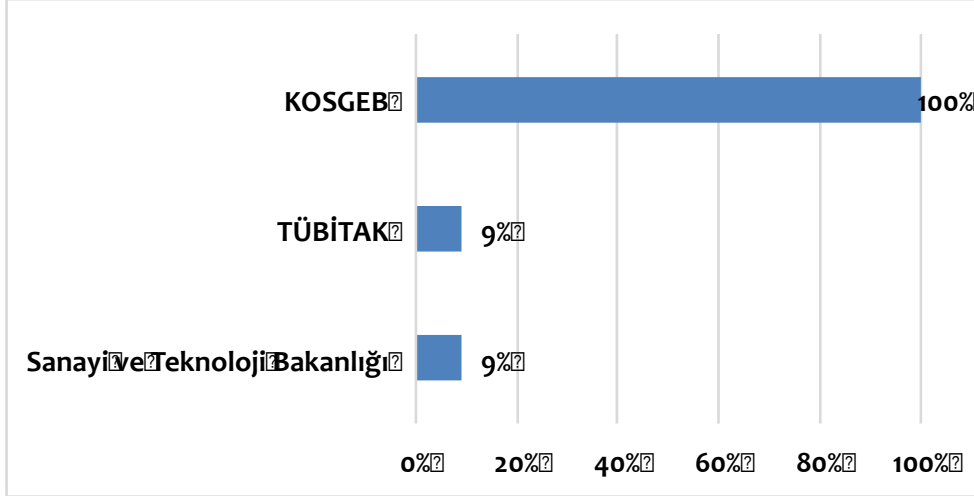
Şekil 147. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=17

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların yarısından fazlası (%61), Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sırada olup başka desteklere başvuran işletmelerin tamamı tarafından başvuru yapılmıştır (%100). TÜBİTAK ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na birer yararlanıcı başvurmuştur (her biri %9) (Şekil 148).

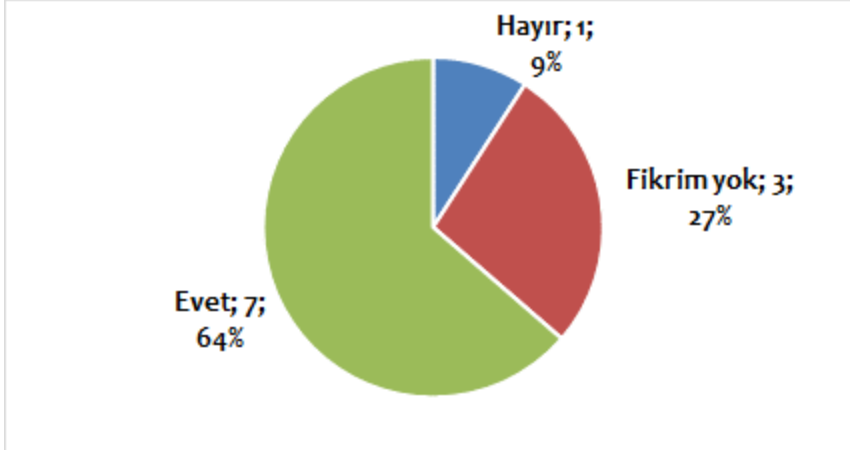
Şekil 148. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=11

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların yarısından fazlası (%64), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir (Şekil 149).

Şekil 149. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=11

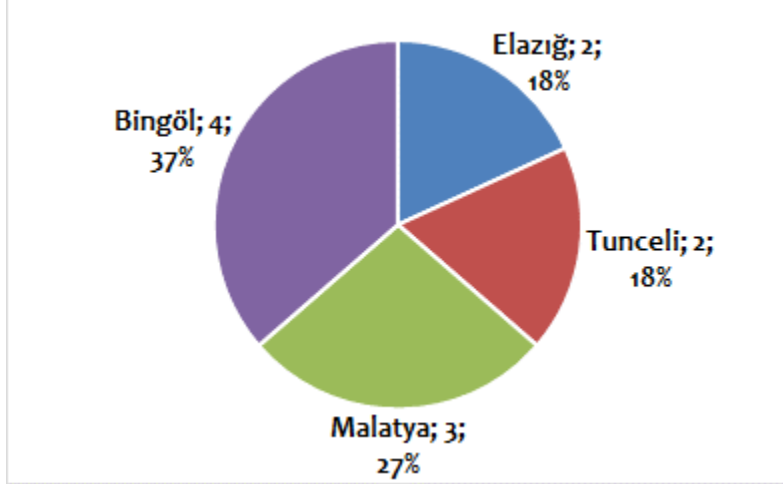

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı kapsamında 15 proje tamamlanmış olup 11 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcı sayılarına paralel olarak tüm illerden ankete katılım sağlanmıştır (Şekil 150).

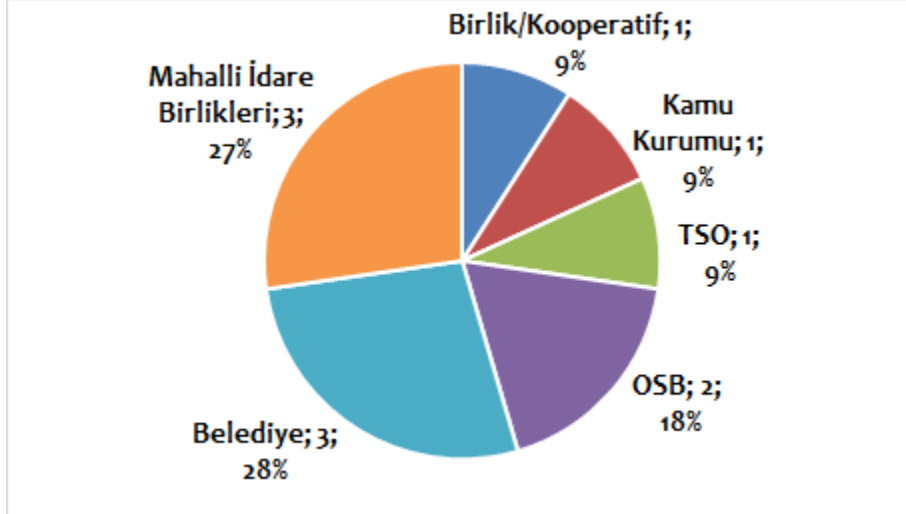
Şekil 150. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=11

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı kurumların tiplerine paralel olarak ankete en fazla belediyeler (%28) ve mahalli idare birliklerinden (%27) olmuştur. Geri kalan katılımcılar, OSB, TSO, kamu kurumu ve birlik/kooperatiflerden oluşmaktadır (Şekil 151).

Şekil 151. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Tiplerine Göre Dağılımı, n=11

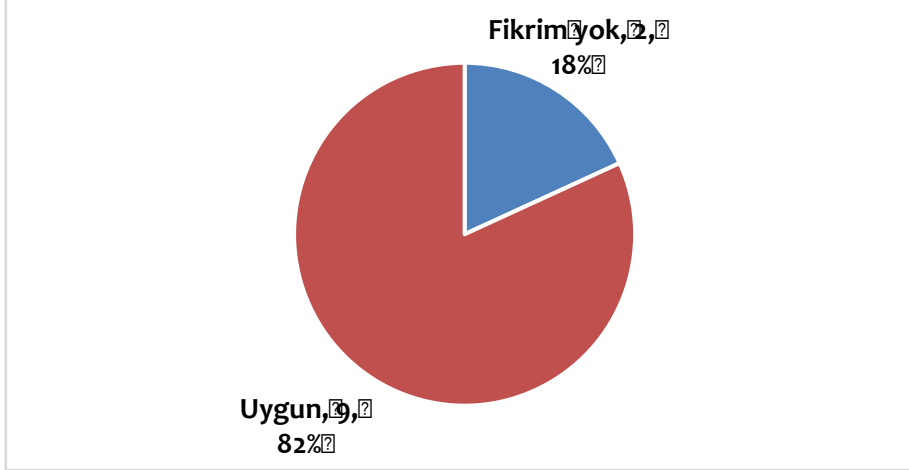
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %82'si 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşünde olup geri kalanı herhangi bir fikir belirtmemiştir (Şekil 152).

Şekil 152. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=11

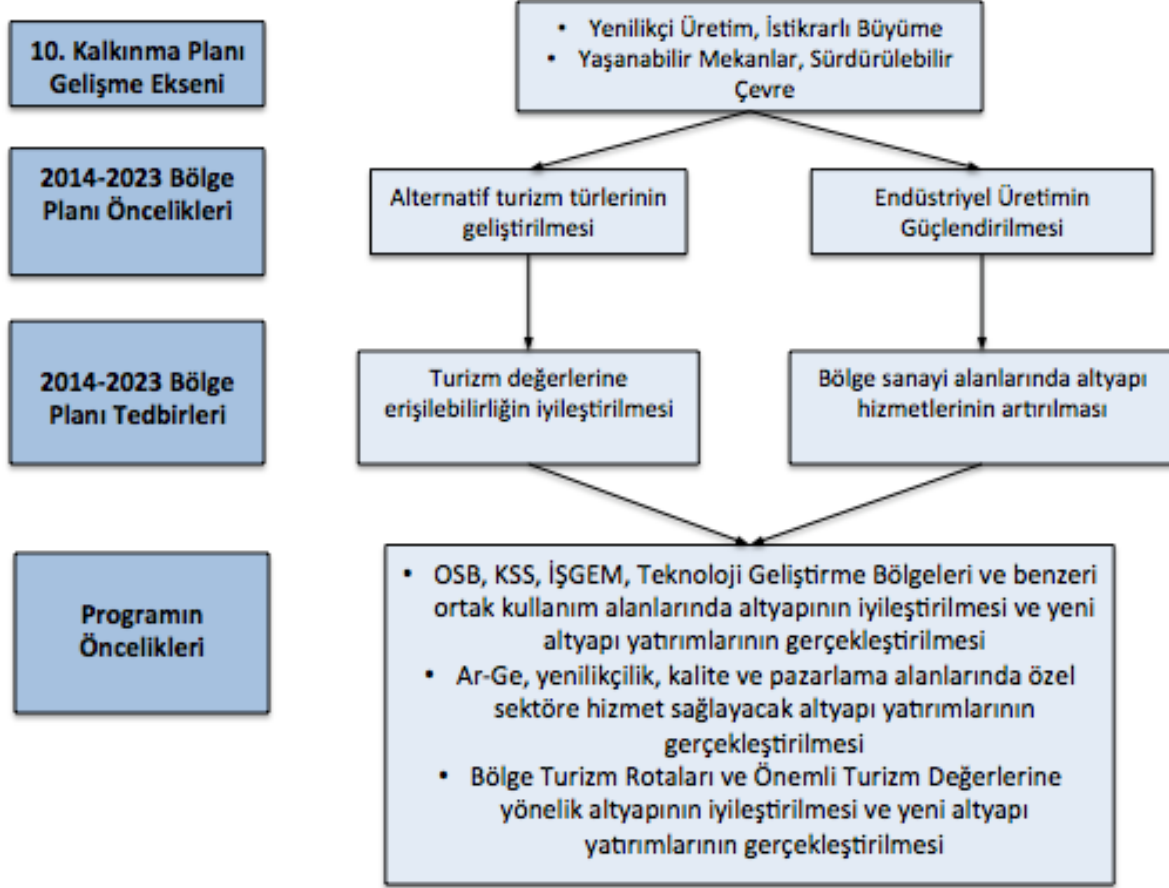

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı temel olarak 2014-2018 Dönemi Onuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2014-2023 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 153'te sunulmaktadır.

Şekil 153. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

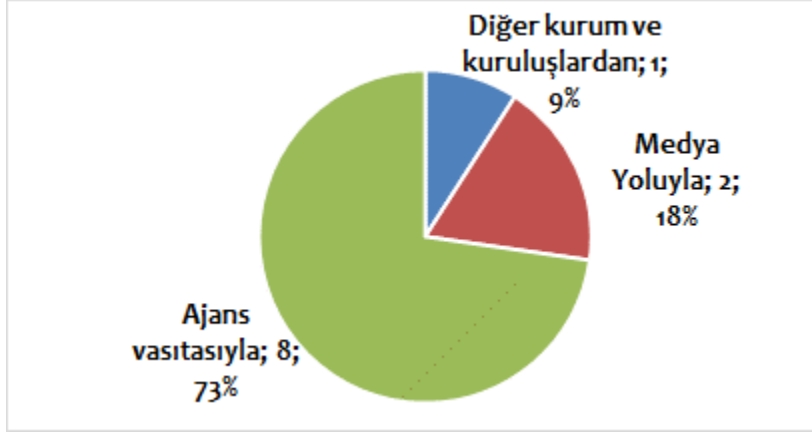

6.3.8.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%73), daha sonra medya (%18) olduğu görülmektedir (Şekil 154).

Şekil 154. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=11

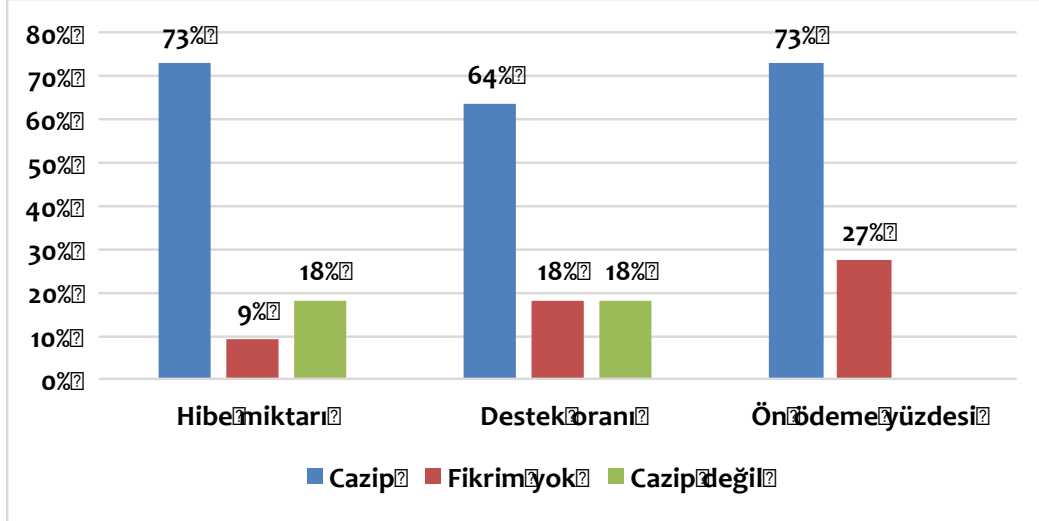

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların büyük kısmı (%73) programı hibe miktarı ve ön ödeme yüzdesi açısından cazip bulmaktadır. Destek oranı konusunda olumlu görüş bildiren yararlanıcıların oranı nispeten daha düşüktür (%64) (Şekil 155).

Şekil 155. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=11

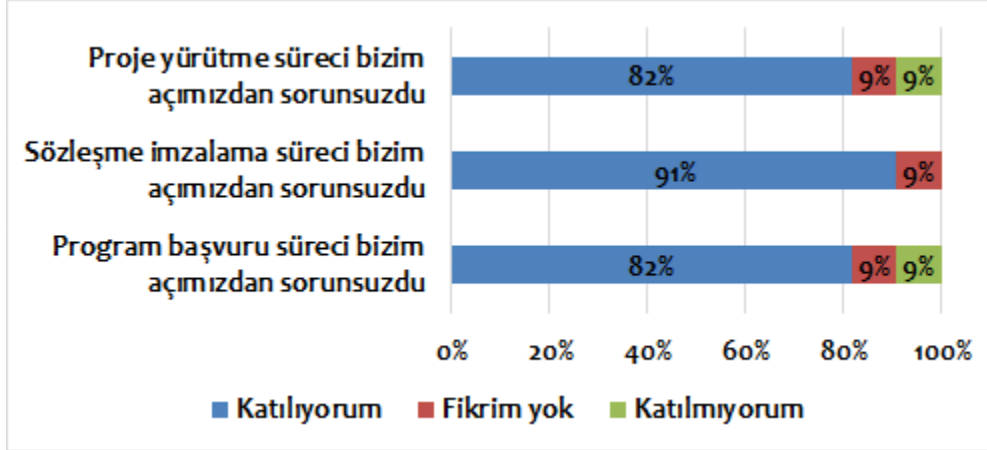
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%91) sözleşme imzalama, %82'si ise proje başvuru ve yürütme süreçlerinin kendileri için uygun

olduğu görüşünü bildirmiş, geri kalanı ise fikir beyan etmemiş ya da olumsuz görüş bildirmiştir (Şekil 156). Yararlanıcıların %27'si (3 yararlanıcı), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış ve bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 156. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=11

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Anketten elde edilen cevaplara göre yararlanıcıların elde ettikleri çıktıların başında restore edilen tarihi veya kültürel alanlar gelmektedir. Bunu sanayi alanındaki, altyapısı geliştirilen OSB, KSS vb. ortak kullanım alanı, peyzaj düzenlemesi yapılan ortak açık alan ve yeni güvenlik altyapısı gibi çıktılar takip etmektedir (Tablo 38).

Tablo 38. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=11

Proje Çıktıları	Çıktı Elde Eden Yararlanıcı Sayısı
Restore edilen tarihi veya kültürel alan	4
Altyapısı geliştirilen OSB, KSS vb. ortak kullanım alanı	2
Peyzaj düzenlemesi yapılan ortak açık alan	2
Yeni güvenlik altyapısı	2
Yenilenen/inşa edilen enerji ve su altyapısı	1
İnşa edilen/geliştirilen yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretim sistemi	1
İşletmelere tahsis edilen pazarlama alanı	1
İşletmelere tahsis edilen ortak depolama alanı	1
Yeni inşa edilen kültür evi	1
Dijital arşiv ve fonksiyonel bir web sayfası	1

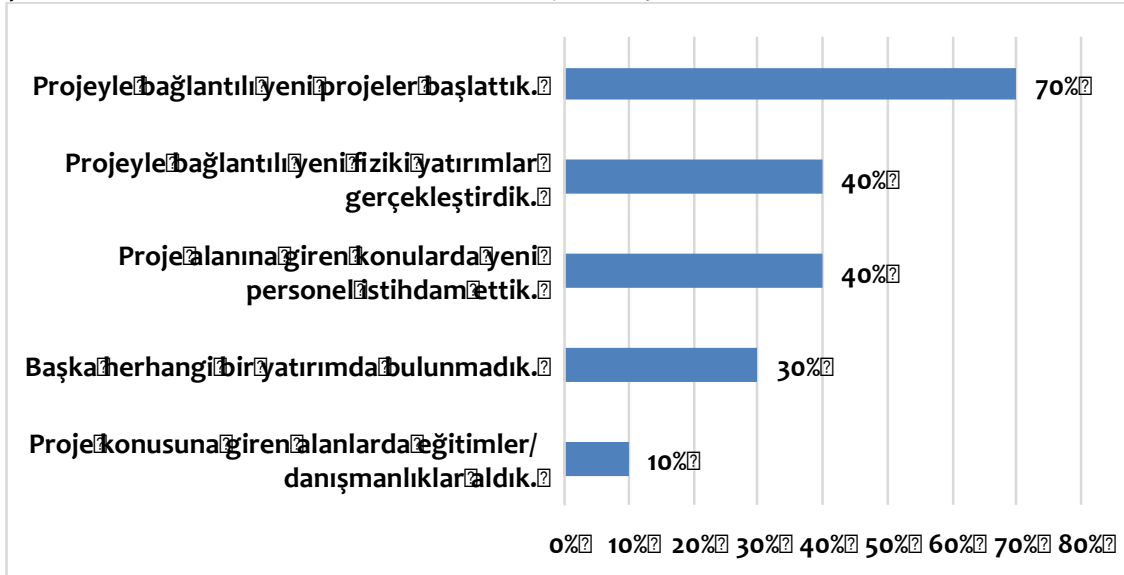
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Bir yararlanıcı dışında tümü (%90), projeye oluşturulan altyapı, üstyapı ve satın alınan ekipmanların 2019 itibariyle kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının %70'i, desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla projeye bağlantılı yeni projeler başlattıkları görülmektedir (%70). Projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar yapmak, proje alanına giren konularda yeni personel istihdam etmek ve projeyi ilgilendiren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar almak da desteklerden yararlanan kurumlar tarafından atılan diğer adımlardır (Şekil 157).

Şekil 157. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=10

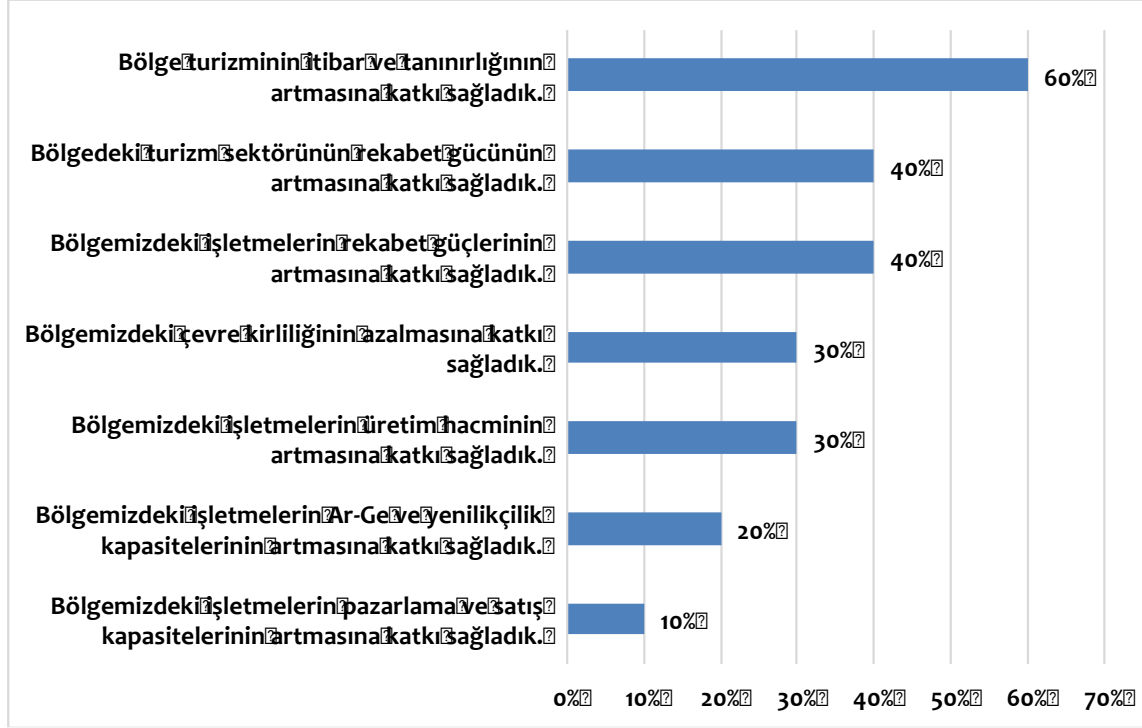

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.4. Etki

Yararlanıcılar, projeleri ile bölge sanayisi ve turizmüne farklı açılardan katkı sağladıkları görüşündedir. Bölge turizminin itibar ve tanınırlığının artmasına katkı sağlamak, yararlanıcıların %60'ı tarafından dile getirilmiştir. Yararlanıcıların %40'ı, bölgedeki turizm sektörünün ve bölgedeki işletmelerin rekabet gücünün artmasına katkı sağladıklarını belirtmiştir. Bölgedeki çevre kirliliğinin azalmasına, işletmelerin üretim hacimlerinin artmasına, Ar-Ge, yenilikçilik, pazarlama ve satış kapasitelerinin artmasına katkı sağlamak da projelerin bölgeye etkileri arasında sayılmıştır (Şekil 158).

Şekil 158. Projelerin Bölgeye Etkileri, n=10

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %40'i projeyi destek almamış olsalardı hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiş, geri kalanı da erteleyerek ya da daha uzun sürede (%40) ya da başka kaynaklarla aynı şekilde (%20) gerçekleştireceklerini söylemiştir (Şekil 159).

Şekil 159. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=10

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

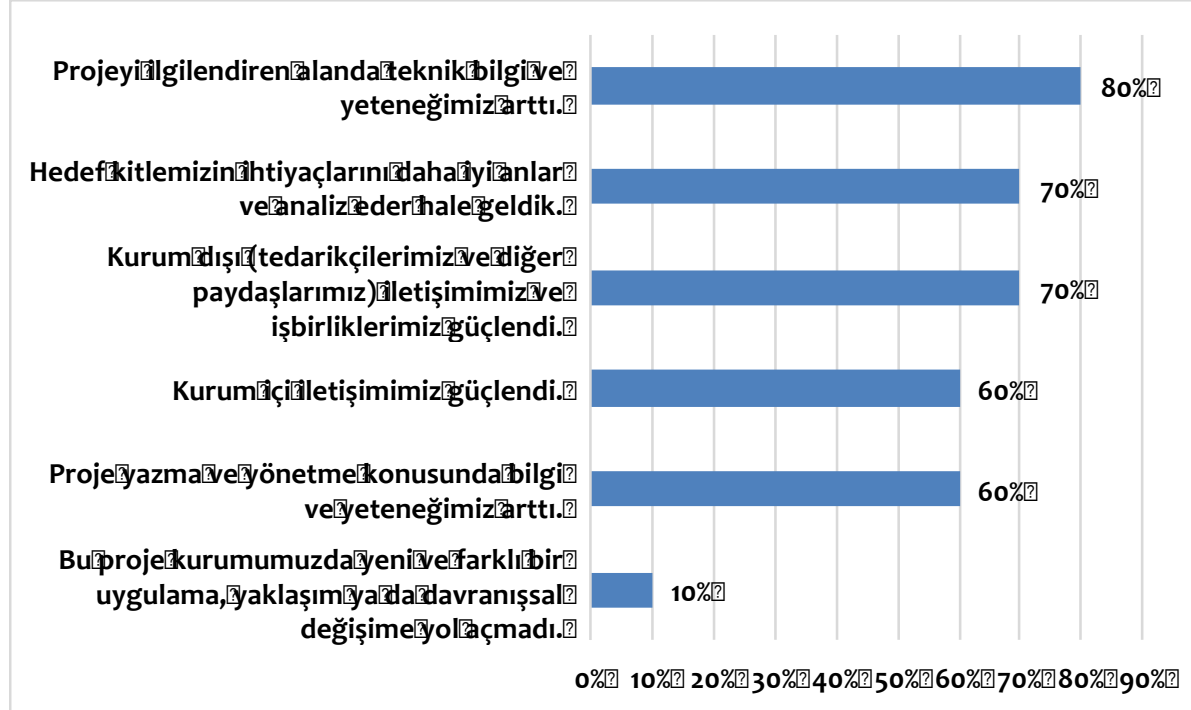
6.3.8.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların büyük kısmı (%90) projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların büyük bölümü (%90) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı (%80), hedef kitlemin ihtiyaçlarını daha iyi analiz edebilme ve kurum dışı (tedarikçilerimiz ve diğer paydaşlarımız) iletişimimiz ve işbirliklerimiz güçlendi. (%70), kurum içi iletişimimiz güçlendi. (%60), proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yeteneğimizin artması (%60), bu proje kurumumuzda yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal değişime yol açmadı. (%10) şeklindedir (Şekil 160).

Şekil 160. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=10

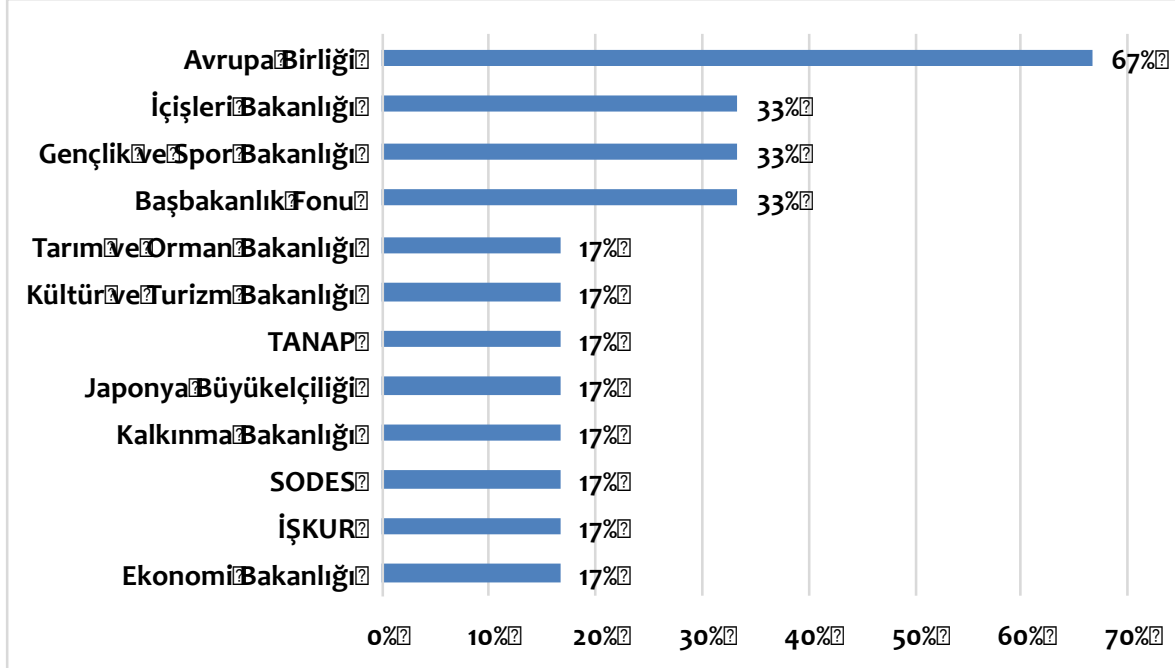
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %90'ı, Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmuştur. Kalkınma Ajansı'nın sonraki desteklerine başvurmayan kurum bunun nedeni olarak kurumlarının ihtiyaçlarına uygun bir program açılmamasını belirtmiştir.

Yararlanıcıların %40'ı, Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de ilk defa başvurmuştur. Bunlar içinde AB destekleri ilk sıradadır (%67) (Şekil 161).

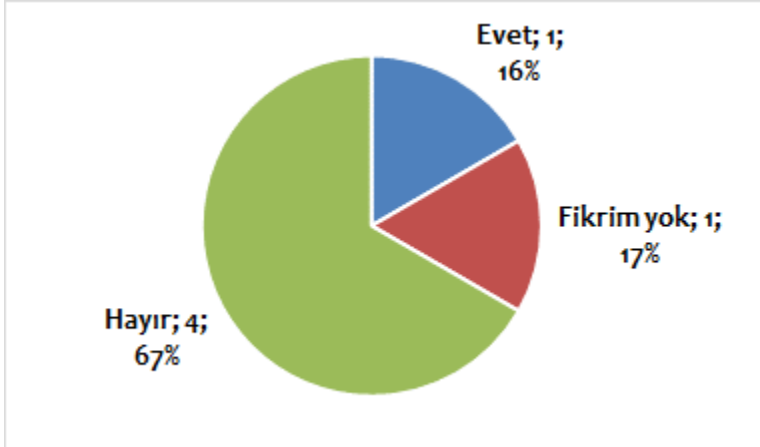
Şekil 161. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%67), Ajans desteğinin bunda etkisi olmadığını belirtmiştir (Şekil 162).

Şekil 162. Desteklere Başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'nın Etkisi, n=6

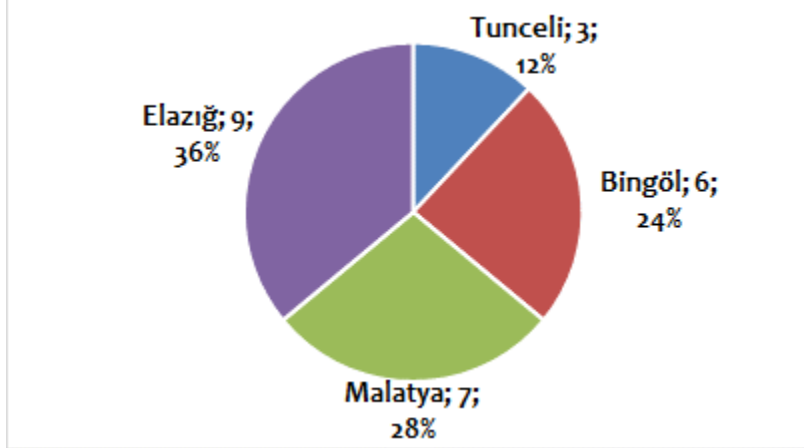

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı kapsamında 31 proje tamamlanmış olsa da 25 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. Ankete en fazla Elazığ'dan katılım sağlanırken (%36) bunu Malatya (%28) takip etmiştir (Şekil 163).

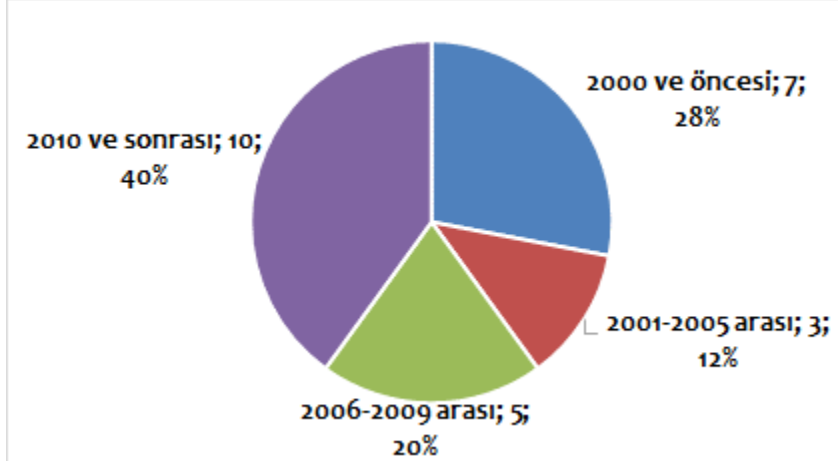
Şekil 163. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=25

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin büyük kısmı (%60), 2006 yılı ve sonrasında kurulmuştur. %40'ı ise 10 yıldan daha kısa süredir faaliyet göstermektedir (Şekil 164).

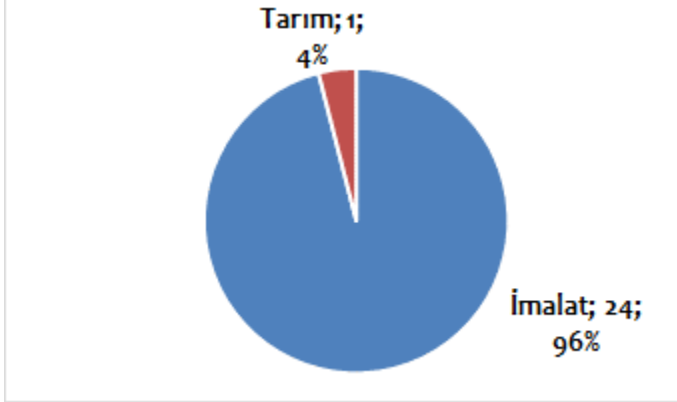
Şekil 164. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=25

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı kuruluşların faaliyet alanlarına paralel olarak, ankete katılanların da neredeyse tamamı (%96), imalat sektöründendir (Şekil 165).

Şekil 165. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ana Faaliyet Alanları, n=25

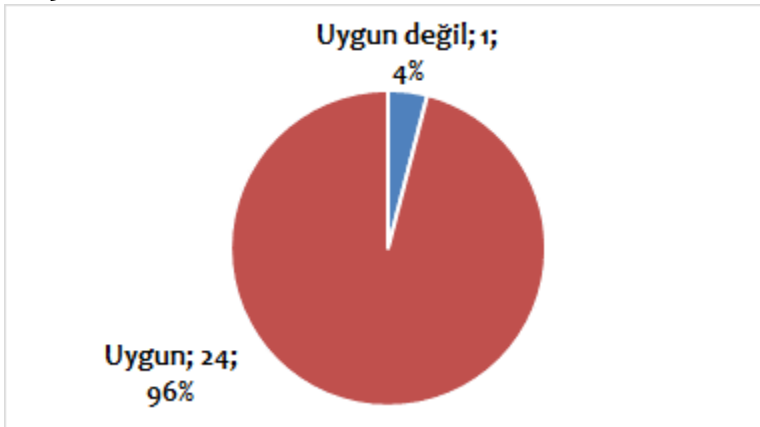
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların neredeyse tamamı (%96), 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir (Şekil 166).

Şekil 166. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=25

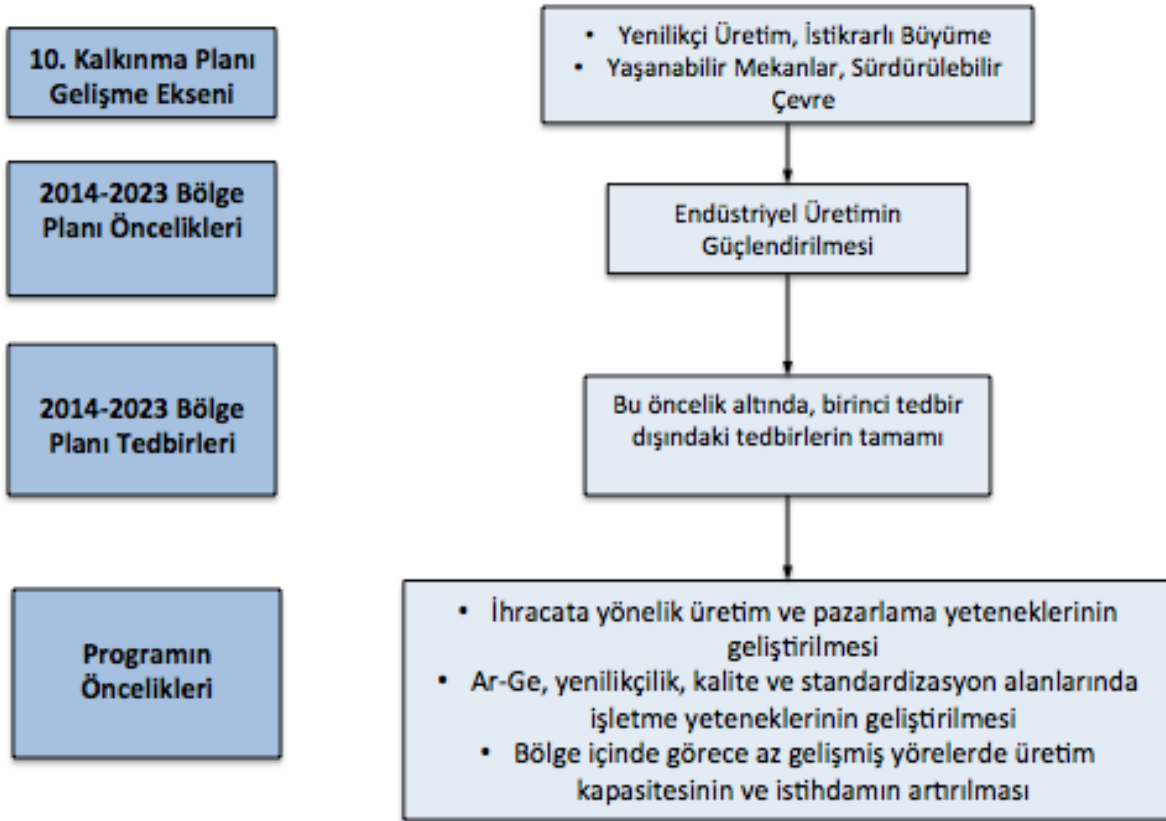

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı temel olarak 2014-2018 Dönemi Onuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2014-2023 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksen ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 167'de sunulmaktadır.

Şekil 167. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

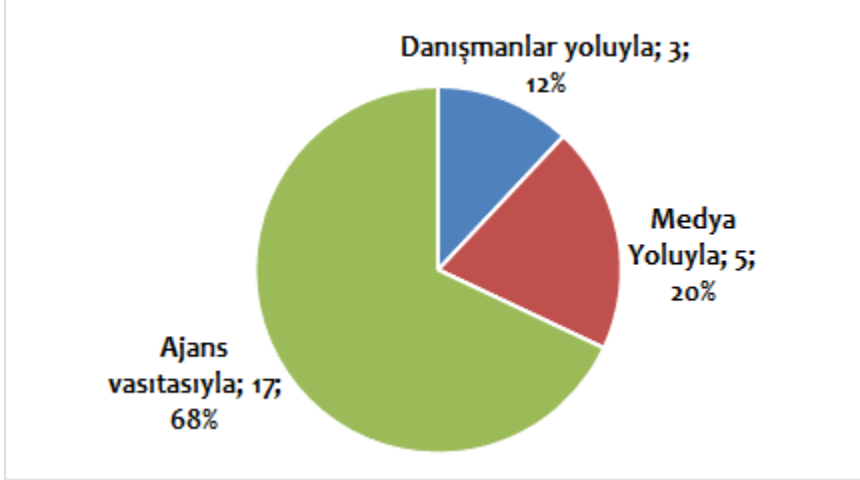

6.3.9.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (Ajansın web sitesi; gerçekleştirdiği kurum ziyareti, e-posta, düzenlediği toplantı ve benzeri etkinlikler; hazırladığı broşür, katalog, vb. gibi basılı materyallerden) (%68), daha sonra ise medya (%20) olduğu görülmektedir. Danışmanlar yoluyla programdan haberdar olma oranı %12'dir (Şekil 168).

Şekil 168. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=25

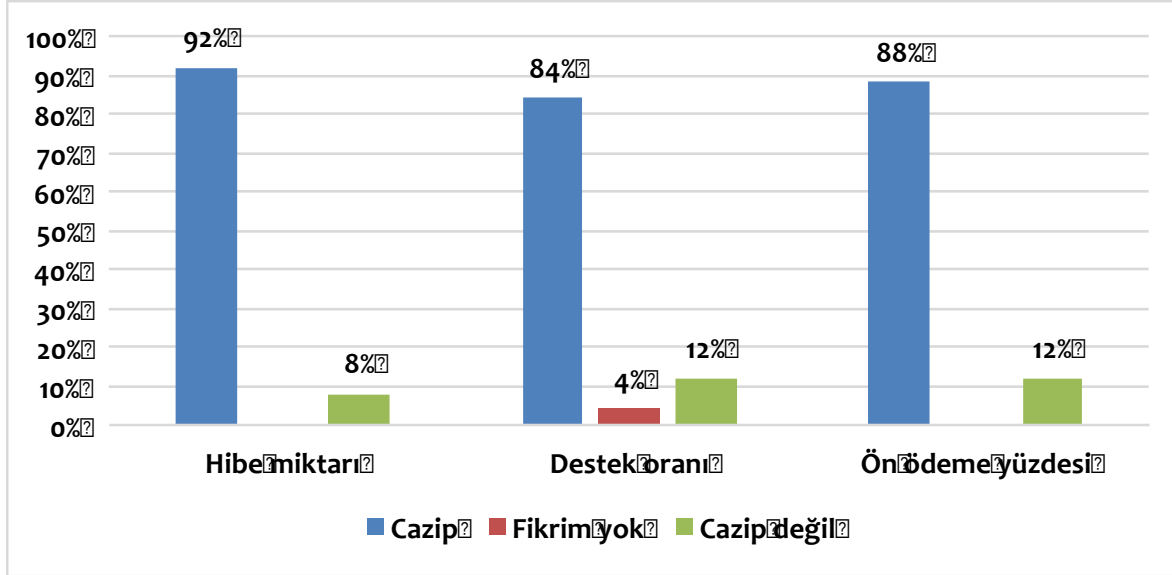

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların büyük kısmı programı hibe miktarı (%92), ön ödeme yüzdesi (%88) ve destek oranı (%84) açısından cazip bulmuştur (Şekil 169).

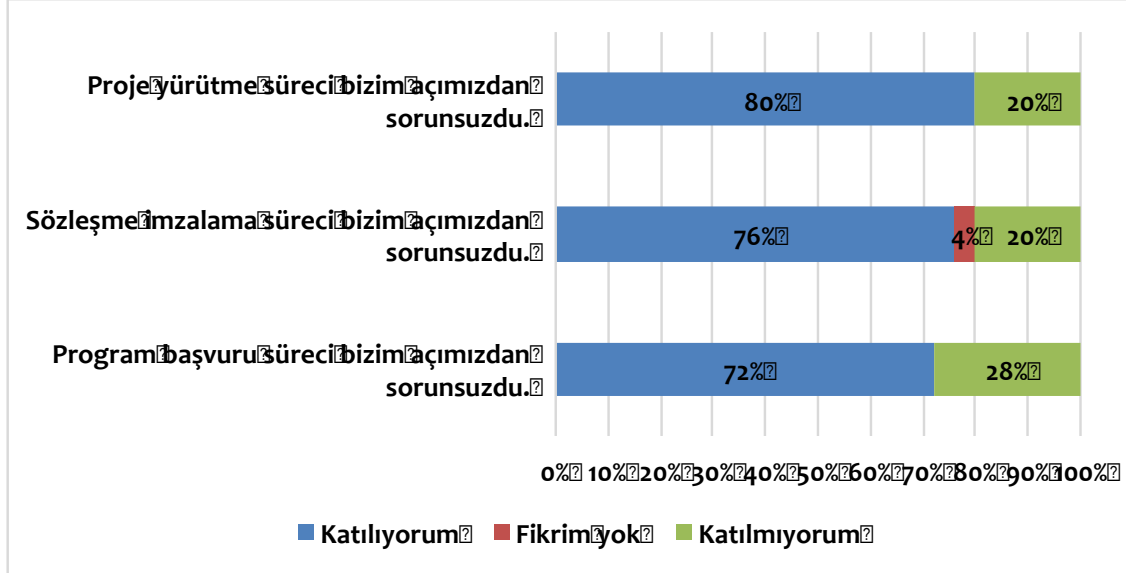
Şekil 169. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=25

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri
Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Proje yürütme süreçleri, yararlanıcılar tarafından nispeten daha olumlu bulunmuştur (%80) (Şekil 170). Yararlanıcıların büyük kısmı (%76), proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış; danışman desteği alanların da neredeyse tamamı (%95) bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 170. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlgili Görüşleri, n=25

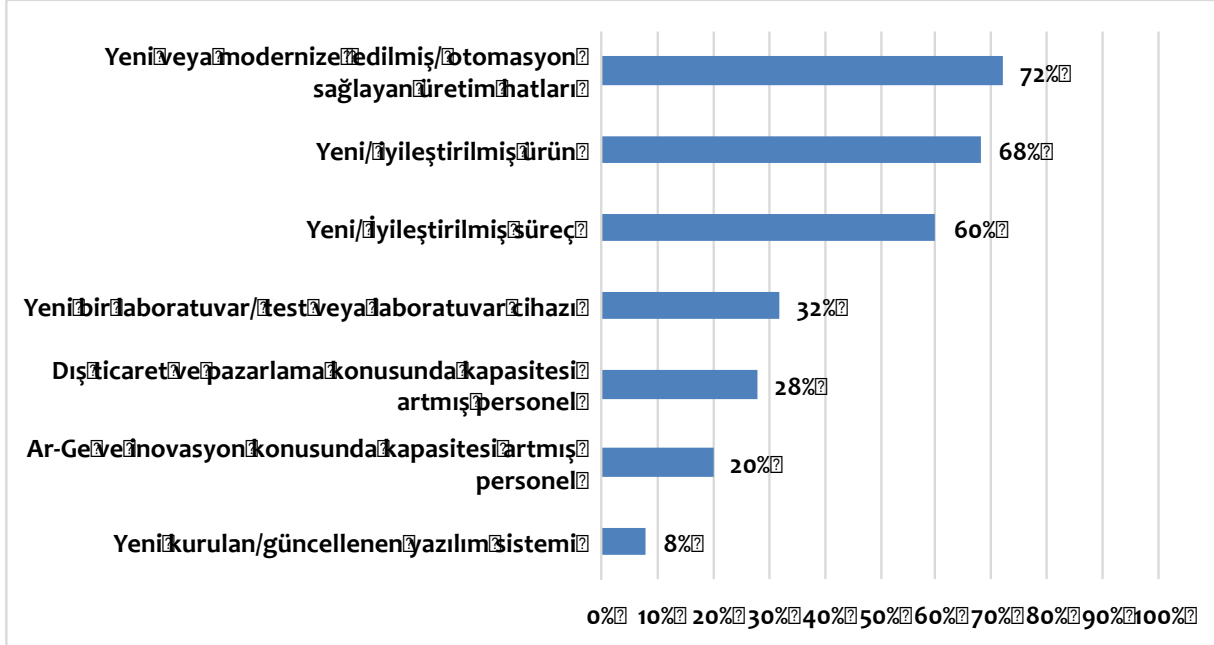
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Yararlanıcılarla yapılan anketlere göre, programın elde edilen çıktıların başında yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları gelmektedir (anket yapılan yararlanıcıların %72'si). Bunu yeni/ iyileştirilmiş ürün (%68) ve süreç (%60) izlemektedir. Yeni laboratuvar cihazı, dış ticaret ve Ar-Ge konusunda kapasitesi artmış personel ve yazılım sistemi de elde edilen çıktılar arasındadır (Şekil 171).

Şekil 171. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=25

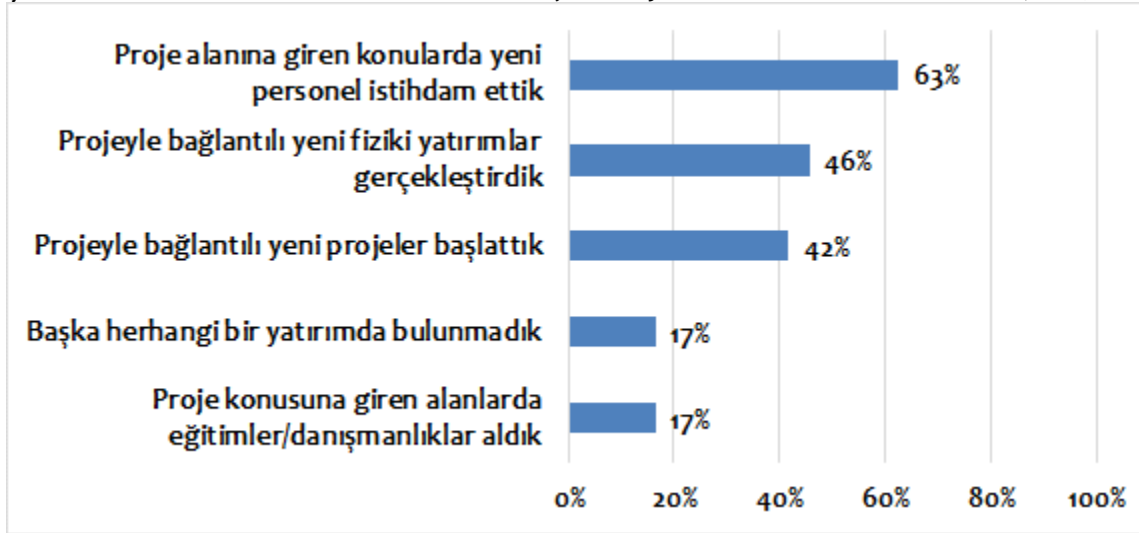
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların neredeyse tamamı (%96), destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibariyle kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir. Projeye alınan makine/ekipman/eşyanın kullanılmadığını belirten yararlanıcı ise bunun sebebini ihtiyaç duyulmaması olarak söylemiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının büyük kısmı (%83), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri, projeyle bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdikleri ve projeyle bağlantılı yeni projeler başlattıkları görülmektedir (sırasıyla destek alan kurumların %63, %46 ve %42'si) (Şekil 172).

Şekil 172. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=25

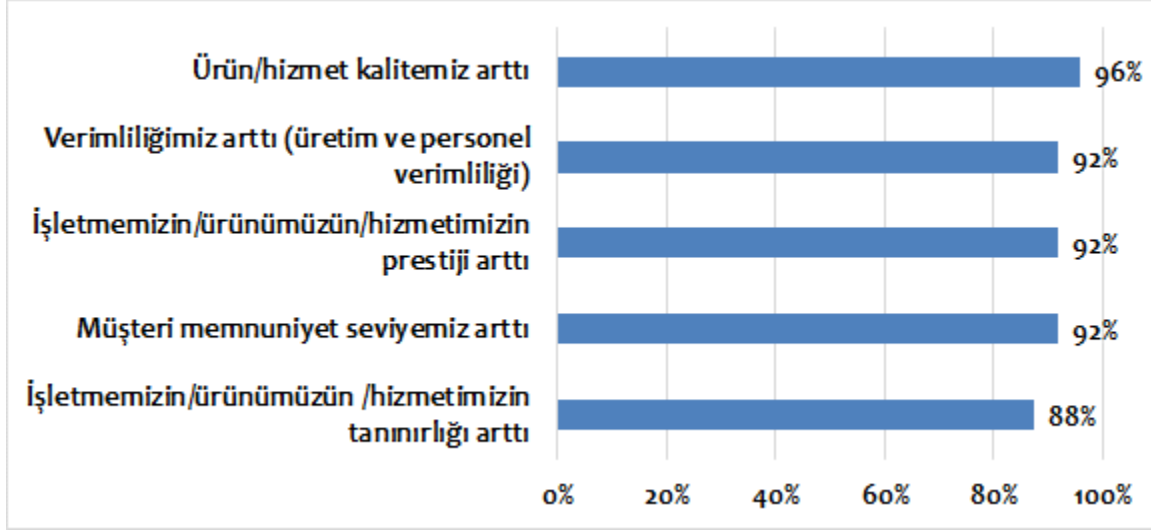

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların elde ettikleri sonuçların başında ürün/hizmet kalitesinde artış (yararlanıcıların %96'sı) gelmektedir. Bunu üretim ve personel verimliliğinde artış , ürün/hizmet/işletme prestijinde ve müşteri memnuniyet seviyesinde artış takip etmektedir (yararlanıcıların %92'si) (Şekil 173).

Şekil 173. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=25

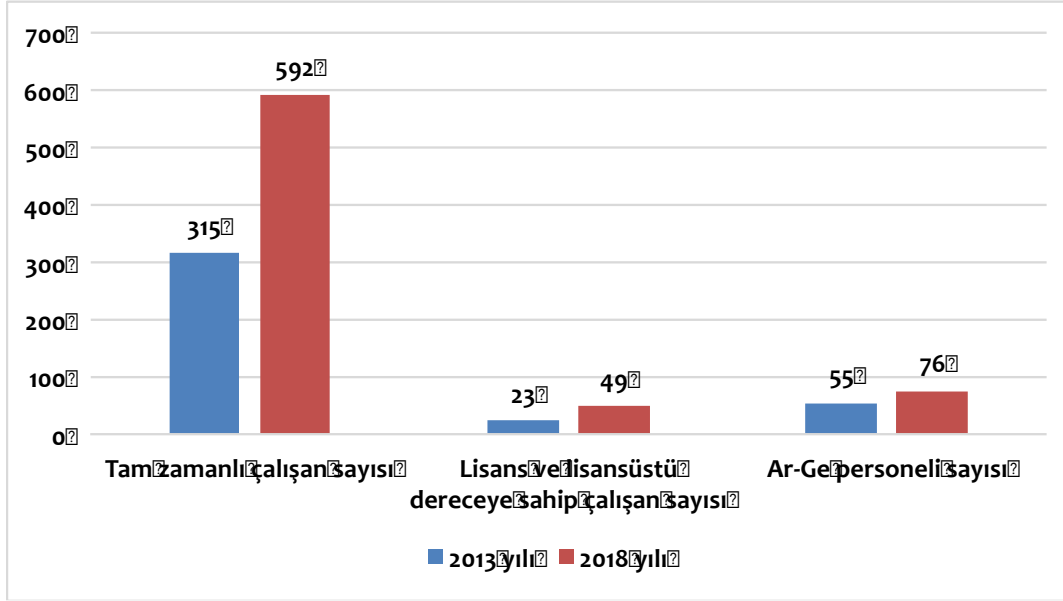
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 21 işletmede toplam personel sayısı %88 artışla 315'den 592'ye, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %113 artışla 23'den 49'a, Ar-Ge personeli sayısı ise %38 artışla 55'den 76'ya yükselmiştir. Lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışanların toplam personel içindeki oranı destek öncesinde %7 iken 2018'de %8'e çıkmış; Ar-Ge personelinin oranı ise, toplam çalışan sayısının daha fazla artmasına bağlı olarak %17'den %13'e düşmüştür (Şekil 174).

Şekil 174. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=21

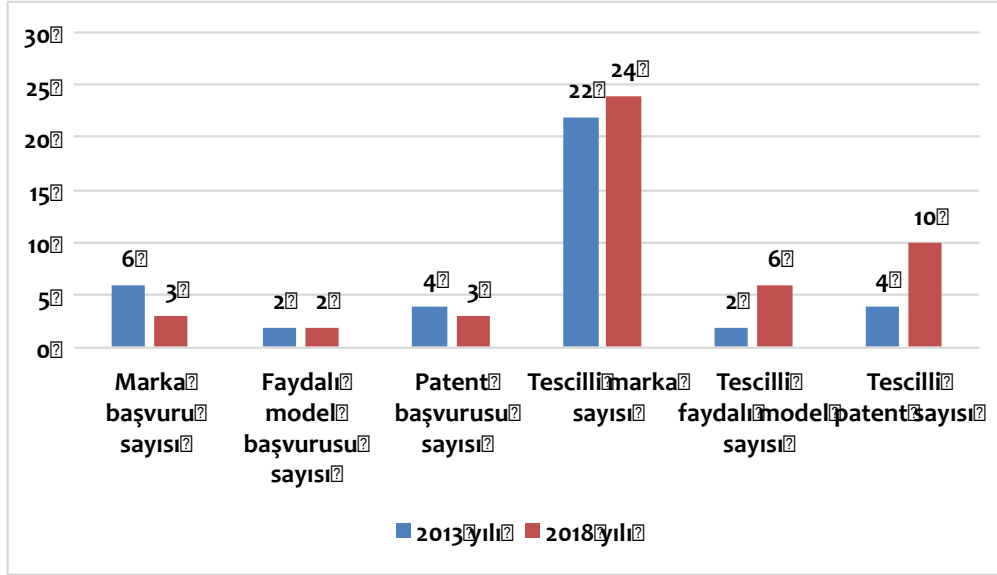

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre sayısal olarak en fazla artışın tescilli patent sayısında olduğu görülmekte olup 2013 yılında 4 iken %150 artışla 2018 yılında 10'a çıkmış, tescilli faydalı model sayısı da %200 artışla 2'den 6'ya yükselmiştir. İşletmelerin toplam marka başvurusu sayısı destek öncesinde 6 iken destek sonrası 3'e düşmüş olmakla birlikte, tescilli marka sayısı 22'den 24'e çıkmıştır. Benzer şekilde patent başvuru sayısı da 4'den 3'e düşmüştür. Gerek tescilli marka gerekse de tescilli patent sayılarındaki artış göz önüne alındığında, başvuruların bir kısmının tescile dönüştüğü anlaşılmaktadır (Şekil 175).

Şekil 175. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=21

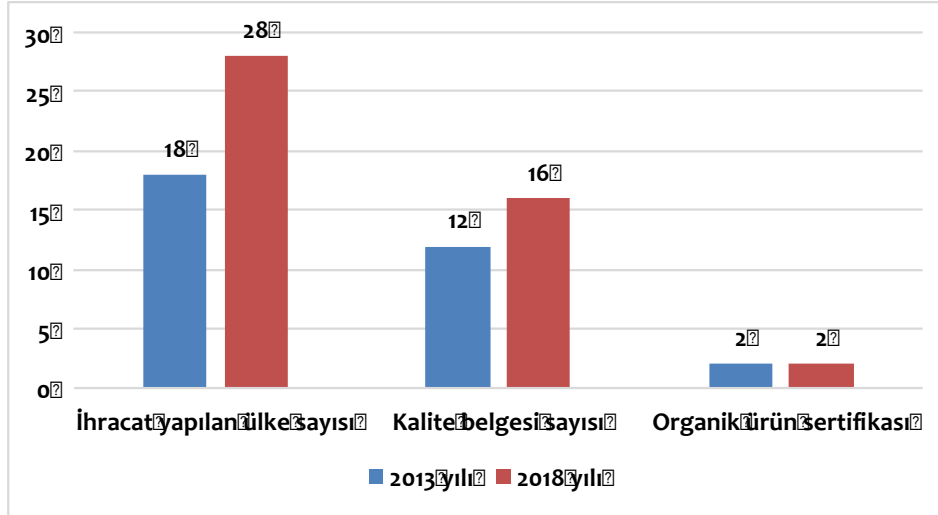

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayısı

Anket yapılan işletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayısı destekten önce 12 iken 2018 yılı itibarıyla 16'ya yükselmiş, organik ürün sertifikası sayısında ise bir değişiklik olmamış ve 2 olarak kalmıştır. Yararlanıcı işletmelerin ihracat yaptıkları ülke sayısı %56 artarak 28'e çıkmıştır (Şekil 176).

Şekil 176. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayıları, n=21

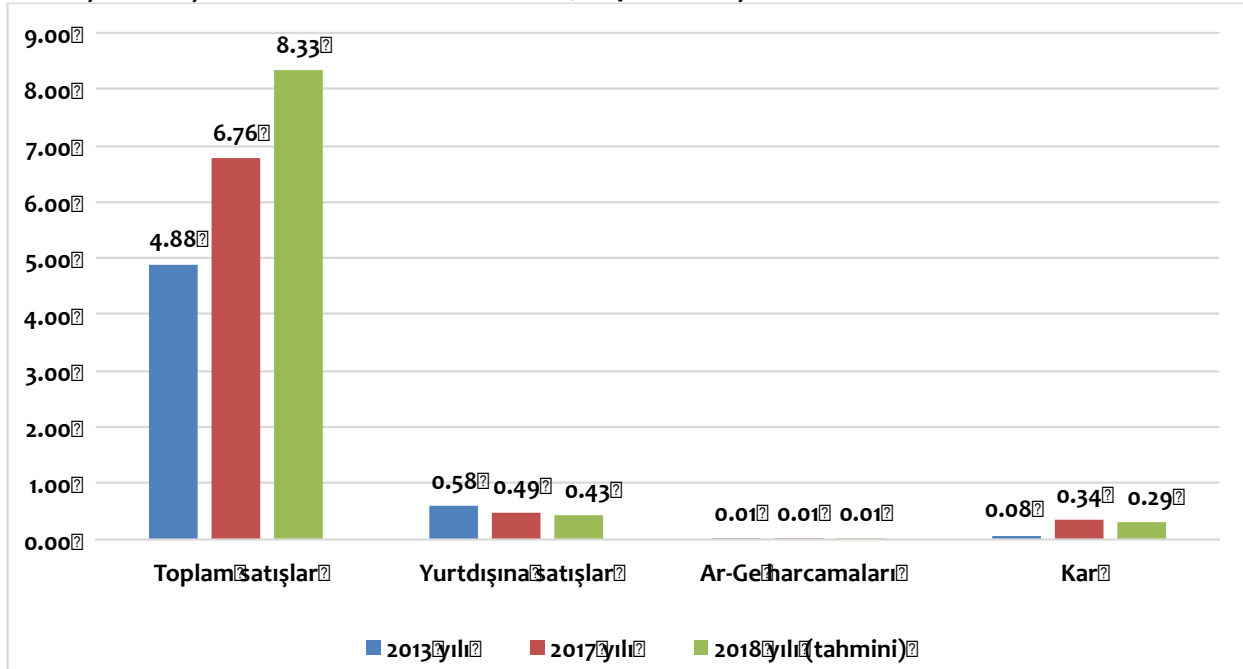
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdukları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.²² Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %39, Ar-Ge harcamaları %33, kârları ise %314 artmıştır. Bununla birlikte kârları, 2017 yılında destek öncesine göre %16 düşmüştür.

Toplam satışlar ve Ar-Ge harcamaları için 2018 yılında da bu yükseliş trendi devam ederek 2018 itibarıyla işletmelerin ortalama yıllık satışları 8,33 milyon TL'ye, Ar-Ge harcamaları ise 11.579 TL'ye ulaşmıştır. Bununla birlikte ihracatta düşüş devam ederek 0,43 milyon TL'ye gerilemiş, kârları ise %14 düşüşle 0,29 milyon TL olmuştur. Firmaların kârlılığı destek öncesine göre artmış, 2013'de %2 iken 2017'de %5'e, 2018'de %3'ye yükselmiştir.

Şekil 177. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), Yurtdışına Satışlar ve Ar-Ge Harcamaları n=20, Toplam Satışlar ve Kâr n=21

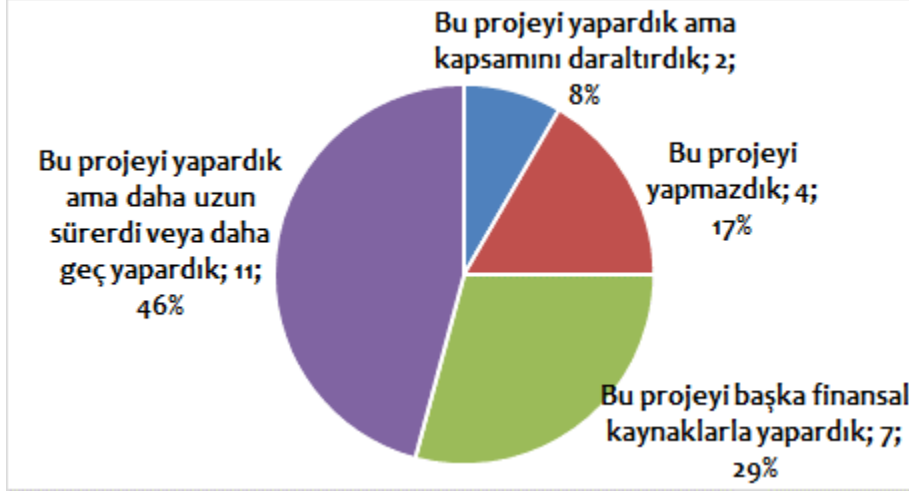

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının yaklaşık yarısı (%46), destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini daha uzun sürede ya da erteleyerek gerçekleştireceklerini söylemiştir. Yararlanıcıların %17'si proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini, %8'i daha küçük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmiştir. Destek almamış olsalardı projelerini aynı şekilde başka finansal kaynaklarla gerçekleştirebileceğini belirten yararlanıcıların oranı %29'dur.

²² <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 178. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=24

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

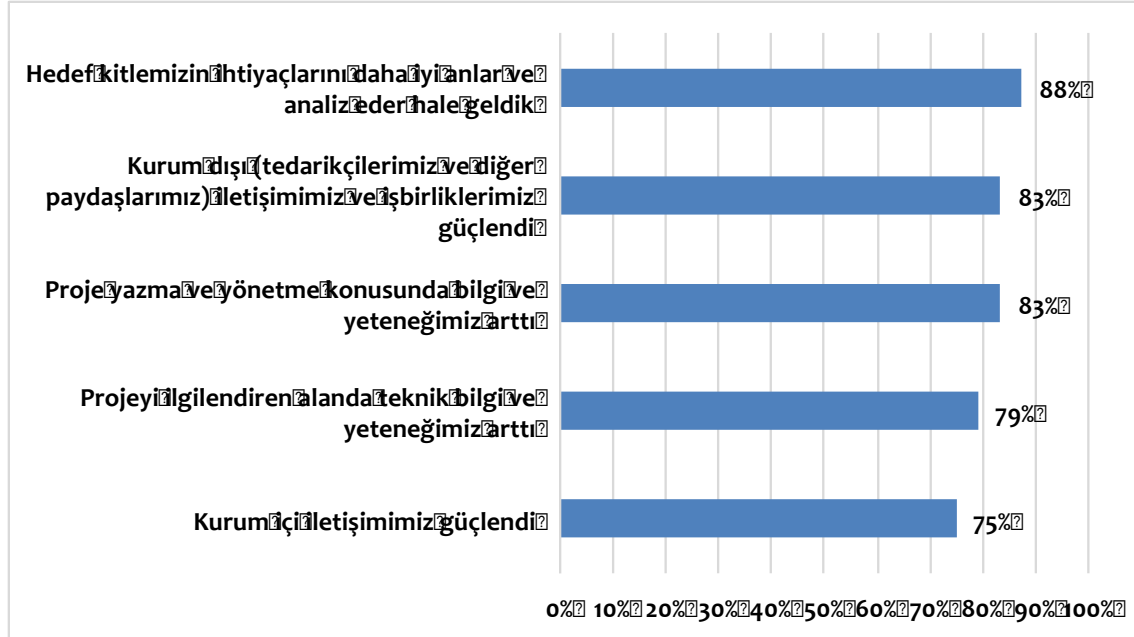
6.3.9.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların neredeyse tamamı (%96), projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama (yararlanıcıların %88'i), kurum dışı iletişimde artış ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı (%83) şeklinde olmuştur. Projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı yararlanıcıların %79'u, kurum içi iletişimde güçlenme yararlanıcıların %75'i tarafından elde edilmiştir (Şekil 179).

Şekil 179. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=24

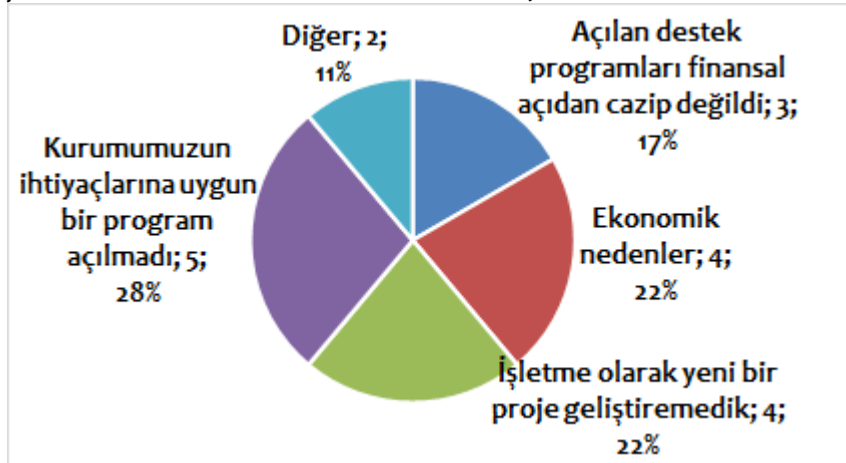

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%75), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun sebebi en fazla, işletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması (%28), işletmelerin yeni proje geliştirememesi ve genel ekonomik şartlar (%22) şeklinde yararlanıcılar tarafından dile getirilmiştir. Açılan destek programlarının finansal açıdan cazip olmaması (vergi ve maliyet yükü) de yararlanıcıların %17'si tarafından gerekçe olarak söylenmiştir (Şekil 180).

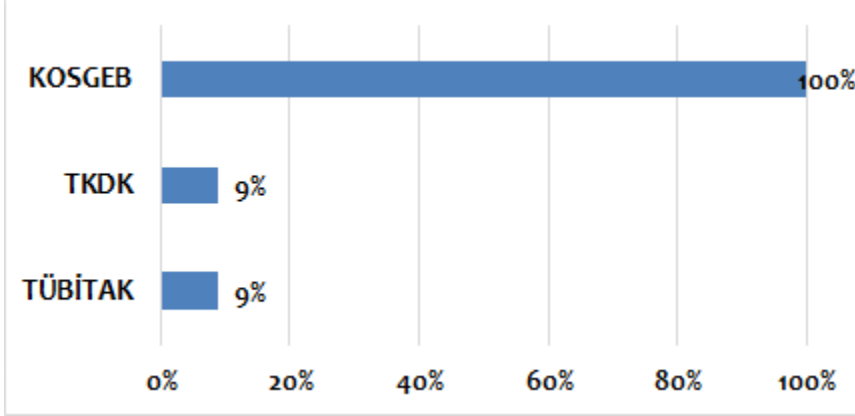
Şekil 180. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=18

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların yaklaşık yarısı (%46), Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra ilk defa başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (ilk defa desteğe başvuran kurumların tamamı tarafından başvuru yapılmıştır). TKDK ile TÜBİTAK desteklerine ise 1'er yararlanıcı tarafından başvurulmuştur (Şekil 181).

Şekil 181. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=11

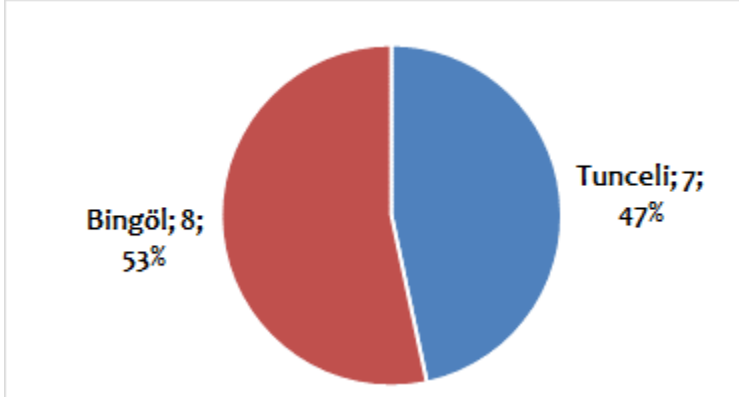
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%91), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir.

6.3.10. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı kapsamında 17 proje tamamlanmış ve 15 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, Bingöl'den katılım daha yüksek olmuştur (%53) (Şekil 182).

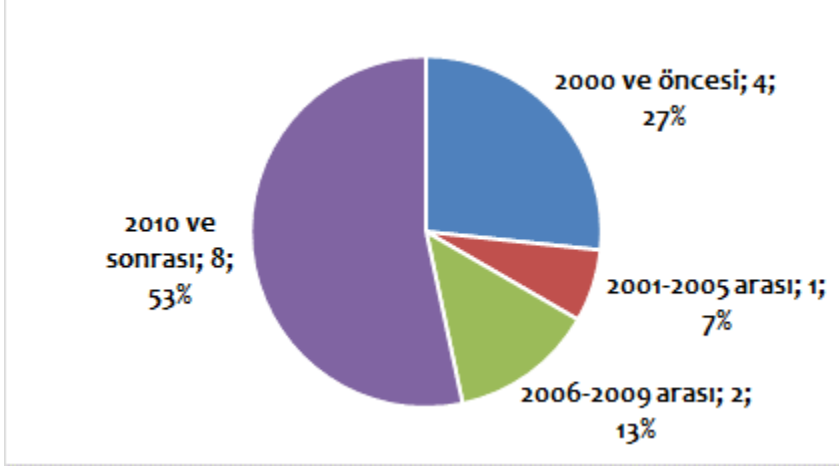
Şekil 182. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin yarısından fazlası (%53), 10 yıldan daha az süredir faaliyet göstermektedir. Firmaların ancak %27'si 2000 yılı ya da öncesinde kurulmuş olup geri kalanı 10-15 yıllık geçmişe sahiptir (Şekil 183).

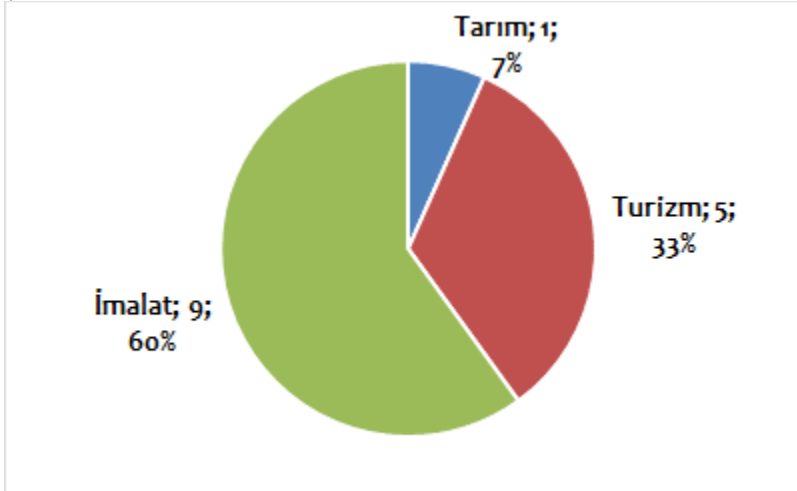
Şekil 183. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı kuruluşların faaliyet alanlarına paralel olarak, ankete katılan işletmelerin büyük kısmı imalat (%60), %33'ü turizm, geri kalan %7'si ise tarım sektöründendir (Şekil 184).

Şekil 184. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ana Faaliyet Alanları, n=15

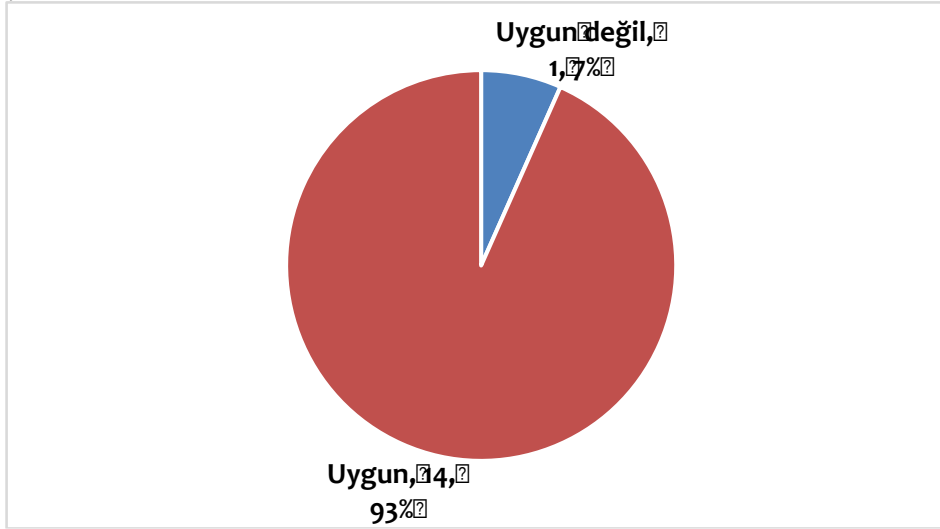
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.10.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların neredeyse tamamı (%93), 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir. Uygun olmadığını düşünen yararlanıcı bunun sebebi olarak destek miktarının düşüklüğünü öne sürmüştür (Şekil 185).

Şekil 185. Ankete Katılan Yararlanıcıların Mali Destek Programının Uygunluğuna Dair Görüşleri, n=15

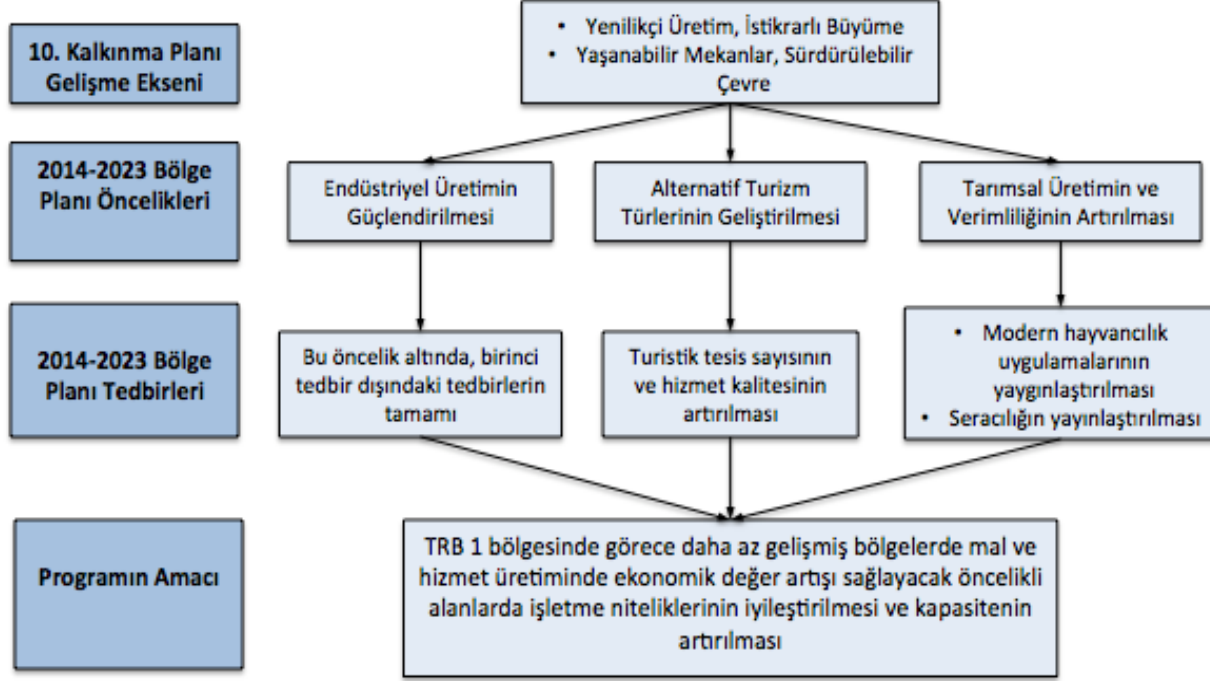

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı temel olarak 2014-2018 Dönemi Onuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2014-2023 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenine ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 186'da sunulmaktadır.

Şekil 186. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

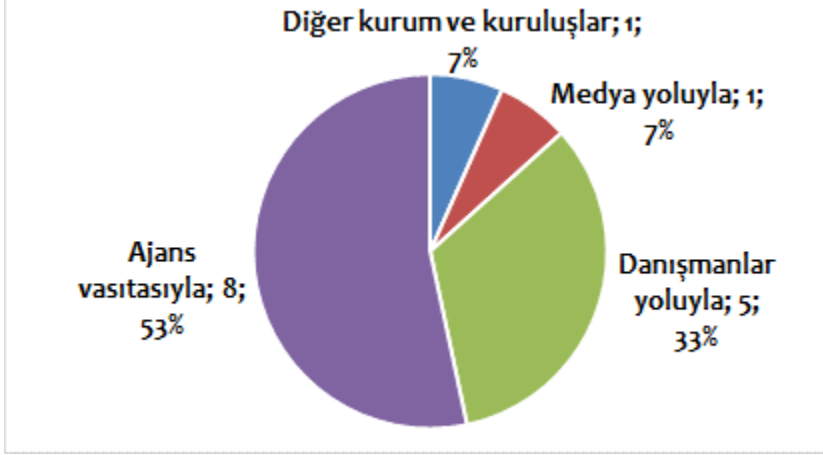

6.3.10.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (Ajansın web sitesi; gerçekleştirdiği kurum ziyareti, e-posta, düzenlediği toplantı ve benzeri etkinlikler; hazırladığı broşür, katalog, vb. gibi basılı materyallerden) (%53), daha sonra ise danışmanlar (%33) olduğu görülmektedir. Medya ve diğer kurum ve kuruluşlar yoluyla programdan haberdar olma oranı %7 seviyelerindedir (Şekil 187).

Şekil 187. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=15

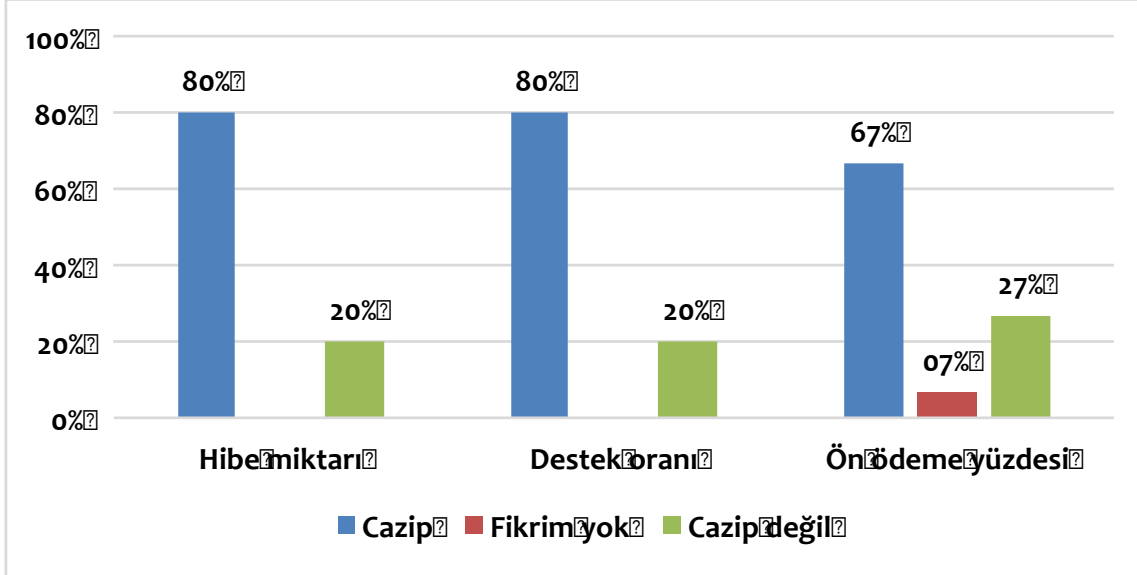

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların büyük kısmı (%80) programı hibe miktarı ve destek oranı açısından cazip bulmakla birlikte ön ödeme yüzdesi açısından cazip bulma oran daha düşük olmuştur (%67) (Şekil 188).

Şekil 188. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=15

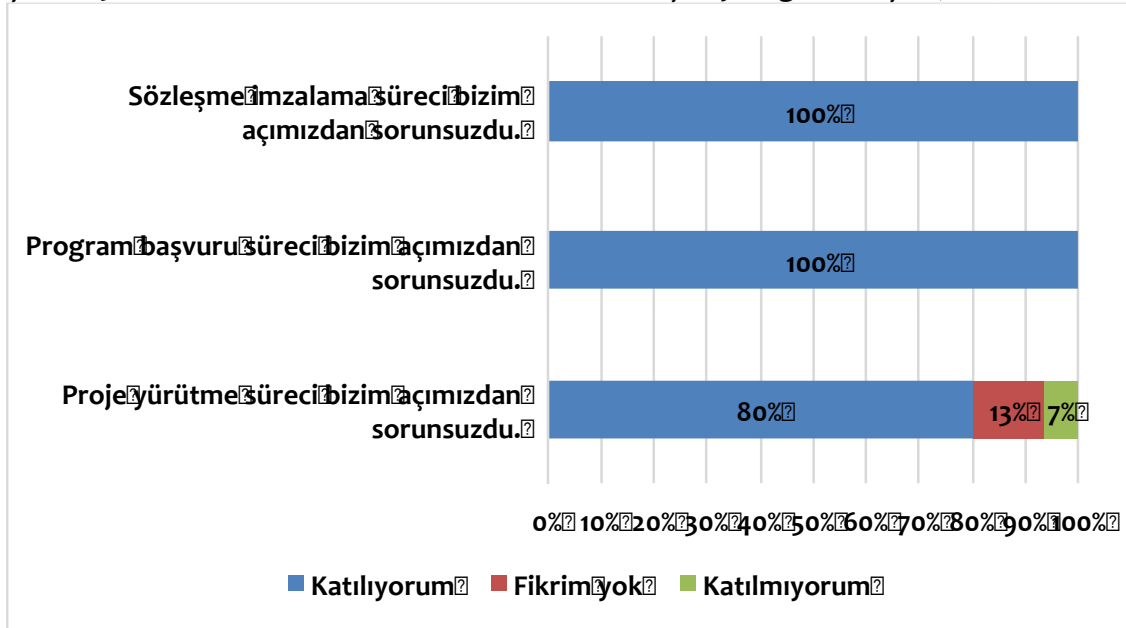

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Programa başvuru ve sözleşme imzalama süreçleri, yararlanıcıların tamamı (%100) tarafından olumlu bulunmuş, yararlanıcıların büyük kısmı (%80) proje yürütme süreçlerinin sorunsuz geçtiğini belirtmiştir (Şekil 189). Yararlanıcıların tamamı, proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış ve bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 189. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçleriyle İlgili Görüşleri, n=15

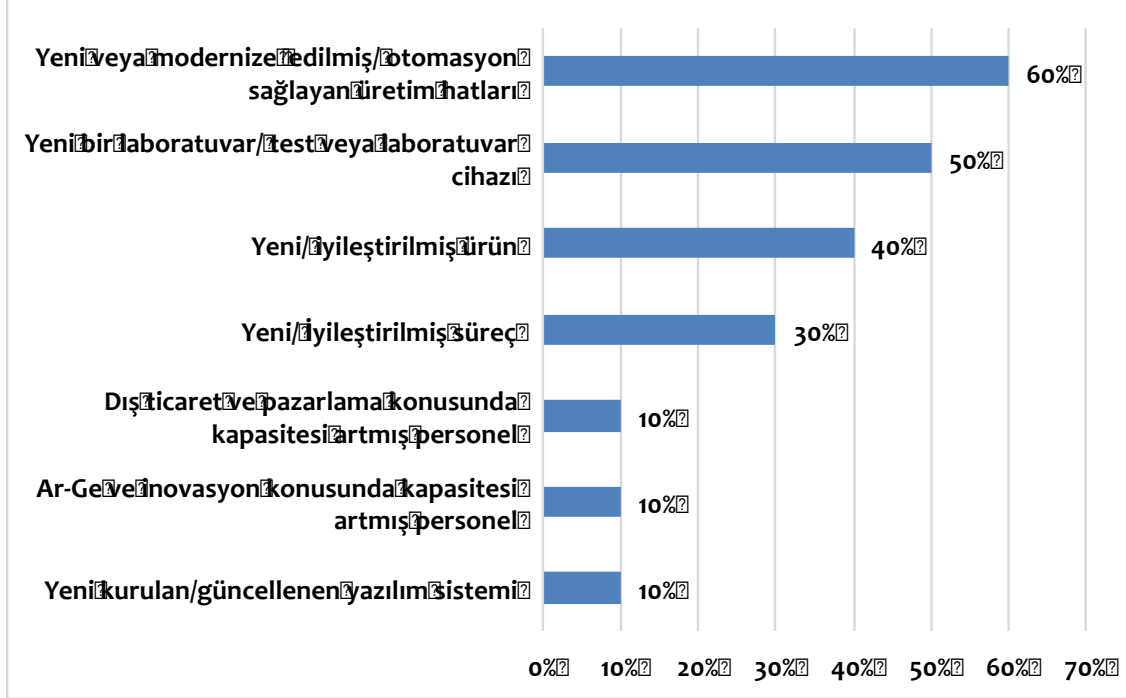
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.10.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Projeleri sonunda elde ettikleri çıktılar, ankete katılan yararlanıcıların sektörleri bazında incelenmiştir. Buna göre tarım ve imalat sektöründeki yararlanıcıların en fazla yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları (%60) ile yeni bir laboratuvar/ test veya laboratuvar cihazı (%50) elde ettikleri görülmektedir. Yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreçleri de yararlanıcıların sırayla %40 ve %30'u tarafından elde edilmiştir (Şekil 190).

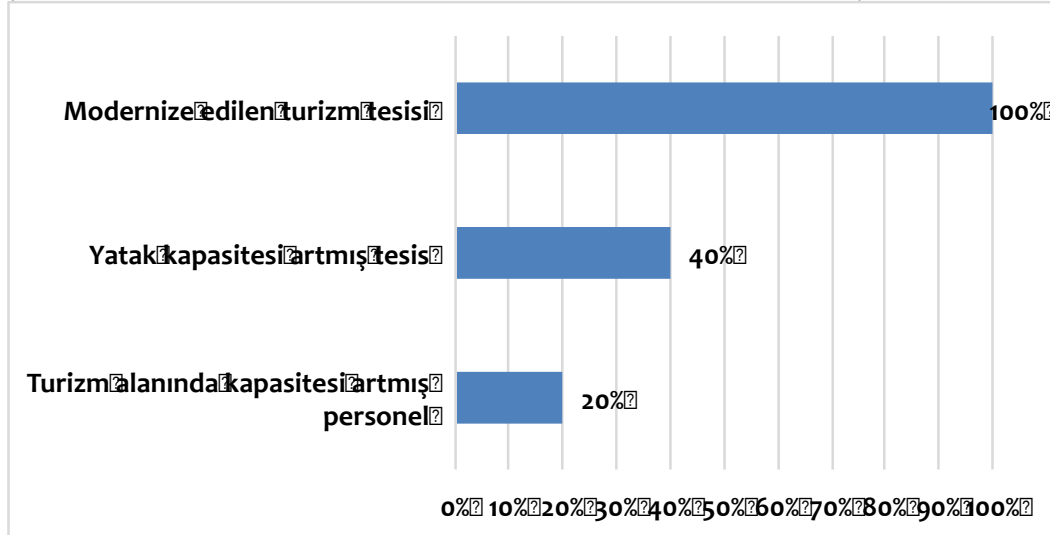
Şekil 190. Ankete Katılan İmalat ve Tarım Sektöründeki Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=10

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ankete katılan turizm sektöründeki yararlanıcıların tamamı projeleriyle turizm tesislerini modernize etmiş, %40'ı yatak kapasitesini arttırmış, %20'si personelinin kapasitesinin artmasını sağlamıştır (Şekil 191).

Şekil 191. Ankete Katılan Turizm Sektöründeki Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=5

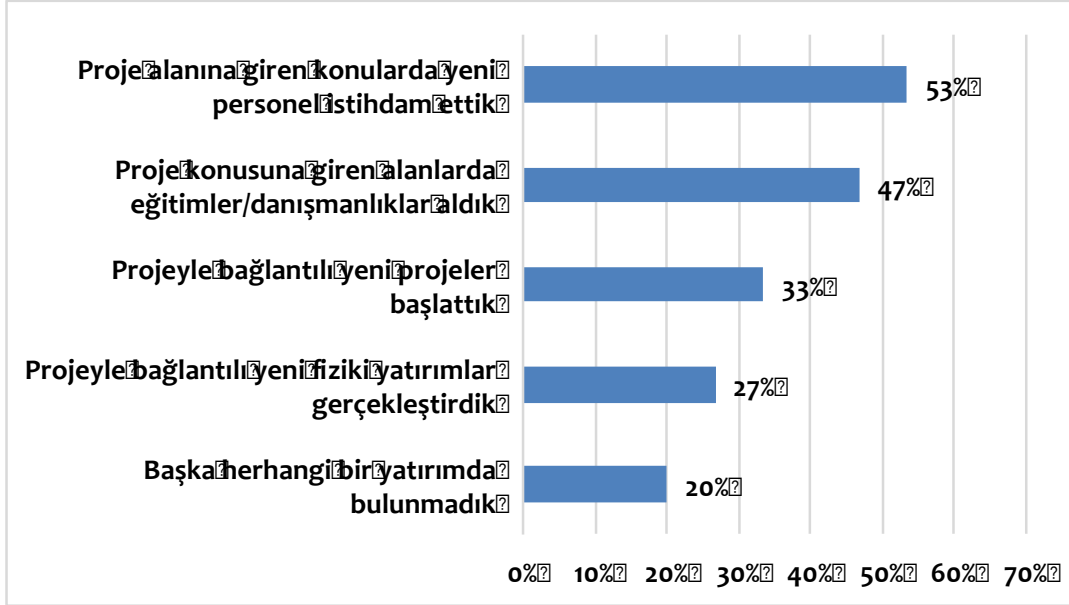
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı (%100), destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibariyle kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının büyük kısmı (%80), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla (%53) proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri, proje konusuna giren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar aldıkları (%47) görülmektedir. Projeye bağlantılı yeni projeler başlatmak ve projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirmek de proje sayesinde yararlanıcılar tarafından atılan ilave adımlar arasındadır (Şekil 192).

Şekil 192. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=15

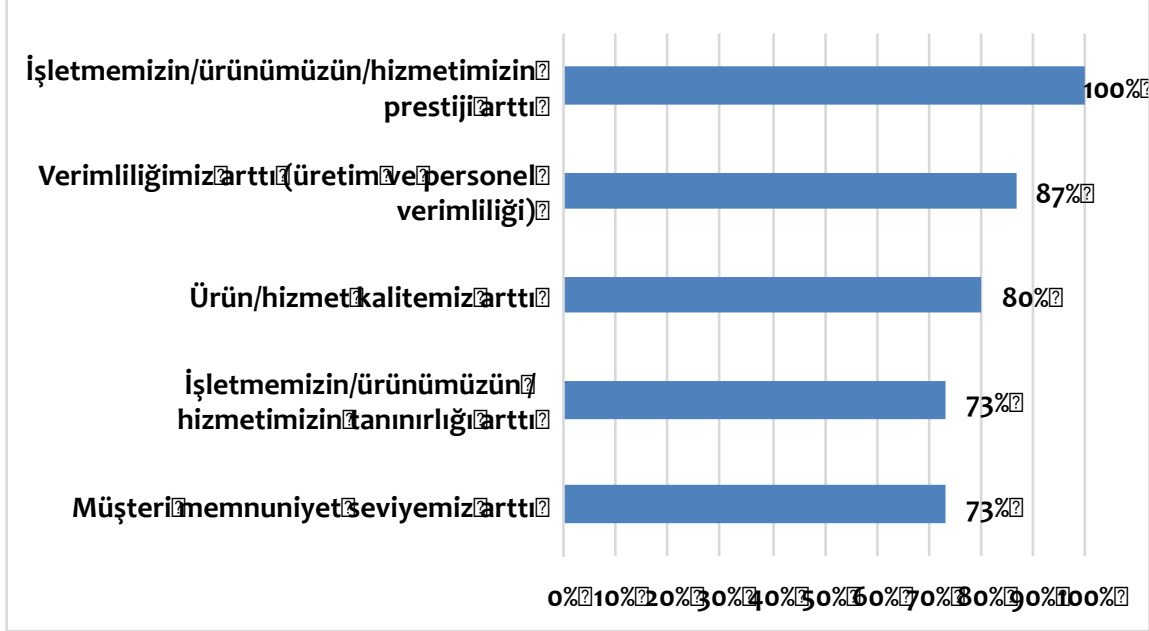

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların tamamı projeleri sonunda ürün/hizmet/işletme prestijinde artış yaşandığını belirtmiştir. Bunu üretim ve personel verimliliğinde artış (yararlanıcıların %87'si) ve ürün/hizmet kalitesinde artış takip etmektedir (yararlanıcıların %80'i) (Şekil 193).

Şekil 193. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=15

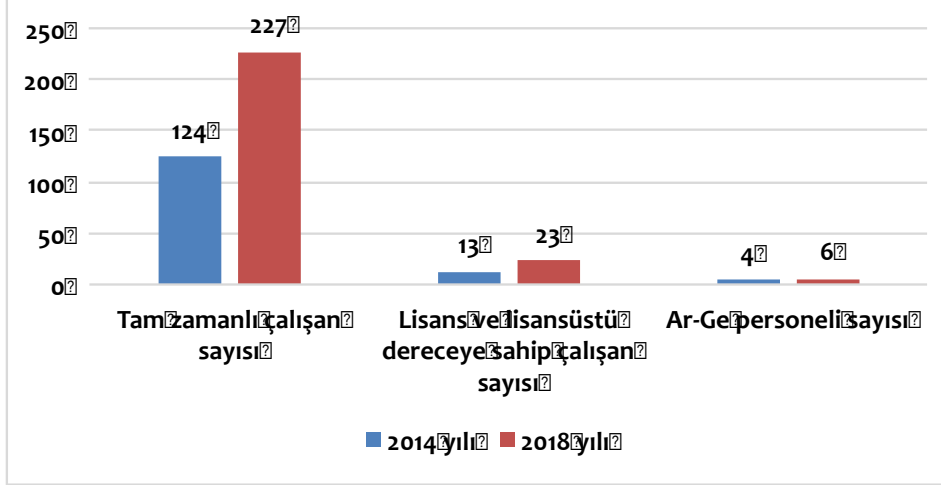
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.10.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 21 işletmede toplam personel sayısı %83 artışla 124'den 227'ye, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı %77 artışla 13'den 23'e, Ar-Ge personeli sayısı ise %50 artışla 4'den 6'ya yükselmiştir. Lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışanların toplam personel içindeki oranı destek öncesi ve sonrasında %10 olarak değişmezken; Ar-Ge personelinin oranı ise, toplam çalışan sayısının daha fazla artmasına bağlı olarak %3'den %2'ye düşmüştür (Şekil 194).

Şekil 194. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=14

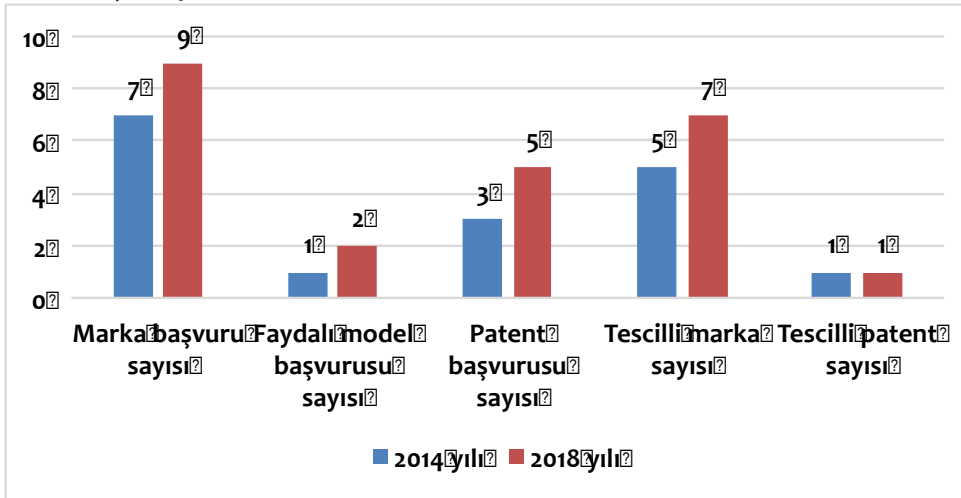

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre, marka başvurusu ve tescilinde 2’şer artış yaşanarak marka başvurusu sayısı 7’den 9’a, tescilli marka sayısı ise 5’den 7’ye yükselmiştir. Faydalı model başvurusu 1’den 2’ye çıkarken tescilli faydalı model bulunmamaktadır. Patent başvurusu sayısı da benzer şekilde 3’den 5’e yükselirken tescilli patent sayısı aynı kalmıştır. Fikri mülkiyet haklarından 2018 yılında sadece 1 tescilli marka turizm sektöründeki işletmelerden birine ait olup geri kalan tüm fikri mülkiyet hakkı başvuruları ve tescilleri imalat sanayiindeki işletmelere aittir (Şekil 195).

Şekil 195. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=14

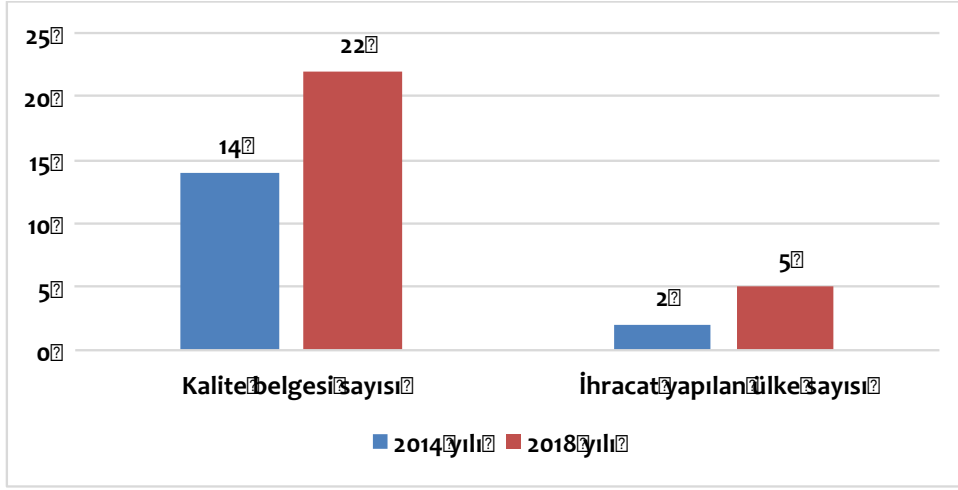

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayısı

Anket yapılan imalat ve tarım sektöründeki işletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayısı destekten önce 14 iken 2018 yılı itibarıyla %57 artışla 22'ye yükselmiş; ihracat yaptıkları ülke sayısı ise %150 artarak 2'den 5'e çıkmıştır. (Şekil 196).

Şekil 196. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayıları, n=10

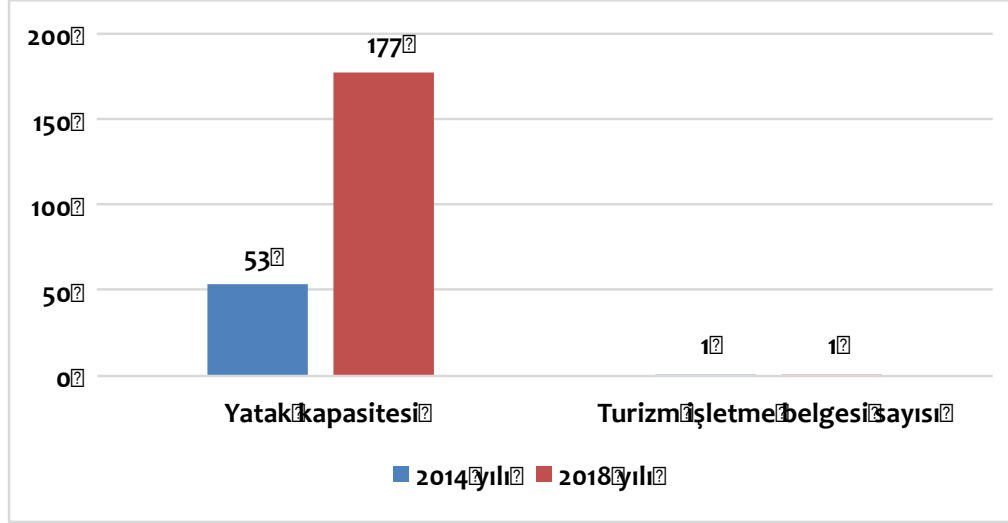

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Belgeler ve Yatak Kapasitesi

Turizm sektöründeki yararlanıcıların, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılındaki turizm işletme belgesi ve yatak kapasiteleri karşılaştırılmıştır. Buna göre işletmelerin sahip oldukları turizm işletme belgesi sayısı destek öncesi ve sonrasında 1 olarak kalırken, yatak kapasitesinin %234 artışla 53'den 177'ye çıktığı görülmektedir (Şekil 197).

Şekil 197. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Turizm İşletme Belgesi ve Yatak Kapasiteleri, n=4

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

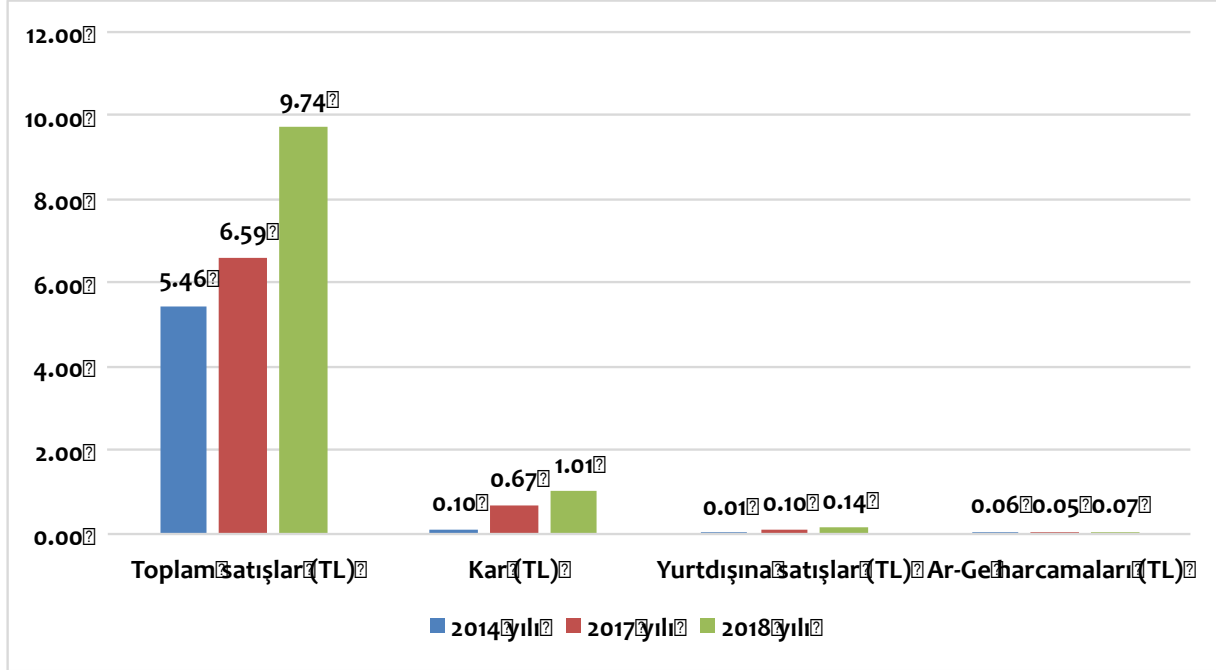
Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdukları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.²³ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %21, kârları ise %562, ihracatları %671 artmıştır. 2018 yılında da bu yükseliş trendi devam ederek 2018 itibariyle işletmelerin ortalama yıllık satışları 9,74 milyon TL'ye, kârları 1,01 milyon TL'ye, ihracatları ise 143 bin TL'ye ulaşmıştır. Firmaların kârlılığı destek öncesine göre artmış, 2014'de %2 iken 2018'de %10'a yükselmiştir. Yararlanıcıların Ar-Ge harcamalarında destek öncesine göre 2017 yılında %21'lik bir düşüş olmuş, ancak 2018 yılında %36'lık artışla destek öncesinin üzerine çıkmıştır (69.000 TL) (Şekil 198).

Yararlanıcı işletmelerin faaliyet alanları bazında bakıldığında, genel ortalamadan farklı olarak turizm sektörünün toplam satışlarında düşüş yaşanması dikkat çekmektedir. 2014 yılında turizm sektöründeki işletmelerin ortalama satışları 360.000 TL iken, 2017 yılında 260.000 TL'ye gerilemiş, 2018 yılında tekrar 320.000 TL'ye yükselmiştir. Tarım ve imalat sektörü işletmelerinde 2017 yılında Ar-Ge harcamalarında yaşanan düşüş hariç olmak üzere tüm kalemlerde yükseliş trendi devam etmiştir.

²³ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 198. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), n=14

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %40'ı destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini daha uzun sürede ya da erteleyerek gerçekleştireceklerini söylemiştir. Yararlanıcıların %20'si proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini, %7'si ise daha küçük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmiştir. Destek almamış olsalardı projelerini aynı şekilde başka finansal kaynaklarla gerçekleştirebileceğini belirten yararlanıcıların oranı %33 olmuştur.

Şekil 199. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.10.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların tamamı (%100), projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin artışı (yararlanıcıların %87'si) ve hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama (yararlanıcıların %80'i) şeklinde olmuştur. Kurum dışı ve içi iletişimde artış yararlanıcıların %73'ü, proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artış ise yararlanıcıların %67'si tarafından elde edilmiştir (Şekil 200).

Şekil 200. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=15

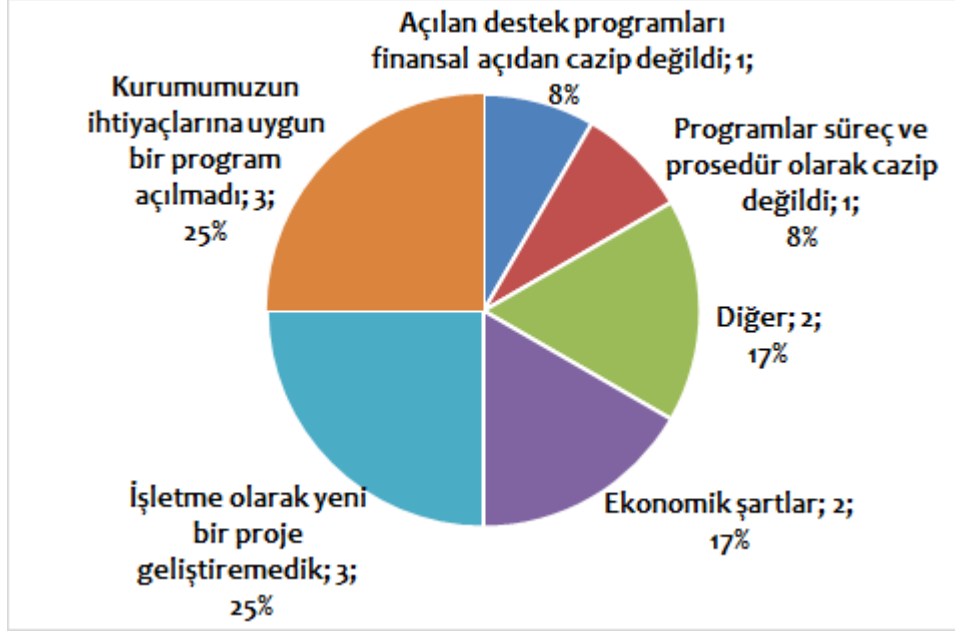
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%80), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun sebebi en fazla, işletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması (%25) ve işletmelerin yeni proje geliştirememesi (%25) şeklinde yararlanıcılar tarafından

dile getirilmiştir. Programların finansal ve prosedür olarak cazip olmaması, yararlanıcıların ancak %16'sı tarafından dile getirilmiştir (Şekil 201).

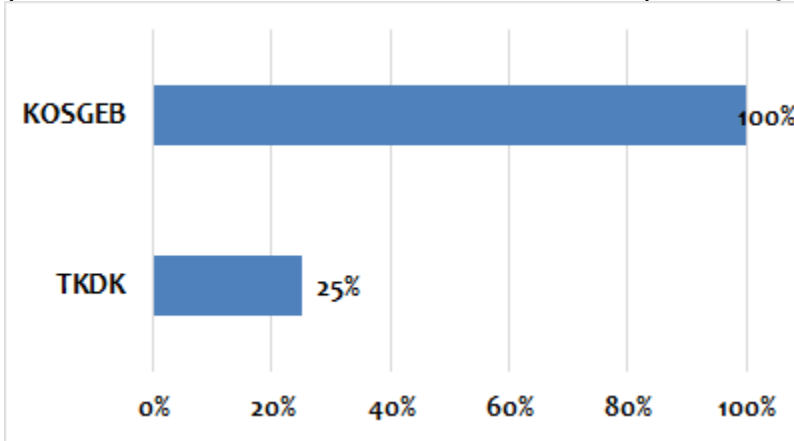
Şekil 201. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=12

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %27'si, Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra ilk defa başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (ilk defa desteğe başvuran kurumların tamamı tarafından başvuru yapılmıştır). TKDK desteklerine ise 1'er yararlanıcı tarafından başvurulmuştur (Şekil 202).

Şekil 202. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=4

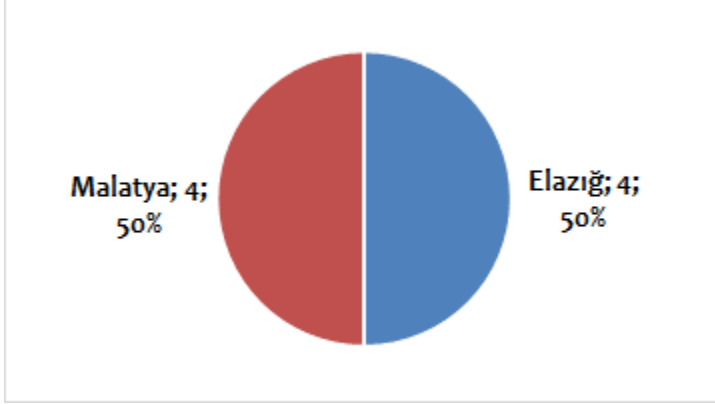
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%75), Ajans desteğinin bunda etkisi olduğunu belirtmiştir.

6.3.11. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı kapsamında 9 proje tamamlanmış ve 8 yararlanıcı ankete cevap vermiştir. Her ilden 4'er yararlanıcı ankete cevap vererek katılım sağlamıştır (Şekil 203).

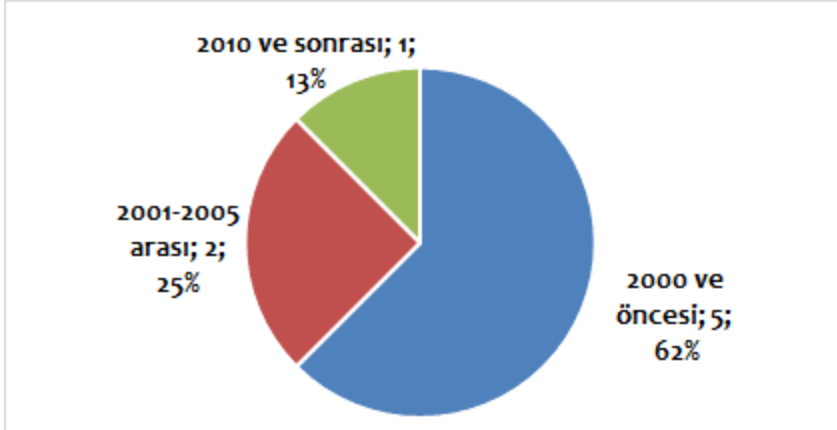
Şekil 203. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin yarısından fazlası (%62), en az 19 yıldır faaliyet göstermektedir. İşletmelerin ancak %13'ü 2010 veya sonrasında kurulmuştur (Şekil 204).

Şekil 204. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.11.1. İlgililik

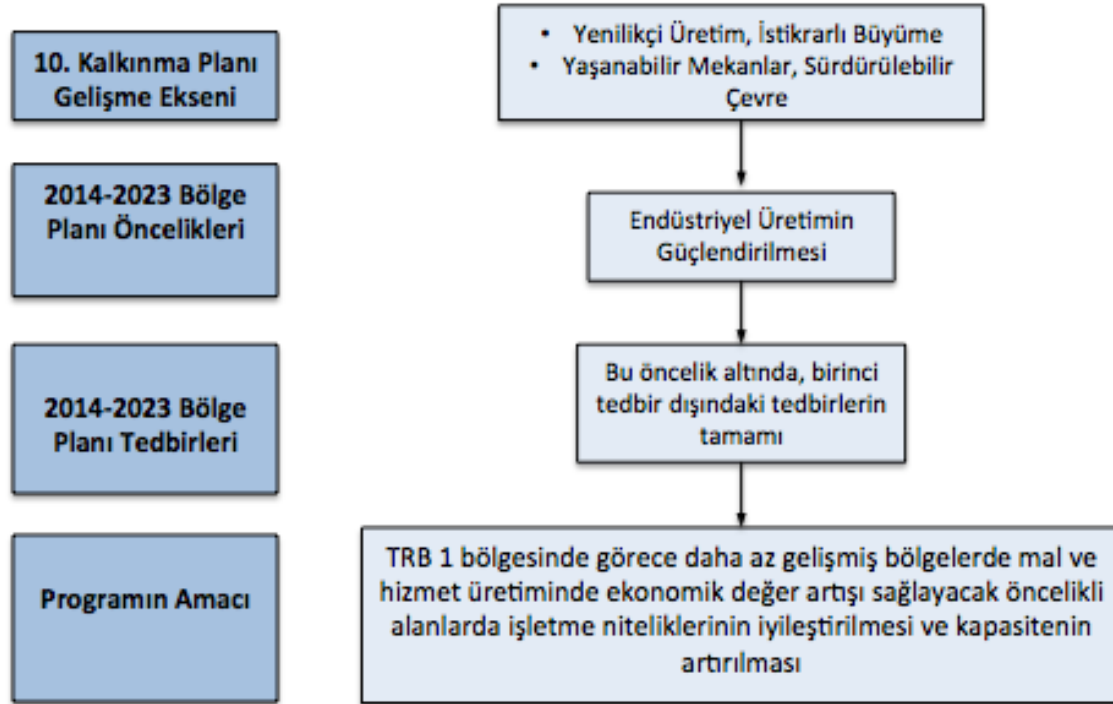
Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların tamamı 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görülmektedir.

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı temel olarak 2014-2018 Dönemi Onuncu Kalkınma Planı ve TRB1 2014-2023 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 205'de sunulmaktadır.

Şekil 205. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

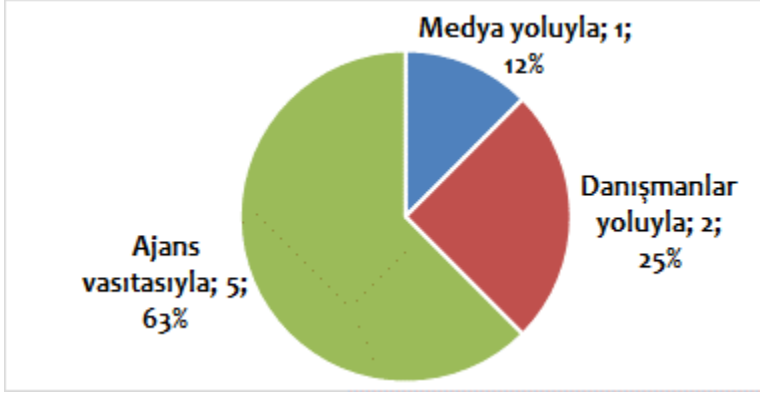

6.3.11.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (Ajansın web sitesi; gerçekleştirdiği kurum ziyareti, e-posta, düzenlediği toplantı ve benzeri etkinlikler; hazırladığı broşür, katalog, vb. gibi basılı materyallerden) (%63), daha sonra ise danışmanlar (%25) olduğu görülmektedir. Medya yoluyla programdan haberdar olma oranı %12 seviyelerindedir (Şekil 206).

Şekil 206. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=8

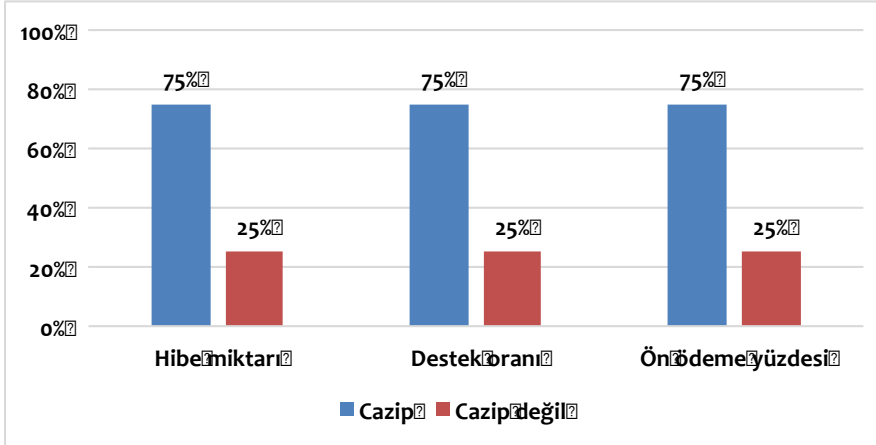

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların büyük kısmı (%75) programı hibe miktarı, destek oranı ve ön ödeme yüzdesi açısından cazip bulmuştur (Şekil 207).

Şekil 207. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=8

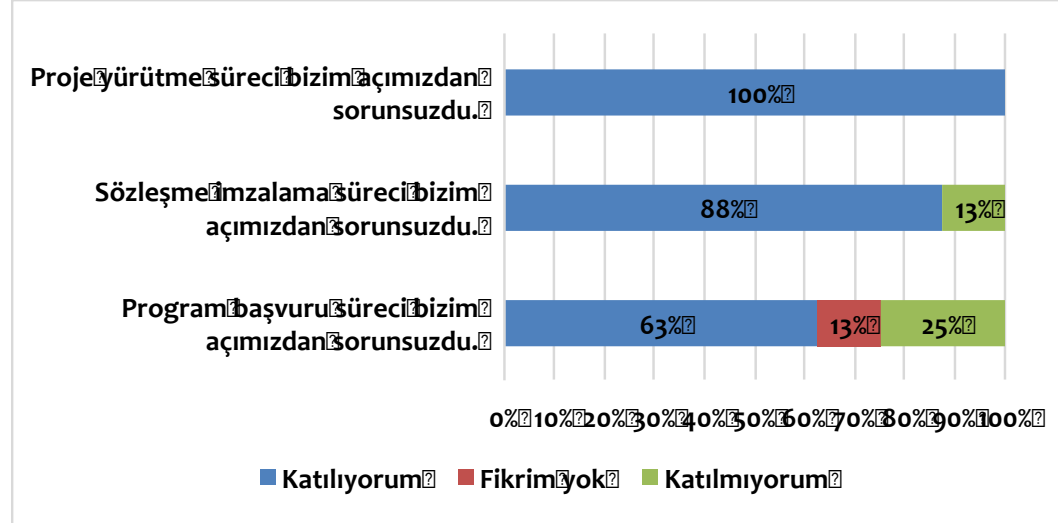

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru, sözleşme imzalama ve proje yürütme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Proje yürütme süreci yararlanıcıların tamamı (%100) tarafından olumlu bulunmuş, yararlanıcıların büyük kısmı (%88) sözleşme imzalama sürecinin sorunsuz geçtiğini belirtmiştir. Program başvuru sürecini yararlanıcılar nispeten daha az cazip bulmuştur (%63) (Şekil 208). Yararlanıcıların %75'i, proje başvuru ya da yürütme sürecinde danışman desteği almış ve bu hizmetten memnun kalmıştır.

Şekil 208. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçleriyle İlgili Görüşleri, n=8

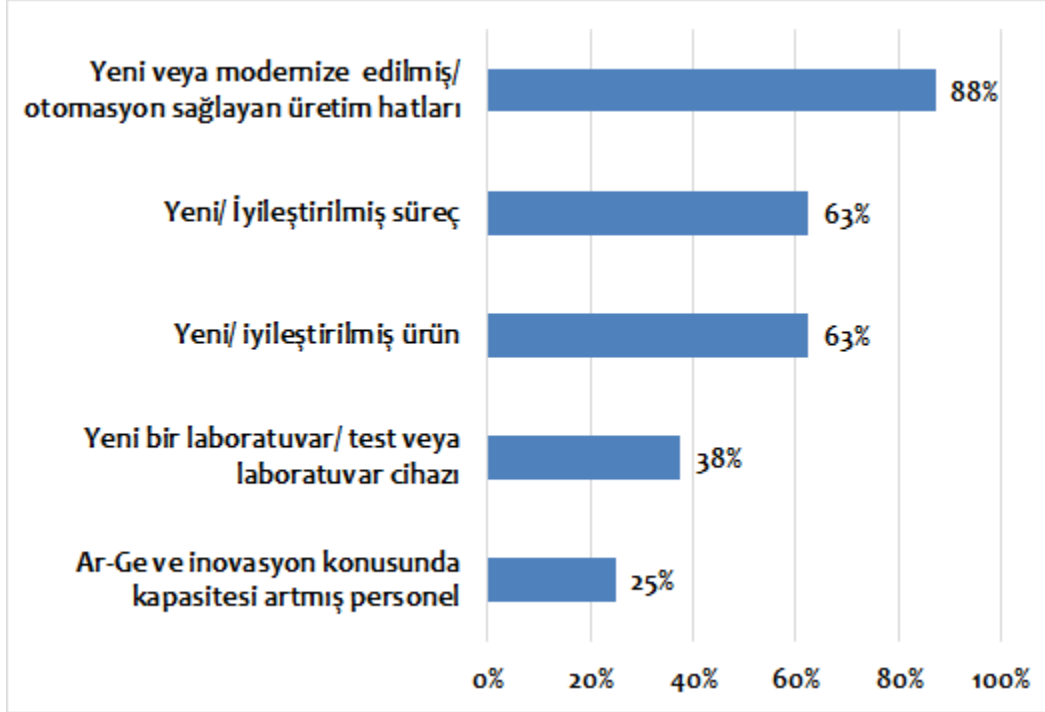
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.11.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Yararlanıcıların projeleri sonunda en fazla yeni veya modernize edilmiş/ otomasyon sağlayan üretim hatları (yararlanıcıların %88'i) elde ettikleri görülmektedir. Bunu yeni/ iyileştirilmiş süreç ve ürünler takip etmektedir (yararlanıcıların %63'ü) (Şekil 209).

Şekil 209. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=8

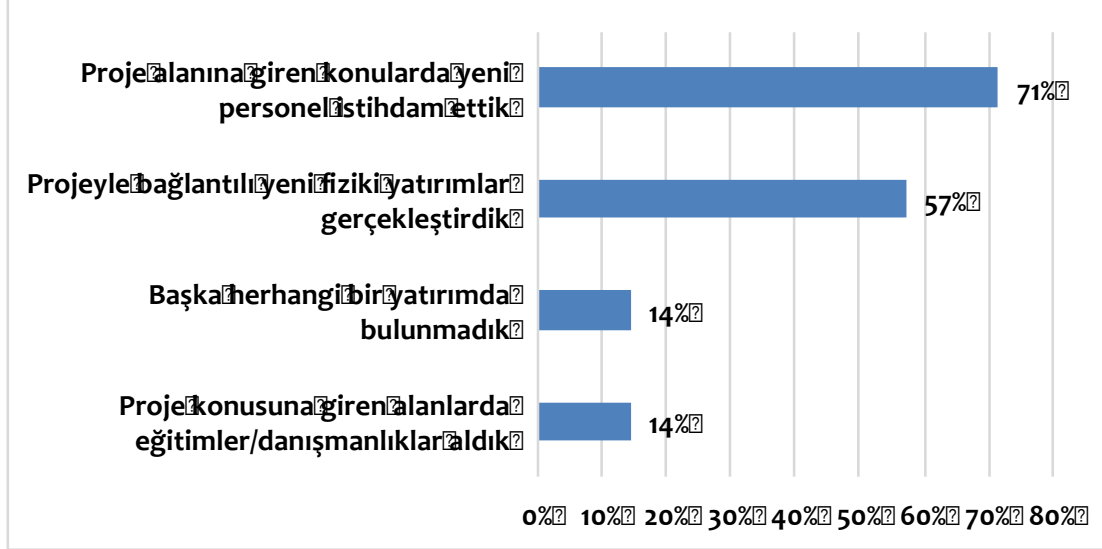
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı (%100), destek ile aldıkları makine/ekipman/eşyanın 2019 itibarıyla kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Girdi Artımsallığı

Program yararlanıcılarının büyük kısmı (%86), desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler, dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Yararlanıcıların bu kapsamda en fazla (%71) proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettikleri görülmekte olup bunu projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirmek takip etmektedir. Az sayıda yararlanıcı (%14) proje konusuna giren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar da almıştır (Şekil 210).

Şekil 210. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeler Sayesinde Attıkları İlave Adımlar, n=7

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların büyük kısmı (%86), projeleri sonunda ürün/hizmet kalitesinde, tanınırlık ve prestijinde, müşteri memnuniyetinde artış yaşandığını belirtmiştir. Üretim ve personel verimliliğinde artış da yararlanıcıların yarısından fazlasında (%57'si) elde edilmiştir (Şekil 211).

Şekil 211. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=7

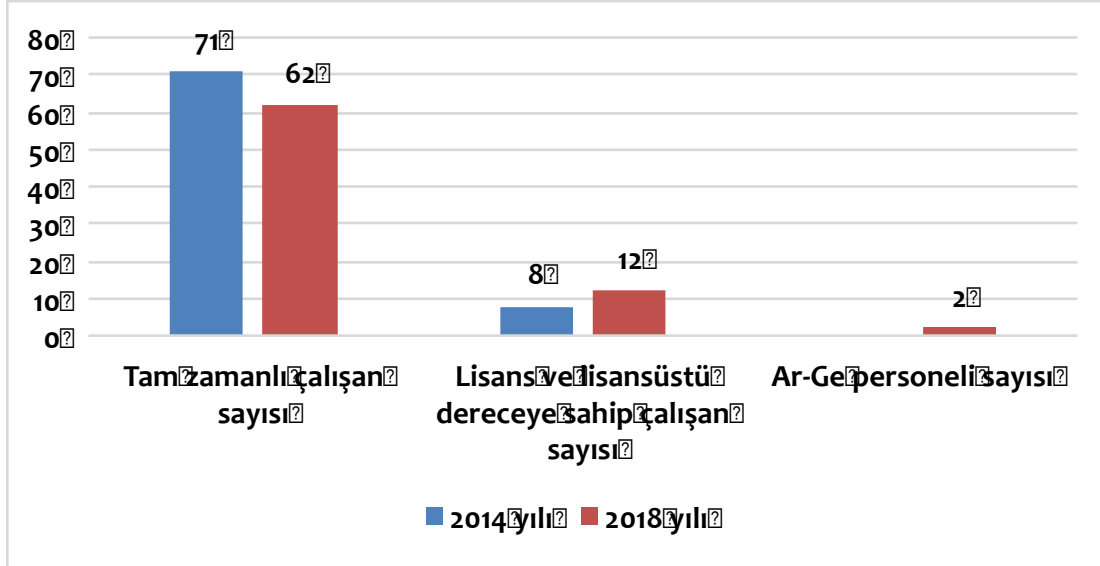
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.11.4. Etki

Personel

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı personel sayıları karşılaştırılmıştır. Buna göre 7 işletmede toplam personel sayısı %13 düşüşle 71'den 62'ye gerilemiş, lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışan sayısı ise %50 artışla 8'den 12'ye çıkmıştır. Destekten önce işletmelerde Ar-Ge personeli bulunmazken 2018 yılında toplam 2 Ar-Ge personeli bulunduğu bilgisi alınmıştır. Lisans ve lisansüstü dereceye sahip çalışanların toplam personel içindeki oranı destek öncesinde %11 iken 2018 yılında %19'a yükselmiştir (Şekil 212).

Şekil 212. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=7

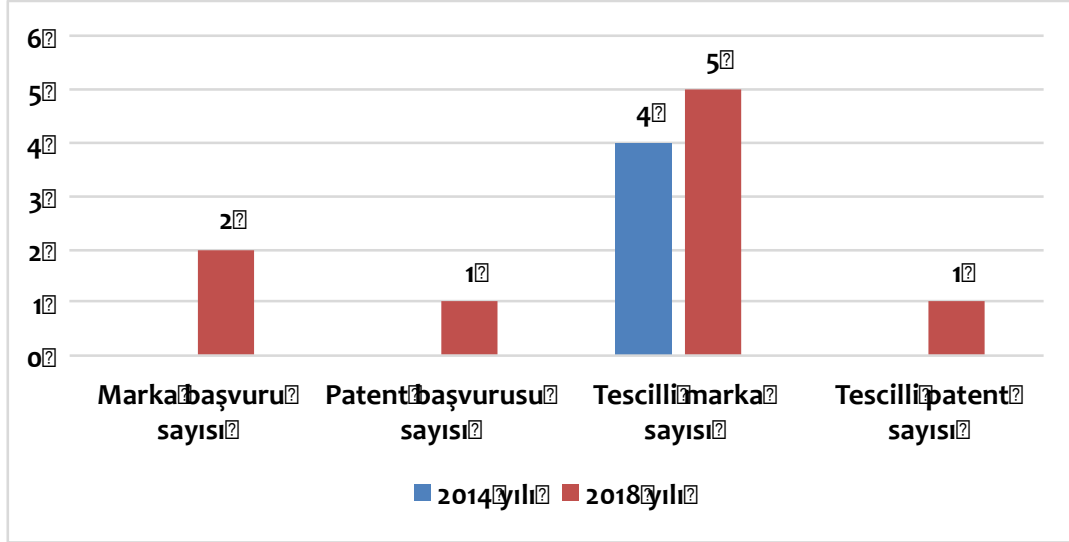

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Fikri Mülkiyet Hakkı

Program yararlanıcısı işletmelerin, destekten bir yıl önceki ile 2018 yılı fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescil sayıları karşılaştırılmıştır. Destek öncesinde yararlanıcı işletmelerin marka başvurusu yokken, destek sonrası 2; tescilli markası 4 iken destek sonrasında 5; patent başvurusu ve tescili yokken destek sonrasında 1'er adet olduğu görülmektedir. İşletmelerin faydalı model başvurusu ve tescili başvuru öncesi ya da sonrasında bulunmamaktadır (Şekil 213).

Şekil 213. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Fikri Mülkiyet Hakkı Başvuru ve Tescilleri, n=7

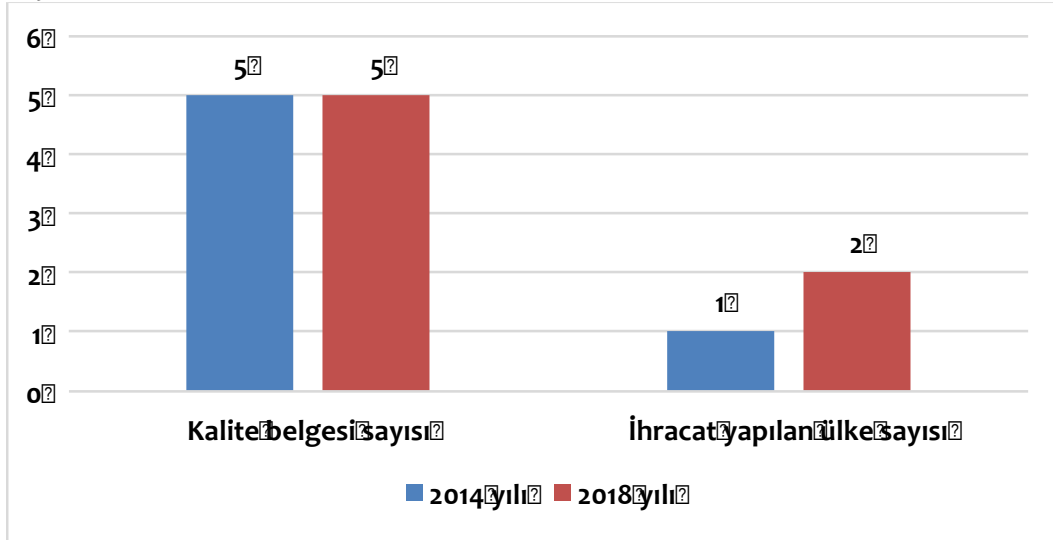

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayısı

Anket yapılan işletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayısı destek sonrasında bir değişiklik göstermemiş, bununla birlikte ihracat yapılan ülke sayısı 1'den 2'ye çıkmıştır (Şekil 214).

Şekil 214. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Belge ve İhracat Yapılan Ülke Sayıları, n=7

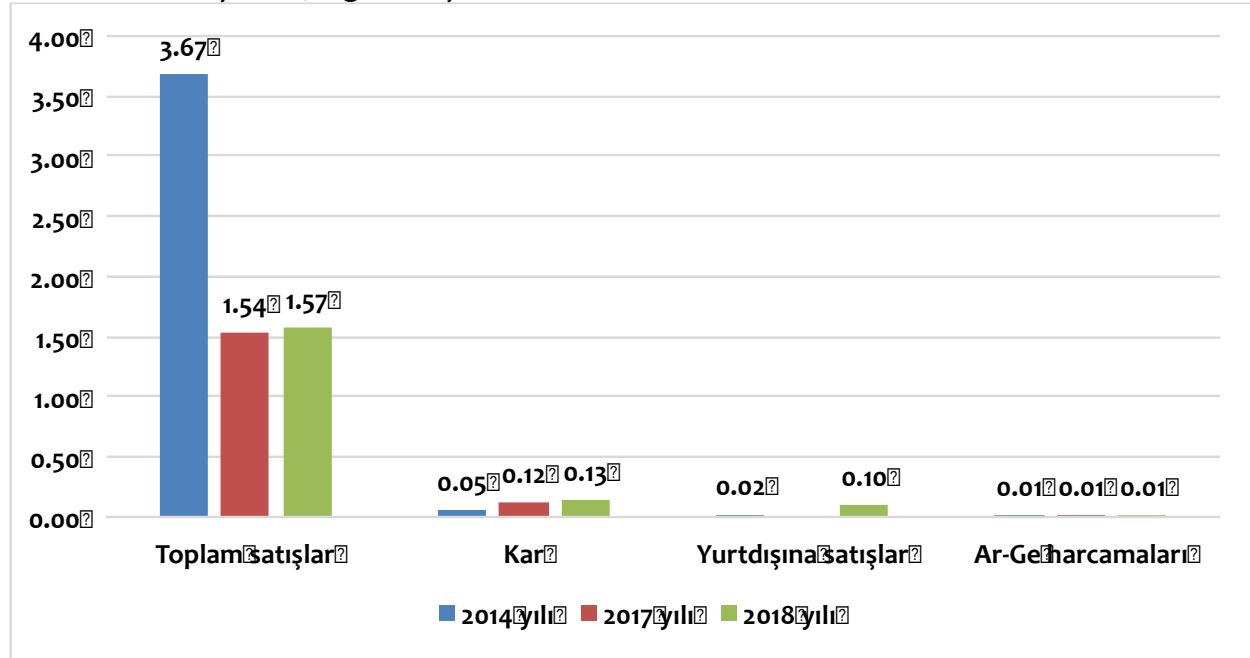

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Veriler

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdukları yıldan 2018 yılına kadar olan süre için toplam satışları, ihracatları, net kâr-zarar tutarları ile Ar-Ge harcamaları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2018 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.²⁴ Elde edilen sağlıklı verilere göre yararlanıcıların destek öncesine göre 2017 yılında satışları ortalama %58 azalarak 1,54 milyon TL'ye gerilemiş, 2018 yılında %2'lik bir artışla 1,57 milyon TL olmuştur. Satışların aksine yararlanıcı firmaların kârlarında destekten sonra artış yaşanmış, 2017'de 2014'e göre %129 artışla 124.000 TL'ye yükselmiş, 2018'de de 134.000 TL olmuştur. İşletmelerin tamamı 2017'de ihracat verilerini sıfır olarak vermiş, 2018'de ortalama 100.000 TL ihracat gerçekleştirerek destek öncesine göre ihracatta %334 artış elde etmişlerdir. İşletmelerin Ar-Ge harcamalarında destek öncesine göre kayda değer bir farklılık yaşanmamış, 2018 yılında destek öncesine göre %4 daha düşük gerçekleşmiştir (12.900 TL) (Şekil 215).

Şekil 215. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Mali Verilerinin Ortalamaları (milyon TL), Ar-Ge Harcamaları için n=6, Diğerleri için n=7

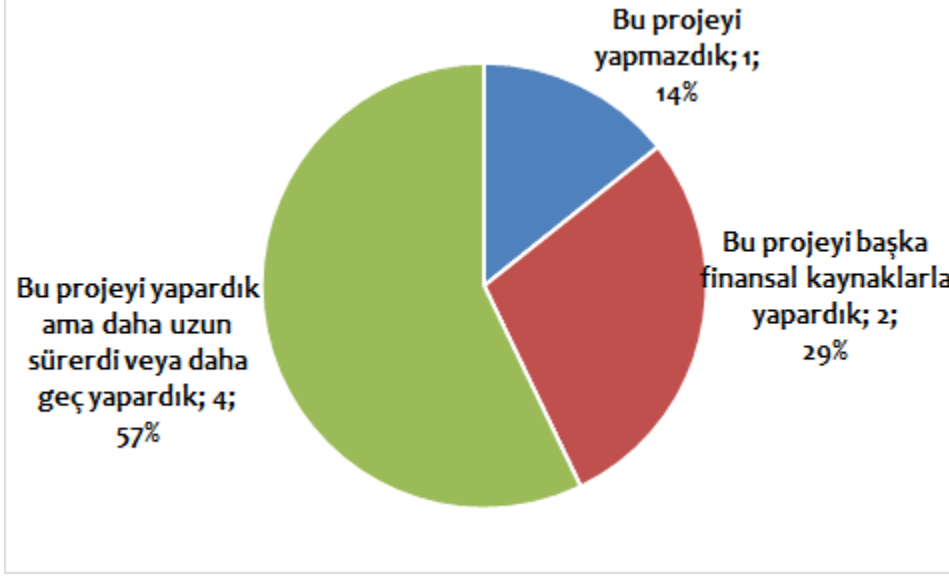

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %57'si destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini daha uzun sürede ya da ertelleyerek gerçekleştireceklerini söylemiştir. Yararlanıcıların %14'ü proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiştir. Destek almamış olsalardı projelerini aynı şekilde başka finansal kaynaklarla gerçekleştirebileceğini belirten yararlanıcıların oranı %29 olmuştur.

²⁴ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 216. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=7

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

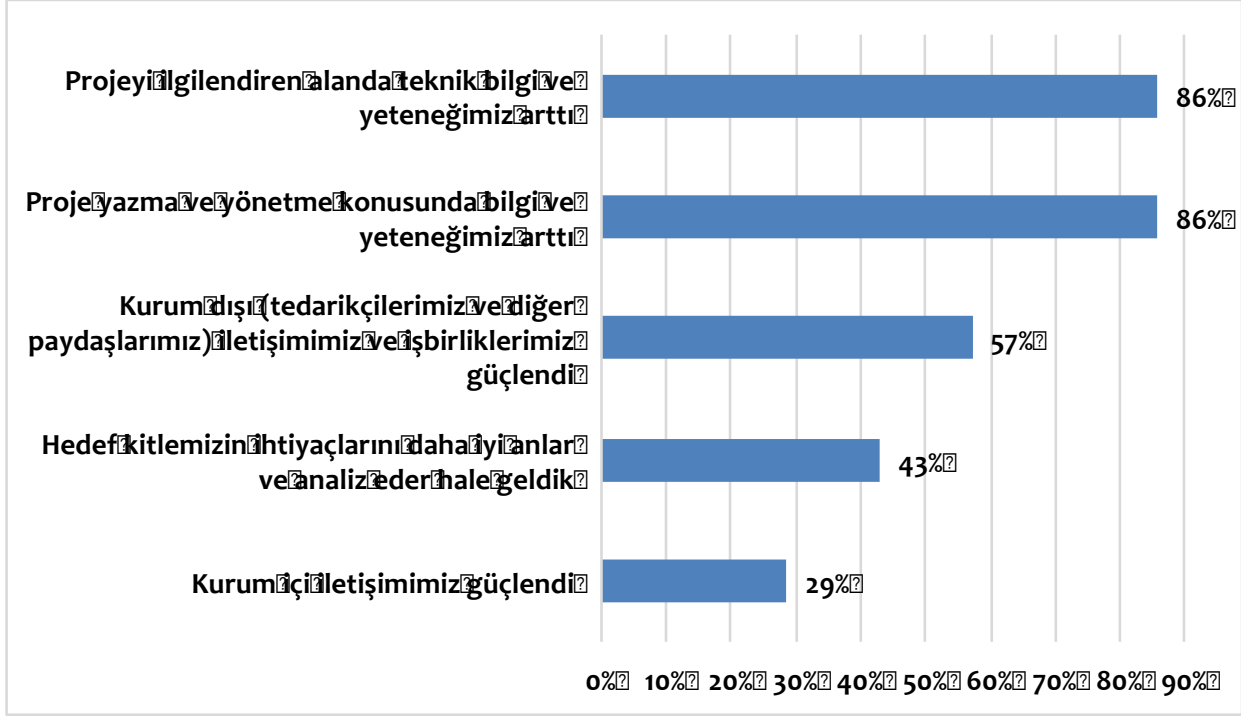
6.3.11.5. Sürdürülebilirlik

Yararlanıcıların büyük kısmı (%86), projeye elde ettikleri kazanımların uzun vadede katkılarının devam edeceğini düşünmektedir.

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, projeyi ilgilendiren alanda teknik ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı (yararlanıcıların %86'sı) şeklinde olmuştur. Yararlanıcıların yarısından fazlası (%57) kurum dışı tedarikçiler ve diğer paydaşlarla iletişim ve işbirliklerinin güçlendiğini de belirtmiştir (Şekil 217).

Şekil 217. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=7

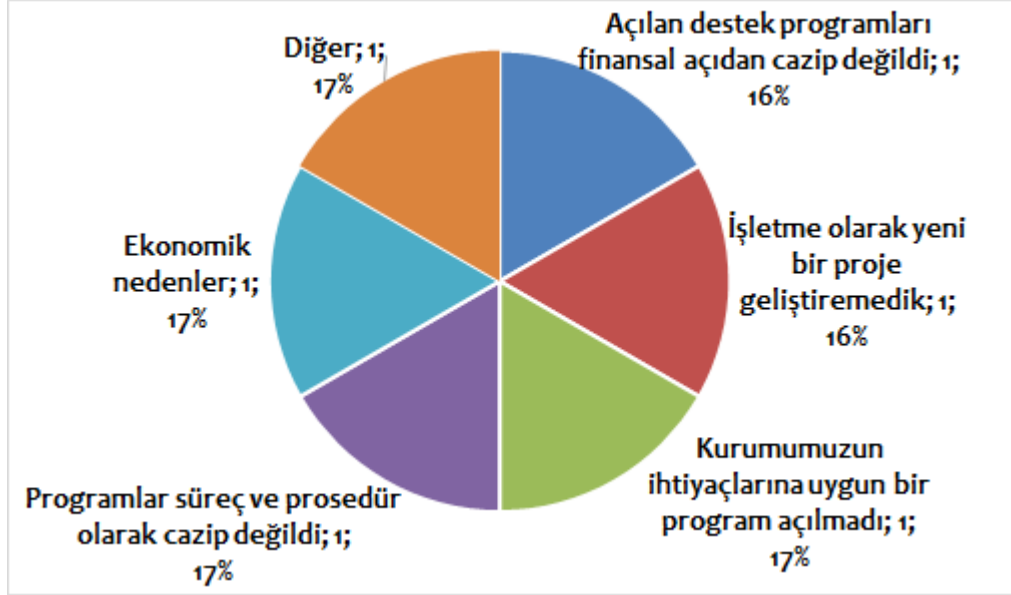

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının neredeyse tamamı (%86), Ajans destekli projelerinden sonra tekrar Ajans desteklerine başvurmamıştır. Bunun sebebi her bir yararlanıcı tarafından farklı şekilde dile getirilmiş olup işletmelerin ihtiyaçlarına uygun program açılmaması, işletmelerin yeni proje geliştirememeleri, ekonomik şartlar, programların finansal ve prosedür açısından cazip olmaması belirtilen nedenler arasındadır (Şekil 218).

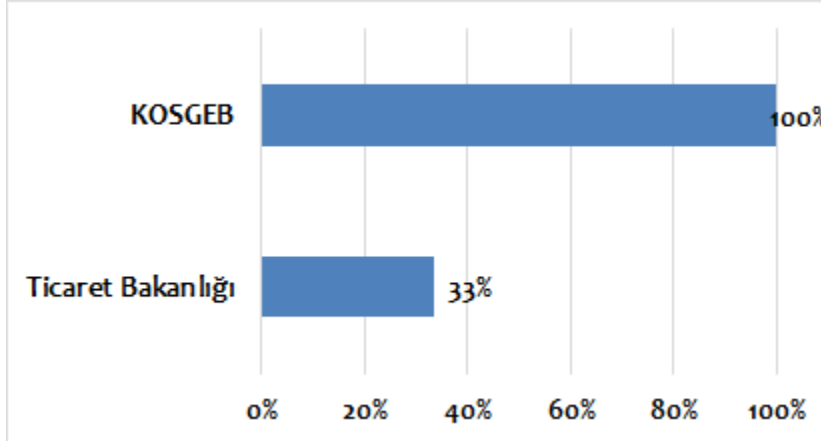
Şekil 218. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans Desteklerine Tekrar Başvurmama Nedenleri, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %27'si, Fırat Kalkınma Ajansı desteğinden sonra ilk defa başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (ilk defa desteğe başvuran kurumların tamamı tarafından başvuru yapılmıştır). Ticaret Bakanlığı desteklerine ise 1 yararlanıcı tarafından başvurulmuştur (Şekil 219).

Şekil 219. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=3

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcılara yeni destek programlarına başvurmada Fırat Kalkınma Ajansı'ndan aldıkları desteğin bir etkisinin olup olmadığı da sorulmuş; yararlanıcıların büyük kısmı (%67), Ajans desteğinin bunda etkisi olmadığını belirtmiştir.

7. Sonuç ve Değerlendirmeler

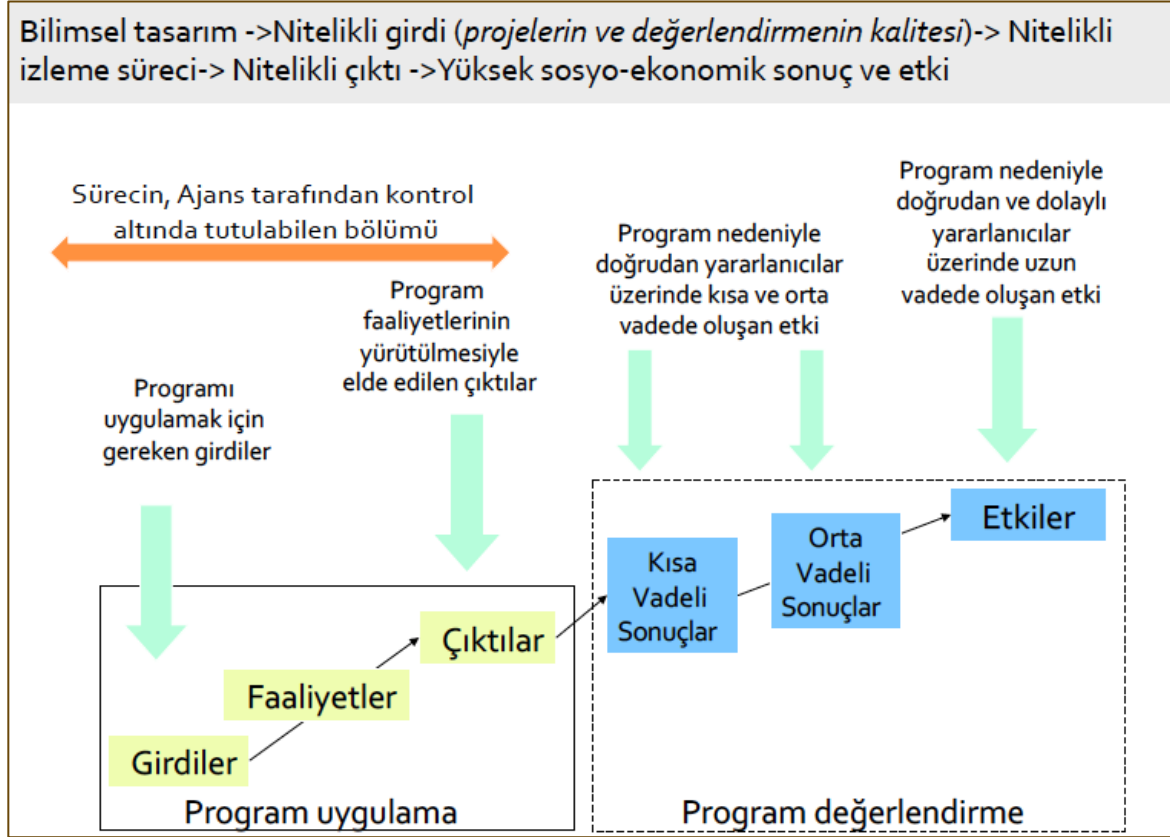
Çalışma kapsamında elde edilen veri ve bulgular, değerlendirilen programların bölgenin ihtiyaçlarıyla ve ulusal önceliklerle uyumlu olduğunu, etkin ve başarılı şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Programlar sayesinde kurumlar, iller ve bölge düzeyinde önemli etkiler elde edilmiş ve bu etkinlerin sürdürülebilirliği için gerekli ortam yaratılmıştır.

Destek programlarının çok daha yaygın etkiye sahip olması ve etkinlik ve verimliliklerinin güçlendirilmesi amacıyla raporun önceki bölümlerindeki bulgulardan hareketle geliştirilen öneriler aşağıda sunulmaktadır. Öneriler geliştirilirken, uluslararası iyi uygulamalardan hareketle, konuya ilişkin kamu müdahalesi yaklaşımından yararlanılmıştır (Şekil 190). Buna göre, başarılı bir program,

- Bilimsel yöntemlerin kullanılmasıyla tasarlanır;
- En nitelikli projelerin oluşmasını ve başvurmasını sağlayacak unsurlar barındırır;
- Nitelikli bir değerlendirme sürecine sahiptir;
- İzleme süreci, projelerin başarıyla yürütülmesini ve hedeflenen nitelikli çıktıları üretecek şekilde sonuçlanmasını sağlayacak biçimde yürütülür;
- Arzu edilen çıktıların elde edilip edilmediğini, bunların hedeflenen sonuç ve etkileri ortaya koyup koymadığını tespit etmek amacıyla düzenli olarak değerlendirilir.

İyi tasarlanmış bir programın, uygulama süreci, uygulayıcı kuruluş tarafından kontrol altında tutulabilen bir süreçtir. Hedeflenen sonuç ve etkileri elde edilebilmesi, uygulayıcı kuruluşun bu süreci başarıyla yürütmesine bağlıdır. Tüm bunlardan hareketle, Ajans'ın program tasarımının, projelerin, değerlendirme ve izleme süreçlerinin niteliğini yükseltmesi, programın başarısını ve bölgenin kalkınmasına ve gelişimine sağlayacağı katkıyı artıracaktır.

Şekil 220. Kamu müdahalesi yaklaşımına göre program tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme mantığı

Kaynak: Elçi, Ş. Kamu Destek Programları Çevrimi, İNOMER, 2014

Programlar özelinde tespitlerimiz aşağıda sunulmuştur.

7.1. 2010 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2010 1 Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

4. Ürün çeşitlendirmeye ve kapasite artırımına yönelik yatırımların yapılması ve mevcut işletmelerin fiziki ve beşeri yapısının güçlendirilmesiyle katma değer ve istihdamın artırılması,
5. Yenilikçilik, marka ve patent faaliyetleri ile rekabet edebilirliğin artırılması,
6. İşletmelerin pazarlama ve dış ticaret kapasitesinin iyileştirilmesi.

Programa toplam 283 proje başvurmuş; 45 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%16); 3 sözleşme feshi olmuş ve böylece 42 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 11 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %95'i ve programa ayrılan bütçenin %90'ı kullanılmış olup bu veriler programa istenen seviyede talep alındığının ve bütçenin kullanılabildiğinin göstergesidir.

Programdan bölgenin dört ilindeki gıda, makine, yapı ve inşaat malzemeleri başta olmak üzere imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanmıştır. Programın en çok birinci önceliğine yönelik olarak gösterge belirlenmiş ve yine birinci önceliğe yönelik göstergelerde başarı sağlanmıştır. Bu durum işletmelerin programa yoğunlukla kapasite artışı, fiziki ve beşeri yapılarını güçlendirmek için başvurduklarını göstermektedir. Anketlerde de yararlanıcıların yoğunlukla yeni üretim hatları, yeni ürün ve süreç elde ettikleri görülmektedir. Her ne kadar bazı performans göstergeleri çıktı değil sonuç göstergesi olsa da, göstergelerin %67'sinde hedeflere ulaşılması programın etkili şekilde yönetildiğinin işaretidir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır. Ayrıca, yine Program Kapanış Raporu'na göre yararlanıcılar proje yürütmede yeterli tecrübeye sahip olmamaları nedeniyle zorluk yaşamışlardır. Anket verilerine göre de büyük kısmı bu nedenle danışman desteği almıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının müşteri memnuniyet seviyesi artmış, personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, ürün kaliteleri artmış, işletmelerinin itibar ve tanınırlığı yükselmiştir. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ile Ar-Ge personeli sayısında da yıllar içinde artış yaşanmış, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ile Ar-Ge personelinin toplam personel içindeki oranı artmıştır. Marka, patent ve faydalı model olmak üzere başvuru yapılan ve tescillenen fikri mülkiyet hakkı sayısı artmış, Ar-Ge harcamaları destek öncesine göre artış göstermiştir. İhracat yapılan ülke sayısı ve yurtdışı satışları artmıştır. Toplam satışları artarken karlılık seviyeleri yükselmiş, kalite belgesi sayıları artmıştır. Tüm bu veriler programdan sonra işletmelerdeki kapasite artışının kaliteli üretim, satış, ihracat, kar ve Ar-Ge'ye yönlendirildiğini göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; projeyi ilgilendiren alanda ve proje yönetiminde bilgi ve yeteneklerini artırmış, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaya başlamış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşamıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine de Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%60) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %20'si, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.2. 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2011 İ Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

3. Yeni ürün geliştirmeye ve ürün çeşitlendirmeye yönelik çalışmaların yapılması
4. Kalite geliştirme ve standardizasyon amaçlı, üretim sürecini iyileştirmeye yönelik yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımı (sadece kapasite artırımını hedefleyen teknolojiler hariç)

2010 yılı programından farklı olarak, sadece kapasite artırımını hedefleyen projeler uygun görülmemiştir. Programa toplam 193 proje başvurmuş; 33 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%17); 1 sözleşme fesih olmuş ve böylece 32 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8,7 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %97'si ve programa ayrılan bütçenin %95'i kullanılmış olup bu veriler programa istenen seviyede talep alındığının ve bütçenin kullanılabildiğinin göstergesidir.

2010 yılı programında olduğu gibi, programdan bölgenin dört ilindeki gıda, makine, yapı ve inşaat malzemeleri başta olmak üzere imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanmıştır. Programın birinci ve ikinci önceliği için birbirine çok yakın sayıda gösterge belirlenmiş, ancak her iki öncelik için de %100 başarıya ulaşan gösterge sayısı düşük seviyede kalmıştır (toplam göstergelerin %15'i). Bunda bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olması ya da programla doğrudan kapasite artışı hedeflenmese de göstergelerin bu doğrultuda belirlenmiş olmasının etkisi vardır. Anketlerde de yararlanıcıların projeleri sonunda çoğunlukla yeni/iyileştirilmiş süreç, üretim hatları ve 2010 yılı programından farklı olarak laboratuvar cihazı ve ekipmanı elde ettikleri görülmektedir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnun kalmıştır. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Programın şartları 2010 yılı programıyla aynı olsa da memnuniyet seviyesi 2010 yılı programından daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır. Ayrıca, yine Program Kapanış Raporu'na göre yararlanıcılar proje yürütmede yeterli tecrübeye sahip olmamaları nedeniyle zorluk yaşamışlardır. Anket verilerine göre de büyük kısmı bu nedenle danışman desteği almıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının müşteri memnuniyet seviyesi, ürün kaliteleri artmış, personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, işletmelerinin itibar ve tanınırlığı yükselmiştir. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ile ve Ar-Ge personeli sayısında da yıllar içinde artış yaşanmış, Ar-Ge personelinin toplam personel içindeki oranı artmıştır. Fikri mülkiyet hakkı açısından, sadece tescilli marka ve patent başvuru sayısında artış olmuş; diğer

fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescillerinde değişen bir durum olmamıştır. Firmaların Ar-Ge harcamalarında bir artış yaşanmamıştır.

Destekten sonra yararlanıcı firmaların kalite yönetim sistemi belge sayıları, karlılıkları, ihracat yaptıkları ülke sayısı, yurtdışı satışları ve toplam satışları artmıştır. Tüm bu veriler programdan sonra işletmelerdeki kapasite artışının kaliteli üretim, satış, ihracat ve kara yönlendirildiğini göstermektedir. Bununla birlikte işletmelerin karlılık oranları (karın toplam satışlara oranı) ve toplam satışlar içindeki ihracat oranında bir artış yaşanmamış, firmaların artan kapasitelerine bağlı olarak ilgili verilerinde artış yaşanmıştır. Dolayısıyla programda esasen firmaların teknolojik ve inovasyon kabiliyetlerinin artması hedeflenirken, en önemli kazanım yine kapasite artışı olmuştur.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; kurum dışı ve içi işbirlikleri artmış, proje yönetiminde ve projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yetenek kazanmışlardır. Yararlanıcıların büyük kısmı KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine de Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Yararlanıcıların önemli bir bölümü (%39), Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.3. 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

5. Turizm potansiyeline sahip alanlarda altyapının geliştirilmesi
6. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik altyapının iyileştirilmesi
7. OSB ve KSS altyapılarının iyileştirilmesi
8. Gıda sanayisine yönelik modern tarımsal ürün toplama, depolama, akreditasyon ve Ar-Ge altyapılarının kurulması.

Programa toplam 39 proje başvurmuş; 10 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%26); 2 sözleşme fesih olmuş ve böylece 8 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 7 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Başvuru sayısının düşüklüğüne buna bağlı olarak desteklenen proje sayısı da az olmuş ve sözleşmeye bağlanan bütçenin %84'ü ve programa ayrılan bütçenin %55'ini kullandırılmış olup bu veriler programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Programın duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de diğer kurum ve kuruluşlar etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki il özel idareleri, OSB yönetimleri ve belediyeler, öncelikle turizm ve sanayi, az sayıda da tarım alanındaki projeleri için yararlanmıştır. Programın tüm önceliklerine yönelik olarak birbirine yakın sayıda gösterge belirlenmiş ve her birinde en az %67 oranındaki performans göstergesinde hedefler tutturulmuştur (toplam göstergelerin %78'i). Bu durum göstergelerin doğru belirlendiği ve projelerin etkili yürütüldüğünün göstergesidir. Ajans ve anket verilerine göre program sonunda sanayi ve turizm alanında ortak tesis (ortak depolama, üretim alanı, enerji tesisi, kültürel ve turistik tesis, cazibe mekanı) altyapıları kurulmuş, turizm ve tanıtım etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Programdan faydalanan kurumlar, projelerinin bölgedeki işletmelerin pazarlama ve satış kapasitelerinin, üretim hacminin, bölged turizminin itibar ve tanınırlığı ile hizmet kalitesinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların tamamı proje yazma ve yönetme becerisi ile projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve beceri kazanmış, yararlanıcıların büyük kısmında kurum dışı işbirlikleri güçlenmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmı Avrupa Birliği gibi başka kurumların desteklerine de Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnun kalmıştır. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Yararlanıcıların programın süreçleri ve şartları konusundaki memnuniyet seviyesi, 2010 ve 2011 yılında kar amacı güden kurumlara yönelik programlardan daha yüksek seviyede olmuş, danışman desteğinden çok daha az kurum yararlanmıştır.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%67) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini ya da daha uzun sürede gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların geri kalanı, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek kurumlar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak kurumlara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.4. 2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

6. Yenilikçi yöntemlerle bölge tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesi

7. Doğal ve kültürel varlıkların korunması ve değerlendirilmesi
8. Turizm sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesi
9. Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması
10. Turizm alanlarında çevresel duyarlılığın artırılması

Programa toplam 25 proje başvurmuş; 8 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%32) ve başarıyla tamamlanmıştır. Program için 4,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Her ne kadar desteklenme oranı yüksek olsa da, başvuru sayısının düşüklüğüne bağlı olarak desteklenen proje sayısı da az olmuş ve sözleşmeye bağlanan bütçenin %87'si ve programa ayrılan bütçenin ise ancak %33'ü kullanılmıştır. Bu veriler programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Yararlanıcılar, programı sadece Ajans'ın tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri sayesinde duyduklarını söylemiş olup, durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki mahalli idare birlikleri, kamu kurumları, il özel idareleri ve belediyeler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için göstergeler belirlenmiş olsa da en fazla sayıda gösterge Öncelik 2 için belirlenmiş, öncelikler bazında performans göstergelerinin en az %43'ü için hedefler tutturulmuştur (toplam göstergelerin %54'ü). Performans göstergelerinin ancak yarısında hedeflerin tutturulmasında, bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olması (iştiham edilen kişi sayısı gibi) ve bölgesel çapta hedeflerin belirlenmesinin etkisi vardır (yerli turist sayısı gibi). Ajans ve anket verilerine göre program sonunda turizm alanında turistik tesis, danışma ofisi ve altyapı inşa edilmiş, eğitim, seminerler ve turistik faaliyetler düzenlenmiştir.

Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bununla birlikte program, 2011 Yılı Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile örtüşen önceliklere ve performans göstergelerine sahip olup programların uygun başvuru sahipleri de ortaktır. Birbiriyle bu denli ortak özelliğe sahip iki programın çağrısının aynı dönemde açılması, hedef kitle tarafından net anlaşılamayacağı gibi her iki programa başvuru potansiyelini düşürmektedir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Programdan faydalanan kurumlar, projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığı, bölgeye gelen turist sayısı ve memnuniyetinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir. Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların büyük kısmı proje yazma ve yönetme becerisi ile projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve beceri kazanmış, kurum içi işbirlikleri güçlenmiştir.

Yararlanıcıların büyük kısmı programın uygulama süreçlerinden ve Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destekten memnun olsa da , hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarında memnuniyet oranı, aynı dönemde çağrısı açılan Turizm ve Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı'na göre daha düşük seviyededir. Bunda Turizm Sektörünün Güçlendirilmesi Mali Destek Programı'nda yararlanıcı başına ayrılan hibe oranının daha düşük olmasının etkisi vardır.

Program yararlanıcılarının tamamı destek almamış olsalardı projelerini gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiş olup bu durum programın bölgedeki net etkisini artıran bir faktördür.

7.5. 2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarımda Model İşletmeler Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

8. Ürün çeşitlendirme
9. Kapasite artırımı
10. Yeni teknoloji kullanımı
11. Yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetleri
12. Kalite sistemi uygulamaları
13. Markalaşma
14. Pazarlama ve dış ticaret kapasitelerinin artırılması

Programa toplam 58 proje başvurmuş; 26 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%50); 2 sözleşme feshi olmuş ve böylece 24 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %93'ü ve programa ayrılan bütçenin %66'sı kullanılmıştır. Desteklenme oranının yüksekliği, alınan başvuruların yeterli kalitede olduğunun göstergesidir. Öte yandan, alınan proje başvurularının yaklaşık yarısı desteklense de program bütçesinin ancak %66'sının kullanılmış olması programa istenen seviyede talep alınamadığının işaretidir. Programın duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede danışmanlar ve diğer kurumlar etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki, başta su ürünleri ve hayvancılık olmak üzere tarım sektöründeki KOBİ'ler ve gerçek kişiler yararlanmıştır. Programın öncelikleri için birbirine çok yakın sayıda gösterge belirlenmiş, ancak %100 başarıya ulaşan gösterge sayısı düşük seviyede kalmıştır (toplam göstergelerin %15'i). Bunda bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olmasının etkisi bulunmaktadır. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcıların projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları ve yeni/iyileştirilmiş süreç elde ettikleri görülmektedir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri konusunda, programın hibe oranı ve destek miktarına göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçleriyle ilgili olumlu görüş vermelerini sağlamıştır. Öte yandan, Program Kapanış Raporu'na göre, yararlanıcıların kurumsal yapısı ile proje uygulama tecrübesinin yetersiz olması, proje uygulama sürecinde sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşamıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların tamamının personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, ürün/hizmet kaliteleri artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam ve lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, toplam personel içindeki oranı artmıştır. Yararlanıcıların Ar-Ge personeli sayısında bir değişiklik olmadığı gibi, Ar-Ge harcamaları ve patent ve faydalı model başvuru ve tescillerinde de bir artış görülmemiş olup bu durum programın işletmelerin Ar-Ge faaliyetlerine pozitif bir katkısı olmadığını göstermektedir. Yararlanıcıların fikri mülkiyet hakkı olarak sadece marka başvuru ve tescilinde artış yaşanmıştır.

Benzer şekilde program firmaların ihracatına da pozitif bir etkiye bulunmamış, ihracat yapılan ülke sayısı destekten sonra aynı kalmış, yurtdışı satışları da destek öncesine göre artış göstermemiştir. Bununla birlikte yararlanıcı işletmelerin kalite belgesi sayısı, toplam satışları ve karları, destekten sonra artmış ve 2018’de de artış trendini korumuştur. Bu durum, işletmelerin kalite, kapasite ve verimliliklerindeki artışı göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; proje yönetiminde ve projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneklerini artırmış, özellikle kurum dışı işbirliklerinde artış yaşanmıştır. Bununla birlikte yararlanıcılardan çok az bir bölümünün Ajans’tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Yararlanıcıların sadece çok az bir bölümünün (%8), Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmiş olması, programın bölgedeki net etkisinin yüksekliğini göstermektedir. Geri kalan yararlanıcılar destek olmasa projelerini gerçekleştiremeyecek ya da daha geç yapabileceklerdir.

7.6. 2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

2013 Yılı Yerelde Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı’nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır.

4. İmalata yönelik işletmelerin kapasitelerinin geliştirilmesi
5. Turizmin geliştirilmesi
6. Tarımsal üretimin modernizasyonu

Programa toplam 117 proje başvurmuş; 29 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%25); 3 projeden feragat edilmiş ve 2 sözleşme feshi olmuş; böylece 23 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6 milyon TL’lik bütçe tahsis edilmiştir. Feragat ve feshlere bağlı olarak programa ayrılan bütçenin %77’si kullanılabilmiş olmakla birlikte sözleşmeye bağlanan bütçenin %90’ı da gerçekleştirilmiştir. Programa yeterli sayıda başvuru alınmış olması, bölgede yerel ekonominin güçlendirilmesine olan ihtiyacı göstermektedir. Her ne kadar, diğer programlarda olduğu gibi Ajans’ın tanıtım faaliyetleri, programın duyurulmasında ana kanal olsa da, bölgedeki yerel kapasitenin geliştirilme ihtiyacından dolayı programa başvuru sayısı yüksek olmuştur. Program, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin dört ilindeki, sanayi ve ticaret başta ve turizm ve tarım sektöründekiler dahil olmak üzere KOBİ'ler ve gerçek kişiler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için göstergeler belirlenmiş, ancak %100 başarıya ulaşan gösterge sayısı düşük seviyede kalmıştır (toplam göstergelerin %29'u). Bunda bazı göstergelerin çıktı değil sonuç göstergesi niteliğinde olmasının etkisi bulunmaktadır. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiş, turizm tesislerini modernize etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri konusunda, programın hibe oranı, ön ödeme yüzdesi ve destek miktarına göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşamıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların tamamının personel ve üretim verimlilikleri yükselmiş, ürün/hizmet kaliteleri, işletme prestiji artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam ve lisans ve lisansüstü personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, lisans ve lisansüstü personelin toplam personel içindeki oranı artmıştır (%7'den %12'ye). İmalat sanayiindeki işletmelerin personel sayısı oransal olarak daha fazla artmıştır. Yararlanıcıların Ar-Ge personeli sayısında ve Ar-Ge harcamalarında bir artış olmamakla birlikte patent ve faydalı model başvurusu ile tescili destek öncesinde yokken destek sonrasında 4 adet olmuştur. Bu durum ve marka başvurusu ve tescilinde destekten sonraki artış, programın fikri mülkiyet hakkı konusunda firmalarda gelişime neden olabileceğini göstermektedir.

Anket verilerine göre, program firmaların ihracatında pozitif bir etki oluşturmamıştır; işletmelerden destek öncesinde ve sonrasında ihracat yapan bulunmamaktadır. Bununla birlikte, turizm sektöründeki yararlanıcı işletmelerin turizm işletme belge sayısı ve yatak kapasitesi, imalat sanayiindeki işletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayısı artmış, tüm işletmelerin toplamda satışları, karları ve karlılıkları destekten sonra artmış ve 2018'de de artış trendini korumuştur. Bu durum, işletmelerin kalite, kapasite ve verimliliklerindeki artışı göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiştir. Bununla birlikte yararlanıcıların ancak yarısının Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Yararlanıcıların önemli bir bölümünün (%58), Ajans desteği olmasa projelerini gerçekleştiremeyecek olması, programın bölgedeki net etkisinin yüksekliğini göstermektedir.

7.7. 2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı

2013 Yılı İhracat ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

4. İhracata yönelik tasarım, üretim ve test yeteneklerinin geliştirilmesi
5. İhracata yönelik pazarlama ve kurumsal yeteneklerin geliştirilmesi
6. Yeni ürün geliştirme ve Ar-Ge yeteneklerinin güçlendirilmesi

Programa toplam 90 proje başvurmuş; 30 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%33); 1 projeden feragat edilmiş ve 4 sözleşme fesih olmuş; böylece 25 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Feragat ve fesihlere bağlı olarak programa ayrılan bütçenin %76'sı kullandırılabilmiş olmakla birlikte sözleşmeye bağlanan bütçenin %92'si de gerçekleştirilmiştir. Programa Malatya ve Elazığ'dan yapılan başvuruların yüksekliği, özellikle bu illerde işletmelerin kapasite artırımından ziyade katma değerli üretim ve ihracat alanında duydukları destek ihtiyacını göstermektedir. Program, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin dört ilindeki, Malatya ve Elazığ çoğunlukta ve makine ve ekipman imalatı başta olmak sanayi ve ticaret sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için göstergeler belirlenmiş, göstergelerin yarısından fazlasında (%54) hedefler tutturulmuş, geri kalanında da en az %67 oranında başarıya ulaşılmıştır. Bu durum hedeflerin yararlanıcılar tarafından makul belirlendiği ve projelerin iyi yönetildiğinin işaretidir. Hedefin tutturulmadığı göstergelerin bir kısmı sonuç göstergesidir. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları ve yeni/iyileştirilmiş ürün elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri konusunda, programın hibe oranı, ön ödeme yüzdesi ve destek miktarına göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının müşteri memnuniyet seviyesi, ürün/hizmet kalitesi, verimlilikleri ve tanınırlıkları artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, lisans ve lisansüstü dereceye personel ile Ar-Ge personelinin toplam personel içindeki oranı artmıştır.

İşletmelerin destek öncesinde Ar-Ge harcamaları bulunmazken 2017 ve 2018’de artan oranlarda Ar-Ge harcamaları bildirmişlerdir. Bununla birlikte, marka başvurusu ve tescili ile patent tescili haricinde (1 artış) fikri mülkiyet hakkı başvurusu ya da tescillerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Anket verilerine göre, Ar-Ge faaliyetlerine ek olarak program firmaların ihracatında da pozitif bir etki oluşturmuş, işletmelerin ihracat yaptıkları ülke sayısı ve ihracatlarında büyük artış olmuş, ihracatın toplam satışlar içindeki payı artmıştır. İşletmelerin kalite yönetim sistemi belge sayıları ve toplam satışları da destekten sonra istikrarlı şekilde artmıştır. Karları 2018 yılında büyük ölçüde düşse de karlılık oranı destek öncesindeki seviyesini korumuştur. Tüm bu veriler, proje sonuçlarının satışlara ve ihracata yansımalarını göstermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş; proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiştir. Yararlanıcıların yarısından fazlası KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine Ajans’tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%61) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %28’i, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.8. 2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı

2014 Yılı Güçlü Altyapı Güçlü Ekonomi Mali Destek Programı’nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır.

4. OSB, KSS, İŞGEM, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve benzeri ortak kullanım alanlarında altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
5. Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve pazarlama alanlarında özel sektöre hizmet sağlayacak altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi
6. Bölge Turizm Rotaları ve Önemli Turizm Değerlerine yönelik altyapının iyileştirilmesi ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi

Programa toplam 36 proje başvurmuş; 17 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%47); 2 sözleşme fesih olmuş ve böylece 15 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8,5 milyon TL’lik bütçe tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan bütçenin %83’ü ve programa ayrılan bütçenin %80’i kullanılmıştır. Desteklenme oranının yüksekliği, alınan başvuruların yeterli kalitede olduğunun göstergesi olsa da alınan proje başvurularının yaklaşık yarısı desteklense de program bütçesinin ancak %80’inin kullanılmış olması programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Programların duyurulmasında büyük oranda Ajans’ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de medya

etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir.

Programdan bölgenin dört ilindeki mahalli idare birlikleri, belediyeler, OSB'ler ve diğer kar amacı gütmeyen kurumlar, öncelikle turizm ve sanayi, az sayıda da tarım alanındaki projeleri için yararlanmıştır. Programın tüm önceliklerine yönelik olarak göstergeler belirlenmiş olmakla birlikte en fazla gösterge Öncelik 1 için belirlenmiş, en fazla da Öncelik 2'ye bağlı göstergeler hedefler tutturulmuştur (%75'i). Toplamda bakıldığında göstergelerin %64'ünde hedeflere ulaşılmış ya da aşılmıştır. Ulaşılamayan hedeflerin tamamı çıktı göstergesi niteliğinde olup, projelerin başında hedeflerin doğru belirlenememesi ya da projelerin etkin yürütülememesi hedeflere ulaşılmasını engelleyen faktörler olabilir.

Ajans ve anket verilerine göre program sonunda sanayi ve turizm alanında ortak tesis (laboratuvar, enerji üretim tesisi, firmalar için ortak üretim, depolama, kullanım alanı, restore edilen/düzenlenen kültürel ve açık alan, vb.) ve altyapılar (dijital, güvenlik, kanalizasyon, içme suyu hattı, vb.) kurulmuştur. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Programdan faydalanan kurumlar, projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığına, bölgedeki işletmelerin rekabet güçlerinin artmasına, çevre kirliliğinin azalmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların büyük kısmı projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve beceri kazanmış, kısmında kurum dışı ve içi işbirlikleri güçlenmiş, proje yazma ve yönetme alanında kapasitesi artmıştır. Yararlanıcıların yaklaşık yarısı Avrupa Birliği gibi başka kurumların desteklerine Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa, büyük kısmı da Ajans desteklerine tekrar başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnun kalmıştır. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%80) destek almamış olsalardı projelerini hiç gerçekleştiremeyecek ya da daha geç gerçekleştirebileceklerini belirtmeleri, programın projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı ve bölgeye net etkisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte geri kalan kesimin projelerini başka bir kaynakla yapacaklarını belirtmeleri, programın net etkisini azaltmaktadır.

7.9. 2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı

2014 Yılı Üretimde Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır.

4. İhracata yönelik üretim ve pazarlama yeteneklerinin geliştirilmesi
5. Ar-Ge, yenilikçilik, kalite ve standardizasyon alanlarında işletme yeteneklerinin geliştirilmesi
6. Bölge içinde görece az gelişmiş yörelerde üretim kapasitesinin ve istihdamın artırılması.

Programa toplam 120 proje başvurmuş; 34 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%28); 1 projeden feragat edilmiş ve 2 sözleşme fesih olmuş; böylece 31 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %90'ı, sözleşmeye bağlanan bütçenin ise %98'i kullanılabilmiş olup bu durum programa istenen seviyede talep alındığının göstergesidir. Program, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin dört ilindeki, yapı malzemeleri ve inşaat ile makine ve ekipman imalatı başta olmak sanayi ve ticaret sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Programın tüm öncelikleri için birbirine yakın sayıda göstergeler belirlenmiş, göstergelerin hiçbirinde hedefler tutturulamamıştır. Bunda belirlenen göstergelerin büyük çoğunluğunun sonuç göstergesi olmasının etkisi olması yanında Program Kapanış Raporu'ndan edinilen bilgiye göre, daha fazla yararlanıcının mali destek programından faydalanmasını sağlamak amacıyla program değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen bütçe revizyonları neticesinde projelerin belli bölümlerinin silinmesinin de etkisi olmuştur. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcıların projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının ürün/hizmet kalitesi, verimlilikleri prestij ve tanınırlıkları artmıştır. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış; lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam personel içindeki oranı artarken, Ar-Ge personelinin oranı toplam personel sayısının daha yüksek oranda artmasına bağlı olarak düşmüştür. İşletmelerin Ar-Ge harcamaları ile tescilli patent ve faydalı model sayıları da destekten sonra artmıştır. Performans göstergelerine göre 3 yararlanıcı da Ar-Ge birimi kurmuştur.

Ar-Ge göstergelerindeki bu olumlu duruma, işletmelerin kalite belgesi ile ihracat yapılan ülke sayısındaki artışa karşın yurtdışı satış verilerinde bir artış görülmemiş, ihracatın toplam satışlar içindeki payı düşmüştür. Bununla birlikte yararlanıcı işletmelerin toplam satışları, karları ve karlılıkları destekten sonra artış trendinde olmuştur.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiş, proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmıştır. Yararlanıcıların yaklaşık yarısı KOSGEB gibi başka kurumların desteklerine Ajans'tan aldıkları ivme ile ilk defa başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%71) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini, daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini veya hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %29'u, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.10. 2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Bingöl-Tunceli Öncelikli Alanlar Mali Destek Programı'nın genel amacı, *"TRB 1 bölgesinde görece daha az gelişmiş bölgelerde mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak öncelikli alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi ve kapasitenin artırılması"* olarak belirlenmiş olup öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Tekstil-Konfeksiyon
- Turizm (Turizm yatırım/işletme belgeli oteller, butik oteller, tatil köyleri, özel konaklama tesisleri ve dağ/yayla evleri)
- OSB'lerde yer alacak İmalat Sanayi
- Kanatlı Hayvancılık (En az 25.000 kapasiteli)
- Yenilenebilir Enerji Destekli Seracılık (En az 5 Dönüm)

Programa toplam 49 proje başvurusu gelmiş; 18 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%37); 1 sözleşmenin feshi olmasına sonucunda 17 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 8 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %78'i, sözleşmeye bağlanan bütçenin ise %85'i kullandırılabilmiştir. Desteklenme oranının yüksekliği, alınan başvuruların yeterli kalitede olduğunun göstergesidir. Öte yandan program bütçesinin ancak %78'inin kullandırılabilmiş olması programa istenen seviyede talep alınamadığının göstergesidir. Programların duyurulmasında büyük oranda Ajans'ın tanıtım faaliyetleri ve düşük seviyede de medya etkili olmuş olup, bu durum tanıtım faaliyetlerinde Ajans dışındaki kaynakların (medya ve diğer kamu kurumları) daha etkin kullanılarak

programa olan talebin artırılabilceğini göstermektedir. Program, ulusal ve bölgesel politikalardaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır.

Programdan bölgenin iki ilindeki, sanayi ve ticaret, turizm ve tarım sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Programın öncelikleri sektörel bazda belirlendiği için önceliklerle performans göstergelerini eşleştirmek bu programda mümkün olmamıştır. Bununla birlikte program göstergelerinin ancak %25'inde hedefler tutturulabilmiştir. Bunda belirlenen göstergelerin büyük çoğunluğunun sonuç göstergesi olmasının etkisi yanında Program Kapanış Raporu'ndan edinilen bilgiye göre, daha fazla yararlanıcının mali destek programından faydalanmasını sağlamak amacıyla program değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen bütçe revizyonları neticesinde projelerin belli bölümlerinin silinmesinin de etkisi olmuştur. Ek olarak, bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle satın alma süreçlerinde tedarikçi bulmakta zorlanması, döviz kurlarındaki ani artış nedeniyle proje faaliyetlerinin planlandığı gibi gerçekleştirilememesi gibi dışsal faktörler de programın performansını olumsuz şekilde etkilemiştir. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni laboratuvar cihazı, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Öte yandan, Program Kapanış Raporu'na göre, yararlanıcıların kurumsal yapısı ile proje uygulama tecrübesinin yetersiz olması, proje uygulama sürecinde sıkıntılara yol açmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçlerinde sorun yaşanmamasının sebepleri arasındadır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların tamamının prestiji artmış, büyük kısmının ürün/hizmet kalitesi ve verimlilikleri yükselmiştir. Yararlanıcı işletmelerin toplam, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında da destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış, bununla birlikte lisans ve lisansüstü dereceye sahip personelin toplam personel içindeki oranı değişmemiş; Ar-Ge personelinin oranı toplam personel sayısının daha yüksek oranda artmasına bağlı olarak düşmüştür. İşletmelerin Ar-Ge harcamaları destekten sonra istikrarlı bir seyir izlememiş, 2017'de destek öncesine göre daha düşük seviyede gerçekleşirken, 2018'de artış göstermiş, ancak her iki yılda da destek öncesine göre toplam satışlar içindeki payı daha düşük olmuştur. Yararlanıcıların fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescilleri olumlu seyir göstermiş, destek öncesine göre 2018 yılında marka, faydalı model ve patent başvurusu ile tescilli marka sayısı daha yüksek gerçekleşmiştir. Performans göstergelerine göre 1 yararlanıcı da Ar-Ge birimi kurmuştur.

İmalat sanayiindeki yararlanıcıların kalite yönetim sistemi belgesi, ihracat yaptıkları ülke sayısı ve yurtdışı satışları yükselmiş, ihracatın toplam satışlar içindeki oranı artmıştır. Turizm sektöründeki işletmelerin yatak kapasiteleri programdan sonra artış göstermiştir. Toplu olarak bakıldığında destekten sonra yararlanıcı işletmelerin toplam satışları, karları ve karlılıkları destekten sonra artış trendinde olmuştur.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yönetiminde beceriler kazanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiş, kurum dışı ve içi işbirliklerinde artış yaşanmıştır. Bununla birlikte yararlanıcıların az bir bölümünün Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%67) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini, daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini veya hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %33'ü, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.11. 2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı

2015 Yılı Malatya-Elazığ Odak Alanlar Mali Destek Programı'nın genel amacı, *“TRB1 bölgesinin Malatya ve Elazığ illerinde mal ve hizmet üretiminde ekonomik değer artışı sağlayacak, belirlenmiş alanlarda işletme niteliklerinin iyileştirilmesi”* olarak belirlenmiş olup öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır²⁵:

- Tıbbi Malzeme ve Medikal Ürünlerin imalatı
- Makine ve Ekipman İmalatı
- Ambalaj Malzemeleri İmalatı
- Yapı Malzemeleri, Gıda ve Tekstil-Konfeksiyon sektörlerinde ürün çeşitlendirme ve yeni ürün geliştirme

Programa toplam 66 proje başvurusu gelmiş; 21 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%32); 8 projeden feragat edilmesi ve 4 sözleşmenin fesih olmasına sonucunda 9 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Feragat ve fesihlere bağlı olarak programa ayrılan bütçenin %42'si kullandırılabilmiş olmakla birlikte sözleşmeye bağlanan bütçenin %98'i de gerçekleştirilmiştir. Program Kapanış Raporu'na göre, projeden yapılan feragat ve fesihlerin

²⁵ Görece Gelişmiş Bölge İçin (Malatya Yeşilyurt ve Battalgazi İlçeleri ile Elazığ Merkez İlçe) Belirlenmiş (Zorunlu), Diğer Bölgeler İçin Öncelikli Alanlar

yüksekliği, döviz kurlarındaki artış ve bölgedeki güvenlik sorunları yanında projelere yeterli bilgi sahibi olunmadan başvurulmasından da kaynaklanabilmektedir.

Programdan bölgenin iki ilindeki, sanayi ve ticaret sektöründeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Program, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Programın öncelikleri sektörel bazda belirlendiği için önceliklerle performans göstergelerini eşleştirmek bu programda mümkün olmamıştır. Bununla birlikte program göstergelerinin ancak %17'sinde hedefler tutturulabilmiş; yine %17'sinde (2 gösterge) ise başarı oranı %0 ya da buna yakın bir değerde kalmıştır. Bunda belirlenen göstergelerin büyük çoğunluğunun sonuç göstergesi olmasının etkisi olması yanında Program Kapanış Raporu'ndan edinilen bilgiye göre, daha fazla yararlanıcının mali destek programından faydalanmasını sağlamak amacıyla program değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen bütçe revizyonları neticesinde projelerin belli bölümlerinin silinmesinin de etkisi olmuştur. Ek olarak, bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle satın alma süreçlerinde tedarikçi bulmakta zorlanılması, döviz kurlarındaki ani artış nedeniyle proje faaliyetlerinin planlandığı gibi gerçekleştirilememesi gibi dışsal faktörler de programın performansını olumsuz şekilde etkilemiştir. Anketlerden alınan verilere göre yararlanıcılar projeleri sonunda çoğunlukla yeni/modernize edilmiş üretim hatları, yeni laboratuvar cihazı, yeni/iyileştirilmiş ürün ve süreç elde etmiştir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından genel olarak memnundur. Bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün bir işaretidir. Öte yandan, Program Kapanış Raporu'na göre, yararlanıcıların kurumsal yapısı ile proje uygulama tecrübesinin yetersiz olması, proje uygulama sürecinde sıkıntılara yol açmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmının proje başvurusu ve yürütülmesi sırasında danışman desteği alması, program süreçleriyle ilgili olumlu görüş vermelerini sağlamıştır. Ancak yine de Program Kapanış Raporu'na göre program süresince yüksek sayıda zeyil talebi alınmış olup bu durum programın etkinliğini düşüren bir faktördür. Yararlanıcılar programda verilen hibe miktarı ve destek oranının düşüklüğü konusunda yoğun geri dönüşte bulunmuştur. KDV'nin uygun maliyet olmaması yararlanıcılarda sıkıntılara yol açmıştır. (programın iyi anlatılması) Program Kapanış Raporu'na göre programın yürütülmesi sırasında yararlanıcılar en fazla, satın alma prosedürlerinde zorlanmış, ihalelere yeterli talep olmamış ve makine-ekipman tedarikinde sorun yaşanmıştır.

Projelerinin sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının ürün/hizmet kalitesi, prestiji ve tanınırlığı artmış, müşteri memnuniyet seviyesi yükselmiştir. Değerlendirilen diğer programlardan farklı olarak sadece bu programda, yararlanıcı işletmelerin toplam personel sayıları ile toplam satışları 2017 ve 2018 yılında destek öncesine göre daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Öte yandan, lisans ve lisansüstü dereceye sahip personel ve Ar-Ge personeli sayısında destekten sonra yıllar içinde artış yaşanmış ve toplam personel içindeki payları artmıştır. İşletmelerin fikri mülkiyet hakkı başvuru ve tescilleri ile Ar-Ge harcamaları da yükselmiştir. Performans göstergelerine göre 1 yararlanıcı da Ar-Ge birimi kurmuştur.

İşletmelerin ihracat yaptıkları ülke sayısı ve yurtdışı satışları yükselmiş, ihracatın toplam satışlar içindeki oranı da artmıştır. İşletmelerin kar rakamları ve karlılık oranları da destekten sonra artış göstermiştir. Tüm bu veriler destekten sonra işletmelerin toplam iş hacimleri düşse de verimlilikleri

ve katma değerli üretimlerinin arttığını göstermektedir. Bu durum, ekonomik koşulların olumlu olması durumunda işletmelerin toplam satışlarının da artacağına işaretini vermektedir.

Program sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yönetiminde beceriler kazanmış, kurum dışı işbirliklerinde artış yaşanmış, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale gelmiştir. Bununla birlikte yararlanıcıların az bir bölümünün Ajans'tan sonra diğer destek programlarına başvurması, yararlanıcıların proje yönetimi konusunda hala teşvik ve desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%71) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini, daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini veya hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %29'u, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.12. Öneriler

Programlara dair genel tespit ve önerilerimiz aşağıda sunulmuştur.

- Programlar tasarlanırken performans göstergelerinin program başvuru rehberlerinde çıktı ve sonuç ayrımı yapılarak ve program öncelikleriyle ilişkilendirilerek belirlenmesi faydalı olacaktır. Böylelikle, bazı önceliklerin göstergelerle somutlaştırılması veya öncelikler arasında net bir ayrımın yapılmasına imkan sağlanacaktır.
- 2011 yılında benzer önceliklere ve aynı hedef kitleye yönelik 2 programın (Turizm ve Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi ile Turizm Sektörünün Geliştirilmesi Mali Destek Programları) aynı anda çağrısı açılmış ve her iki programa da yeterli sayıda başvuru alınamadığı için bütçenin önemli bir bölümü kullandırılmamıştır. Bu nedenle aynı çağrı döneminde açılacak programların birbirinden net olarak ayrılmış önceliklerinin bulunması programlara olan talebi ve programların etkinliğini artıracaktır.
- Programların daha spesifik amaçlara yönelik olacak şekilde tasarlanması, öncelikler ve buna bağlı performans göstergelerinin daha net ve sınırlı şekilde belirlenmesine ve programa ait performans göstergelerinin tamamı için yararlanıcılardan veri toplanmasına imkan sağlayacaktır.
- Program izleme verilerinin göstergelere bağlı olarak yıllar bazında zaman serileri oluşturacak şekilde toplanmasını sağlayacak bir sistemin kurulması; çıktı göstergelerine ait verilerin projelerin bitiminde, sonuç göstergelerine ait verilerin ise projelerin bitiminden en az 1 yıl sonra yararlanıcılardan alınmasında fayda vardır.

- Değerlendirilen programların, Ajans'ın ilk hibe programları olması ve bölgede henüz proje kültürünün yeni oluşmaya başlamasına bağlı olarak, bazı programlarda alınan başvuru sayısı düşük olmuştur. Ayrıca yapılan feragat ve fesihlere bağlı olarak da bazı programlarda bütçesinin oldukça düşük bir bölümü kullanılmış, programın şartları (örneğin KDV'nin uygun maliyet olmaması gibi) ve proje yönetimi konusunda bilgi eksikliği nedeniyle sözleşmeler üzerinde çok sayıda zeyilname gerçekleştirilmek zorunda kalınmıştır. Öte yandan Ajans'ın program duyurularında neredeyse tek aktif kanal olduğu ve yararlanıcıların büyük kısmının Ajans'ın web sitesi ve tanıtım faaliyetleri ile programlara başvurduğu görülmektedir. Bu kapsamda bölgede proje kültürünü yaygınlaştırabilmek; programlara daha fazla sayıda nitelikli proje başvurusu alabilmek; feragat, fesih edilen proje ve sözleşmelerdeki zeyil sayılarını düşürebilmek için
 - Programları daha yaygın duyurmaya yönelik, Ajans'ın dışında basın, medya, kamu kurumları gibi kanalların daha aktif kullanılması;
 - Program çağrı dönemlerinden bağımsız olarak, düzenli ve sürekli bir biçimde işletmelere ve kurumlara yönelik olarak yeni ve özgün fikir geliştirme ve proje tasarlama konularında vizyon ve kapasite geliştirici faaliyetlerin uygulanması;
 - Program çağrısıyla birlikte işletmelere nitelikli proje tasarımı konusunda birebir rehberlik sağlayacak bir mentörlük mekanizmasının hayata geçirilmesi;
 - Proje hazırlama ve yönetme konularını kapsayan uygulamalı eğitimlerin sürekli ve düzenli bir biçimde ilçeleri de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması;
 - Programların tanıtımında ve sonuçlarının ve başarı öykülerinin yaygınlaştırılmasında medyanın daha aktif şekilde kullanılması yararlı olacaktır.
- Yararlanıcılar, proje başvuru ve yönetme yeteneklerinin geliştiğini belirtse de, Ajans desteğinden sonra başka kurumların programlarına başvuran yararlanıcı oranı bazı programlarda düşük kalmıştır. Bölgedeki kurumların desteklerden daha fazla yararlanabilmesi için sadece Ajans'ın değil, ulusal ve uluslararası kurum desteklerinin de Ajans tarafından tanıtılması ve bunlara başvurunun teşvik edilmesi önerilmektedir.
- Projelerin performans göstergelerinin sözleşme imzalamadan önce Ajans tarafından gözden geçirilmesi, yararlanıcı ile bir araya gelerek değerlendirilmesi ve proje başlamadan önce gerekli revizyonların yapılması önerilmektedir. Böylelikle, hedeflerin daha gerçekçi belirlenmesi ve hedefe ulaşma konusundaki başarı olasılığının artması mümkün olacaktır. Ayrıca performans göstergelerinin daha net şekilde belirtilmesi (verinin kurum çapında ya da bölge çapında toplandığı gibi) verinin doğru toplanıp yorumlanabilmesi büyük önem taşımaktadır.
- Bazı programlarda az da olsa yararlanıcıların bazılarının proje kapsamındaki faaliyetleri, destek almadan da her şekilde gerçekleştirecekleri görülmektedir. Bu durum, programların bölgedeki etkisini azaltmaktadır. Bu nedenle, yararlanıcılar seçilirken, kendi imkanları ile proje yapabilecek kurumlar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha dar

kapsamlı şekilde veya uzun sürede yapacak kurumların seçilmesi önerilmektedir. Bu durum, programların bölgeye olan pozitif etkisini artıracaktır.

- Bazı programlar, firmalarda yeni teknoloji kullanımı, Ar-Ge ve inovasyon, dış ticaret ve pazarlama kapasitelerine yönelik tasarlanırsa da, işletmelerin ihracat ve karlarının toplam satışlar içindeki payı değişmemiştir. Programların bölgesel kalkınma sürecini hızlandıracak şekilde, girişimcilik ve inovasyon ekosistemini (yeni ürün, dijitalleşme, fikri haklar, vb.), ihracatı harekete geçirip güçlendirecek öğelerle zenginleştirilmesi; firmalar ve kurumlararası işbirliğini, endüstriyel simbiyozu ve çok-disiplinli projeleri özendirecek nitelikler taşıyacak şekilde tasarlanarak artımsallığın yükseltilmesi önerilmektedir.
- Yararlanıcılar genel olarak başvuru süreci konusunda olumlu görüş bildirseler de, prosedürler ve evrak fazlalığından dolayı süreçte zorlanan yararlanıcıların fazlalığı, özellikle kar amacı güden yararlanıcılarda dikkat çekmektedir. İşletmelerin bir kısmı bu nedenle danışman desteği de almak zorunda kalmışlardır. İşletmelerin KOBİ olduğu, henüz kurumsallaşmanın başında oldukları, personel sayılarının kısıtlılığı da göz önünde bulundurularak başvuru süreçlerinin sadeleştirilmesinde fayda vardır.
- Proje onaylanma aşamasında bütçede yapılan kesintilerden dolayı bazı yararlanıcılar projelerini yürütmekte zorlanmışlardır. Bu nedenle nihai proje bütçelerinin, proje bütünlüğü ve bağımsız değerlendirici raporları dikkate alınarak, kalemler bazında yararlanıcıyla mutabakat halinde belirlenmesi ve kesintilerdeki gerekçelerin yararlanıcıya açıklanması önerilmektedir.
- Proje uygulama sürecinde yararlanıcıların en zorlandıkları konularında başında satın alım süreçleri yer almaktadır. Satın alımlardaki prosedürlerin uygulanması ve yeterli sayıda teklif alınabilmesi özellikle kar amacı güden yararlanıcılar için zor olabilmektedir. Satın alımlarda mal/hizmetin niteliklerinin doğru belirlenememesi veya kalitesine güvenilen firmalardan teklif alınamaması, projenin başarısı ve sürdürülebilirliğini de etkilemektedir. Bu nedenle satın alım süreçleriyle ilgili olarak Ajans'ın talep eden yararlanıcılara teknik uzman desteği sağlaması ve satın alım prosedürlerinin tekrar değerlendirilerek basitleştirilmesi faydalı olacaktır.

Kaynaklar

Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, “Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi”, R. Akpınar, ed.

Elçi, Ş. Kamu Destek Programları Çevrimi, İNOMER, 2014

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, 27048, 8 Kasım 2008

Mali Destek Programları Başvuru Rehberleri, Fırat Kalkınma Ajansı

Mali Destek Programları Kapanış Raporları, Fırat Kalkınma Ajansı

Mali Destek Programları İzleme Verileri, Fırat Kalkınma Ajansı

T.C. Kalkınma Bakanlığı Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

TR71 2010–2013 Bölge Planı, Fırat Kalkınma Ajansı

TR71 2014–2023 Bölge Planı, Fırat Kalkınma Ajansı

